

Notulen Statenvergadering van 13 december 2024

INHOUDSOPGAVE

Notulen 13 december 2024

	Presentielijst	Pagina 5
1	Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda	Pagina 7
2	Afscheid en installatie nieuw Statenlid tot Provinciale Staten	Pagina 7
3	Installatie nieuw burgercommissielid	Pagina 7
4	Spreekrecht externen	Pagina 8
5	Vragenuur	Pagina 16
6	Notulen	Pagina 16
7	Voorraadagenda	Pagina 16
8	HAMERSTUKKEN	Pagina 16
8.1	GEWIJZIGD P-24-006 Controleprotocol accountantscontrole 2024, 9 december 2024 (PS DOC-00729916)	Pagina 16
8.2	P-24-005 Statenvoorstel actualiseren diverse reglementen van verordeningen (PS DOC-00730846)	Pagina 16
9	BESPREEKSTUKKEN	Pagina 16
9.1	G-24-038 Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027, brief GS van 5 november 2024 (GS DOC-00709718)	Pagina 16
9.2	GEWIJZIGD G-24-040 Statenvoorstel inzake Herijking LEF 22 november 2024, brief GS van 5 november 2024 (GS DOC-00698401)	Pagina 49
9.3	GEWIJZIGD G-24-039 Statenvoorstel Basisrapportage Groot Project 'Transitie MAA' met als peildatum 1 juli 2024, brief GS van 10 december 2024 (GS DOC-00727034)	Pagina 73
9.4	GEWIJZIGD G-24-035 Statenvoorstel inzake Grondwaterheffingsverordening 2025, brief van 29 oktober 2024 (GS DOC-00711089)	Pagina 99
9.5	G-24-037 Statenvoorstel inzake wijzigingsverordening 2024 Omgevingsverordening Limburg, brief GS van 29 oktober 2024 (GS DOC-00712114)	Pagina 112
10	Moties vreemd aan de orde van de dag	Pagina 136

**Presentielijst van de leden van Provinciale Staten van Limburg voor de vergadering van
13 december 2024**

Voorzitter

Roemer, E.G.M.

Statengriffier

Pregled, mr. A.O.J.

Leden

Partij

Aanwezig

Absil, mevrouw drs. M.G.J.A.C.

CDA

Berghorst, mevrouw mr. A.

PvdA

Bijnen, H.M. van

PVV

Blijlevens, R.P.

JA21

Bloi MA, J.M.

VVD

Bommel, C.P.G. van

BBB

Bosch, M. Th.

PVV

Boven, mevrouw I.

Partij voor de Dieren

Dautzenberg, A.G.P.M.

GroenLinks

Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.

CDA

Driessen, R.B.

Forum voor Democratie

Fischer, mevrouw A.M.J.N.

50PLUS

Franssen, R.F.R.P.

BBB

Franssen, R.J.H.

LOKAAL-LIMBURG

Goossen, I.J.G.

BBB

Hanegraaff, dr. M.C.

CDA

Hermans, L.J.

PVV

Hoks, F.J.R.

PVV

Huizing, J.

BBB

Ijpelaar, W.A.J.

CDA

Jenneskens, MA, mevrouw M.T.P.

D66

Jetten, mevrouw T.G.M.

GroenLinks

Jiménez Hastenrath, mevrouw C.L.

PVV

Koopman M SEN, mevrouw S.N.

VVD

Kuiper, mevrouw L.Y.M.

SP

Loomans, ir. P.J.M.

Horizon

Maillé, S.

VVD

Megens, B.J.M.H.

PVV

Mertens, mevrouw mr. K.G.M.

GroenLinks

Mülders, M.T.G.

GroenLinks

Nijenhuis, D.J.

BBB

Nijskens, H.L.M.

VVD

Pelzer, ing. E.M.

VVD

Peters, A.C.P.

LOKAAL-LIMBURG

Pol, mevrouw H.A. van der

BBB

Queisen, A.G.M.

BBB

Schoolmeesters, mevrouw A.M.A.

BBB

Schuuring BA, mevrouw E.A.

PvdA

Schyns MSc, P.F.M.

JA21

Smeets, C.A.H.
Sol MSc, H.P.A.
Vaessen, L.A.P.
Waajen-Crins, mevrouw drs. A.P.H.
Wesseling, mevrouw A.
Wetemans, C.C.M.
Wolters, mevrouw L.C.C.M.
Wolters Gregório, J.
Zeedzen, D.

SP
GroenLinks
D66
CDA
D66
oos limburg
PvdA
SP
BBB

Het college van Gedeputeerde Staten

Roemer, E.M.(CdK)
Caldenberg, M. van
Demollin-Schneiders, mevrouw E.A.M.B.
Faassen, L.
Kuntzelaers, J.J.M.
Satijn, S.H.M.
Theuns, M.L.M

Afwezig

-

Overige aanwezigen

Agendapunt 9.1

De heer Simons (op persoonlijke titel)
De heer Winkelmolen (op persoonlijke titel)
De heer Vrinzen (op persoonlijke titel)
Mevrouw Wolfs (namens het Vista College)
De heer Theelen (op persoonlijke titel)
De heer Meisen (op persoonlijke titel)

Agendapunt 9.3

Mevrouw Bovy (namens Extinction Rebellion)
De heer Franssen (namens burgers die zich inzetten voor hun regionale luchthaven)
Mevrouw Steens (namens Milieudefensie)

Agendapunt 9.5

Mevrouw Hilders (op persoonlijke titel)

Notulist

Het Notuleercentrum

1 Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda

De voorzitter: Het is 09.30 uur. Ik open de laatste, u weet het maar nooit, maar geplande laatste Statenvergadering van het kalenderjaar 2024, waarbij ik u echt niet wil uitnodigen om er iets anders van te maken. Bij de afmeldingen heb ik een bericht gekregen dat de heer Hermans later aanwezig zal zijn en dat de heer Wolters Gregório vanmiddag eerder de vergadering zal moeten verlaten. Ik heet u allen een heel bijzonder welkom. Er is ruime aandacht voor deze vergadering vandaag. Dat doet me deugd. Dus iedereen die de vergadering volgt in deze zaal, wellicht in een andere zaal hier in huis of via de livestream thuis heet ik allemaal van harte welkom, alsmede, zeker vandaag, de vertegenwoordiging van de pers. Zoals u ziet is die ook vandaag ruim aanwezig. Ook dat doet ons erg goed. In het bijzonder heet ik ook welkom de tolken, die bovenin zitten. Fijn dat u er bent voor straks het agendapunt over de Limburgse taal. Dan weten we zeker dat iedereen het altijd goed kan blijven volgen. Op verzoek zal ik het nog een keer zeggen: mocht u met elkaar in debat gaan of het woord spreken in het Limburgs, graag niet al te snel, zodat de vertaling ook goed door kan komen en iedereen het goed kan blijven volgen. Dat is wat we vandaag graag willen. Bij de opening van de vergadering van vandaag is een quorum vereist. De griffier en ik hebben voorafgaand aan de opening aan de hand van de presentielijst geconstateerd dat hieraan is voldaan. Indien er moties vreemd aan de orde van de dag hadden moeten worden ingediend, dan had u dat al moeten doen. Ik constateer – dat gebeurt voor de vergadering – dat we twee – klopt nog steeds? – moties vreemd aan het einde van de vergadering zullen toevoegen. Indien er een verzoek is tot hoofdelijke stemming, dan wordt door loting bepaald bij wie we gaan beginnen. Dat is nog onbekend, want ik heb de presentielijst nog niet hier. Kijk. Mevrouw Wesseling, aan u de eer. Er is een conceptagenda toegestuurd. De vraag is of u met deze agenda kunt instemmen. Dat is het geval.

2 Afscheid en installatie nieuw Statenlid tot Provinciale Staten

3 Installatie nieuw burgercommissielid

De voorzitter: Dan gaan we nu over naar agendapunten 2 en 3, het afscheid van het Statenlid Dautzenberg en de installatie van een nieuw Statenlid en een nieuw burgercommissielid. Dat doe ik als vanzelfsprekend vanaf hier. Beste Arlan, precies 400 dagen mocht je je Statenlid noemen, maar na vandaag is dat voorbij. Het begon op 10 november vorig jaar, toen je de plek mocht innemen van Geert Gabriëls, die voor je partij naar de Tweede Kamer vertrok. Je had er ongelooflijk veel zin in. Je zou overigens ook de gemiddelde leeftijd in deze zaal iets omlaag brengen. In je maidenspeech in april van dit jaar gaf je aan wat je de politiek in had gedreven en wel de geboorte van je zoon Casper, plus de zorgen om de leefomgeving waarin hij moet gaan opgroeien. Dat deed jou de droom ontwaken je actief in te gaan zetten voor een betere wereld. Je meldde je aan bij de partij GroenLinks en voordat je het al bijna doorhad zat je <onverstaanbaar>. Vanwege het afscheid van de heer Dautzenberg zal een nieuw Statenlid toetreden tot Provinciale Staten. Volgens het proces-verbaal van het Centraal Stembureau van de Verkiezingen van Provinciale Staten is dat de heer Mülders. Daarnaast zal er een nieuw burgercommissielid toetreden en wel de heer Sascha Jacobs voor de fractie van Forum voor Democratie. Ter voldoening aan hetgeen gesteld in het Reglement van Orde voor de vergaderingen van Provinciale Staten is een commissie van drie leden ingesteld voor het onderzoek naar de geloofsbrieven van een nieuw Statenlid. De commissieleden zijn de heer Ijpelaar als voorzitter, de heer Hermans en mevrouw Schoolmeesters. Voor het onderzoek van de geloofsbrieven zijn, overeenkomstig het bepaalde in het Reglement van Orde voor vergaderingen van Provinciale Staten, overlegd een opgave van alle beklede openbare betrekkingen, een gewaarmerkt afschrift uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, waaruit de huidige woonplaats, geboortedatum en -plaats, alsmede het Nederlanderschap en het niet uitgesloten zijn van het kiesrecht blijken. Ik wil de heer Ijpelaar verzoeken als voorzitter ... Even het briefje meenemen. Even het briefje meenemen. Dan ga ik nog even verder. Ik wil de heer Ijpelaar uitnodigen als voorzitter van de Commissie voor Onderzoek vanaf het spreekgestoelte verslag uit te brengen over de gedane onderzoeken. Het woord is aan de heer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Goedemorgen allemaal. Mijn excuus, ik moest nog naar mijn eigen locatie. Er is nog steeds een asielcrisis. De Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven heeft de geloofsbrieven onderzocht van de heer Mülders. De commissie heeft de geloofsbrieven in orde bevonden. De heer Mülders is door de voorzitter van het Centraal Stembureau op 26 november 2024 benoemd tot Statenlid. Deze benoeming is op 29 november door hem aangenomen. De heer Mülders heeft een verklaring openbare betrekkingen aangereikt. Vervolgens heeft de commissie aan de hand van een uittreksel uit de basisregistratie persoonsgegevens vastgesteld dat hij voldoet aan alle in de Provinciewet gestelde eisen. Er is niets gebleken van met het lidmaatschap van Provinciale Staten onverenigbare betrekkingen. De commissie adviseert Provinciale Staten dan ook om de benoemde toe te laten tot Provinciale Staten.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Ijpelaar. Een goede timing, met al die cameraploegen in huis. Dank u wel. Overeenkomstig het verslag van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven constateer ik dat er geen wettelijke beletselen zijn om het kandidaat-Statenlid toe te laten. Ik verzoek de bodes het kandidaat-Statenlid en het nieuw te installeren burgercommissielid naar de interruptiemicrofoon te begeleiden. Aan de orde is de beëdiging respectievelijk het afleggen van de verklaring en belofte overeenkomstig artikel 14 van de Provinciewet. Daartoe leggen al de nieuw te benoemen Statenleden en burgercommissieleden in handen van de voorzitter de in artikel 14 van de Provinciewet voorgeschreven eed respectievelijk verklaring en belofte af. De heer Mülders heeft aangegeven de verklaring en belofte af te leggen. De heer Jacobs heeft aangegeven de eed af te leggen. De Gedragscode Bestuurlijke Integriteit is door beiden al op een eerder tijdstip getekend. Ik zal zo meteen de tekst van de eed en van de verklaring en belofte voorlezen bij de interruptiemicrofoon. Eerst de verklaring en belofte voor u als Statenlid en daarna de eed voor u als burgercommissielid. U stapt vervolgens naar de interruptiemicrofoon en zegt bij de eed 'zo waarlijk helpe mij God almachtig', terwijl u twee vingers aaneengesloten omhooghoudt. Als u de verklaring en belofte aflegt, dan zegt u: 'Dat verklaar en belooft ik.' Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en belooft dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.'

De heer Mülders (GroenLinks): Dat verklaar en belooft ik.

De voorzitter: 'Ik zweer dat ik, om tot burgercommissielid benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgercommissielid naar eer en geweten zal vervullen.'

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Zo waarlijk helpe mij God almachtig. Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De voorzitter: Dank u wel. Dan mag ik u als eerste beiden feliciteren met deze prachtige functie. Van harte gefeliciteerd. Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken. Ik vraag ook de heer Dautzenberg om naar voren te komen. Dan kunt u hen allemaal de hand schudden. Vergadering geschorst. *[applaus]*

[SCHORSING]

4 Spreekrecht externen

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen weer in te nemen? Ik heropen de vergadering. Aan de orde is het spreekrecht externen. Er hebben zich ... Dames en heren, dank u wel. Dank

u wel. Er hebben zich negen insprekers gemeld voor de vergadering. Dat zijn achtereenvolgens voor het agendapunt 9.1, de Limburgse taal ... Deze mogen dus ook in het dialect spreken, voor alle helderheid. Dat zijn zes personen. Voor het agendapunt 9.3 gaat het over de basisrapportage MAA. Daarvoor zijn er drie personen die zich hebben aangemeld. In het Reglement van Orde staat dat we daar een half uur de tijd voor hebben. Dat betekent dat u tussen de drie en drieënhalve minuut spreektijd heeft. Naast de microfoon ziet u ook de tijd meelopen, zodat u zelf kunt zien hoeveel tijd u nog heeft als u één van de sprekers bent. Ik mag als eerste uitnodigen op persoonlijke titel mevrouw Andreas Simons. De heer Andreas Simons, neem me niet kwalijk.

De heer Simons: Hooggeachte Statenleden, ik ga me even voorstellen. Ik ben Andreas Simons, 26 jaar en onderzoeker aan de Universiteit van Maastricht. Normaal gezien houd ik mij als onderzoeker eerder afzijdig van politiek, maar gezien de grote rol die politiek heeft gespeeld op het Limburgs de voorbije decennia en gezien de grote hedendaagse verschillen tussen Belgisch en Nederlands Limburgs, wou ik als Belgisch Limburger toch even hier iets komen zeggen. Oorspronkelijk komen beide Limburgen van een zeer gelijkaardige achtergrond. Zoals jullie wel weten wordt het Limburgs als taal ook in Belgisch Limburg gesproken. De landsgrens hier drie kilometer verderop is helemaal geen dialectgrens. Maar toch zijn we op taalpolitiek vlak twee heel andere richtingen in gegaan. In Nederland is sinds 1997 het Limburgs erkend als regionale taal onder deel II van het Europees Handvest. Sindsdien is het gebruik van het Limburgs hier in Nederland min of meer stabiel geworden, met toch met een dalende trend. In België is ditzelfde debat over een erkenning ook gevoerd geweest, maar daar is de uitdrukkelijke vraag van de Provincie keer op keer afgewezen geweest door hogere overheidslagen. In België is het sindsdien spectaculair achteruitgegaan. Daar hebben de Limburgse dialecten enkel door politieke redenen een bijzonder lage sociale status. Het Limburgs zal daar de komende decennia uitsterven. Ik persoonlijk ken bijna niemand van mijn leeftijd of jonger in Belgisch Limburg die het nog spreekt, ook al spreken hun ouders en grootouders het vaak perfect. Dus je kunt mijn complete verwondering snappen als ik hier in Nederlands Limburg, in Maastricht, rondloop en plat kallen de normaalste zaak van de wereld is. Dit is voornamelijk gelinkt aan het signaal dat jullie sinds 1997 uitzenden, namelijk dat het Limburgs geen minderwaardig dialect van het Nederlands is, maar dat het een taal is met waarde, die behouden en aangemoedigd moet worden als een belangrijke drager van Limburgs erfgoed en Limburgse cultuur en bovendien de moedertaal en omgangstaal van vele Limburgers is. Jullie zenden sindsdien ook terecht het signaal uit dat meertaligheid iets gewensts is en gekoesterd dient te worden. Maar waarom ik de vergelijking met het Limburgs in België hier eigenlijk kom presenteren is om jullie te laten zien waar het vanuit taalkundig vlak eigenlijk allemaal over gaat. De taalkunde is hier zeer expliciet in: alle talen zijn gelijkwaardig. Zolang het Limburgs niet op dezelfde hoogte staat als het Nederlands, zolang het een lage of bijna gestigmatiseerde status blijft behouden in onderwijs, media en bestuur, zal het Limburgs hieronder blijven lijden en onrechtstreeks hierdoor ook haar sprekers. De Belgische taalpolitiek rond het Limburgs is hier een heel goed voorbeeld van. Daarom kan ik alleen maar met lovende woorden spreken over wat hier vandaag op tafel ligt. Jullie nemen hier vandaag de stap om de Limburgse taal in al haar rijkdom actief te ondersteunen. Jullie nemen hier vandaag de stap om jaren van mythes te ontcrachten en jonge ouders en kinderen te zeggen dat het iets goeds en normaals is om hun dialect over te dragen aan hun kinderen. Jullie nemen de stap om een euregionaal voorbeeld te worden op het gebied van meertaligheid en immaterieel erfgoed, maar het meest van al nemen jullie hier vanuit de stap om de moedertaal van vele Limburgers veilig te stellen voor toekomstige generaties, zodat over honderd jaar Limburgers nog altijd plat kunnen kallen. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Dan nodig ik nu graag Siem Winkelmolen uit.

De heer Winkelmolen <onverstaanbaar> Goedendag allemaal. Ik ga het in ieder geval wel in het Limburgs doen. Mijnheer de Gouverneur, mijnheer de Deputé, geachte Statenleden. Mijn naam is Siem Winkelmolen. Ik ben 23 jaar oud en ik ben een geboren en getogen Wissemer. Ik ben masterstudent Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Leuven en ik wil vandaag met een kleine, korte anekdote gaan vertellen over hoe Limburg een thuisgevoel kan geven. Voor de universiteit ben ik actief als student advisor. Dit houdt in dat ik

open dagen en infodagen vertel, vragen beantwoord van studenten. Op een gegeven moment staan er voor mij een moeder en haar dochter. Ze hebben een aantal vragen, vooral rondom huisvesting, wat we natuurlijk allemaal een beetje kennen. Je bemerkt toch een zekere onzekerheid bij haar. Op dat moment hoor ik haar Venlo's praten. Ik denk: daar ga ik op in. Ik begin dialect te praten. In eerste instantie kijken ze me een beetje verbaasd aan. Ja, het was even schakelen. Maar op een gegeven moment hadden ze het door. Toen zag je echt dat die mensen opengingen. In een vreemde situatie hebben ze iets huiselijks gezien, wat ze herkenden en fijn vonden. Dan komen de vragen. Hoe is het om in Leuven te zitten? Hoe hebt u een kamer gevonden? Hoe is de studie? Hoe is de universiteit? Allemaal eigenlijk heel goede vragen, waardoor ik echt merkte: die mensen hebben hier echt ... In een heel moeilijke situatie iets gevonden waar ze aan terug kunnen denken. Dus ja, ik heb die vragen beantwoord. Die gaan weg. Allemaal goed. Mijn collega naast mij, een oudere vrouw uit Belgisch Limburg, zei: 'God, dat Limburgs, dat heb ik al lang niet meer gehoord. Dat doet me terugdenken aan vroeger met mijn ouders, dat ze zo altijd tegen mij praatten. Maar ja, ik heb dat nooit geleerd.' Dat deed toch wel een beetje pijn, moet ik zeggen. Dat is wat Andreas natuurlijk ook al zei. Thuis komen, waar je ook bent. Dat is wat het Limburgs voor mij betekent. Het maakt niet uit of je Wessems, Venlo's of Maastrichts praat. We verstaan elkaar allemaal. Dat ben ik eigenlijk meer gaan beseffen met mijn tijd in het buitenland. Hoe langer ik weg was uit Limburg, hoe meer ik het ben gaan missen en hoe meer ik ben gaan houden van mijn eigen taal. Daarom ben ik me in aan het zetten voor mijn eigen taal. Ik hoop dat u zich ook actief en structureel blijft inzetten, zodat het Limburgs behouden kan blijven. Je hebt niet alleen de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat de taal behouden blijft, maar dat alle mensen die het Limburgs spreken, zich binnen en buiten de provincie thuis kunnen voelen. Dat is het allerbelangrijkste. Nu is het aan u om te zorgen dat onze taal behouden blijft en ik hoop dat u dat gaat doen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu graag het woord aan de heer Vrinzen.

De heer Vrinzen: Dank u, voorzitter, voor het woord. Geachte allemaal, mijn naam is Remco Vrinzen. Ik ben fractievoorzitter en raadslid namens CDA Roerdalen en ook jurist. Als jurist heb ik onderzoek gedaan naar Limburgse autonomie en daarbij ook de Limburgse taal. Vanuit beide rollen wil ik u wat vertellen, beginnend met de eerste. Zoals u in de stukken hebt kunnen lezen is Roerdalen één van de gemeenten die zich inzet voor de Limburgse taal. Wat er niet in staat is het jarenlange proces dat hieraan vooraf is gegaan. Toen ik me met de politiek ben gaan bemoeien werd de Limburgse taal gelijk één van mijn speerpunten. Taalwetenschappers maakten mij al snel duidelijk dat het grootste verlies van het Limburgs op kinderdagopvangen gebeurt. Ik heb toen mailtjes gestuurd naar de Roerdaalse kinderdagverblijven met de vraag of ze niet iets met het Limburgs wilden doen. Ik werd genegeerd of mij werd de deur gewezen. Maar uiteindelijk kreeg ik bij iemand de voet tussen de deur. Toen kwam ik achter de zorgen die bij de dagverblijven leefden. Hoe zit het met de GGD? Hoe zit het met de kinderen met een migratieachtergrond? Door onderzoeken te laten zien heb ik ze kunnen overtuigen en ik ben trots om te kunnen verkondigen dat het grote meerderheid van de Roerdaalse kinderdagverblijven zich committeert aan de Limburgse taal. Toen ik met mijn idee naar de raad ging, begon een heel nieuwe strijd. Raadsleden zouden de noodzaak niet inzien. We waren veel meer bezig met de vraag: met welk dialect gaat dan gepraat worden? Met een grote meerderheid is een subsidie voor de Limburgse taal van de kinderdagverblijven toch van de grond gekomen, maar ik denk dat mijn verhaal duidelijk heeft gemaakt hoe veel het had geholpen: als de overheid zouden uitdragen dat het Limburgs dialect niet slecht is voor de beheersing van het Nederlands en dat kinderen met een migratieachtergrond juist beter mee kunnen als ze de Limburgse taal van jongs af aan leren verstaan. Ik hoop dat na vandaag de Provincie zich gaat inzetten, met onder andere een bewustwordingscampagne, zodat alle gemeenten het Limburgs kunnen stimuleren en dat die steun steeds meer wordt uitgediept. Tot slot wil ik als jurist toch nog een kritische noot plaatsen. Het rapport van Berenschot noemt vaak woorden zoals "stimuleren en bevorderen", vooral als het over het onderwijs gaat. Aangezien het onderwijs vooral door Den Haag wordt bepaald. Als ik dan lees dat het onderwijs zo belangrijk is om de Limburgse taal in stand te kunnen houden, en ik hoor dat deze regering voornemens is om buitenlandse studenten te weren, die zo cruciaal zijn voor de Limburgse economie en intellectuele

infrastructuur, dan vraag ik aan jullie: is het niet tijd om het onderwijs naar Limburg te halen? Dank u, voorzitter, voor het woord.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Wolfs.

Mevrouw Wolfs: Geachte voorzitter, leden van Provinciale Staten en leden van Gedeputeerde Staten. Herkennen jullie je in de volgende jeugdherinneringen? Het moment dat er op school per ongeluk Limburgs werd gepraat en dat u daarvan schrok? Op school sprak je immers Nederlands. Toch is dat raar. Inmiddels weten wij dat het spreken in de moedertaal juist voor verbinding zorgt, doordat onze emoties en verbinding beter in onze moedertaal uitgedrukt kunnen worden. We hebben in onze provincie prachtige projecten en initiatieven die aandacht aan het dialect besteden. Deze initiatieven en projecten worden getrokken door zeer betrokken mensen. Wat deze projecten nog meer gemeen hebben is hun kwetsbaarheid, want ze zijn vaak afhankelijk van individuele personen en tijdelijke financiering. Het ontbreekt aan structurele inzet en middelen. Wij willen dat binnen het Vista College graag anders doen. Wij willen structureel aandacht besteden aan de Limburgse taal en aan haar dialecten. Dat vraagt verankering in het onderwijs en daarbij structureel beleid en financiering. Alleen op deze manier kunnen wij deze projecten borgen en verduurzamen. Het Vista College is bezig met het indienen van een aanvraag voor Limburgs in de beroepscontext. Het is nadrukkelijk niet onze bedoeling dat alle studenten op een bepaald niveau Limburgs moeten beheersen. Wel vinden wij het belangrijk dat onze studenten hun variant van het Limburgs bewust in kunnen zetten in een beroepscontext, dat ze ontdekken hoe Limburgse tradities en Limburgse kenmerken invloed hebben op hun toekomstige beroep. Zo stellen wij onze studenten beter in staat om in de ouderenzorg, de kinderopvang en de horeca nog beter de verbinding te maken met oudere kinderen en gasten. Gedeputeerde Staten en alle fractievoorzitters hebben een verzoek van het Vista College ontvangen om een ondersteuningsverklaring te tekenen. We willen hiermee in de aanvraagprocedure aan de minister laten zien dat deze keuze breed gedragen wordt en een plek verdient in de kwalificatiestructuur van het mbo. Bij deze de oproep om het Limburgs structureel in het onderwijs mogelijk te maken en dit thema te verankeren op bestuurlijke agenda's, zodat we minder afhankelijk zijn van individuele personen, die affiniteit hebben met dit thema. Dit zou een krachtige bijdrage leveren aan een versterking en borging van het Limburgs. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Wolfs. Dan geef ik nu het woord aan de heer Theelen.

De heer Theelen: Goedemorgen, lieve mensen. Laten we maar eens trots zijn dat we Limburgers zijn. Ik had het dialect van Midden-Limburg, geboren in Neer. Mijn naam is Ton Theelen. Ik ben al zeventien of achttien jaar de ambassadeur van ons Limburgse dialect. Ik ga u nu een stukje Limburgs laten horen. [lied] Dit is een stukje Limburgs dat uit Venlo en omstreken komt. Hoe mooi is onze moedertaal, in klank en kleur? Hoe mooi kunnen wij ons daarin indrukken, in lief en leed? Toen ik nog heel klein was – nee, ik was zelfs nog niet geboren – zong onze moeder of ze sprak met mij in haar Limburgs dialect. De moedertaal die door hart en ziel gaat, die ons met de paplepel is ingegoten. Ik zou willen dat dit behouden blijft. Ook een ambassadeur heeft daar zijn taak in, niet voor mij, ik doe het al lang genoeg, maar ik hoop dat als er straks een nieuwe commissie hier komt, dat die er ook aan denkt dat die belangrijke schakel tussen politiek, overheid, zelfs tot in Den Haag, maar ook voor ons allemaal ... Dat dit de schakel vormt tussen de gewone mens, die we zo graag hebben ... Dat de gewone mens dit Limburgs dialect kan blijven spreken, dat we dit behouden en, nog belangrijker, doorgeven. Hoe kun je nou in drie minuten hier uitleggen hoe mooi onze taal is? Wie heeft dat bedacht? Dat kan nooit iemand uit Maastricht zijn geweest. Daarom denk ik ook: hoe krijg je het voor elkaar om een Gouverneur te benoemen uit Brabant die Limburgs gaat spreken, gaat leren? Dat is toch geweldig. Graag een applaus hiervoor, want dit is ook een mens die onze taal uitdraagt van noord tot zuid, nee, zelfs tot ver over de grens. Lieve mensen, de tijd is te kort om nog langer met u te praten. Ik hoop wel dat ik u nog eens terugzie in het Hoes veur 't Limburgs, want eindelijk, na vijf jaar, is het zo dat we het samen met Veldeke voor elkaar hebben gekregen, om dat in Roermond, midden in ons Limburg, in die mooie stad, neer te zetten, om iedereen zo laagdrempelig mogelijk [onverstaanbaar]. Daarom is het ook op

de platte grond gebouwd en niet op de tweede etage. Voor niemand is de stap te hoog om daar te komen, om zijn hart uit te storten of zijn vragen te stellen. Die drie minuten zijn toch zeker om nu, denk ik. Dan ben ik nu al in de reservetijd bezig. Mensen, ik wens u heel veel succes om ook straks ons Limburgs dialect in Den Haag of zelfs in Brussel uit te dragen en niet voor een 2 of een 3. Nee, we moeten minimaal een 7 of een 8 hebben, of een 10. Dank u wel voor uw aandacht.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Theelen. Dan geef ik nu het woord aan de heer Meisen.

De heer Meisen: Moet ik op de klok duwen? Dat gaat vanzelf. Mooi. Lieve mensen, mijnheer de voorzitter, fijn dat ik hier mag staan. Mijn naam is Ton Meisen, geboren en getogen in Sittard. We zijn hier voor de Limburgse taal. We zijn hier aan het vechten voor de Limburgse taal. Ik wou u graag meegeven: u staat er niet alleen voor. Er zijn een hoop burgerinitiatieven inmiddels. Eén van de initiatieven heb ik zelf ontwikkeld. Ik heb namelijk T-shirts gemaakt met teksten van mooie Limburgse liedjes van de Limburgse troubadours erop. Die verkoop ik. Natuurlijk verkoop ik die, want ja, de schoorsteen moet ook blijven roken, maar een gedeelte van de opbrengst van deze T-shirts ... Samen met Sylvia van het Hoes veur 't Limburgs heb ik een project gestart, het project Zjuulke. In dit project wordt ook muziek gemaakt en dat wordt ook vertaald vanuit het Fries naar het Limburgs of er zijn zelfs al Limburgse liedjes, maar daar is geld voor nodig. Er is ook pedagogisch materiaal nodig om de peuters en kleuters, want daar wil ik namelijk samen met de familieleden van alle troubadours die ik ook op het T-shirt heb staan ... Toevallig zijn dat allemaal dochters. Die hebben gezegd: 'Ton, u mag de tekst van mijn vader gebruiken. Zet het op een T-shirt en we gaan samen voor de Limburgse taal vechten.' Dat zijn we hier vandaag natuurlijk ook aan het doen. Ik kan u al een primeur meegeven. Vanaf volgende week zijn ook twee van deze shirtjes te koop in de winkels van Visit Zuid-Limburg van de VVV. Zij steunen ook dit project voor het plat praten in het Limburgs. Heel in het kort. Ik heb nog twee minuten. O, dan kan ik gewoon mijn lijstje afmaken. Jullie staan er dus niet alleen voor. Dan wil ik graag afsluiten met een stukje. Troubadours hebben namelijk krachtige Limburgse teksten geschreven. Door onze Limburgse taal moet dat kunnen blijven bestaan, maar de kinderen van vandaag de dag schrijven het niet meer en spreken het ook niet meer. Dan wil ik graag eindigen met een stukje dat helaas uit Kerkrade komt. Niet helaas, het is prachtig. 'Is de tijd voor mij hier vergaan? Heeft het laatste uur voor mij geslagen? Heb ik hier mijn mannetje gestaan? In mijn thuisstad Kerkrade. Roept God mij naar zich toe, schuif dan dikke wolken opzij. Hoor ik trompetten en violen, in dit land van vrede en harmonie.' Hoe mooi is dat nu toch? Laat de taal alsjeblieft bestaan. Heel veel succes ermee. Guus, wat is er aan de hand? Wil je ...

De voorzitter: Zullen we dat aan de voorzitter overlaten? Er is een vraag.

De heer Queisen (BBB): Ik mag een vraag stellen. Mijnheer Meisen, bedankt. Ook bedankt voor de complimenten voor de initiatieven voor het Limburgs. Maar waar ik meer benieuwd naar ben: het is ook een taal van bekende Limburgse orkesten. De leeftijd, dat is allemaal in mijn categorie, ongeveer 60+? Wat kunnen wij ervan leren dat deze groepen juist de jeugd hiervan kunnen meekrijgen? Sommigen spreken Nederlands, maar ze zingen wel jullie liedjes. Wat kunnen we daarvan leren?

De heer Meisen: Wat je daarvan kan leren is dat het toch op de een of andere manier muziek ... Ik heb niet voor niks troubadours uitgezocht. Muziek verbindt. Zoals u ook zegt, de opa's kwamen vroeger naar ons kijken, naar de Bagge Band, en nu komen ook de kinderen en de kleinkinderen naar de Bagge Band, naar de WW-band, noem ze allemaal maar op. Dus op de een of andere manier krijg je toch die verbinding. De oma's zongen vroeger ook de liedjes. 'Daar waar ik geboren ben. Geniet van het leven.' De kinderen ... Dat zit bij de kinderen in het hoofd, ook al spreken ze geen plat meer. Het zaadje is ooit geplant en er komt een tijd bij de jeugd, puberteit, brommers, scooters, meisjes ... Daarna komen ze weer terug, als ze 20 of 22 jaar zijn. Dan is dat zaadje al een keer geplant en dan komt het plat praten weer naar boven. Net zoals met fietsen: dat verleer je niet. Dat hebben ze mij tenminste verteld. Nog één ding. Belgisch Limburg en Selfkant, samen een vuist maken richting Brussel. Dan komen we er wel, denk ik. Dat was het, dank u wel.

De voorzitter: Mijnheer Meisen, mag ik u toch nog even terugvragen, want ik zag dat mevrouw Fischer nog een vraag aan u had.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Ik heb gehoord dat u Kerkraads plat spreekt. Dat vind ik heel mooi. We zongen namelijk ook heel veel liedjes. U zegt 'Kirchroa'. Waar we ook wonen, we wonen in Kirchroa.

De heer Meisen: Sorry, mijn excuus. Ik heb in Bleijerheide op het pensioonaat gezeten. Daar komt dat vandaan. Bij de broeders.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dat kan ik me voorstellen.

De heer Meisen: Sorry daarvoor.

De voorzitter: Dames en heren, dat waren de insprekers wat betreft agendapunt 9.1 over de Limburgse taal. Uiteraard staat het eenieder straks vrij om de bijdragen te betrekken bij het debat. Dan gaan we over naar drie andere insprekers. Dat betreft agendapunt 9.3 over de basisrapportage Maastricht Aachen Airport. Daarvoor geef ik als eerste het woord aan mevrouw Bovy.

Mevrouw Bovy: Geachte leden van Provinciale Staten, vertegenwoordigers van de pers en andere toehoorders. Mijn naam is Irène Bovy. Ik ben in 1959 geboren op de Tongerseweg in Wolder, vlak bij de grensovergang naar België, waar de sigaretten destijds overigens ook al goedkoper waren. Mijn opa is wethouder en locoburgemeester in Maastricht geweest, heeft veel voor Wolder, onderwijs en boeren betekend en was dus ook al politiek geëngageerd. Ik heb mijn toespraak flink moeten inkorten, dus ik ga puntsgewijs langs mijn jeugd, dat in die tijd in Wolder vakanties nog in Nederland waren aan de zee. Door middel van huizenruil ging mijn vader met mijn broers op de brommer en mijn moeder met de trein ... Zo reisden we naar Scheveningen. Daarna, toen ik 7 was, verhuisden we naar Belfort. Op mijn 12^e pas gingen we voor het eerst op vakantie naar het buitenland en zag ik voor het eerst van mijn leven de eeuwige sneeuw in Oostenrijk. We gingen daar per auto naartoe. In mijn studententijd gingen we per auto en met wegenkaarten op vakantie in heel Europa. Vanaf dat ik werkzaam was in de jaren '90 en loon ontving, kon ik me soms reizen per vliegtuig permitteren en werd de wereld dus nog groter. Vandaag de dag zie ik vrijwel dagelijks prikkels voor cruises of vliegreizen naar prachtige bestemmingen. Ik zie de mooiste plekken op aarde via Facebook of Instagram, van vrienden, collega's of burens. Dat wakkert natuurlijk ook mijn verlangen aan om bijvoorbeeld Japan of Suriname nog te willen zien of om ook het Noorderlicht eens mee te maken, zolang het nog kan. Op 12 november kreeg ik per mail een tip van Eindhoven Airport om de sfeervolle en leukste kerstmarkten van Europa lekker makkelijk vanuit Eindhoven te bevliesen. Even kerstshoppen en sfeer opsnuiven in Malaga, Zagreb, Kopenhagen, Boekarest, Wenen. Why not? Omdat het een perverse prikkel is, die de luchthaven kennelijk nodig heeft om haar bestaan te legitimeren. Het vluchtverkeer heeft over de hele wereld in de laatste paar decennia weliswaar een enorme vlucht gemaakt, letterlijk in afstanden, aantal vluchten, bestemmingen, en figuurlijk omdat de branche het in Nederland klaarspeelt in de lucht te worden gehouden middels flinke subsidies, om de ticketprijzen maar zo laag mogelijk te houden en de prijsvechters aan de al dan niet-noodlijdende luchthavens te binden. Zo gebruikt de nieuwe CEO van Maastricht, Joost Meijs, die wereldwijde groei ook als argument om toekomst voor MAA te zien. Maar hij weet ook dat Nederland en zeker MAA niet in de top 20 van reizigersverkeer voorkomt. Natuurlijk, er waren ook andere redenen waarom Corendon en Ryan Air bestemmingen introkken. Het wil ook niet zeggen dat we helemaal geen reizigersverkeer meer willen, maar de CEO gaf op de open koffie voor omwonenden aan daarom toch vooral perspectief te gaan zien en meer te willen gaan investeren in vrachtverkeer. Wishful thinking, ook voor enkele enthousiaste omwonenden die hopen dat Meijs de kans krijgt om dit stukje Limburg weer op de logistieke en werkgelegenheidskaart te krijgen, maar vooral ook lariekoek, want er is totaal geen onderbouwing voor. Resultaten uit het verleden, maar zeker ook heden, businessplannen en een second opinion geven geen vertrouwen in de toekomst voor MAA, al helemaal niet nu ook het naastgelegen vliegveld Liège-Bierset dag en nacht geopend is, vergunning heeft verkregen om uit te breiden en haar

vrachtverkeer wil verdubbelen. Het telkens ter discussie stellen van het voortbestaan zou potentiële prijsvechters en cargobedrijven afschrikken om voor MAA te kiezen. Gedeputeerde Satijn heeft misschien zelfs vanuit dat oogpunt al toezeggingen gedaan om zo nodig aanvullende financiële steun vanuit de Provincie in de komende jaren te willen blijven geven. Maar is de taak van de politiek niet juist om niet alleen maar het weinig hoopvolle economische belang te bekijken ... Mag ik nog afronden?

De voorzitter: Gaat u afronden.

Mevrouw Bovy: ... maar ook naar de enorme milieu- en gezondheidsschade op een plek zo dicht bij woonkernen en natuur, naar reële scenario's, in plaats van zich te laten inpakken door verhalen over luchtkastelen, over investeringen in duurzaamheid? Zijn dat de plastic bekertjes die op de schamele werkvloer vervangen worden? Elektrische proefvluchten konden in juli en augustus slechts alleen voor een korte afstand naar Aken en slechts met één passagier en zonder bagage gedaan worden, maar werden met veel tamtam aangekondigd en moeten bijdragen aan het beeld dat MAA heel hard bezig is om te investeren in duurzaamheid.

De voorzitter: Rondt u nu af?

Mevrouw Bovy: Ja. Het is dan ook larmoyant om te denken dat erin geïnvesteerd gaat worden om vrachten van Ali Express uit China binnen tien jaar elektrisch hier te krijgen. Dat kan alleen al vanwege de lange afstand, maar zeker ook prijstechnisch niet. In alle scenario's ...

De voorzitter: De laatste zin.

Mevrouw Bovy: Ja, de laatste zin. Er is maar één scenario waarbij Provinciale Staten niet langer met financiële steun van de belastingbetaler bijdraagt aan een bedrijf dat in deze woonomgeving zoveel schade aanricht, waarvoor ook Provinciale Staten medeaansprakelijk kan worden gesteld. Namens Extinction Rebellion wilde ik daarom vandaag gebruikmaken van het spreekrecht, omdat wij als bezorgde burgers pleiten voor het zo snel mogelijk sluiten van MAA.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Bovy. Dan geef ik nu het woord aan de heer Franssen.

De heer Franssen: Ja. Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Wij hebben ... Wij zijn ... Burgers zetten zich in en we hebben daarnet een petitie nog aangeboden aan de heer Satijn, omdat die over de luchthaven gaat. Die petitie behelst dus 240 handtekeningen die we binnen een paar dagen bij elkaar hebben zitten verzamelen in de regio Zuid-Limburg. Daaruit blijkt dat de mensen vinden ... Ik geef even in een paar woorden kort weer wat in die petitie terug te vinden is. Ze zeggen: wat heel belangrijk is, de bevolkingsontgroening. Die slaat hier heel hard toe. De werkgelegenheid staat ook op springen. Dat zeggen ze. Ze geven dus ook heel duidelijk aan dat dus de luchthaven Maastricht Aachen Airport van essentieel belang is. Uiteraard, klimaat speelt natuurlijk ook een rol, maar dat betekent niet dat je dus gewoon een knop eventjes om kunt draaien en dan is het probleem van klimaat opgelost. Laten we daar ook gewoon eventjes duidelijk in zijn. Mensen zeggen van: het zijn vooral de mensen – de Hollanders, wordt heel vaak gezegd – die zich hier als pensionado komen vestigen, die beginnen te demonstreren. We hebben namelijk ook in Ulestraten en Meerssen mensen gesproken. Daar is het gewoon ook heel duidelijk. Bijna 900.000 mensen hebben in een eerder onderzoek aangegeven hoe belangrijk deze luchthaven is voor deze regio. Dan heb ik het dus over heel Limburg. Mensen ... We hebben namelijk uit de pers kunnen vernemen: € 7 miljoen tekort. Dames en heren, dat zijn peanuts. In het businessplan dat eigenlijk dus ook voorlag past dat helemaal. Daarnaast, dames en heren: wij hebben namelijk onderzoeken ook gedaan de afgelopen periode. Er is ook gebleken: hier is er namelijk een grote behoefte aan het binnenhalen van de Einstein Telescope. Er zijn ook concurrenten, Saksen en Sardinië. Bij Saksen wil ik eventjes kortsluiten: daar liggen dus de luchthavens. Dan blijkt dus ook dat Maastricht Aachen Airport zou moeten blijven, want anders lopen we deze Einstein

Telescope gewoon volledig mis. Wij hebben namelijk ook ... Er is hier dus in ieder geval bij de Gedeputeerde ... Daar is het dus in ieder geval bekend dat wij ons in hebben gezet voor vliegveld De Peel, namelijk om dat niet meer volledig operationeel te maken. Wat ... Daar heeft ook de Gedeputeerde naar ons toe op gereageerd, dus ik neem ook aan dat het bij jullie ook bekend is. Waar we vooral ... Wat niet bekend is, ook niet bij de Gedeputeerde, is dat ik vooral een telefoontje van de ambtenaren kreeg van het Ministerie van Infrastructuur en ook van Defensie. Daar werd mij heel duidelijk de vraag gesteld: wat zou u ervan vinden als de straalvliegtuigen ook op Maastricht Aachen Airport zouden kunnen landen? Daar hebben wij heel duidelijk van gezegd: dat kunnen jullie vergeten. Dat gaat niet gebeuren. Alleen maar eventueel als een noodlanding plaats zou moeten vinden. Het is dus nu gewoon helder en duidelijk: als deze luchthaven geen burgerluchthaven meer is, dan kunnen ze er rekening mee houden dat deze straalvliegtuigen ook hier gaan landen, want in Groningen speelt deze discussie namelijk nu ook al.

De voorzitter: Komt u tot een afronding?

De heer Franssen: De Staat kan dat namelijk altijd nog opeisen, dat vliegveld, want er liggen nog documenten daarvan.

De voorzitter: Dank u wel. U was al over uw tijd heen, dus u moet het echt hierbij laten.

De heer Franssen: Ja, nou, dan eindig ik nu dus allemaal met: ik wens u allemaal een fijne jaarwisseling naar 2025 en niet op het gas koken in een woning, want ultrafijnstof komt ook in uw woning voor.

De voorzitter: Dank u wel. Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan Indra Steens.

Mevrouw Steens: Goedemorgen en dank dat ik hier mag inspreken. Ik ben Indra, biomedisch wetenschapper en ik spreek hier in namens Milieudefensie. MAA maakt ons ziek. In 2023 is door MAA ruim 133.000 vliegtuiguitstoot verspreid. Het bevatte 91 ton aan zeer zorgwekkende stoffen, onder andere een aantal kankerverwekkende stoffen en ook fijnstof en ultrafijnstof. Dat zijn heel kleine deeltjes, die in onze bloedvaten en organen belanden en het risico op hart- en vaatziekten, longaandoeningen, hersenziekten en diabetes verhogen. Al deze giftige stoffen worden verspreid over ruim 176.000 mensen die rondom MAA wonen, waaronder veel kinderen, die extra kwetsbaar zijn voor luchtvervuiling. Daarnaast zorgt MAA voor veel geluidshinder. Dit veroorzaakt slaapverstoring, gehoorschade en stress, wat het risico op hart- en vaatziekten en hersenziekten, zoals dementie, vergroot. Nergens in Europa ligt een vliegveld met zwaar luchtvrachtverkeer zo dicht bij woonkernen als MAA. Op deze plek een vliegveld openhouden is onverantwoord. Daarnaast wil ik u erop wijzen dat deze gezondheidsklachten ook een economische impact hebben door hogere zorgkosten, minder werkcapaciteit en een lagere productiviteit. Verder heeft MAA uiteraard een enorme impact op het klimaat. We zitten in een klimaatnoodtoestand. De aarde balanceert gevaarlijk dicht bij verschillende kantelpunten, waarvan het passeren rampzalige gevolgen zal hebben. Natuurlijke koolstofputten, zoals bossen en oceanen, namen vorig jaar al aanzienlijk veel minder CO₂ op dan voorheen. Als we deze kantelpunten overschrijden, zullen natuurlijke systemen juist CO₂ gaan uitstoten, waardoor de opwarming van de aarde onvermijdelijk zal doorzetten en we de volgende generatie dus een aarde doorgeven die door ons kortzichtige en egoïstische gedrag onvermijdelijk onleefbaar zal worden. Er is zeer duidelijke wetenschappelijke consensus dat we per direct veel minder broeikasgassen moeten uitstoten. De luchtvaartsector zorgt voor de uitstoot van grote hoeveelheden CO₂, stikstofdioxide en waterdamp. Het is één van de snelst groeiende bronnen van broeikasgasemissies. Dat elektrisch vliegen een oplossing zou zijn is een fabel. Volgens experts is commercieel elektrisch vliegen technisch en economisch onhaalbaar in de komende decennia. Minder vliegen is dus de enige oplossing. Dit vliegveld openhouden en zelfs streven naar meer vluchten is totaal onverantwoord. Er is ook sprake van een biodiversiteitscrisis. De natuur staat op instorten en de stikstofuitstoot van MAA schaadt de ons omringende natuur, die essentieel is voor een gezonde leefomgeving. Ook neemt MAA uiteraard stikstofruimte in van onder andere boeren en huizenbouwers. Ik rond af. Ik roep u op om te kiezen voor de belangen van de

Limburgers in plaats van weer geld te steken in dit louter verlieslijdende en letterlijk ziekmakende prestige-project. Sluit MAA en kies voor een duurzaam alternatief. Dank voor uw aandacht.

De voorzitter: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het eind van de spreekrecht-agendapunten. Ook hierbij geldt dat u uiteraard de betogen kunt gebruiken bij het debat straks bij agendapunt 9.3.

5 Vragenuur

-

6 Notulen

De voorzitter: Aan de orde is het vaststellen van de notulen van 11 november. Ik stel voor deze gewijzigd vast te stellen. De wijziging is er op pagina 47 en is daar ook inzichtelijk gemaakt. U kunt daarmee instemmen, neem ik aan. Dat is het geval. Dan is conform besloten.

7 Voorraadagenda

De voorzitter: Agendapunt 7 is het vaststellen van de voorraadagenda. Ik neem aan dat u ook daarmee kunt instemmen. Dat is het geval.

8 HAMERSTUKKEN

8.1 GEWIJZIGD P-24-006 Statenvoorstel Controleprotocol accountantscontrole 2024, 9 december 2024 (PS DOC-00729916)

De voorzitter: Dan de hamerstukken. 8.1, gewijzigd P-24-006 Statenvoorstel Controleprotocol accountantscontrole 2024. Die kunnen we vaststellen. Dat is het geval.

8.2 P-24-005 Statenvoorstel actualiseren diverse reglementen en verordeningen (PS DOC-00730846)

De voorzitter: P-24-005 Statenvoorstel actualiseren diverse reglementen en verordeningen. Ik neem aan dat we die kunnen vaststellen. Ook dat is het geval.

9 BEHANDELSTUKKEN

9.1 G-24-038 Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027, brief GS van 5 november 2024 (GS DOC-00709718)

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is agendapunt 9.1, Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027 en de brief van GS van 5 november 2024. Dames en heren, onze Limburgse taal is een schat die we moeten bewaren. Het is meer dan alleen maar woordjes. Het is onze identiteit, onze geschiedenis en onze cultuur. Door het Limburgs door te geven aan de jongere generatie houden we onze tradities levend en versterken we het gevoel van saamhorigheid. Het Limburgs is een brug tussen verleden en toekomst. Ons dialect is een soort geschiedenisboek, vol met oude woordjes en uitdrukkingen die verwijzen naar vroeger. Door dit te behouden beschermen we een deel van ons erfgoed. Daar gaat het vandaag voornamelijk over. Dus praat maar gerust in het Limburgs, maar in het Nederlands mag natuurlijk ook, want dat is de bestuurstaal. Hier is iedereen welkom. Dan geef ik nu het woord aan de heer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Gouverneur, ik moet het in het Limburgs zeggen natuurlijk. Geachte voorzitter, Gedeputeerden, collega-Statenvleden, insprekers, mensen op de publieke tribune en mensen thuis achter het scherm. Hier staan we dan, achter het praattafeltje in het gouvernement. Praten in onze moedertaal. Dit is een heel serieuze vergadering. Dat op vrijdag de 13e. Nog niet zo lang geleden hadden we dit niet voor mogelijk gehouden, maar nu is het dan toch zover, want vandaag is één van de agendapunten het uitvoeringsprogramma van de Limburgse taal, 'Same veur 't Limburgs 2025-2027'. Voor wat betreft het motto heb ik een vraag aan de Gedeputeerde: hebben we dit thema afgekeken van onze enige Limburgse eredivisieclub? Die heeft toch al heel lang de slogan: 'Samen naar voren.' We willen de Gedeputeerde en de betrokken ambtenaren ook nog een veer in de kont steken voor de wijze waarop ze de oproep van de Staten ambitieus hebben opgepakt. Als BBB hadden wij niet gedacht dat het nu al hier zou zijn. Dus nog één keer: mijn complimenten! Het is nu 28 jaar geleden dat hier, in dezelfde zaal, onze voorganger-Statenvleden hier stonden om onze Limburgse taal te erkennen. Door een lobby in Den Haag verklaarde de regering – dat was toen het Kabinet-Kok I – op 20 februari 1997 dat de regels van het Handvest ook van toepassing zouden zijn op het Limburgs. Vanaf dat moment geniet het Limburgs de erkenning als officiële streektaal van een minderheid in Europa. Dat kader verplicht de overheid om zich ook sterk te maken voor het behoud van de betreffende taal. Daarbij worden in dat Handvest een aantal niveaus onderscheiden. Zo vereist deel III een actief en financieel optreden van de overheid om de taal te ondersteunen, terwijl deel II zich slechts beperkt tot het formaliseren van een meer algemene waardering voor de taal. Los van dat uitvoeringsprogramma voor de Limburgse taal, zullen wij dat sowieso steunen, maar we hebben toch wat kritische punten. Zo wordt in het uitvoeringsprogramma alleen gesproken over de Limburgse taal in onze Nederlandse provincie Limburg. In ons Limburg kennen wij tal van inheemse dialecten, maar niet voor de vrijwel identieke dialecten aan de andere kant van de grens, immers ook het Maaslands dialect, waar één van de sprekers ook al over sprak, het Belgisch dialect, maar ook in de Duitse grensstreek ... Ik woon zelf pal naast Selfkant. Ik kom daar vrijwel wekelijks. Daar wordt vrijwel identiek Limburgs dialect gesproken. Grote voorbeelden hiervan zijn Maaseik en zoals ik al zei Selfkant. In dat kader roepen wij, aansluitend aan de oproep van de insprekers, de Gedeputeerde op om ook goed te kijken en te onderzoeken of er ook een mogelijkheid is om ook aan de andere kant van de landsgrenzen ... Dat we dat ook kunnen meenemen, dus in de Duitse grensstreek en de Belgische grensstreek, zeker met het stimulerende beleid van de EU om meer grensoverschrijdend te werken. Ook gezien wat wij in dit huis altijd stimuleren zou dat een heel goede zet zijn. Wat bindt ons meer dan dat we ook over de landsgrenzen heen mogen spreken in onze eigen moedertaal? Mogelijk zorgt zo'n grensoverschrijdende samenwerking er ook voor dat de EU ook met de geldbuidel gaat rammelen. Wij als BBB juichen het toe om voor deel III te gaan, conform het Handvest voor de Taal. Dat zou ook kunnen betekenen dat naast Provincie Limburg ook de overheid zich gaat inspannen voor de positie van de Limburgse taal, zowel qua wetgeving, als door met de geldbuidel te rammelen. Ten tweede vinden wij het ook belangrijk dat de Rijksoverheid één lijn trekt in de ondersteuning en het versterken van de verschillende regionale talen die ons land rijk is. Nog een halve minuut. Overigens, onze Limburgse taal tot niveau III brengen sluit ook aan op de vier drijfveren van de BBB: buurtschap, een gouden regel, authentiek en professioneel. Wat ons als BBB-fractie wel zorgen baart is wat het de Provincie c.q. onze inwoners via de belastingen gaat kosten de komende jaren. Dat moet wel binnen de perken blijven uiteraard. Heeft de Gedeputeerde daar zicht op? Wat zal de financiële bijdrage van de overheid zijn, vragen wij ons af. Wat zijn bijvoorbeeld de extra kosten voor deze vergadering met betrekking tot het vertalen? Komen deze kosten ten laste van de € 1 miljoen die al begroot is voor de Limburgse taal of komt dit uit een ander potje? Kunnen wij bij grensoverschrijdende samenwerking ook EU-geld tegemoetzien? Genoeg gepraat. Ik wil nu afsluiten met een hommage van Guus Steinen aan Bertha Paulissen-Willen. Zij was oud-wethouder van Geleen, één van de initiatiefnemers van het LVK in 1976 en voorvechtster van het Limburgs. Daar gaat het refrein over. Zo heeft Bertha het bedoeld, dat we met zijn allen hier plat blijven praten. Zo heeft Bertha het bedoeld. Hier wordt Limburgs gezongen en Limburgs gepraat. Tot zover.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer Blijlevens namens de fractie van JA21.

De heer Blijlevens (JA21): Dank u wel, voorzitter. JA21 is voorstander van het behoud van de Limburgse cultuur, waarvan de Limburgse taal een belangrijk onderdeel is. Onze taal draagt bij aan de unieke identiteit van Limburg en is net als andere regionale dialecten een waardevol cultureel erfgoed. Het streven naar behoud van de Limburgse taal is dan ook een mooi doel. Echter, wanneer we pleiten voor meer erkenning van de Limburgse taal, moeten we ons realiseren dat dit vermoedelijk gepaard gaat met een groei van bijvoorbeeld het ambtelijke apparaat. Dit betekent meer administratie, nieuwe regelgeving, bijkomende bureaucratische lagen. Dit is iets waar JA21 Limburg bezwaar tegen heeft, aangezien dit leidt tot hogere kosten voor de Limburgse belastingbetaler. Dit omvat zowel de extra personeelskosten als de oprichting en het onderhoud van nieuwe organisaties en structuren. Ter vergelijking ... We hebben dat allemaal kunnen zien bij het bezoek aan Friesland: daar werken tien fulltime medewerkers aan de instandhouding en bevordering van de Friese taal. Dit toont aan hoe omvangrijk de inzet kan zijn voor de erkenning van de regionale taal. Voor de periode 2025-2027 wordt geadviseerd om de benodigde infrastructuur op te zetten, bijvoorbeeld door het oprichten van een taalpromotie-instituut of leerstoel. JA21 steunt dergelijke initiatieven, die bijdragen aan de bevordering van de Limburgse taal, maar we stellen ons de vraag of de Limburgse taal nu zo urgent is dat deze extra erkenning noodzakelijk is. Gezien onze ligging en nauwe banden met België en Duitsland, denken wij niet dat het huidige gebruik van het Nederlands in officiële communicatie een probleem vormt. Daarbij heb ik meteen een vraag voor de Gedeputeerde. Wij zouden graag meer inzicht willen krijgen in de vraag hoeveel Limburgers het Nederlands niet machtig zijn. JA21 is voorstander van een efficiënte overheid. Beleidsmaatregelen moeten gericht zijn op hetgeen echt noodzakelijk is. We willen niet dat de overheid een in zichzelf versterkende bureaucratie wordt, die steeds meer taken toevoegt en daarmee de belastingdruk voor de burger verhoogt. Hoewel we trots zijn op onze dialecten en initiatieven die bijdragen aan het stimuleren van het Limburgs, zoals een tweetalige opvoeding, en de activiteiten van het Hoes veur 't Limburgs, blijven wij als conservatieve liberalen voorstander van een rol voor de markt en het culturele veld. Wij zien geen noodzaak voor verdere en waarschijnlijk dure overheidsbemoeienis. En, zoals de kersverse spreektaalfunctionaris – moeilijk woord – recent in een interview al zei, ik citeer: 'Er is al veel mogelijk met de huidige status en daar gaan we ons met het Hoes vol voor inzetten.' De belastingbetaler verdient het dat we ons richten op de grotere uitdagingen in plaats van op het verkrijgen van meer erkenning voor de Limburgse taal. Voorzitter, nog één vraag aan de Gedeputeerde: welk probleem wordt er precies opgelost door meer formele erkenning van het Limburgs dialect? Dat was hem. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Blijlevens. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Koopman namens de fractie van de VVD.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u, voorzitter. Het is me wat. Voor u staat iemand van boven de rivieren, die plat tegen u staat te spreken. Jullie mogen ook van mij weten dat het liedje van Rowwen Hèze niet mijn lijflied is, hoewel ik het wel een mooi liedje vind. Als jullie mij vragen welk dialect ik nu spreek; ja, dat weet ik eigenlijk niet. Ik spreek van alles wat en dat komt omdat ik in Weert, Geleen, Sittard en Brunssum op scholen heb gewerkt. Sinds twee weken werk ik ook op een school in Roermond. Jullie weten ook dat het de tijd van Sinterklaas is. Een jongetje bij mij in de klas wilde Sinterklaas graag koekjes geven. Dus hij had koekjes bij zich in een zakje. Dat jongetje had speciaal voor de Sint zijn pietenpakje aangetrokken. Dat pietenpakje had geen zakken, dus hij had bedacht dat hij dat plastic zakje met koekjes op zijn hoofd zou leggen, het pietenmutsje eroverheen zou trekken. Hij was alleen vergeten dat hij nog naar de gym moest, voordat hij Sinterklaas weer zou zien. Hij wilde de koekjes niet in de kleedkamer neerleggen, want hij zei: 'Ja, juf, misschien worden die wel gestolen.' Ik kreeg op die dag meteen een onbezoldigde nevenfunctie. Ik werd koekjesoppasser. Dat kon ik best goed. De koekjes zijn niet opgegeten, ze zijn ook niet verkruid en het jongetje was blij dat hij kon gymmen en dat hij Sinterklaas die koekjes kon geven. Die koekjes die staan voor de VVD symbool voor de Limburgse taal want dat jongetje die koesterde die koekjes en wilde die heel graag doorgeven. Dat willen wij ook met de Limburgse taal. Wij willen die doorgeven en zorgen dat die niet verkruidt en afbrokkelt. Tevens, dit gezegd hebbende, willen we ook aandacht vragen voor inclusie, want er zijn veel Nederlandse Limburgers die nog niet het Limburgs machtig zijn en ja, in Limburg is iedereen welkom. We willen er ook aandacht voor dat ouders bewust gemaakt worden van hun rol bij het dialect leren

spreken en het belang daarvan, het belang van het dialect leren spreken. Verder willen we ook dat het werkbaar blijft. Het mag namelijk niet zo zijn dat de invoering van het derde deel van het Handvest zorgt voor een werkdrukverhoging bij de rechterlijke autoriteiten of bij het onderwijsveld. Dus ook met het oog op het lerarentekort mag het voor de VVD niet zo zijn dat we voor de meeste strikte vormhantering bij deel III zullen gaan. Als we dat zullen doen, dan maken we wel heel veel grote vrienden bij Provincie Brabant, want die zijn dan in één klap van hun lerarentekort af. We willen graag in de Statencommissie over werkbare, realistische en haalbare doelen en oplossingen. Via u, voorzitter: kan Gedeputeerde aangeven op welke wijze rekening gehouden zal worden met inclusie, bewustwording rol ouders, werkbaarheid voor het onderwijs en de rechterlijke autoriteiten? Tot slot een vraag aan u, voorzitter, om over dit agendapunt hoofdelijk te kunnen stemmen, zodat ieders dialect vandaag gelijk gehoord kan worden.

De voorzitter: Dank u wel. Dat laatste: bij deze toegezegd. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Kuiper namens de fractie van de SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u, voorzitter. Beste collega's, aanwezige pers en toehoorders. Graag zou ik nu ook in het Limburgs – in mijn geval zou dat Venlo's zijn – losbarsten in een geweldig betoog, maar dat gaat niet lukken. Ik ben geboren en getogen in Venlo, maar het dialect heb ik niet van huis uit meegekregen. Mijn motto is: het gaat om wat je zegt, niet hoe. Communicatie is heel belangrijk. Dat is altijd prima gelukt, ook in mijn Limburgse versie van het Nederlands. Als SP kunnen wij instemmen met het Statenvoorstel. Het gaat niet overhaast te werk, ondanks het enthousiasme dat bij sommige mensen leeft. Het kan soms niet snel genoeg gaan. Dat zie je ook vandaag: Limburgs spreken in de Staten. Ik heb de vele steunbetuigingen en positieve reacties gezien en dat is mooi. Vooral organisaties en mensen die hun werk hebben gemaakt van de Limburgse taal zien een gouden toekomst voor het Limburgs en het kunnen behouden van dit dialect voor toekomstige generaties. Maar ik hoor ook minder positieve geluiden van de mensen die het werk in het veld doen, onder meer de pedagogische medewerkers. De mensen in de zorg en kinderopvang zullen ongeacht hun leeftijd een cursus moeten volgen als ze dialect niet spreken. Ik hoop maar dat ze een talenknobbel hebben. Laten we vooral niet dwingend zijn en mensen opdragen welke taal ze in deze provincie moeten spreken om erbij te horen of een baan te krijgen. We willen een gastvrije provincie zijn, waar iedereen welkom is en alles voor iedereen te volgen is. Het gesprek met je dokter, met het gemeenteloket of met ons als volksvertegenwoordigers, daar is het een keuze. Het mag in het Limburgs, maar het hoeft niet. Geef mensen de vrijheid en kweek vooral geen ongelijkheid. De SP steunt de Limburger die Limburgs wil spreken, maar we zijn er ook voor de Limburger die daar niet aan toe is. Laten we zeker voorkomen dat we een extra belemmering creëren en mensen dwingen Limburgs te spreken. Kan Gedeputeerde mij toezeggen dat het spreken van het Limburgse dialect nooit een voorwaarde zal zijn om een baan te krijgen of op een andere manier aan onze samenleving deel te kunnen nemen? Dan rest mij nog twee vragen te stellen. Is het mogelijk dat de Provincie een onderzoek doet naar de mening van de Limburger over de Limburgse taal? Juist omdat het minder gesproken wordt, zou dat een indicatie kunnen zijn dat de Limburger niet zo bezig is met het Limburgs, maar andere zaken zoals laaggeletterdheid minstens zo belangrijk vindt. Wil de Gedeputeerde dat in dit traject meenemen? En dan mijn tweede vraag: wie gaan er beslissen over de onderwerpen uit status III, die we gaan proberen te halen rond 2030? Als laatste wens ik u succes met de uitvoering en dan komt het goed, jongens!

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kuiper. Dan geef ik het woord aan mevrouw Wolters namens de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Wolters (PvdA): Voorzitter, wat een prachtig gevoel dat wij vandaag in deze zaal Limburgs mogen praten. In mijn geval is dat het Susterens dialect. Ik ben er trots op dat wij als regio zo ver zijn gekomen, want Limburgs is niet zomaar een taal. Het is een onderdeel van wie wij zijn, waar wij zijn geweest en als het aan ons ligt ook waar wij naartoe gaan. Of er nou Fransen, Duitsers of Hollanders de scepter zwaaiden, de mensen bleven en blijven altijd Limburgs praten. Dat maakt ook dat wij vandaag hier staan, in het hart van de Limburgse democratie. Trots dat wij vandaag niet alleen samen Limburgs praten, maar ook

eindelijk achter deze spreekstoel. Waar in het verleden door die verschillende machthebbers werd neergekeken op ons plat zijn we nu getuigen van hetzelfde plat in onze eigen Statenzaal. Vandaag wordt de taal van de mensen van Limburg onderdeel gemaakt van onze democratie. Laten we zeker geen ruzie gaan maken over welke variant nu *het* Limburgs is. Het feit dat we zoveel klanken en zoveel varianten hebben maakt het samen Limburgs. Al die verschillende klanken vertellen het verhaal van onze regio, de geschiedenis van Limburg en onze inwoners. Laten we dat waarderen en er trots op zijn. Samen zijn wij Limburg en samen spreken wij Limburgs. Had ik al gezegd dat ik trots was? Goed, want dat blijf ik voorlopig nog wel even. Ik ben namelijk ook trots op het stuk dat voor ons ligt. Op 5 april 2024 dienden wij de motie 'Onderweg naar deel III' in, waarin wij vroegen om te onderzoeken wat we nodig zouden hebben om Limburgs onder deel III van het Handvest te krijgen. Het resultaat van die motie is verwerkt in het stuk wat nu voor ons ligt. Daarom dank aan de Gedeputeerde en de mensen die dit stuk mogelijk hebben gemaakt. Als PvdA kunnen wij ons vinden in de twee sporen die zijn uitgezet in dit stuk, om aan de ene kant Limburgs onder deel II te versterken en aan de andere kant om ons in te zetten voor de erkenning in het Handvest deel III, een erkenning die ons Limburgs verdient, samen met de bescherming die het Limburgs nodig heeft. Wel wil ik de Gedeputeerde vragen om ook oog te houden voor het verbreden van onze Limburgse cultuur. Begrijp me niet verkeerd, ik houd heel veel van carnaval en de lijn die nu is uitgezet moet vooral blijven, maar er is zoveel meer: muziek, toneel, film, noem het maar op. Het Internationale Filmfestival in Rotterdam opent zelfs dit jaar met een film die volledig in het Venlo's plat is gesproken. Laten we die andere cultuuruitingen nu ook blijven steunen, waarderen en vooral laten zien en horen aan de rest van de wereld. Maar omdat Limburgs te kunnen horen en zien zullen we dat Limburgs eerst moeten behouden en versterken. Dat begint niet alleen in deze zaal, maar ook bij onze jongste kinderen. Het spreken van Limburgs heeft meer voordelen dan alleen de cultuur, maar het zorgt ook voor een betere taalontwikkeling bij kinderen. Dus meer Limburgs praten is altijd beter. We hebben nog veel stappen te zetten. Voor mezelf ligt er ook een uitdaging, om mijn eigen fractie te 'verlimburgsen'. Gelukkig verstaan ze me wel, dus dat gaat al de goede kant op. Maar laten we zorgen dat Limburgs altijd een plek in dit huis heeft en ook daarbuiten.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer Loomans namens de fractie Horizon.

De heer Loomans (Horizon): Ja, voorzitter, voor u staat het levende bewijs dat zelfs als je al meer dan vijftig jaar in Limburg woont dat geen garantie geeft dat je dan ook een debat in het Limburgs kan voeren. Mijn toehoorders zullen het daarom vandaag moeten doen met mijn variant van het Nederlands. Maar die vijftig jaar in Limburg, wonend en werkend in verschillende regio's, hebben er wel voor gezorgd dat ik veel van de lokale varianten van het Limburgs prima kan verstaan. Tenminste, dat dacht ik, tot ik net in dit boekje zat te bladeren. U weet hoe het gaat: op het moment dat men in de gaten krijgt dat je niet in Limburg geboren bent, begint men spontaan maar in het Nederlands tegen je te praten, tenzij ze liever hebben dat je dat niet verstaat. Dus voor al die mensen die in mijn nabijheid spontaan naar het plat overgingen in de veronderstelling dat die Hollander dat toch niet verstaat: sorry, maar het was wel heel erg leuk om mee te luisteren. Een taal leer je meestal in de eerste jaren van je ouders. Terwijl je die taal leert, krijg je daarbij ook een wereldbeeld en een identiteit mee. Taal lijkt zoiets eenvoudigs, maar bepaalt voor een groot deel wie je bent en tot welke groep je behoort. Taal geeft aan wat in je omgeving voorhanden is, wat belangrijk is en waar je woorden voor moet hebben, zodat je in die omgeving kan leven en overleven. Zo kwam ik bij de voorbereiding voor dit debat een aantal leuke weetjes tegen over taal, bijvoorbeeld dat taal invloed heeft wat je kan waarnemen. De Himba, die in de woestijn van Namibië leven, hebben geen woord voor de kleur blauw, omdat die kleur daar vrijwel niet voorkomt. Op het moment dat je hun dus toch iets blauws laat zien, noemen ze het gewoon groen, omdat ze het verschil niet kunnen zien tussen groen en blauw. Aan de andere kant blijken mensen die Russisch spreken verschillende tinten blauw visueel beter te kunnen onderscheiden, omdat ze ook meerdere woorden kennen voor die verschillende tinten. De relatie tussen die omgeving en taal blijkt ook uit een voorbeeld bij de Sami in Noord-Zweden, die 318 woorden hebben voor verschillende soorten sneeuw. Door klimaatverandering, die zorgt voor hogere temperaturen en onvoorspelbare weerpatronen, verandert de sneeuw en de ijsvorming. Daardoor verdwijnen er ook allerlei woorden uit de gesproken taal, die daardoor veel van zijn waarde en daardoor gebruikers verliest. Naast een

relatie met omgeving, identiteit, cultuur, bepaalt taal ook wat je kan leren en hoe je kan leren. Probeer maar eens iets uit te leggen waar je geen woorden voor kent. Het spreken van meerdere talen betekent daarom niet alleen dat je met meer mensen kan communiceren, maar ook het kunnen bewegen tussen meerdere omgevingen, landschappen en culturen. Volgens de wetenschap worden nieuwe netwerken in onze hersenen geactiveerd, waardoor we makkelijker kunnen leren en verbanden kunnen leggen, waardoor we weer beter problemen op kunnen lossen en flexibeler tussen taken kunnen switchen. Taal heeft dus veel meer invloed op ons dan we wellicht in eerste instantie zouden denken. Verrassend genoeg staan talen en meertaligheid wereldwijd onder druk. Waar er op dit moment wereldwijd nog zo'n 7000 talen worden gesproken, is de verwachting dat aan het eind van de eeuw de helft hiervan verdwenen zal zijn. Oorzaken liggen in globalisering, kolonisatie en de invloed van dominante, economische en politieke talen. Denk maar aan het Engels. Daarnaast gaan talen verloren door migratie en door klimaatverandering, omdat daardoor de relatie met de vertrouwde omgeving verbroken wordt. Het is dus goed om zuinig te zijn op je taal en je talenkennis. In dit uitvoeringsprogramma dat vandaag voorligt, wordt voorgesteld het Limburgs in de komende jaren meer te gaan stimuleren en uit te dragen wat er allemaal in het Limburgs kan en mag. Het debat van vandaag is daarvan een mooi voorbeeld. Daarnaast worden voorbereidingen getroffen om in 2030 klaar te zijn voor deel III van het Europees Handvest van regionale talen. Dat lijkt mij een prima voorstel, dat ik graag wil steunen, maar dan wel met één opmerking: taal moet iets levends zijn en blijven. Taal moet worden gebruikt, gedeeld en ervaren en dat moet je niet gaan proberen te vangen in of op papier. Laten we er daarom voor waken dat we er geen papieren tijger van gaan maken. Voorzitter, om af te ronden: om nog even terug te komen op die relatie tussen taal en omgeving: is al eens uitgezocht welke woorden in het Limburgs geen vertaling naar het Nederlands kennen en kent het Limburgs misschien meerdere woorden voor maar één Nederlandse term? Misschien voor carnaval of voor bier? Misschien is het interessant om dat eens uit te zoeken, als het niet al gebeurd is. Tot zover. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Absil namens de fractie van het CDA.

Mevrouw Absil (CDA): Voorzitter, ik wil graag beginnen met het belang van taal te benadrukken. Behalve dat we er zinnen van kunnen maken, dat we elkaar kunnen verstaan, is taal nog heel veel meer. Het is de drager van verhalen van vroeger, van onze gebruiken, van onze cultuur, van wie wij zijn, en, heel belangrijk, zeker in deze tijd: taal is vooral ook de mogelijkheid om je vanuit je hart te kunnen uiten. Voor mij is het Heldens dialect daarom ook zo belangrijk. Het is de taal van mijn hart. Daar ben ik in opgegroeid en daar druk ik me ook het makkelijkst en het liefste in uit. Daar kan ik mijn gedachten en emoties het beste in kwijt, ook op papier en in de app, gewoon zoals ik denk dat ik het zou moeten schrijven. Er is geen taalbeleid, geen beschermingsstatus aan te pas gekomen. Ik heb het van mijn ouders geleerd. Niet omdat die wisten dat meertaligheid zo belangrijk is, zoals we dat net hoorden, of omdat het Limburgs één van de weinige toontalen is. Nee, dat was omdat het nou eenmaal gewoon was. Het met de paplepel ingegoten krijgen is daarom zo belangrijk, maar minder vanzelfsprekend in deze tijd. Wij zijn dan ook heel blij dat in dit voorstel er heel veel aandacht is voor de jeugd, via kinderopvang en scholen. Nog niet eens zozeer om daar alleen het dialect te leren, maar vooral dat je het mag spreken, dat de kinderen die het thuis leren spreken het daar niet afgeleerd krijgen. In mijn vorige periode heeft mijn collega Mariska Werrij er al aandacht voor gevraagd om ook bij consultatiebureaus het belang van de moedertaal onder de aandacht te brengen. We zien de doelgroep jonge ouders onvoldoende terug in het voorstel. Wat kan Gedeputeerde Staten daar nog aan doen en hoe gaan we ervoor zorgen dat we de leerkrachten en de medewerkers van opvang en scholen niet nog meer belasten? Collega's hadden het daar ook al over. Hoe gaat het College überhaupt om met het verminderen van regeldruk in relatie tot dit voorstel? Graag uw reactie daarop. Wat betreft deel III vinden wij het super dat in dit voorstel ervoor gekozen wordt om het ene te doen en het andere niet te laten. De tijd is rijp om ervoor te gaan. Maar laten we ons ervan bewust zijn dat de status een middel is en geen doel op zich. Wij denken wel dat dit een heel effectief middel kan zijn om onze taal levend te houden en door te blijven geven. Als ik 'onze taal' zeg, dan bedoel ik onze verschillende dialecten. Ik merk namelijk dat er een misverstand en gedoe ontstaat als we het hebben over *de* Limburgse taal. Dus ook dat graag meenemen in

de campagne. Al onze dialecten zijn even belangrijk. Hoe ziet Gedeputeerde Staten dit en wilt u daar wat over zeggen zo meteen? Hoever zijn de mogelijkheden om de tekst naar het Venlo's of het Maastrichts te vertalen, vanuit het Heldens uiteraard, zodat je een praatjesmaker niet kunt verwarren ... Dat je niet op het gouvernement moet zijn als je boodschappen wilt doen. Maar we moeten er wel voor zorgen dat we de kerk in het midden laten. Het is heel goed dat we flink investeren in het levend houden van onze taal, maar er zijn ook grenzen. Daarom ook geen blanco cheque voor straks, maar vol aan de bak om te kijken of deel III ook financieel redelijk uit te voeren is. Ondanks het geld en de energie die erin gestoken wordt, hebben we nog steeds meer Limburgers die Limburgs spreken dan Friesen die Fries spreken, ook relatief gezien. Daar moet een reden voor zijn. Wij verwachten dat onze volkscultuur, onze muziek, onze carnaval daar weleens een bepalende factor in kan spelen. In de commissie heb ik het nog X-factor genoemd, maar daar heb ik geen Heldens woord voor kunnen vinden. Als dat zo is, dan moeten we ook goed kijken naar de inzet en de verdeling van de middelen, van het geld. Daarom pleiten wij voor onderzoek specifiek op dit gebied, zodat ons beleid in de toekomst ook effectief gaat zijn. Kan de Gedeputeerde dit toezeggen? Misschien wel het belangrijkste dat we in Friesland zagen: de kracht van samen, van eendracht. We zijn dan ook blij dat we vandaag de verordening aanpassen, zodat ons Statencomité kan starten. Samen is ook vooral samen met jullie. Daarom dank aan de sprekers, aan de vele steunbetuigingen die we kregen, aan Ron uit Sevenum en Lotte ook hier op de tribune, aan de mensen van het huis en de mensen van het Limburgs Museum, aan iedereen die Limburg een warm hart toedraagt, en vooral ook erkentelijkheid voor mensen die al zoveel jaren met onze dialecten bezig zijn in gedichten, boeken, muziek of anderszins, in het bijzonder de Raad voor het Limburgs, die steeds hebben volgehouden. Heel veel succes voor de actiecommissie Samen veur 't Limburgs. We hopen op een heel goede samenwerking met het werkveld. Maar vooral vanaf deze plek dank aan de vorige generaties, aan de ouders die ons plat hebben leren spreken, die het ons met de paplepel hebben ingegoten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Fischer van de fractie van 50PLUS, vanaf de eigen plek.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Ja, nu wordt het anders. Ik denk dat ze hierboven nu werk hebben, maar goed dan. Voorzitter, lieve mensen hier op de tribune, lieve mensen daarachter, leden van Provinciale Staten en ook collega's van JS. In Kerkrade bestaat geen G. Daarom JS. Ik ben trots op mijn plat. Ik ben dan ook zeer blij dat ik u bekend kan maken met het Kerkraads plat, omdat dit zo anders is dan andere dialecten in onze provincie, wat mij zeer aan het hart gaat. Kerkraads plat wordt al gesproken vanaf het jaar 400 na Christus in Kerkrade. Ons plat is met de Franken naar ons toegekomen en hoort bij de Ripuarische talen. Ripuar staat voor de kant van het water, in ons geval de rechterkant. Van de Rijn deze keer. Om ons Kerkraads plat te bewaren, voor de mensen die ook na ons komen, wordt in het centrum van Kerkrade al vanaf 1954 en in Kerkrade-West vanaf 1980 gewerkt in dialectverenigingen, zodat niks verloren gaat. De Kerkraadse Dialectvereniging, samen met de professors van de Universiteit van Nijmegen, hebben zelfs een Kerkraads woordenboek gemaakt, dat tot op de dag van vandaag bijgewerkt wordt, zodat ons Kerkraads dialect ook een levende taal is. Verhalen, boeken, gedichten die al eeuwen in ons plat worden geschreven, geven aan dat Kerkraads nog steeds levendig is. Ook onze gemeente Kerkrade zorgt ervoor dat hiervan niks verloren gaat. Sinds twee jaar hebben wij ook een stadsdichter in Kerkrade. Volgende week komt er een vervanger. Deze persoon moet ook twee jaar zijn best doen om in het Nederlands, maar zeker in het Kerkraads plat te kunnen schrijven. De schrijfwijze van ons plat is vastgelegd door middel van het Kerkraads woordenboek. Als er een vastgelegde schrijfwijze bestaat, dan moet het een taal zijn. Dat kan niet anders. Wij komen dus vanuit het Kerkraads plat en nu willen we onze schouders zetten naar niveau III. Dat zou de kroon op ons werk zijn, dat ons plat, ons dialect, overal geaccepteerd wordt als een echte taal. Denk eens aan hoe mooi dit zou kunnen zijn. De verslagen van de gemeenteraden en van de Provincie zouden in het plat uitgevoerd kunnen worden en de documenten van ons Limburgs bestuur zouden ook in het Limburgs gepresenteerd kunnen worden. Dat zou toch wat zijn! Kinderen in de opvang zouden hun eigen taal mogen spreken, zoals daarstraks ook al opgemerkt is. Ze zouden ook antwoord krijgen in hun eigen taal. Denk eens na hoe die kinderen zich dan zullen voelen, hoeveel preciezer we dingen kunnen uitleggen aan hen en ook hoe beter

we hen kunnen troosten. Plat praten helpt onze Kerkradenaren om sneller tot de kern te komen. Het is ook nog zo: kinderen die plat en Nederlands spreken zijn meertalig, waardoor zij veel makkelijker vreemde talen kunnen leren in de toekomst. Natuurlijk mogen we het Nederlands niet vergeten, maar je kunt het een doen en het ander daarbij niet laten, toch? Dat zal niet gerealiseerd worden van vandaag op morgen. Er zijn veel verschillende dialecten in onze mooie provincie en er zijn zeker zaken waarover je kunt discussiëren, maar als slimme mensen zich hierover zullen buigen, samen met de gewone mens van de straat, dan moet dat lukken. Dat weet ik zeker. 100%. Waar een wil is, is een weg. Wat in Friesland kan, kan in Limburg al lang. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Ik zag dat er meer koptelefoons gebruikt werden nu, maar ik kon het heel goed volgen. Dank u wel. Mevrouw Jenneskens is de volgende namens de fractie van D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, wat geweldig om alleen al dat woord in je eigen dialect te kunnen zeggen, hier in onze Statenzaal, in ons allereerste debat in het plat. Ik weet nog heel goed dat ik dit idee in een motie had gezet en de Griffie zei: maar dat gaat zo niet, want de bestuurstaal is ABN. En toch mag en kan ik dit in mijn variant van het Limburgs uitspreken. Laten we dan beginnen met een groot woord van dank aan onze Griffie, omdat zij ervoor hebben gezorgd dat dit wel degelijk kan. Ik dank ook alle sprekers, mijn collega Absil en ook in het bijzonder de Raad voor het Limburgs, die vooraf zijn gegaan aan dit moment. Ik moet eerlijk zeggen: het voelt als Noord-Limburgse een beetje onwennig om hier in dat chauvinistische zuiden te spreken in mijn variant van het Limburgs, het Meerlo's, waar ik mee ben opgegroeid. Juist al deze varianten laten zien hoe rijk onze taal is. Voorzitter, toen mijn oudste broer geboren werd, vroegen mijn ouders zich af: is het nou verstandig om de kinderen op te voeden met dialect? Ze vroegen dat na aan Nederlanders. Ze hadden niet alleen een grote liefde voor alle talen, maar het is ook de taal van mijn hart, want waar ik ook ben, als ik mijn familie bel ga ik meteen over naar het Limburgs. De liedjes van Rowwen Hèze waren de soundtrack van alle autoreizen in mijn jeugd en alle leukste en verdrietigste momenten in mijn leven waren ook in het Limburgs, de enige taal waar ik de woorden in kan vinden. We zeggen dat Limburgs de enige toontaal van Nederlands is. Het is voor mij ook vooral de taal die je met de toon zó goed kan kleuren. Het is het warme welkom van 'hé, meisje', van mijn lieve vriendinnen in Horst. Of als ze even later vragen 'hoe is het nu eigenlijk met echt met jou?', wat anders wordt uitgesproken dan 'hoe gaat het met je?' Als het leven even lastig is, dan wil ik nergens heen. Dan wil ik naar huis. Limburgs is voor mij de taal van thuis. Maar als ik dan heel eerlijk ben, voorzitter, dan werkt de taal van mijn hart het meeste als ik in de auto zit, want als iemand iets verkeerd doet zeg ik nooit 'potverdrie', maar gewoon 'nondeju, wat denk je wel niet?'. Voorzitter, het Limburgs betekent veel voor mij, maar ook voor ons. In deze rumoerige tijden met veel instabiliteit zijn wij mensen meer bezig met onze identiteit. Ons Limburg is onderdeel van wie wij zijn, maar ook een uniek cultureel element dat verbinding maakt tussen mensen. In onze tijd is er niks harder nodig dan dat. Wat betekent nou dat Limburgs voor de toekomst? Dat is eigenlijk waar dit Statenvoorstel over gaat. We komen van ver, maar de afgelopen drie jaar is er al heel veel veranderd en ontwikkeld, in het Hoes veur 't Limburgs in Zjuulke. Hoewel het Limburgs op provinciaal gebied wordt gezien is het ook iets landelijks. Ik ben vooral trots, maar ik ben ook onderdeel van een volgende generatie Limburgers, die niet onze taal als iets van de geschiedenis ziet, maar als de toekomst, die de taal gebruiken en meenemen. Als het nou mijn favoriete Limfluencer Vera is, die in een TikTok zegt hoeveel medelijden wij moeten hebben met Randstedelingen, want ze hebben nauwelijks verse vlaai van de bakker, of John Tana met Limburgs-Franse chansons ... Ik moet het goed uitspreken: Herfshane dat als winnaar van de Popprijs in Venlo Pinkpop opent. Mijn oproep namens D66 is erg simpel: zet Limburgs niet in het museum, maar in de etalage. Maak er geen geschiedenis, maar toekomst van. Zet stappen richting de erkenning en zorg vooral dat het Limburgs meer gesproken en geleefd wordt. Investeer en maak die verbinding met cultuur en muziek, niet alleen carnaval, zoals collega Wolters heel terecht aangaf, maar begin zo jong mogelijk, bijvoorbeeld in een campagne bij consultatiebureaus en bij verloskundigen. Er werd vandaag heel veel gesproken over het onderwijs, maar laten we het ook hebben over de opvang: kijken wat er wel kan en hoe. Ik zou graag van de Gedeputeerde een antwoord hebben op de vraag van het Vista College. Voorzitter, het Limburgs is levendiger dan ooit. Laten wij het lef hebben om er het mooiste van te maken. Ik hoop dat het met onze taal

net zo kan als met dit debat in het plat, zodat we vooral durven beginnen en kijken wat eruit komt. Het Limburgs betekent voor mij heel veel en voor ons Limburgs betekent het nog meer. Voor de toekomst kunnen we er samen voor zorgen dat dat zo blijft. Tot zover.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer Peters namens LOKAAL-LIMBURG.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Ik zou bijna beginnen met: 'Kameraad, geef ons wat te drinken!' Ik spreek plat Roermonds. Als ik echt plat Roermonds zou praten, dan zou ik willen beginnen met de woorden: <onverstaanbaar>. Niemand kan dat blijkbaar verstaan. Maar ik begin gewoon mijn verhaal met dat het Limburgs dialect een goed initiatief is. Het doet goed dat we onze moedertaal breed willen uitdragen. Ik ben blij met de opstelling van GS en PS en zelfs dat de Statenleden die niet uit Limburg komen dit gaan onderschrijven. Onze moedertaal. Respect daarvoor. Groot respect. Nu hoort LOKAAL-LIMBURG alleen maar technische zaken, hoe wij de erkenning kunnen bemachtigen. Dat is ook nodig, maar wat LOKAAL-LIMBURG betreft start Limburg per direct ook met hoe we het gebruik van ons dialect kunnen stimuleren. Er zijn de afgelopen maanden zat goede voorbeelden voorbijgekomen, waar we laaiend enthousiast over zijn. Beste Gouverneur Roemer, GS en PS, ik roep u op om alle goede initiatieven bij deze te omarmen en zelfs te steunen via een stimuleringsfonds of iets dergelijks. Wie ben ik om daar iets voor te bedenken? Regelgeving is nodig, maar degenen die aan het werk zijn onze moedertaal in de praktijk te brengen, verdienen steun en erkenning. We hebben die mensen ontmoet in het Hoes veur 't Limburgs, we hebben met hen gesproken. Als je dat enthousiasme ziet: daar begint het, dat is de basis. Dat is de basis van ons dialect. Dat is niet hier, dat is bij die mensen. De mensen in het onderwijs, die moeten daarin gesteund worden. Ze moeten een bord op de gevel plakken: 'Hier wordt plat gesproken.' Zoiets zou het kunnen zijn, maar daar moeten we samen over nadenken, zou ik bijna willen zeggen. Ik heb het nu het stimuleringsfonds genoemd. Dat zou daar een aanjager in kunnen zijn. Wat betreft de uitvoering wil LOKAAL-LIMBURG met iedereen praten in dit huis, ook met de mensen die zeggen: 'Wat moet dat kosten?' Laten we vooral zorgen dat de regie hier blijft, in het gouvernement, en niet bij allerlei bureaus of instellingen die daar zelf beter van willen worden. Investeer in de goede voorbeelden en draag die uit. Dat is ons devies. LOKAAL-LIMBURG hoort graag hoe anderen hierover denken. Daar hebben we ook een motie over ingediend. Daar kom ik zo meteen even op terug. Maar ik wil toch ook nog even zeggen: we hebben het al heel even gehad over hoe we allemaal de liedjes krijgen in het Limburgs. Er staat bij ons op de keukendeur een paard in de gang. We hebben 'Vaan Eysde tot de Mokerhei' bedacht. Alle Limburgse tekstschrijvers zijn liedjes gaan maken. We hebben veertien van die cd's gedraaid. Dat hebben we op zijn Limburgs op de kaart gezet. Dat moeten we vooral blijven doen. Laat Limburg Limburg zijn. Maar als je volksvertegenwoordiger bent, je gaat door Limburg en je verstaat de mensen niet, voor wie je hier zit, het volk, dan is er ook wat mis. Ik heb heel veel respect voor alles wat ik vandaag gehoord heb. Het Noord-Limburgs, het Midden-Limburgs, maar ook het kolen-Limburgs. Ik kom uit Heerlen, hè? Dat is ook een vorm van Limburgs, want je hoort aan die mensen dat ze opgevoed zijn in een andere sfeer. Maar het is wel hun dialect en dat moeten we ook respecteren. Als we ervoor gaan, dan gaan we voor ze allemaal, niet voor het plat Roermonds ... Ze zeggen weleens: 'Koud Roermonds, kakkers-Roermonds, koude kak uit Roermond.' Maar ook voor smakelijke Noord-Limburgers of het overheersende Zuid-Limburgs; ik herken dat allemaal niet. Ik heb mensen gehad uit de hele provincie die met mij gewerkt hebben en ik kon ze allemaal verstaan. Zij mij ook. We spraken alleen maar onze eigen moedertaal. Dus hartelijk dank aan iedereen, ook aan iedereen die het niet kan spreken, maar die wel zeggen: 'Wij steunen dit.' Een dikke proficiat aan al deze mensen. Daar is er toevallig een verbintenis tussen deze 47 Statenleden. We verschillen van mening, we verschillen van kleur, we verschillen van gedachten, maar hier, heb ik de indruk, zitten we allemaal op één lijn. Dat doet heel erg goed. Dat wilde ik even zeggen. Misschien moeten we meer van deze initiatieven hebben. Dat wilde ik maar even zeggen. We hebben een motie gemaakt. Helaas mocht die niet in het dialect, omdat hij ook weer opgeschreven moet worden. Waarschijnlijk door wetgeving. Ik wil alleen even het dictum voorlezen: 'We roepen het College van Gedeputeerde Staten op een Limburgs keurmerk of bedenk maar iets, een prijs, te ontwikkelen, in te voeren om initiatieven die de Limburgse taal en cultuur bevorderen te erkennen en te ondersteunen / Bestaande initiatieven actief te stimuleren en ook te bewegen om zich te blijven inzetten voor het behoud en de

bevordering van onze Limburgse taal / Het stimuleringsfonds of iets dergelijks te benutten om deze initiatieven financieel en organisatorisch te ondersteunen / Provinciale Staten te informeren, inclusief financiële dekking.' Voor de rest kan ik zien dat iemand naar mij toe komt, die overigens een prachtig dialect had, van alle windstreken.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u, voorzitter. Niet dat ik u de motie wil afpakken ... Ik ga even door in het Nederlands. In het dictum staat 'keurmerk'. Je gaf net al aan toen je het uitlegde dat het een prijs ook kan zijn. Ja, zou je dat willen wijzigen dan in de motie? Een keurmerk, daar hangt een hele hoop administratieve rompslomp aan vast. Als er 'prijs' of 'erkenning' staat, dan vind je de VVD in ieder geval zeker aan je kant.

De voorzitter: Mijnheer Peters.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Ja, we hebben die mensen getroffen, die dan voor zo'n keurmerk eigenlijk solliciteren, hè? Als je daar een prijsje of een erkenning aan zou willen geven, zou dat natuurlijk wel bevorderlijk zijn voor anderen, om het initiatief ... We hebben in Limburg zoveel toneelgroepen die in het dialect ... We hebben die mevrouw in die crèche gehad. Dus ja, van harte. Als er anderen zijn die het nog beter weten: van harte, zou ik bijna zeggen. Dank je wel, voorzitter. Dank je wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank je wel, mijnheer Peters. Dan geef ik nu het woord aan de heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Dank u, voorzitter. Daar had ik geen rekening mee gehouden, dat dit mijn maidenspeech was. Daar kijk ik van op. Ik wil allereerst alle Statenleden bedanken die eigenlijk alles al gezegd hebben over het Limburgs en ook de prachtige woorden van ons Statenlid Koopman, die van nature geen Limburgs praat, maar toch een prachtige poging heeft gedaan om dat wel te doen. U ook. U hebt het ook voortreffelijk gedaan. Ik wil toch nog een paar punten ... Ik ben iets zakelijker. De persoonlijke verhalen vind ik prachtig, maar de zakelijke kant moet ook benadrukt worden. Dit is de eerste keer na 157 jaar, nadat Limburg en Holland werden toegevoegd, dat er plat Limburgs gesproken mag worden in het Limburgs parlement. Dat is toch eigenlijk ongelooflijk, dat wij in onze eigen Provincie in ons eigen parlement, maar ook in de gemeenteraden, rechtbanken, niet onze eigen taal mogen gebruiken. En dat al 157 jaar lang. In Friesland, waar het inwonersaantal de helft van Limburg is, kunnen de Friesen dat wel. Alle soorten van het Fries: het woud-Fries, het klei-Fries, het stads-Fries en zelfs het Nedersaksisch mag er gesproken worden. In 1997 werd het Limburgs door de Rijksoverheid als regionale taal erkend. De overheid, het Rijk, Provincie en gemeente moeten dan volgens het Europees Handvest voor Minderheidstalen de taal beschermen en in stand houden. Jammer genoeg is na deze erkenning nauwelijks iets gebeurd om de taal te beschermen. Zo weinig zelfs dat de Provincie Limburg het nodig vond om in 2019 een convenant met binnenlandse zaken te sluiten, waarin werd bepaald dat de Provincie het voortouw zou nemen en dat de Rijksoverheid feitelijk onder de verplichtingen uitkwam. Ook dat was geen succes. Erger nog, laatst kwamen we in een beleidsregel voor de kinderopvang een boeteclausule tegen, waarin stond dat als de voertaal niet Nederlands was er een boete van € 3.000 gegeven kon worden. Dat terwijl in de wet expliciet staat dat in de kinderopvang en in het basisonderwijs Limburgs als voertaal gebruikt mag worden. Maar het kan allemaal nog erger. Er zijn bedrijven die het hun werknemers verbieden om onderling plat te praten. Dat is toch eigenlijk onvoorstelbaar? Maar ook de Rijksoverheid, de Belastingtelefoon, onderdeel van de Belastingdienst, staat niet toe dat Limburgers onder elkaar plat praten, iets wat de Friezen sinds een aantal jaren wel mogen. De experts van de Raad van Europa vinden het onbegrijpelijk dat het Limburgs als één van de grote minderheidstalen in Europa nog steeds geen adequate bescherming heeft. Zelfs in een land als Bosnië-Herzegovina, met nog geen vier miljoen inwoners, genieten meer dan vijftien talen deze beschermingsstatus. Dat zou voor een veel rijker land, zoals Nederland, toch geen enkel probleem moeten zijn? Een Rijksoverheid die heeft gezegd hun minderheidstalen te beschermen, zou anders moeten handelen, zou zich echt moeten inzetten voor de bescherming van de talen. Hoogleraren noemden het gedrag van de overheid een vorm van neokolonialisme. Dan het Statenvoorstel zelf. Eindelijk ligt er een plan, een plan dat eigenlijk dertig jaar geleden gepresenteerd en in werking gezet had moeten worden. Een

plan dat ertoe moet leiden dat het Limburgs echt bescherming krijgt, een vijf- à zesjarenplan. Goed dat er een plan is, maar wachten tot 2030 duurt toch wel echt lang. Het rapport van Berenschot geeft aan dat er nu momentum is. Grijp die kans. Maak een bestuursakkoord met de Rijksoverheid. Breek het convenant open en zorg dat er naast een wet van het gebruik op de Friese taal een wet op het gebruik van het Limburgs komt. Zorg voor politieke en maatschappelijke druk op de partijen in Den Haag. Het Limburgs is een belangrijk deel van de Limburgs cultuur, het belangrijkste deel van de Limburgse cultuur, één van de dragers van mijn cultuur, de cultuur van de Limburgers. Zorg dat het behouden blijft. Mijn laatste zin: ik hoop van harte dat het Statenvoorstel wordt aangenomen en dat we zo snel mogelijk aan de slag gaan. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Hastenrath namens de fractie van de PVV.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Nou, ik heb een poging gewaagd om het in het plat te gaan doen, maar als halve Duitser stond ik voor de spiegel en dacht ik: nee, dit moet ik niet doen. Dat was het plat van vandaag. Ik ga over op het Nederlands. De Limburgse taal is onlosmakelijk verbonden met onze identiteit. Het is van groot belang dat deze taal wordt beschermd en gekoesterd. Het Hoes veur 't Limburgs speelt hierin een belangrijke rol en is al met dit thema aan de slag. Ze leveren gegarandeerd goed werk, maar het streven naar een status lijkt ons misschien niet de juiste weg hiervoor. De PVV heeft haar twijfels bij de plannen rondom de erkenning van een deel-III-status voor het Limburgs. Het gaat ons niet om de erkenning zelf, maar om de gevolgen die dit kan hebben. Straks wordt er mogelijk gekozen voor één specifiek dialect, waardoor andere dialecten minder aandacht krijgen en uiteindelijk verdwijnen. Dit probleem wordt door Gedeputeerde Staten niet onderkend, maar wij maken ons daar wel zorgen over, want precies dat maakt Limburg zo charmant, dat je een paar minuten op de fiets zit en je het dialect gewoon hoort veranderen; dat is gewoon ... Ja, dat is onze identiteit en dat moeten we gewoon echt blijven koesteren. Mijn oproep is eigenlijk om alle dialecten te blijven betrekken en niet op één dialect straks specifiek door te gaan. Ik zie een interruptie.

De voorzitter: Ja, mevrouw Wolters, aan u het woord.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik wilde mevrouw Hastenrath eigenlijk even vragen waar u in het stuk heeft kunnen lezen dat we voor één specifiek dialect kiezen. Naar mijn mening heb ik uit het stuk begrepen en ook uit de bijdrages van mijn collega's, dat juist die verscheidenheid in dialecten het Limburgs zo speciaal maakt.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Dat heb ik zo niet gelezen en ook niet bedoeld. Dat is gewoon een bedenking. Ja, eigenlijk een bedenking die wij hebben dat dat eventueel zou kunnen gebeuren, dat al die andere mooie dialecten gewoon eronder gaan lijden straks en dat willen wij niet. Daar gaat het eigenlijk om.

De voorzitter: Mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Ik denk dat wat mevrouw Hastenrath bedoelt, dat wij dat ook onderschrijven. Moet ik daar eigenlijk een vraag van maken? Wat ik eigenlijk wilde vragen is: we kunnen ons daar als Staten toch ook voor inzetten, dat die verscheidenheid aan dialecten gewoon blijft met elkaar, zoals we hier met elkaar Venlo's, Maastrichts en Kerkrads praten. Ik doe het niet na, anders krijg ik dadelijk op mijn kop van mevrouw ...

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Daar ben ik het zeker mee eens, maar dan hoop ik ook dat we straks allemaal op één eiland zitten en gewoon echt allemaal eraan kunnen werken dat echt alle dialecten behouden blijven.

De voorzitter: Gaat u verder.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Waarom streven we naar een onrealistisch doel om alleen een status te hebben die wellicht onbereikbaar is? Waarom niet focussen op dat wat we al hebben? Ik verwacht gewoon een open en transparante communicatie. Zeg waar het op staat. Val de deur binnen. Ben gewoon straight to the point. Daarnaast is er veel financiële onduidelijkheid rondom dit proces. Voor nu gaat het om € 1,1 miljoen per jaar tot 2030, wat neerkomt op € 5,5 miljoen tot dan. Maar we weten allemaal dat dit niet het eindpunt is. Wat zijn de totale kosten op de lange termijn? Al is het maar een inschatting, voorzitter. Hoe zeker is het eigenlijk dat de deel-III-status daadwerkelijk wordt toegekend als zelfs het Nedersaksisch meerdere keren is gefaald? Er blijven veel open vragen, voorzitter, waarop wij nog steeds geen bevredigende antwoorden hebben gekregen. Wij willen niet in een situatie terechtkomen waarin over een paar jaar opnieuw om grote bedragen wordt gevraagd, zonder enige garanties of concrete resultaten. Als je nu besluit door te gaan, moet je ook bereid zijn om het hele traject af te maken, anders wordt het een verspilling van gemeenschapsgeld en dat is niet acceptabel. Het financiële risico is simpelweg te groot, zonder zekerheden. Voorzitter, de PVV investeert graag in de eigen cultuur, maar we moeten wel even realistisch blijven en dat is deze status dus absoluut niet. Als nou gewoon echt het voorstel niet als hoofddoel ... Zo komt het bij mij wel over, als we daar niet op die status zouden zitten en het hoofddoel gewoon houden op dat we ons focussen op dat wat we al hebben, het Hoes veur 't Limburgs, die echt goed werk leveren Ik denk dat we daarmee verder komen dan dat we een status nastreven die een status is. Ik bedoel, je kan Ferrari rijden, maar in een Volvo zou je zeker wel veiliger zijn dan in een Ferrari.

De voorzitter: De heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, hoeveel is het mevrouw Hastenrath waard om de eigen cultuur te behouden? Is € 1 miljoen te veel? Welk bedrag koppelt mevrouw Hastenrath hieraan, aan het behoud van de eigen cultuur?

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dat is de vraag die ik het College stel: wat gaat het ons kosten? Zodra ik dat antwoord heb, dan kunnen wij ook een afweging maken: oké, bereiken wij iets met dit geld straks, doen we er echt goede dingen mee of jagen we statussen of dromen na die uiteindelijk gewoon niet zullen uitkomen?

De heer Wetemans (oos limburg): Mijn vraag is wat is het u waard om onze cultuur te behouden.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Zoals gezegd, ik wacht ook op een calculatie. Zolang ik die niet heb, kan ik dat antwoord ook niet geven.

De voorzitter: De heer Wetemans tot slot.

De heer Wetemans (oos limburg): Ja, het is eigenlijk een heel simpele vraag. Het is niet wat de Gedeputeerde voor antwoord geeft. Het is wat het u waard is. Wat is het de PVV waard? Ik heb altijd gedacht dat de PVV voor het behoud van de eigen cultuur was. Daar zou u toch een bedrag aan moeten koppelen, kunnen koppelen.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij maak ik niet deze voorstellen. Er komen vervolgvorstellen aan. Ik maak ook niet die prijzen, mijnheer Wetemans. Ik bedoel; ja, ik ... Daar kan ik geen antwoord op geven, want ik heb zelf geen calculatie waar ik mee kan werken.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, ook een vraag daarover. U brengt mij enigszins in verwarring. Het lijkt wel of wij twee totaal andere voorstellen gelezen hebben. Wat u stelt is volgens mij niet correct, want juist – ik hoor dat straks ook graag van de Gedeputeerde – het feit dat we nu investeren, die € 1,1 miljoen, kan prima ten behoeve van deel II en mogelijk ook straks ten behoeve van deel III, als we daartoe zouden besluiten. Dus ik snap niet waar u de informatie vandaan haalt dat dat nu al aan de orde zou zijn. Daar zou ik graag uw reactie op horen.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Nou, ik heb niet gezegd dat het nu aan de orde is, dat we nu beslissen of die deel-III-status ... Of we daarvoor gaan of niet. Maar wat mij betreft; als ik het stuk lees, heb ik zo het gevoel dat het hoofddoel naar voren komt op die deel-III-status, dat we echt gewoon alleen naar die deel-III-status toewerken en de rest niet relevant is. Dat gevoel heb ik daarbij.

Mevrouw Absil (CDA): Maar bent u het met mij eens dat er wel iets anders staat? Er staat namelijk een ander hoofddoel: de taal levend houden, de taal doorgeven. Dat is wat er staat. Ik zou dat wel graag u terug willen geven.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, zeker. Daar ben ik het ook mee eens in dat stuk. Maar wat die deel-III-status betreft. Daar hebben ik en de PVV onze twijfels over. Dat is waar het mij om gaat, niet om al het andere wat u net opmerkte, maar die deel-III-status. Dat is ... Het lijkt ons gewoon te onrealistisch.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Dan zouden we het er misschien wel over eens kunnen raken – net ging het al even over: hoeveel geld mag dat dan kosten? – dat de € 1,1 miljoen die nu gereserveerd is, die gewoon naar projecten op onderwijs, kinderopvang, culturele activiteiten gaat, wellicht ook voor de PVV wel acceptabel is, omdat dat los van beschermingsstatus is, om juist die taal te bevorderen. Ik ben heel benieuwd hoe de PVV daarin zit.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank je wel, voorzitter. Jazeker, ik vind dat heel belangrijk. Maar zoals ik zei, die deel-III-status is echt het knelpunt waar wij tegenaan lopen. Ja. De rest niet. Ik bedoel, ga ... Dat heb ik toen in de commissie ook al gezegd. Ga intensief werken met scholen, door middel van workshops. Ga bij de bibliotheken aankloppen. Ik denk dat je daar meer mee bereikt dan met het nastreven van een of andere status.

De voorzitter: Dan is dat uw tweede interruptie. Oké. Gaat u verder.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik was eigenlijk al klaar, voorzitter. Dat was hem. Ja?

De voorzitter: Oké. Dank u wel, mevrouw Hastenrath. Dan geef ik nu het woord aan de heer Driessen namens Forum voor Democratie.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, voordat ik met mijn tekst begin een klein dankwoord aan het prachtige presentje dat ik vanochtend gevonden heb op mijn fractiekamer. Dat is een perfect voorbeeld van hoe wij de taal graag zien. Ik kom daar later nog op terug. Ook dank aan alle mensen die ervoor hebben gezorgd dat we dit kunnen doen, waaronder de fractie van D66, die deze mooie motie hebben ingediend. En dan, voorzitter, het viel nog niet mee om mijn bijdrage te schrijven in mijn eerste taal die ik thuis heb geleerd: het Limburgs en dan specifiek het Venlo's dialect. Het voelt dan ook een beetje onwennig om mijn bijdrage hier te doen in deze taal, die eigenlijk voorbestemd lijkt voor de persoonlijke sfeer. Deze twee dingen zeggen voor mij al voor een groot deel waar deze bijdrage naartoe gaat. De taal die veel mensen in deze provincie samen met mij hebben meegekregen als eerste taal, is de taal waarin we rekenen als we iets snel moeten uitrekenen, de taal waarin we nadenken en de taal waarin we gewoon spreken, net zoals sommige aanwezige Nederlanders gewoon Nederlands spreken. We hebben het allemaal wel een keer meegemaakt. Je bent samen met een andere Limburger buiten Limburg en toch praat je per ongeluk samen plat, wat dan weer commentaar oplevert van de Hollanders. Het is de taal van onze jeugdvrienden en vaak ook van familie. Dat het dialect een belangrijke plek in ons hart heeft, die niet te onderschatten valt, blijkt ook wel als we iemand ontmoeten op een andere plek, die ook Limburgs spreekt of iemand zien die ook Limburgs spreekt en dat onbewust een band ontstaat. Dan is het moeilijk om het dialect niet te spreken, zoals ik net ook al zei. Dat het moeilijk is om de taal te associëren met de professionele situatie, geeft meteen aan hoe het gesteld is met ons dialect. Zo gauw wij deze zaal instappen, schakelen we in één adem over op het Nederlands. Het is zelfs lastig om met enkele ambtsgenoten in de wandelgangen plat te spreken als we de hele dag al Nederlands gesproken hebben. Het dialect kan dus wel een zetje gebruiken. Het dialect is even kwetsbaar als belangrijk. Daarom zijn wij overwegend verheugd met dit voorstel. Dat cultuur en taal twee kanten zijn van dezelfde medaille is dan ook niet zo gek. Probeer maar eens carnaval voor te stellen zonder ons dialect, de muzieksector in Limburg zonder ons dialect, of Limburgse zoetigheden zoals vlaai zonder dialect. Zo kan ik nog wel even doorgaan. Het online platform <onverstaanbaar> maakte het afgelopen jaar een lijst van Limburgse dialectmuziek, waarin Limburg met er met kop en schouders bovenuit stak. Dat verraste mij ook. Volgens de Hollanders in de top 2000 zetten Limburgers de meeste dialectnummers in hun lijst, zoals artiesten als Rowwen Hèze, Neet oet Lottum, Lex Uiting en als Franske dit hoort: goed gedaan. Een taal is onlosmakelijk verbonden met cultuur en identiteit. Ze beïnvloeden elkaar en zijn kwetsbaarder als cultuur wegvalt. De cultuur maakt immers de taal. Nu zijn wij uiteraard voorstander van alle aandacht die de Limburgse taal krijgt, maar zoals we ook al aangegeven hebben in vorige gesprekken en in de commissies, denken wij niet dat een officiële status veel bijdraagt aan de taal. Een taal leeft bij de gratie van de gebruikers, commissies, werkgroepen en met heel veel geld gooien zal dat niet 1, 2, 3 veranderen. Een taal behoort gestimuleerd te worden op openbare plekken, denk aan naambordjes in het dialect, sommige teksten in het dialect aanbieden en het toestaan van dialect op openbare plekken, zoals kinderdagverblijven, zoals we al gehoord hebben. Ik zie dat ik een interruptie krijg van de heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, de heer Driessen zei dat hij geen heil ziet in status III. Dat is toch eigenlijk het enige instrument waarmee we kunnen garanderen dat het Limburgs blijft bestaan. Op dit moment, als je bijvoorbeeld naar de kinderopvangorganisaties kijkt, waar de kinderen eigenlijk het Limburgs ontleerd krijgen, waarbij ik al veel voorbeelden heb gehoord van mensen die hun kinderen in het Limburgs naar school sturen of naar de kinderopvang, die dan in het Nederlands terugkomen ... Deze kinderopvangorganisaties mogen dit doen. Als we status deel III hebben, kunnen wij als overheid ... Dan kunnen wij zeggen dat dat anders moet. Wat vindt de heer Driessen daarvan?

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, daar ben ik het ook mee eens. ik denk dat we allemaal wel de noodzaak ervan inzien, zoals ik zonet ook al zei. Maar onze taal is ook heel kwetsbaar. We zien dat het Limburgs afneemt, juist op dit soort plekken, dat op basisscholen, kinderdagverblijven

bijvoorbeeld, dat soort plekken, kinderen overwegend Nederlands spreken. Er zijn ook andere factoren die hierin meespelen. Gebruik van internet, waar je het Limburgs bijna niet tegenkomt bijvoorbeeld. Maar we vinden wel dat een taal voornamelijk vanuit de mensen zelf moet komen. Wij kunnen als overheid heel veel proberen te doen om de taal te stimuleren en tot op zekere hoogte vinden we dat ook goed, maar wij denken niet dat commissies en werkgroepen daar heel veel aan zullen bijdragen. Wij zien meer in gedogen, toestaan en op een zachte manier stimuleren van de taal en denken dat dit een grotere bijdrage levert dan smijten met heel veel geld.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, maar als private organisaties, zoals kinderdagverblijven, bepalen dat kinderen in het Nederlands toegesproken moeten worden, dat de voertaal Nederlands is, en ze daardoor onze taal eigenlijk ontleren, dan is toch de logische conclusie dat deel III, waarin de overheid regels kan opstellen ... Dat we die nodig hebben.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ik begrijp de zorgen van de heer Wetemans, voorzitter. De schoen wringt voor mij ook een beetje op dit gebied. Aan de ene kant zijn we er ook voor dat mensen zelf mogen kiezen, dat private mensen zelf mogen kiezen welke taal ze spreken. Ik begrijp deze lastige kwestie heel goed, want daar wringt voor mij ook de schoen: een stukje vrijheid en een stukje cultuurbehoud. Daarom zijn wij ook duidelijk voor het standpunt dat wij actief mogen aandragen dat we als Provincie best een actieve rol mogen spelen in het actief promoten van een taal, maar het opleggen van het Limburgs of in ieder geval het verbieden om verplicht Nederlands te leren, is eigenlijk precies hetzelfde als wat de Hollanders ook hebben gedaan, maar dan andersom, zeg ik tegen de heer Wetemans, via de voorzitter. Nog best lastig, dit dialect.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Maar dat is nu ook het geval. Het Limburgs wordt ontleerd, zelfs verplicht ontleerd door kinderopvangorganisaties. Wij zijn niet tegen het niet leren van het Nederlands. Wij zijn voor tweetalig onderwijs. Het kan alleen maar verplicht worden door een status deel III. Dus wat kan er dan op tegen zijn om daarnaar te streven?

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, ik denk dat de heer Wetemans en ik het voor een groot deel wel eens zijn met elkaar, maar het probleem zit hem voor mij in het stukje verplichting. Dan doe je namelijk hetzelfde als wat er met het Nederlands gedaan is op diezelfde plekken. Ik wil ook graag met de heer Wetemans samen erover nadenken en ik denk ook dat we in dezelfde richting gaan uitkomen. Maar het moet niet zo zijn dat op diezelfde plekken kinderen die in Limburg geboren zijn, van bijvoorbeeld mensen die naar Zuid-Limburg zijn verhuisd om te werken, die van buiten de provincie komen, op een plek terechtkomen waar alleen Limburgs gepraat wordt en dat zij weer moeilijk meekomen. Het is een lastige kwestie. Ik denk dat we er voor een groot deel hetzelfde in staan, maar dat we alleen nog kunnen communiceren over de vorm en de inhoud.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Kijken of we het ook zo kunnen doen. Wat laat jou denken dat het verplicht worden van het Limburgs ... Ik dacht: je kunt het een doen en het ander daardoor niet laten. Maar je kunt in het veld ook belangrijkere zaken doen, zoals bijvoorbeeld hier zitten en vergaderen. Het verplichten zie ik niet zitten.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, voorzitter, ik denk dat een gesprek met de heer Wetemans niet zozeer zat in het feit dat we verplicht Limburgs moeten gaan praten op kinderdagverblijven of andere plekken, maar meer dat we nogmaals iets gaan opleggen, dat we kinderdagverblijven gaan verplichten van: 'Dit moet ook gestimuleerd worden.' Het zit meer in het moeten voor ons. Wij zijn meer van de vrije keus en vooral niet in de werkstroom van dergelijke initiatieven ... Ik denk dat daar een beetje de wrevel zit in het gesprek. Ik hoop dat dit een beetje de lucht klaart.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dus u bent het met mij eens dat opleggen/verplichten niet moet, maar dat in het dialect spreken wel mag. Als je dat op school doet en de belangrijke stukken die je dan ondertekenen moet ook in het Nederlands zijn; we kunnen ons er wel overheen zetten dat die in het Nederlands verstrekt worden. Er moet nog een vraag achteraankomen natuurlijk. Bent u het daarmee eens?

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Mevrouw Fischer, daar zijn we het helemaal over eens. De toekomst van onze cultuuridentiteit in onze provincie wordt beïnvloed door de taal die wij spreken. Als wij met zijn allen deze identiteit en deze unieke cultuur een warm hart toedragen, laten we dan vooral beginnen met het uitdragen dat onze taal een essentieel onderdeel is van alles wat het betekent om Limburger te zijn. Een taal hoort bij tradities. In dit huis hebben we ook tradities. We hebben even de handschoenen opgepakt om onze tradities van de kerstkaart in het dialect te doen. Die krijgt u zo meteen alvast. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Driessen. Ik ben benieuwd. Dan geef ik tot slot in de eerste termijn het woord aan mevrouw Jetten namens de fractie van GroenLinks.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank je wel, voorzitter. Ben ik potjandorie nu de laatste, dus de weinig kritische opmerkingen die ik had zijn al gesteld. Eén ding heb ik niet gehoord en eerlijk gezegd weet ik niet of ik dat nou verzonnen heb, dat ik dat ooit gelezen heb of dat dat is blijven hangen, maar bij de mensen Limburgs praten; die hebben nog een groot voordeel. Als er ooit het Chinees komt en het wordt een wereldtaal, dan hebben wij een waanzinnig voordeel, want wij zingen. Dus dan leren wij heel snel Chinees. Voorzitter, geniet van het leven, zo lang als je kan. Als ik dat liedje hoor, dan word ik melancholisch, want dat was het liedje waar mijn moeder en vader altijd op gingen dansen. Daarom is het de taal van mijn jeugd en de taal van mijn hart. Bij ons thuis werd altijd Limburgs gesproken. Op deze manier hebben wij de taal met de paplepel binnengekregen, net zoals carnaval, het vogelschieten, vlaai eten, koude schotel, het boek Menke, is de Limburgse taal een wezenlijk onderdeel van onze cultuur en identiteit. Het verdient een vast plekje in onze samenleving. GroenLinks legt er de nadruk op om onze Limburgse taal te benadrukken te versterken, juist omdat het bijdraagt aan de verbinding en het behoud van de cultuur. Als het eenmaal weg is, is het voor altijd verloren. Wij steunen het plan om met volle bak in te zetten op deel II en ons maximaal voor te bereiden op deel III, erkenning, in 2030. Wij willen niet alleen de emotionele waarde van het Limburgs benadrukken, maar ook het economische, het culturele, het educatieve en deze vruchten in beeld brengen. Dit traject helpt ons bij het maken van een weloverwogen keuze op een later moment. Voorlichting speelt daarbij een belangrijke rol. Het Limburgs moet niet gezien worden als een obstakel, maar als een extra rijkdom. Voor de kinderen biedt het de kans om een brede culturele bagage ... Om daarmee op te groeien en tegelijkertijd een verbinding te hebben met hun regionale wortels. Het promoten van Limburgs in gezinssituaties in de kinderopvang, via scholen en campagnes en andere bijdragen zorgt ervoor dat onze taal ook in de toekomst een levendig en verbindend onderdeel blijft van onze samenleving. GroenLinks wil daarom deze kans volledig grijpen om ons hoofd en ons hart samen te brengen en om met dit beleidsstuk te investeren in onze cultuur, ons cultureel erfgoed, verbinding, wat ook in de toekomst zal klinken en leven. Het Limburgs brengt ons samen en dat is nu meer nodig dan ooit. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Daarmee zijn we aan het eind van de eerste termijn van uw Staten. Ik kijk even naar de Gedeputeerde. Die kan direct reageren. Aan u het woord.

9 BEHANDELSTUKKEN

9.1 G-24-038 Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027, brief GS van 5-11-2024 (GS DOC-00709718)

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Wat ben ik, potjandorie, nou de laatste... Dus de weinige kritische opmerkingen, die ik had, zijn al gesteld. Eén ding heb ik niet gehoord. En eerlijk gezegd weet ik niet of ik dat nou verzonnen heb, of dat ik dat ooit gelezen heb, of dat is blijven hangen. Maar de mensen die Limburgs praten hebben nog een groot voordeel. Want als er ooit het Chinees komt en het wordt een wereldtaal, dan hebben wij een waanzinnig voordeel, want wij zingen. Dus dan leren wij heel snel Chinees. Voorzitter, geniet van het leven, zo lang als je kan. Als ik dat liedje hoor dan word ik melancholisch, want dat was het liedje waar mijn moeder en vader altijd op gingen dansen. En daarom is het de taal van mijn jeugd en de taal van mijn hart. Bij ons thuis werd altijd Limburgs gesproken. En op deze manier hebben wij de taal met de paplepel binnengekregen. Net zoals carnaval, het vogelschieten, vlaai eten, koude schotel, het boek Menken, is de Limburgse taal een wezenlijk onderdeel van onze cultuur en identiteit. Het verdient een vast plekje in onze samenleving. En GroenLinks legt daar de nadruk op om de Limburgse taal te bewaren en te versterken. Juist omdat het bijdraagt aan verbinding en het behoud van de cultuur. Want als het eenmaal weg is, is het voor altijd verloren. Wij steunen het plan om met volle bak in te zetten op deel 2 en ons maximaal voor te bereiden op deel 3, erkenning, in 2030. Wij willen niet alleen de emotionele waarde van het Limburgs benadrukken, maar ook het economische. Het culturele, het educatieve en deze vruchten in beeld brengen. En dit traject helpt ons bij het maken van een weloverwogen keuze op een later moment. Voorlichting speelt daarbij een belangrijke rol. Het Limburgs moet niet gezien worden als een obstakel. Maar als een extra rijkdom. Voor de kinderen biedt het de kans om met een brede culturele bagage op te groeien. En tegelijkertijd een verbinding te hebben met hun regionale wortels. Het promoten van het Limburgs in gezinssituaties in de kinderopvang, via scholen en campagnes en andere bijdragen zorgt ervoor dat onze taal ook in de toekomst levendig en een verbindend onderdeel blijft van onze samenleving. GroenLinks wil daarom deze kans volledig grijpen om ons hoofd en ons hart samen te brengen en om met dit beleidsstuk te investeren in onze cultuur. Ons cultureel erfgoed, verbinding en toekomstbestendig. Dat ook in de toekomst zal klinken en leven. Het Limburgs brengt ons samen. En dat is nu meer nodig dan ooit. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Daarmee zijn we aan het eind van de eerste termijn van uw Staten. Ik kijk even naar de Gedeputeerde. Die kan direct reageren. Aan u het woord.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u, voorzitter. Ik wil ook meteen dank je wel zeggen tegen alle sprekers. Er waren een aantal prachtige betogen bij en mijn collega Van Caldenberg zei net al bij de eerste spreker 'zoveel passie en zoveel warmte voor een onderwerp dat wij hier in de Staten hebben is zeldzaam. Zoveel positiviteit is zeldzaam.' En het is ook echt iets dat we met elkaar moeten koesteren. Want het is iets dat onze taal losmaakt, namelijk positiviteit en warmte.

En los van de sprekers, wil ik ook alle aanwezigen bedanken die de moeite hebben genomen om te komen en te luisteren naar dit unieke debat. En tussen de mensen op de publieke tribune zitten heel veel mensen die zich al jaren inzetten voor het behoud van onze Limburgse taal. Die alle stappen die geleid hebben tot dit unieke moment, zoals de heer Wetemans al direct aankondigde, dat we vandaag hier in deze taal, het dialect, mogen spreken, mede mogelijk gemaakt door mevrouw Jenneskens met een motie, is een unieke situatie. En het is iets dat heeft kunnen plaatshebben omdat er mensen zijn die zich met passie al hun hele leven inzetten voor deze taal. Dank u wel daarvoor. Dan wil ik ook nog een speciaal woord van dank uitspreken aan degenen die Nederlandstalig zijn en de moeite hebben genomen om vandaag in onze taal met elkaar te kunnen spreken. Ik kijk ook naar de overkant, naar de VVD, mevrouw Koopman. Het is heel erg bijzonder dat iemand de moeite neemt om in jouw taal met je te spreken. Dat doet iets met je. Het geeft een vorm van verbinding die uniek is. Het is een waardering van degene die de taal geleerd heeft, naar jou toe. Ik was gisteren op een begrafenis van een mens die ik enorm koester, Pierre Gerritsen. En daarna, na afloop bij de koffietafel, spraken wij allemaal met elkaar, met veel mensen in het Heldens dialect van mevrouw Absil. Maar het is een manier van verbinden, ook dialectoverschrijdend, met een taal die wij allemaal begrijpen. Maar een emotie die wij allemaal herkennen. En dat doe je op dat moment niet in het Nederlands, maar dat doe je met hetgeen het dichtst bij je zit. En dat is de Limburgse taal voor mij op dat moment. En ook voor degenen die op dat moment bij elkaar waren. En naast mij zaten mijn neefjes,

jongetjes van zeven jaar oud. En die spreken geen dialect. Terwijl iedereen om hen heen die taal wel spreekt. Dat is een bijzondere ontwikkeling met elkaar, dat we generaties zien opgroeien die voortkomen uit gezinnen waarin dit de spreektaal is, waar je ook de meest emotionele momenten met elkaar in die taal communiceert. En hoewel die jongens het vloeiend kunnen verstaan, niet in dezelfde taal terugspreken. Dat is zonde. Dat is eeuwig zonde. Maar ik wil ook de handreiking doen naar de partijen, status III is voor mij een belemmering. En de regels of de mogelijke financiële consequenties zijn impactvol en die laten mij misschien neigen om tegen te stemmen op dit voorstel. Ik wil ook helpen en een handreiking doen vanuit onze kant. Aan de rijkheid van de dialecten in onze provincie. Die zal niet door wat wij vandaag hier besluiten veranderen. Sterker nog, dat wordt hierdoor verder nog sterker gestimuleerd. Dat is de intentie waarvoor we het hier met elkaar doen. We willen graag staan voor het behoud van onze eigen taal. Er zijn op dit moment regels die ervoor zorgen dat we onze taal op sommige plekken niet mogen spreken. Dat wij niet de kans krijgen in de kinderopvang of in het onderwijs op die manier onze taal met elkaar te delen en daardoor langzamerhand onze eigen taal zien verdwijnen. Zoals de spreker uit België ook terecht zei, als er regels bestaan die onze taal belemmeren dan lopen wij het risico dat de taal verdwijnt. En daarmee ook onze cultuur en alles wat daarmee samenhangt. En aan die partijen ... Het is een oproep aan jullie, steun dit voorstel zodat we unaniem kunnen laten zien wat Limburg en wat de Limburgse taal voor ons betekent. Status III is niet het doel op zich, maar het is een feit dat wij kleine kinderen kunnen leren dat het oké is om de taal te spreken. Dat we ouders stimuleren, zoals meerdere partijen ook hebben aangegeven, dat we ouders de ruimte en de motivatie geven om dat ook thuis te doen. Zonder dat we ook maar iemand die Nederlandstalig is, de mogelijkheid te willen ontnemen om dat ook te kunnen delen met elkaar. En ook de ruimte te voelen om je eigen Nederlandse taal te spreken met ons in Limburg. Het is geen belemmering. Maar geef alle Limburgers de kans om hun taal door te geven aan hun kinderen. Dat is de oproep die ik graag wil doen aan de partijen die financiële of regeltechnische belemmeringen zien. Want ik wil die handreiking doen om ervoor te zorgen dat dit niet de hindernis moet zijn, maar dat het juist een stimulatie van al deze partijen is die vandaag hebben gesproken of die we allemaal al gesproken hebben, om die de kans te geven om samen met ons het Limburgs verder te brengen. Daarom hebben wij vandaag de kans om een start te maken en ook een vervolg te geven in het behoud van het Limburgs. We bouwen daarmee voort op degenen die zich daar al jarenlang voor inspannen. En dit is misschien ook een punt dat ik zou willen maken richting mijnheer Blijlevens. Want hij bracht een aantal mooie argumenten in. Daar zitten wat aarzelingen, mijn aarzelingen, mijn twijfels, als het om dit voorstel gaat. Dat heeft te maken of we niet meer bureaucratische regels maken, komen er dan niet meer stapelingen van dilemma's, creëren we niet meer dilemma's met elkaar? Dat is niet mijn doel. Wat vandaag bijvoorbeeld gebeurt, is dat de Raod veurt Limburgs zegt: 'Wij hebben een bepaalde taak gehad in dit proces. Wij zijn niet meer nodig als organisatie, er is nu een nieuwe stap mogelijk.' Er zijn ook organisaties die zeggen: onze taak zit erop en er is een vervolgstap mogelijk. Het is niet alleen laag op laag wat we vandaag propageren maar ook het zeggen van dat we een deel hebben afgesloten en nu een nieuwe stap kunnen zetten. En ook dank aan de organisatie dat er een organisatie is die dit met ons deelt. Misschien als we dit unaniem aannemen en de missie is volbracht, tijd voor een doorstart. Zodat er mensen, die ook nog steeds ambassadeur zijn, dit ambt kunnen blijven uitdragen. Maar dat deze organisatie zelf kan zeggen: onze taak zit erop, het is tijd voor nieuwe kansen. Dit pleidooi zou ik willen doen aan mijnheer Blijlevens en ik hoop dat hij de warmte voor het Limburgs met ons deelt en dat hij de bezwaren die hij heeft als onderdeel van een vorststem zal kunnen vertalen.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Dat is de bedoeling van het debat, hè.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja. Ja, absoluut.

De heer Blijlevens (JA21): Ik ben in het Nederlands begonnen. Ik heb daar niks over gehoord. En ik deed dat uit fatsoen. Ik ben getrouwd met de mooiste vrouw van Nederland. En ik kan beamen wat je zegt. Maar

goed, zonder flauwekul. Maar zij komt uit Arnhem. En het stoort mij verschrikkelijk als vrienden, kennissen, noem maar op, tegen haar gewoon in het plat blijven praten. Ik vind dat niet netjes. Mijn kinderen wonen allebei in Amsterdam. En ik ben het er niet altijd mee eens, maar zij doen hun best om de 'G' iets harder te maken. En dat heeft met een baan, economie ... Dus ja, het is niet altijd zo makkelijk. En nu ben ik vergeten waarvoor ik naar voren kwam. O, ik weet het weer. De status III en de verplichting, dat stoort. En ik heb vandaag sowieso alleen maar goede dingen gehoord over verhalen, muziek. Weinig kritische noten die we missen. Maar dat was de vraag waar ik dadelijk, denk ik, nog antwoord op krijg. Dus ja, dank voor uw antwoord, voor het eerste antwoord. En daardoor begon ik nu eerst in het Nederlands. En waarom ik het nu een beetje in het Beek's heb verteld.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik wil eerst mijnheer Blijlevens adresseren. Ik vind het heel tof dat je ervoor kiest om in het Nederlands te spreken. Want het is dezelfde vrijheid voor degene die Nederlandstalig is en probeert om hier in het Limburgs met elkaar te spreken. Diezelfde vrijheid is er ook om ook in het Nederlands te spreken, ook als je onze taal spreekt. En ik denk dat het heel belangrijk is dat mensen samen besluiten wat je met elkaar wilt spreken. Of dat nu in het Limburgs is, of om welke reden dan ook in het Nederlands, of het Engels. Als je in Maastricht bent met zoveel studenten is dat ook weleens het geval. Maar dat moeten mensen onderling kunnen beslissen. En ik vind het jammer dat er regels bestaan die onze taal in onze eigen provincie beknot. En ik zal deze regels graag met u willen wegnemen. Daarvoor heb ik status III nodig om een aantal van deze beperkingen te verwijderen. Dus ik wil niet per se regels toevoegen, maar ik wil er vooral een aantal schrappen, zodat we ruimte maken voor het Limburgs. Dat is mijn pleidooi aan jullie. En ik hoop dat dat ook een beetje in de lijn zit van wat jullie zelf ook betogen.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA 21): Maar het bedrag dat bestaat met de status III, dat moet ik wel buiten kunnen uitleggen. We hebben het over armoede, we horen niks anders dan armoede. Geld, belasting en het bedrag dat wij daar straks voor over gaan hebben moet ik wel logisch kunnen verklaren. Daar moet een draagvlak voor zijn.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, het bedrag dat wij op dit moment op de begroting hebben gezet, dat we afschrijven op onze begroting, is ongeveer € 1 miljoen. Op een begroting van € 400/ € 500 miljoen is dit in procentuele zin natuurlijk maar een beperkte investering in de Limburgse taal. En ik deel uw gedachte dat er heel veel prioriteiten zijn als Provincie om in te investeren. En zelfs aan cultuurmiddelen, die we uitgeven aan allerlei varianten van cultuur omdat wij een heel rijke provincie hebben waarin zoveel versies van cultuur beoefend worden en ook getoond, zoals daarbinnen, en zeg maar een paar procent van het totale bedrag. En dan is de vraag, als wij zoveel geld uitgeven aan de brede cultuur en nog meer geld aan onderhoud van de wegen, aan scholen, aan projecten, dat allemaal honderd procent terecht is. Want dat doet niks af aan de investeringen op andere terreinen. Dan zou ik zeggen dat de investering die wij nu gaan doen eigenlijk maar een kleine investering is voor een enorm belangrijk onderwerp, namelijk onze eigen identiteit.

De voorzitter: Tot slot de heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Dank u, voorzitter. Om een uur of 6 nog een stukje cultuur doen in dit tribunal. Maar wat u zegt klopt. Maar als ik daar zeg € 1 miljoen, dan is dat maar de helft.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, moeten we ervoor zorgen dat er niemand van de kruk valt in de tribune. Maar € 1 miljoen. Als je aan de bar zit en een biertje bestelt is dat een hele hoop geld. Maar voor die mensen geldt hetzelfde. Als ik de infrastructuurbegroting hier kon doen dan vallen ze waarschijnlijk een paar keer van die kruk af. Want die bedragen zijn substantieel veel hoger dan wat we nu uittrekken voor het

behoud van onze eigen taal en cultuur. Als je mensen dan hoort praten, in het tribunaal, in hun eigen dialect, en als je dan vraagt is het überhaupt hetzelfde bedrag dat ik gebruik voor aanleg van een fietspad? Ik zal even een voorbeeld noemen in Melderslo. Dan is de vraag misschien meer terecht dat hun eigen taal en cultuur net zoveel waard is als het fietspad.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. De Gedeputeerde haalde net aan dat het maar slechts een paar procent zal zijn van dat wat al is begroot. Wanneer het voorstel er ligt om daadwerkelijk aan de slag te gaan met die deel III- status, dan zou u bij ons terug moeten komen om op te plussen. Nou is de vraag, gaat dat geld dan uit het budget dat al is begroot? Of wordt dan de portemonnee nog een keer extra opengetrokken?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Even twee processen uit elkaar trekken. Voor het huidige hebben we wat gelden gereserveerd voor het behoud van het Limburgs voor heel veel projecten, zoals u zelf ook al gedeeld hebt met ons. Dat is waar we op dit moment het geld voor gaan inzetten en dat zou kunnen leiden tot een aanvraag voor deel III-status. Als het aan mijnheer Wetemans ligt liever vandaag dan morgen. Maar op dit moment is het plan, zoals het er nu ligt, vooral investeren in die verschillende projecten die moeten leiden tot het gebruik van het Limburgs en ook het behoud van het Limburgs. Dat is waar we de middelen nu voor inzetten. Als er een vervolgstap zou komen, namelijk de erkenning van de deel III-status, kom ik uiteraard vaker bij u terug. En er komt ook een Statencomité. Dus er zullen vaker overleggen plaatsvinden. Dan kunnen we zien of we met elkaar kunnen kijken of we meer geld willen uittrekken voor het behoud van het Limburgs. Maar een ander punt dat we gaan doen is het Rijk, de overheid, aankijken in Den Haag en voorstellen: als u dat ook erkent dan moet u ook mee investeren in onze provincie. Want het kan niet zo zijn dat als we de keuze moeten maken over talen die belangrijk zijn, dat wil zeggen wel het Fries, daar investeren we wel in als het Rijk. Wel het Papiaments, daar investeren we ook als Rijk in. Gebarentaal, Nederlandse taal, maar niet in het Limburgs. Ik vind ook dat we de vraag voor extra middelen ook naar het Rijk toe kunnen brengen. En ik hoop dat mevrouw Hastenrath dat met ons eens is om dat ook in Den Haag neer te leggen. Dat het Limburgs belangrijk genoeg is om dat ook in Den Haag neer te leggen.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dan vraag ik mij af, bent u al enigszins gestart met de lobby naar Den Haag?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, uiteraard proberen wij altijd eerst de verkenningen te doen in Den Haag. Maar ik heb eerst dit mandaat nodig om met u de stap te zetten, en ook de stappen die wij richting Den Haag willen zetten, en ik doe dat graag samen. Dus ik nodig u ook echt uit om samen met ons te kijken hoe we dat in Den Haag kunnen bepleiten. En laten we heel eerlijk zijn. In de huidige politieke samenstelling is het heel veel waard dat de PVV met ons meegaat naar Den Haag.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik zie de uitnodiging met vreugde tegemoetkomen.

De voorzitter: De heer Wetemans.

De heer Wetemans (BBB): Voorzitter, het ligt eraan hoe de cijfers gepresenteerd worden. Ik hoor dat veel mensen problemen hebben met eigenlijk dat schijntje van € 1 miljoen dat aan het Limburgs wordt besteed. Maar als we bijvoorbeeld de heer van JA21 in het tribunaal zou zeggen dat er nog geen half pilsje per maand wordt besteed aan het Limburgs zou dat heel anders klinken. Zou u dat misschien kunnen communiceren naar het tribunaal?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik ben altijd zeer bereid om in elk café te vertellen dat we willen investeren in de Limburgse taal en de Limburgse cultuur. Maar dat is wel een goede vraag van de heer Blijlevens. Namelijk als je geld uitgeeft met elkaar moet je er goed over nadenken en je moet het altijd afwegen tegen alle andere prioriteiten die we hebben in deze Provincie. Maar ik ben ervan overtuigd dat het bedrag dat wij nu vragen, en ook eventuele uitgaven die we in de toekomst nog moeten doen, dat die het meer dan waard zijn om die verscheidenheid aan Limburgse dialecten, of die ene Limburgse taal, als we het in een groter beeld zien, om die te behouden. Ik denk dat we dan met elkaar een heel goed verhaal hebben dat we kunnen meenemen naar Den Haag. Of naar Brussel, zoals anderen ook al zeiden.

Ik ga toch even proberen om een aantal vragen te beantwoorden die ik uit de zaal gekregen heb. En Guus Queisen vroeg, namens de BBB, de mooie woorden of we de titel hadden afgekeken van Fortuna. Het antwoord is, ik hoop het niet. Want naar voren is in principe een heel goed idee. We horen altijd graag ook het belang van de Limburgse taal en cultuur. Want dat we naar voren willen, dat is een breedgedragen gevoel. En als Venlonaar zou ik zelfs bereid zijn om dat, in het belang van de Limburgse taal en cultuur, ook in het Fortuna-stadion te komen roepen. Want ik denk dat het belangrijk is dat we dat door de hele provincie delen. En het tweede punt, dat werd ook ingebracht door de heer Queisen, het belang van een Limburgs taalgebied was een groter taalgebied dan alleen de Limburgse landsgrenzen. Dat deel ik met hem. Ik deel met hem het gevoel dat als je je eigen taal kunt spreken, ook over de grens ... Want ik vond de inspreker uit Leuven ... Die heeft dat ook heel goed uitgelegd, hoe herkenning van je eigen taal ook kan leiden tot een verrijking van een situatie. Hetgeen ik eerder vertelde, ik heb dat ook gehad met de minister uit Vlaanderen die in ons Limburgse dialect kon communiceren en daardoor kreeg je een heel ander gesprek waarmee je een veel nauwere band met een collega krijgt, met een collega uit de buitenlandse politiek, dan met welke andere taal dan ook. Dus ik zou die uitdaging graag aangaan. Dan kunnen we gaan kijken hoe we het taalgebied kunnen verbinden, ook over de landsgrenzen heen. Ik denk dat het gesprek dat we zojuist hadden aan de interruptiemicrofoon, in verband met de kosten, dat we ook wel hebben kunnen duiden hoe we de huidige kosten zien. En ook hoe we eventuele toekomstige gesprekken zien. Wat ik ook met name als een taak zie, als we kiezen voor deze weg, is dat we met zijn allen naar Den Haag gaan om te kijken in hoeverre er een bijdrage kan worden geleverd vanuit hen aan de Limburgse taal en cultuur.

JA21 stelde de vraag ..., die vraag die ik nogmaals wil herhalen. Ze vroegen wat lossen we op met het voorstel dat hier vandaag voorligt. En dat is best wel een cruciale vraag als het gaat over het laatste stukje. Wat lossen we nu op met het stukje dat we hier neerleggen? Wat we willen oplossen is de dalende lijn van Limburgs sprekende kinderen en dus ook toekomstige generaties in onze provincie. We willen graag dat we dit oplossen door de ruimte te bieden aan mensen om hun eigen taal te spreken en te kunnen gedijen in hun eigen cultuur. En daar proberen we een trend te doorbreken. Zoals bijvoorbeeld bij de Friezen al lukt. De Friezen lukt het om die trend van daling in ieder geval enigszins te kantelen door het beleid dat ze voeren. En ik gun Limburg hetzelfde als Friesland. Ik gun Limburg hetzelfde als wat de Caribische gebieden kunnen op het gebied van het Papiaments. Ik gun ons onze eigen cultuur. Hier en over de grens. En dat is wat ik denk dat we willen oplossen als we dit voorstel in gang trekken.

De VVD stelde de vraag hoe we ervoor kunnen zorgen dat er werkbare doelen zijn en dat is best wel interessant, want dan komen we meer aan de praktische kant van dit voorstel. Minder op het emotionele deel dat ook bij dit voorstel hoort. En wat ook rijkelijk aanwezig is, zowel als in enthousiasme als zorg in deze zaal, werkbare doelen zullen we in het Statencomité en met elkaar moeten definiëren. Nou zou je moeten zoeken naar wat dan de stappen zijn die we met elkaar willen zetten. Hoe kunnen we samen het gesprek aangaan om te kijken hoe we dat doen in de kinderopvang? Hoe je dat doet in het onderwijs. Hoe je dat doet in de zorg. Hoe er een enorme behoefte is in die taal of juist om die taal te begrijpen ofwel om te kunnen communiceren naar een ander. En dat zijn plekken waar het een enorme toegevoegde waarde heeft als je de taal spreekt. En hoe we dat gaan doen en welke taak we daarbij stellen, daar moeten we een keer goed met elkaar ... Nou dat zal een permanent proces zijn. Ik weet niet eens of we dat in één keer vast moeten klikken. Dat zullen we in de komende jaren moeten doorleven. En stap voor stap een volgende beweging maken.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): In principe geeft u al het antwoord. Dan zou ik bijna zeggen, de oproep in de motie is dan ook of we niet samen kunnen kijken hoe we dat kunnen stimuleren? Neemt u de motie in deze geest over? We gaan er samen naar kijken, we gaan naar de bron kijken. Ik zeg niks raars bij wijze van spreken. Ik vind het al bemoedigend op de manier waarop je het zegt. Want er komt dus een commissie die zich hiermee bezig gaat houden. En dat is eigenlijk wat ik wilde. Ik vroeg of we daar niet iets mee kunnen doen. Kunnen we de mensen die in het onderwijs zitten, in de crèche, in de toneelvereniging, kunnen we die niet een promotie geven in de vorm van een prijs? Ga je op de ingeslagen weg door? Want dat is eigenlijk wat we willen bevorderen. Dat andere is een technische zaak. Maar wat we in de basis kunnen doen in de Provincie, dat is iets dat we samen moeten bedenken. Ik ben blij met uw antwoord. Maar geef daar ook eens een oordeel over alsjeblieft.

De voorzitter: De Gedeputeerde

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik zou tegen de heer Peters willen zeggen die amicaliteit staat de vergaderzaal nog niet toe, maar straks als we eventueel in het tribunal gaan zitten, zal ik er iets van zeggen. Voorzitter, LOKAAL-LIMBURG doet het voorstel om een prijs in het leven te roepen om mensen te stimuleren, te helpen om de Limburgse taal en hetgeen wat zij doen, in het zonnetje te zetten, meer in de picture te krijgen en ook juist de bemoedigende hulp te bieden. En ik wil wel een keer afwijken van de protocollen hier. Maar ik zou willen zeggen doe het vooral in de Staten. Want ik kan me er helemaal in vinden.

Voorzitter, en ik denk ook dat het door de mooie toevoeging van mevrouw Koopman is geweest dat deze motie makkelijker uit te werken is en makkelijker te realiseren. En ik denk dat we dan ook meteen in het Statencomité kunnen bepalen wie we, en welke zaken, kunnen voorzien van een prijs.

De SP stelde een heel goede vraag inderdaad. Hoe voorkom je nou dat er dwang ontstaat dat mensen bij een sollicitatie te horen krijgen dat je Limburgs moet kunnen praten om hier in dit bedrijf te kunnen werken. Ik vind dat terecht, want het moet te allen tijde een mogelijkheid blijven, het kan nooit dwang zijn om onze taal te spreken. Maar ik wil wel één uitzondering bepleiten voor de baan van vertaler, want dan is het best wel essentieel om te vragen om de Limburgse taal te spreken. En dat zorgt er in ieder geval voor dat we vandaag op een fijne manier met elkaar kunnen vergaderen. En er is ook één ding dat me opvalt. In het begin zag ik iedereen veel met de oortjes spelen. Maar we kunnen er nu uitzien alsof we in het Europees Parlement zitten, maar wat opvalt is dat het eigenlijk in het debat niet nodig is om een vertaling te horen. Dat iedereen goed in staat is om elkaar over het algemeen te verstaan. En er zijn uitzonderingen natuurlijk. Maar dat maakt niks uit. Maar juist voor de uitzonderingen zorgen we dat er toch een mogelijkheid is om elkaar goed te begrijpen. En dat is cruciaal als we hier in de Statenzaal met elkaar staan. Hier worden serieuze onderwerpen met elkaar besproken. En op een moment dat je over complexe zaken praat, over zaken die dicht aan het hart gaan, of financieel complex zijn, op welke manier dan ook, dan is het wel noodzakelijk als we de punten en de komma's van elkaar uitstekend begrijpen. En dan is het heel prettig dat er vertalers zijn die daarboven heel goed werk leveren, om te zorgen dat ieder Statenlid op de hoogte is van elkaar. Dan mevrouw Depondt vanuit cultuur en muziek. Veel sprekers zeiden ook, daar zit ook een grote kern van hetgeen wat wij hier jaar op jaar proberen over te dragen. Een van de meest stabiele dragers van de Limburgse taal. In de plannen die we hebben is er ook veel aandacht voor de carnavalsmuziek. En de PvdA zei terecht, het kan niet alleen blijven hangen op carnaval. Onze Limburgse taal en cultuur is breder dan dit en we moeten ook kijken hoe we dat in verschillende andere culturele uitingen met elkaar doen. Of het nou film is of elke andere vorm van kunst die we met elkaar doen. Om ook daar te zorgen dat we de vertegenwoordiging van de Limburgse taal en cultuur daarin kunnen terugvinden. En ik voel me dan ook gestimuleerd om dat ook op andere punten daarvoor uit te dragen.

En dan kom ik bij degene die mij vandaag geleerd heeft hoeveel woorden er in het Sami bestaan voor sneeuw en hoe snel het aantal woorden kan afnemen als ook de wereld om je heen verandert. Op sommige dingen heb je invloed in de vorm van beleid dat je kunt voeren. Dat het niet over cultuur gaat maar over andere fronten. En dan kun je eventueel proberen het aantal sneeuwvlokken in Finland proberen zo hoog mogelijk te houden, maar op de Limburgse taal en cultuur hebben we zelf invloed. Heel direct en heel

indringend. Want als wij er niet voor kiezen gaat niemand anders in de wereld dit oplossen. Vandaag, hier in de Statenzaal, wordt de keuze gemaakt, niemand anders, niet in Den Haag, niet in Brabant, niet in Noordrijn-Westfalen, gaan ze die keuzes voor ons maken om in onze provincie onze taal te onderhouden. Dat moeten wij hier vandaag doen. En dan wil ik ook graag bijdragen aan zoveel mogelijke sneeuwvlokken in Finland. Ik denk dat vandaag de keuze prefereert om hoeveel woorden Limburgs spreken wij met elkaar over 50 jaar of 100 jaar.

Het CDA kwam met heel concrete punten die wij ook zeker met elkaar moeten gaan verdiepen. Inderdaad hoe zorg je ervoor dat de kinderopvang, dat leraren betrokken zijn bij het gesprek dat wij met elkaar voeren? En niet dat ze het gevoel hebben dat we overdag wat besloten hebben, dat over hun werk gaat, en waar zij geen onderdeel hebben kunnen zijn van hoe we dit besluit hebben kunnen nemen. En dat is ook één van de redenen dat ikzelf al bij de kinderopvang ben gaan kijken. En ook het gesprek heb gevoerd met verschillende mensen die daar werkzaam zijn, van management tot degenen die voor de groep staan. Hoe gaan we dit doen met zijn allen? Welke uitdagingen zien jullie? Wat zijn de dilemma's die er gaan ontstaan als we meertaligheid gaan promoten? Hoe gaan we dat met elkaar doen? Dat is niet een gesprek dat afgerond is na afloop van het werkbezoek, dat is een gesprek dat we de komende tijd verder moeten verdiepen om op die plekken, juist op die manier waar het essentieel is, optimaal draagvlak te hebben voor de keuzes die wij hier vandaag eventueel gaan maken.

Bij 50PLUS hebben we opgeschreven het Kerkraads. De enige status aparte die ik vandaag ervaren heb. Waarvan ik zou willen zeggen dat het Kerkraads voor mij het meest duidelijk maakt hoe divers het Limburgs dialect kan zijn. En hoe belangrijk het is, als we consensus hebben over het feit dat we het Limburgs willen behouden, dat dit niet moet betekenen dat delen van het Limburgs daardoor weggedrukt worden. Maar dat die ook de kans krijgen om hun eigen identiteit te behouden. Dat is essentieel in het voorstel dat we hier vandaag voorleggen. En ik zeg ook opnieuw tegen mevrouw Hastenrath, we moeten door, we moeten ervoor zorgen dat we de hoeveelheid aan dialecten behouden. En dan zorgen we ervoor, als er toch vertalers voor meer mensen in de zaal nodig zijn, om het goede verhaal met elkaar te kunnen delen, want dat is belangrijk. Dat iedereen zijn eigen moedertaal kan spreken, als we dat met elkaar doen in deze zaal. D66 ging in op één van de sprekers, namelijk het Vista college, die aan ons een steunvraag hadden dat zij graag aan de slag willen met de Limburgse taal en of wij hun kunnen helpen met de vervolgstappen die zij moeten doen. En zeker, wij willen graag deze vervolgstappen die bepleit worden met jullie omarmen en verkennen. De exacte invulling vind ik lastig om dat nu meteen hier te bekrachtigen. Maar dat we in ieder geval in de positieve lijn met het Vista college aan de slag gaan om te zien wat we mogelijk kunnen maken, dat is ons uit het hart gegrepen.

De voorzitter: Mevrouw Jennesens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, behalve dat als je in de kroeg komt dat je niet in <onverstaanbaar> moet zijn. Fantastische uitspraak. Als je hem 500 kilo paardenvlees geeft, dan zet ie zo een pony in elkaar. Wij kregen als fractievoorzitters de vraag om een ondersteuningsverklaring te tekenen. Bent u tot zoiets bereid?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Zeker voorzitter. Daar zijn we toe bereid om te kijken hoe we dit kunnen ondertekenen of kunnen ondersteunen. Ik kon ook niet helemaal de financiële implicaties overzien. Daarom riep ik niet heel enthousiast jubelend ja. Maar in de geest van hetgeen ik hoor zit ik absoluut op de lijn dat wij het Vista college willen helpen en ondersteunen om dat mogelijk te maken.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Bij de heer Peters, LOKAAL-LIMBURG, had ik staan positief oordeel over de motie. Maar gelukkig was de heer Peters al zo vriendelijk om naar voren te komen om de steun alvast op te halen. Dus bij deze ook de steun vanuit onze kant voor deze motie. En dan misschien wel de grootste activist van de Limburgse taal en cultuur, de heer Wetemans in zijn

betoog een uitstekend pleidooi voor het behoud van de Limburgse taal en cultuur. En ook meteen de vraag hoe gaan we met het convenant om? Hoe gaan we om met de verhouding richting het Rijk? We hebben natuurlijk wel een handtekening gezet in het verleden. Moet dat niet herzien worden? Ik wil absoluut bekijken of er in de komende jaren een nieuw convenant opgesteld kan worden, samen met het Rijk om nieuwe stappen voor het Limburgs te kunnen zetten. En ik durf ook wel te zeggen dat ik vandaag niet op dat punt ben dat ik nu al iets openbreek en iets heel anders ga doen. Maar dat die stappen er in de nabije toekomst aan zitten te komen, dat ben ik wel met hem eens.

En het wachten tot 2030 met de aanvraag voor status III. Ik geloof dat wij een vrij gebalanceerd verhaal hebben kunnen maken van de oproep die de Staten gedaan hebben. En als de kansen zich voordoen dan zal ik die met jullie delen. Maar voorlopig is het traject dat we uitgetekend hebben de koers waar we aan willen vasthouden. Mocht er een eerder moment zijn dan kunnen we dat uiteraard met elkaar delen. Hoewel wij met elkaar al een brede consensus hebben met betrekking tot de Limburgse taal en cultuur. Ik merk ook dat er meer draagvlak ontstaat, dat er meer betrokkenheid is en we ook dieper met elkaar over de vervolgstappen kunnen praten. Maar heel veel mensen buiten dit huis, of heel veel mensen buiten het provinciale veld, dat bezig is met deze cultuur, is nog niet bij deze stap. En we moeten niet vergeten om iedereen mee te nemen in het proces dat wij doorlopen. Dus ik denk dat het heel belangrijk is om eerst aan het draagvlak te werken, in de bredere context, bij meer mensen voordat wij snelle stappen richting bepaalde ontwikkelingen gaan zetten. Want het is belangrijk dat het een breedgedragen voorstel is dat wij hier vandaag met elkaar hebben. En dat niet de kopgroep wegrent van de rest van het veld. Dat is wat ik probeer te voorkomen met dit voorstel van vandaag.

Ik denk dat ik richting de PVV al een groot deel van het gesprek gevoerd heb. Ik zou het fantastisch vinden als we met elkaar het Limburgs zouden kunnen behouden en ervoor kunnen gaan om dat samen ook in Limburg te stimuleren en, indien nodig, samen naar Den Haag te gaan. Dus dat wilde ik nogmaals zeggen. En ik hoop dat mevrouw Hastenrath dat in overweging neemt om dat samen te doen op die manier. Forum voor Democratie. Fijn ook om met elkaar in je eigen dialect, dat is dubbelop feest, in het Venloos met elkaar te kunnen praten. En het leuke was dat ik, voordat dit debat begon, een appje kreeg van de gewaardeerde fractievoorzitter van Forum voor Democratie, ook in het dialect. En dat is opvallend, want dat is namelijk iets wat heel veel gebeurt in vriendschappelijke of collegiale app-gesprekken zodra men van elkaar weet dat je dialect spreekt, dan is er ook de mogelijkheid om dat te laten zien. De spelling klopt meestal voor geen meter en het lijkt niemand iets te interesseren, want we begrijpen elkaar uitstekend en we spreken dezelfde taal met elkaar zonder dat iemand het gaat hebben over 'd' of 't' of de 'e' die omgedraaid is deze keer. En ik hoopte eigenlijk ook van Forum voor Democratie aan het einde te horen dat hij alles kan volgen en ondersteunen. En dat is wat ik ook wil voorkomen en ook wil zeggen dat dat niet onze intentie is om zaken op te leggen, maar eerder om het mogelijk te maken.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, dank je wel. En ook even van de mogelijkheid gebruik maken om dit keer in het debatje in het Venloos dialect te kunnen spreken. Dat heeft de Gedeputeerde inderdaad goed gehoord. Wij zijn inderdaad voor het voorstel. Wij hebben een kleine zorg in verband met de regeldruk. Maar ook dit laat zien dat deze taal uitspreken ook wel iets moois met zich meebrengt, want ik ben ook meteen bij het eerste verhaal van de Gedeputeerde overtuigd dat hij dezelfde passie deelt en er ook niet meer regeldruk aan wil toevoegen en er echt voor gaat om deze taal zo goed mogelijk te motiveren.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. En constaterend dat ik nog elf minuten en elf seconden heb op de agenda, kom ik bij GroenLinks. Mevrouw Jetten sprak ware woorden als het gaat om het belang van het uiten van de taal die je hebt geleerd van je ouders. En dat het die warmte is die je aan elkaar wilt overdragen en doorgeven. En daar kom ik ook terug bij het begin van het betoog wat ikzelf zou willen houden. Als we het doorgeven van je eigen taal en cultuur mogelijk willen maken en niet willen laten verhinderen, dan is dit de eerste stap om dit met zijn allen te doen. Ik dank iedereen die een enorme

bijdrage heeft geleverd en ik kijk met name ook even naar de zijkant, want daar zitten een aantal mensen die zich enorm hebben ingespannen om hetgeen wat we vandaag met elkaar bespreken mogelijk te maken. Dus ook dank naar die kant. De ambtenaren en de Griffie hebben fantastisch werk geleverd. Dus bij deze, dank u wel.

Mevrouw Absil (CDA): Voorzitter, ik mis nog twee punten. Ik had expliciet gevraagd om de campagne ook te richten op jonge ouders. We spreken in het voorstel, en dat is super, over de kinderopvang en school. Maar er zijn ook genoeg kinderen die niet naar de kinderopvang gaan. En buiten dat zijn we het erover eens, juist thuis leer je je eerste taalervaring, waar je taalervaring opdoet. En juist jonge ouders, collega Jenneskens heeft dat benoemd, haar ouders hebben bewust die afweging gemaakt. Maar er zijn ook ouders die onvoldoende weet hebben van het belang van meertaligheid of wat dan ook. En we willen zo graag ook deze ouders bereiken. En dan komt dit voorstel te laat, dus dat wil ik graag horen.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik doe graag een toezegging dat we deze doelgroep toevoegen als een expliciete doelgroep waar we campagnes, of in ieder geval draagvlak, moeten organiseren om dat door te zetten.

Mevrouw Absil (CDA): En dan last but not least, de x-factor. Wat maakt het nu dat wij in Limburg zoveel Limburgers hebben die toch nog wel Limburgs spreken, hoewel het bij de jeugd natuurlijk omlaaggaat. We hebben er al vaker van gedacht over gewisseld, maar wij denken dat onze volkscultuur, muziek, film, toneel, maar ook zeker het carnaval daar een wezenlijke bijdrage aan kan leveren. En wij zouden dat graag door onderzoek gestaafd zien worden. Want anders blijven wij een beetje met elkaar denken dat het zo zou kunnen zijn. Maar het is ook voor de toekomst, voor de effectiviteit van de keuzes die wij maken, voor ons van belang dat wij weten waar we het over hebben dat het gestaafd is. En ook daar zou ik graag een toezegging van de Gedeputeerde op hebben.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Eén onderdeel van het stuk waar we naar toe gaan is wetenschappelijk onderzoek en ik kan me heel goed voorstellen dat we dat gaan invullen bij wetenschappelijk onderzoek dat dat deze thema's heeft als we daarvoor kiezen. Ik ben er eigenlijk best een groot voorstander van, maar ik wil het wel even in bredere context zien. Hoe gaan we dan om met het wetenschappelijk onderzoek in verband met de Limburgse taal en cultuur? We hebben andere onderwijsinstellingen, Universiteit Maastricht, maar ook de hogescholen, Vista College. Er zijn veel instanties mee bezig. We moeten het wetenschappelijke domein aangaan. En ik hoop dat we dat ook met het onderwijs kunnen aangaan en dat we met het onderzoek het belang van het Limburg met u deel.

Mevrouw Absil (CDA): We zijn het ermee eens dat de Limburgs bevorderde factoren onderdeel zullen zijn van dit onderzoek, want daar gaat het ons om. Niet hoe we het doen en wie het gaat uitvoeren. Maar als wij verwachten dat dit een bevorderende factor zal zijn dat we dat ook meenemen in het onderzoek. Dank u wel.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter, dank u wel. Ik deel dat met mevrouw Absil.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Ik kijk even rond of er behoefte is aan een tweede termijn. Ik kijk even naar de heer Queisen. Niet. De heer Blijlevens? Ja? Aan u het woord. Geen behoefte aan. Ook prima. Mevrouw Koopman. Ja, aan u het woord.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. En dank u wel Gedeputeerde voor de beantwoording. En ook voor de vele complimenten, via appjes en ook hier in de live scene. Ja, het is niet makkelijk om als Noord-Hollandse, geboren in Alkmaar, hier dan Limburgs te moeten spreken. Maar ik kan u wel vertellen, dat als ik in Limburg ben, ik heb Limburgse vrienden en vriendinnen, dat die ook tegen mij Limburgs

spreken. En dat ik me er juist daardoor heel erg voel bij horen. Want je bent echt onder elkaar, je wordt volledig geaccepteerd. En zo kun je het ook opvatten, niet als buitensluiten. Verder, ja, hoorde ik ook de waardering van de heer Wetemans, onze eigen Limburgse rebel die mijn poging benoemde. En ik vat dat echt op als compliment. En ik wil de heer Wetemans dan ook op mijn beurt helpen om hem de Noord-Hollandse methode te introduceren. Noord-Hollandse kaas, te gebruiken als dingen u niet aanstaan. En ja, en verder de VVD-fractie steunt met liefde dit voorstel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Koopman. Als oud-waarnemend burgemeester van Alkmaar kan ik zoiets toch wel waarderen. Ik kijk even naar mevrouw Kuiper. Ja. Aan u het woord.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u, voorzitter. We hebben prachtige verhalen, vooral veel nostalgische gevoelens, gehoord over wie we zijn en wat onze cultuur is en waar we naar toe gaan. Maar er is ook ruimte voor de vragen en zorgen over wat onze eigenheid betekent voor de mensen die geen Limburgs spreken. Wij willen de Gedeputeerde vooral oproepen om die € 1 miljoen te gaan inzetten. Maar vragen ook om te blijven evalueren of mensen, die het niet spreken, zich thuis blijven voelen in ons mooie Limburg. Wij willen Gedeputeerde ook danken voor de toezegging over geen dwang uit te oefenen op mensen die het Limburgs niet spreken. Iemand die vandaag niet zichtbaar, maar wel hoorbaar was, willen wij ook bedanken, namelijk de tolken die het hele debat voor iedereen toegankelijk maken. Complimenten.

Applaus

Mevrouw Kuiper (SP): De motie 3153 ... We volgen het advies van de Gedeputeerde. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kuiper. Ik kijk even, mevrouw Wolters. Ja, aan u het woord.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u, voorzitter. We hebben vandaag al heel veel gehoord en veel verschillende dialecten gehoord en dat doet mij deugd. Vooral om dat ook meer te horen. En ook al denk ik soms dat sommige collega's gaan denken dat we het Nederlands uitroeien, dat is natuurlijk niet wat we gaan doen. Maar het is wel voor ons belangrijk dat Limburgs voor ons de plaats krijgt om daar zelf voor te kunnen kiezen. En dat betekent inderdaad, en in het hoofd van de Gedeputeerde, dat wij die regels gaan wegnemen die daarover gaan, zodat ik u weer in het Limburgs kan aanspreken en dat dat gewoon kan blijven. En spreken met het werkveld, zoals mevrouw Jenneskens dat aangeeft, dat is daarin zeer belangrijk. En verder wil ik even reageren op de motie van LOKAAL-LIMBURG. Om het heel simpel te houden, goed idee, we dienen hier mee in en we praten hier graag verder over in het Statencomité. Dank.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even naar de heer Loomans. Geen behoefte. Mevrouw Absil. Nee. Mevrouw Fischer, aan u het woord.

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Ik wil toch nog graag even iets zeggen. Toen we bij elkaar zaten hadden we het over Same veur't Limburgs. Toen hadden we iets gezegd. En ik zeg het nu nog een keer. Onder de status II ligt een goede grondslag maar dat is voor ons nog een beetje te weinig om nummer III aan te kunnen vragen. Toen wij boven in Friesland waren, maar ik lieg een beetje, want ik was er niet bij, ik heb het van horen zeggen ... Het was ook hun advies om te zorgen dat het Limburgs van onderop, dus van kinds af aan, leeft. En dat houdt ons Limburgs plat in leven. Dat ziet 50PLUS in het voorstel van de Staten, zoals het er nu staat, niet helemaal terug. Wij geven de heer Van Beerenschot gelijk om zeker het onderwijs, de gemengde en de culturele dingen, enzovoorts ... Zorg ervoor dat de mensen het plat niet als minderwaardig gaan beschouwen. Uit Friesland komt duidelijk naar voren dat het zeker goed is om voor het plat te zorgen. Dat is voor de klanten veel makkelijker. Ze kunnen makkelijker zeggen of ze pijn hebben aan een spier of aan iets anders. Ja, dat was heel handig. Het scheenbeen. Dit stuk moet natuurlijk wel ook politiek gedragen worden. En ik voel hier ook dat we dit met zijn allen gaan doen. Ik heb daarstraks al de

Kerkraadse dialectvereniging genoemd en ik zou graag willen weten of bij u bekend is hoeveel dialectverenigingen er in de provincie zijn. Dat zou ik graag willen weten. En als dat niet zo is vraag ik het College om dit alsnog te doen. Dat was het. Wat ik in het Kerkraads plat, waarschijnlijk voor de laatste keer, in de microfoon gezegd heb ... Maar misschien word ik wel heel oud en ga ik het toch een keer meemaken dat we hier ook in het plat mogen spreken. Tot zover. En bedankt allemaal, dat was ik bijna vergeten.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Jenneskens. Niet. De heer Peters, aan u het woord.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): We kunnen er beter mee stoppen. Ik zal dadelijk wel Nederlands gaan leren, want het zal weer ABN worden zo meteen. Ik voel mij letterlijk geveurlik gepersteutelt, één van de spreuken in het boekje van onze vriend uit Posterholt, als je dat leest. Maar ik wil even terugkomen, ik ken iemand uit Eygelshoven, die geeft om de paar maanden een plankje uit, aan één kant het plat Limburgs en aan de andere kant is het Bargoens. En de opbrengst van die plankjes gaat altijd naar de voedselbank. En dan kun je zien dat onze Limburgse taal ook af en toe wat doet, even richting van de PVV, in de richting van de mensen die het wat minder gaat. En daar halen we toch ieder jaar ettelijke duizenden euro's mee op, die dan zo spontaan naar de voedselbank gaan. Dus onze Limburgse taal heeft ook een stukje cultuur dat de mensen graag thuis willen hangen. Ik wil het graag aangeven, er worden honderden van gekocht. Voor € 12,95 kun je het kopen.

De voorzitter: Dit was het einde van de reclamezendtijd. Even kijken. De heer Wetemans, aan u het woord.

De heer Wetemans (BBB): Ja, voorzitter, nu ik toch de kans heb wil ik het toch nog even over de media hebben. De media in Limburg die toch een heel belangrijke rol spelen voor het Limburgs. Dan zie ik in het rapport van de Raad van Europa dat de media worden aangehaald. En dat de Raad adviseert dat er te weinig aandacht wordt besteed aan het Limburgse. Pak bijvoorbeeld de regionale omroep L1. Daar word je gevraagd om Nederlands te praten als je geïnterviewd wordt voor een nieuwsprogramma of een politiek programma. Ook de discussieprogramma's vinden stevast in het Nederlands plaats. Het is vermakelijk als je dan een aantal Limburgers ziet discussiëren in het Nederlands terwijl je weet dat ze ook allemaal Limburgs kunnen spreken. En dan de krant. Een L1-journalist schreef onlangs dat het pas in het Limburgs kan als we bescherming deel III hebben van het handvest. En dat is niet zo. Dat kan nu ook al. Decennialang is het beleid van L1 erop gericht om het in het Nederlands te doen. En als ik als tegenhanger de Friese regionale omroep pak, die doen alles in het Fries. En dan als laatste de krant, De Limburger. Onlangs waarschuwde een columnist dat de Limburgers, als Limburgs rijkstaal zou worden dan zou de spontaniteit weleens kunnen verdwijnen. En zouden bobo's met allemaal regels ons plat kunnen slaan. Beste columnist, zorg er nu eens voor dat het Limburgs weer terugkomt in de krant. De laatste Limburgse stukjesschrijver verdween enkele jaren geleden uit onze krant. Dat zorgt ervoor dat de stukken in het dialect van de regio's geschreven kunnen worden. Als het Limburgs door jullie omarmd zou zijn, zowel door de krant als door de provinciale omroep, dan zouden wij nu al een heel stuk verder zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Even om over anderen te praten, maar ik denk dat de media heel goed in staat zijn om u straks voor de camera of voor de schrijvende pers uit te nodigen en u het een en ander voor te leggen. Maar laat ik in ieder geval zeggen, ik ben ook groot fan Óngerwaeg en dat is nog altijd in het dialect.

De heer Wetemans (BBB): Het is toch niet allemaal in het Nederlands.

De voorzitter: Even kijken. Mevrouw Hastenrath. Aan u het woord.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Als iemand die het plat heeft geleerd op zijn eigen kosten en niet ergens professioneel de taal heeft geleerd, wil ik eigenlijk nog graag een oproep doen dat we echt gaan beginnen bij de scholen. En dat de kinderen niet de ervaring moeten krijgen die wij toentertijd hebben gehad. Ons werd eigenlijk altijd verboden om Venloos plat te spreken, ook al was het

onderling, het mocht niet op de scholen. Maar ik denk dat we daarin een eerste stap moeten gaan zetten om dat in de toekomst te voorkomen. En alle ambities die ik vandaag heb gehoord vanuit GS vind ik echt superfijn en ik hoop dat dat ook werkelijkheid zal gaan worden dat niet alle dialecten daaronder gaan leiden.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, eerst complimenten. Want we zijn mooi in het Limburgs begonnen. Maar wat mij triggerde was de vraag of wij betaald Limburgs zouden kunnen leren. Maar ik ken eigenlijk zelf geen enkele betaalde opleiding Limburgs. Dus is er een plek waar ik tegen betaling Limburgs kan leren?

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik heb de afgelopen dagen echt veel op Google gezeten en een beetje research gedaan. En ik kwam een aantal cursussen tegen vanuit Veldeke en vanuit het 't Hoes veur't Limburgs. Ik heb nog niet gekeken of er prijsclassificaties aan verbonden zaten. Maar het zou wellicht kunnen, het zou ook gratis kunnen zijn. Daar durf ik u op dit moment geen eerlijk antwoord op te geven.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Anders moet u misschien collega Blijlevens vragen of hij ons meeneemt naar de Tribunal want volgens mij kun je het daar heel goed leren.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Nou, ik ben erbij.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dat was het inderdaad, dank u.

De voorzitter: De heer Driessen, aan u het woord.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, nu het nog kan. Ook nog een tweede termijn. En misschien vindt er nog wel een keer een vervolg plaats. En we kunnen ook meteen zien hoe belangrijk het is om dit soort debatten af en toe te doen in het dialect. Want mijn gewaardeerde collega van de PVV, is meteen verdergegaan met dialect. Dus het is meteen een effect op wat wij doen. En dat kan precies datgene zijn waar we naar op zoek zijn met zijn allen. Want we hebben, vooral ik, vandaag gemerkt dat een debat in het dialect, zoals de Gedeputeerde al aangaf, ons nog iets dichter bij elkaar brengt als je elkaars taal begrijpt en elkaars ideeën misschien wat beter. En in eerste instantie vond ik de tekst erg moeilijk schrijven. Want het begon met het feit dat een dialect een privéaangelegenheid is, die je vooral gebruikt met familie en vrienden. En in de omgeving dichtbij, want zo gauw we naar het werk gaan of we hiernaartoe komen, spreken we met zijn allen Nederlands. En ik denk ook dat het daarom belangrijk is dat we met zijn allen uitdragen dat we ook staan voor het Limburgs dialect. Dat we het belangrijk vinden en dat we niet mensen willen verplichten om dat te spreken. Of dat we dat moeten spreken. Maar dat we het willen faciliteren, dat mensen het kunnen spreken. En daarom wil ik ook als laatste een oproep doen, aan al mijn collega's, dat u allemaal goed nadenkt wanneer u gaat stemmen, over welk signaal willen wij geven aan de Provincie en of we over twintig jaar nog steeds ons mooie dialect mogen spreken. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Ik kijk even tot slot. Nee, niets voor mevrouw Jetten. Dan kijk ik even naar de Gedeputeerde. Aan u het woord.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Een interessant debat. En in de tweede termijn worden er ook nog een aantal zaken aangehaald. Maar ik heb er nog drie punten echt uitgehaald, die ik zou willen adresseren. Eentje was de media, door de heer Wetemans werd dat aangehaald. Ik denk dat dit debat in ieder geval aantoont dat er interesse vanuit de media voor dit onderwerp niet beperkt is. Ik denk dat we

duidelijk zijn dat dit onderwerp leeft. En ik denk dat elke vorm waarin hier aandacht aan wordt gegeven dat we dat enorm moeten koesteren. Het zou mooi zijn als er in de toekomst meer programma's in het Limburgs zouden zijn. Dat is allemaal supertof. Maar de aandacht die er is voor dit onderwerp, is denk ik iets dat we het met zijn allen mogen omarmen. Want één van de redenen dat er zoveel enthousiasme voor het onderwerp is, is niet alleen de goede voedingsbodem die je hebt met zijn allen, in de Provincie en bij degene die het spreken, maar ook de aandacht die eraan gegeven wordt. En als we alleen al kijken naar het bezoek aan Friesland en hoe breed dat onder de aandacht werd gebracht van al onze Limburgers, dan denk ik dat dat een heel mooie ontwikkeling is.

Dat brengt mij bij twee bijdragen, van mevrouw Hastenrath en mijnheer Driessen. Dank u wel, mevrouw Hastenrath voor de positieve woorden waarmee u het College heeft aangemoedigd om de doelen te behalen die wij met elkaar hebben gesteld. En waar we vandaag over gaan stemmen omdat het als kind mogelijk is om gewoon Venloos te leren op het schoolplein, dat niemand je daarin corrigeert. Dat zijn eigenlijk de doelen waarvan ik hoop dat we ze kunnen bereiken als we vandaag voor het voorstel stemmen.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel voorzitter. Het is indirect een opmerking aan u maar meer een opmerking in het algemeen voor diegene die Limburgs wil gaan leren. Veldeke.net heeft daar cursus voor € 50,- voor leden van de dialectvereniging Veldeke Venlo, mevrouw Jenneskens. En € 75 voor leden. Inclusief cursusboek.

De voorzitter: Kijk.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, u heeft die cursus namelijk al gevolgd. Dus er is hier een Gouverneur die in ieder geval kan onderschrijven dat er goede cursussen worden aangeboden in deze provincie. En ik zou ook iedereen willen aanmoedigen om daar gebruik van te maken. Dank, mevrouw Hastenrath voor deze toevoeging. Dan kom ik bij de oproep van de heer Driessen en die is ook aan mevrouw Hastenrath en haar partij. Maar als wij vandaag kunnen uitstralen dat het Limburgs en de Limburgse taal gemeenschappelijk van grote waarden zijn en dat we samen willen uitstralen aan onze eigen inwoners in de provincie en in de rest van Nederland en Europa, hoe belangrijk dit is. Dan hoop ik dat we met z'n allen voor dit voorstel stemmen. Want ik denk dat dat een krachtig signaal is, dat het niet uitmaakt waar je in deze zaal zit. Maar dat wij allemaal het Limburgs zo hoog hebben zitten dat ... En het zou mij enorm veel waard zijn als we dat met elkaar kunnen delen en ook op veel andere plekken. En het is inderdaad wat de heer Driessen mooi wist te verwoorden dat als je een debat voert in je eigen moedertaal dat je misschien dichter naar elkaar komt dan je ooit had gedacht. Dank je wel.

De voorzitter: gedeputeerde en het Limburgs leren houdt nooit op.

Wij zijn aan het einde van het debat gekomen. We hebben één motie en we hebben het voorstel. Voor het voorstel, en dat was ook toegezegd, was er gevraagd om een hoofdelijke stemming. We beginnen met de hoofdelijke stemming. En daarna de motie. Ik kijk even of we allen klaar zijn om te gaan stemmen. Eén minuut schorsing. Eén minuut.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen. Op verzoek van de heer Peters deel ik u mede dat er nog een laatste wijziging aan de motie is. We delen het niet meer uit omdat het niet inhoudelijk is, maar omdat er nog twee extra ondertekenaars bij zijn. We stemmen dadelijk over de vijfde gewijzigde motie waar ook mevrouw Schoolmeesters namens de fractie van de BBB en mevrouw Fischer namens de fractie van 50PLUS medeondertekenaars zijn geworden. We stemmen dus hoofdelijk over het Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027 in de brief van GS van 5-11-2024. Die doen we hoofdelijk. En de motie doen we daarna met de stemkastjes.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Dank u wel presidente dit is papiamens voor voorzitter. Ik was daar overigens. Ik heb daar een tijdje mogen verblijven. Makamba is witte man die onze baantjes inpikt. Ik heb even uw hulp nodig. Hoofdelijke stemming. Wel een stemverklaring afgeven, kan dat?

De voorzitter: Dat mag, vooraf aan de stemming mag altijd een stemverklaring afgegeven worden. Dus ga uw gang.

De heer Blijlevens (JA21): Wij zijn ... We komen er anders uit als dan we er ingaan. We gaan voor het voorstel stemmen. Ik zie jullie straks in het tribunaal. Met dien verstande dat we wel zeer kritisch zullen gaan blijven kijken naar dat nummertje 3.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even of er nog meer behoefte is aan stemverklaringen. Dat is niet het geval. Dan gaan we beginnen met de hoofdelijke stemming over het Statenvoorstel. En de griffier noemt uw naam op en dan hoor ik graag of u voor of tegen bent. Griffier, aan u het woord.

Griffier Pregled: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Voor.

Griffier Pregled: De heer Wetemans.

De heer Wetemans (BBB): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Voor.

Griffier Pregled: De heer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Voor.

Griffier Pregled: De heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Berghorst.

Mevrouw Berghorst (PvdA): Voor.

Griffier Pregled: De heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Voor.

Griffier Pregled: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Voor.

Griffier Pregled: De heer Bloi.

De heer Bloi (VVD): Voor.

Griffier Pregled: De heer Van Bommel.

De heer Van Bommel (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Bosch.

De heer Bosch (PVV): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Depondt-Olivers.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Voor.

Griffier Pregled: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Voor.

Griffier Pregled: De heer René Franssen.

De heer Franssen (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Raimond Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Voor.

Griffier Pregled: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Voor.

Griffier Pregled: De heer Hermans.

De heer Hermans (PVV): Voor.

Griffier Pregled: De heer Hoks.

De heer Hoks (PVV): Voor.

Griffier Pregled: De heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Ijpelaar.

De heer Ijpelaar (CDA): Voor.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Jiménez Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Kuiper.

Mevrouw Kuiper (SP): Voor.

Griffier Pregled: De heer Loomans.

De heer Loomans (HORIZON): Voor.

Griffier Pregled: De heer Maillé.

De heer Maillé (VVD): Voor.

Griffier Pregled: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voor.

Griffier Pregled: De heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Voor.

Griffier Pregled: De heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voor.

Griffier Pregled: De heer Pelzer.

De heer Pelzer (VVD): Voor.

Griffier Pregled: De heer Peters.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Voor.

Griffier Pregled: De heer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Schoolmeesters.

Mevrouw Schoolmeester BBB): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Voor.

Griffier Pregled: De heer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Voor.

Griffier Pregled: De heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Voor.

Griffier Pregled: De heer Vaessen.

De heer Vaessen (D66): Voor.

Griffier Pregled: Mevrouw Waajen-Crins.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Voor.

Griffier Pregled: Dat was het voorzitter.

Applaus

De voorzitter: En dat voordat ik nog verteld had hoe de stemming was. Maar dat heeft u zelf kunnen horen. Hij is unaniem aangenomen. Nu moet u even naar de stemkastjes kijken en dan gaat het over de vijfde gewijzigde motie 3153 van de heer Peters cum suis, Limburgse prijs ter bevordering van de Limburgse taal en cultuur. Geen stemverklaringen? Dan is de stemming nu geopend. Nog twee? Alle stemmen zijn uitgebracht. Ook de motie is unaniem aangenomen.

Applaus

De voorzitter: Dames en heren, daarmee zijn we aan het einde gekomen van deze beraadslaging. En u heeft al een aantal keren de complimenten uitgedeeld, maar bij deze, als voorzitter, wil ik dat ook nog een keer doen. Ook de mensen bovenin, de tolken, ontzettend te bedanken voor hun werk dat iedereen het ook hier, maar ook thuis via het scherm, heeft kunnen volgen. Dank u wel voor uw werk.

Applaus

De voorzitter: Ik schors de vergadering voor twee uur. En er staat tevens een lunch klaar. Tót 14.00 uur.

[SCHORSING]

9.2 GEWIJZIGD G-24-040 Statenvoorstel inzake Herijking LEF 22 november 2024, brief GS van 5-11-2024 (GS DOC-00698401)

De vicevoorzitter: Goed, dames en heren, dan heropen ik de vergadering en aan de orde is het Statenvoorstel Herijking LEF 22 november 2024, brief van GS van 5-11-2024. Conform het spreektijdenoverzicht geef ik als eerste graag het woord aan de heer Huizing voor de fractie BBB.

De heer Huizing (BBB): Dank u wel. Voorzitter, College en waarde collega's. Wat een feest is hier vanochtend dat Limburgs hier in het Limburgs parlement. Voor degene die het niet verstaan hebben, dat is goedemiddag voorzitter, beste collega's. Wat een feest voor het Limburgs vanochtend Limburgs hier in het Limburgs parlement. Ik dacht ik laat deze gelegenheid niet onbenut om in de tweede rijkstaal, het Fries, te beginnen. En dat komt toevallig omdat ik ook heel toevallig de mooiste vrouw van Nederland heb en die komt uit Friesland. En zo doende heb ik mij deze taal eigen gemaakt. Maar ik ga het verder niet in het Fries doen, want ik wil het de Griffie niet aan doen dat ze ook nog tolken Fries-Limburgs en Limburgs-Fries in moeten huren. Dan kunt u overigens terecht bij de heren Syb van der Ploeg en Gé Reijnders, die hebben een hele mooie show gemaakt. Die was drietalig. Die staat nog op YouTube, die kan ik u aanbevelen, dat is echt heel mooi. Een stukje vreemde talen van Nederland. Maar goed, en dan zeg ik *genoeg gezagd, de tied klopt door, ich begin aan het onderwerp van deze biedrage*, het LEF. Drietalig hè. Voor ligt het voorstel Herijking LEF waarin een groot aantal maatregelen om de governance van het LEF te verbeteren. Dit naar aanleiding van onderzoeken van de ZRK en de Statenonderzoeker. Dat de regels van governance worden aangescherpt en op een niveau worden gebracht zoals dat van een deelnemer van deze omvang mag worden verwacht, is positief. Dat het niet vanaf de aanvang van LEF op een dergelijke wijze is ingevuld heeft te maken met het feit dat in 2013 de omvang van het LEF veel kleiner was, maar ook vanwege het feit dat het LEF toch gedeeltelijk is ontstaan vanuit de wens, of misschien zelfs de noodzaak om iets relevants met het geld van Essent te doen, en minder vanuit de vraag. In de stukken is sprake van een aantal zaken die enigszins op gespannen voet staan met elkaar. Als eerste het streven om de aansturing van het LEF verder

te professionaliseren en op afstand te zetten van de Staten. Als zodanig een streven dat wij positief waarderen en ook noodzakelijk is. Als Staten hebben wij niet de expertise om ons te bemoeien met een investeringsportefeuille. Anderzijds gaat het wel om overheidsgeld waarin PS een controlerende taak heeft. Wij vragen dan ook nadrukkelijk om met in achtneming van de nieuwe governance en de regels van het financiële spel als Staten regelmatig op de hoogte gesteld te worden van het reilen en zeilen van het LEF. Ook wanneer een nieuwe governancestructuur gerealiseerd is. Vervolgens de wens om binnen de huidige portefeuille meer ruimte te creëren voor projecten gericht op sociale, maatschappelijke impact. En dat is een versoepeling van de renderend- en revolverendheidseis – en het is goed dat dat in het Nederlands is en niet in het Limburgs, anders was ik daar helemaal niet uitgekomen – althans om dat door het bestuur te laten onderzoeken. We vragen ons af of wanneer de uitkomst van het onderzoek is dat een dergelijke ruimte gecreëerd kan worden, of het gewenst is om dit van het bestuur van een beleggingsfonds te vragen. We zijn het dan ook eens met de wens om dit anders aan te vliegen en steunen het voorstel, of het amendement, van het CDA hierin. Tijdens de commissievergadering hebben we aandacht gevraagd voor de bakker in het dorp, die zijn oven wil verduurzamen. als voorbeeld van een mkb-bedrijf waar het LEF een rol zou kunnen spelen. Niet direct omwille van het onderwerp governance, maar we willen graag aandacht voor de toegankelijkheid van het LEF voor mkb-bedrijven. Kan de Gedeputeerde in overleg met het bestuur van het LEF afspraken hierover maken? Hoe de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het LEF voor het mkb verbeterd kan worden. Bijvoorbeeld in de vorm van een small ticket-regeling. Tot zover voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank de heer Huizing. Dan is het woord aan mijnheer Schyns voor de fractie van JA21.

De heer Schyns (JA21): Dank u wel voorzitter. Bij JA21 zijn wij niet enthousiast over een aantal punten binnen deze herijking van het Limburgs Energie Fonds. Het voornaamste bezwaar betreft het aanpassen van de revolverendheidseis naar een bandbreedte van 0,8 tot 1,2. Blijkbaar is zelfs een minimale winstmarge van 0,25% al te hoog gegrepen binnen het nieuwe kader. Zelfs een conservatieve inflatie van 2,8% is hoger dan die minimale winstmarge. Je mag de minimale winstmarge dus gerust bestempelen als een verlies. In artikel 2.23 van het bestuurs- en investeringsreglement LEF BV staat bij de algemene criteria ten behoeve van de vennootschap, en ik citeer: 'De vennootschap kan tot maximaal 50% van de totale investering voor een doelonderneming financiering verschaffen. Voor de overige 50% dienen één of meer financiers, dat kunnen ook eigen aandeelhouders zijn, zich voordien schriftelijk te verbinden, zich voordien schriftelijk te hebben verbonden.' Voor de mensen die minder thuis zijn in kredietverlening, zal ik dit vrij vertalen. Door de bovengenoemde criteria in combinatie met de herijking, creëren wij als een situatie waarin er projecten met meer risicodragend kapitaal aangenomen kunnen worden en dan is de grote winnaar in dit verhaal niet de Provincie, niet de burger, maar de andere kredietverschaffer die tegen een extreem hoge rente mee kan doen aan hetzelfde project. Voorzitter, is het niet juist de functie van de politiek om publiek geld te besteden aan maatschappelijke projecten die niet altijd in financiële zin rendabel zijn? Dat is immers niet de taak van een kapitaalbeheerder of een Raad van Commissarissen. Wij vinden dat Provinciale Staten in dit geval geen externe partij nodig heeft om die verantwoordelijkheid uit te voeren of uit te besteden. Het LEF is ooit opgezet met een bewuste keuze van de Provincie, van de Provinciale Staten. Een fonds dat investeert in belangrijke thema's zoals duurzame energie en circulariteit. Met strenge eisen voor de renderendheid, en revolverendheid. Deze eisen waren juist bedoeld om de groei en duurzaamheid van het fonds te waarborgen. In dat kader kan het gebruik van een RvC en een kapitaalbeheerder nodig zijn, maar alleen zolang die structuur bijdraagt aan de oorspronkelijke doelen en controlemechanismen. Nu lijkt er een keuze gemaakt te worden om van twee walletjes te eten. Enerzijds wordt het fonds op afstand geplaatst met een professionele beheerder en een RvC. Maar anderzijds verdwijnen er heldere kaders en worden de financiële eisen versoepeld. Voorzitter, dat kan niet. Als we het concept van een fonds op afstand willen behouden, dan moet het doel van het fonds renderend en revolverend blijven. Het kan niet zo zijn dat wij het fonds én op afstand zetten en tegelijkertijd de deur openzetten om provinciale middelen zonder duidelijke richting te gebruiken. Daarnaast is het hele stuk zoals het nu voorligt eigenlijk wat merkwaardig. Het betreft vooral een verzoek tot verder onderzoek. En zoals de Gedeputeerde het in de commissie verwoordde lijken er nog geen blijvende consequenties aan te zitten. De vraag die wij dan ook willen stellen, is, waarom wordt

dit stuk nu al aan de voorkant naar PS gebracht? En als dit zo is, wordt onze feedback dan ook meegenomen in de verdere uitwerking? Mijn vraag, zoals het een goed bestuurder betaamt, komt na het onderzoek een definitief Statenvoorstel terug naar de Staten? Tot slot, voorzitter, zoals ik eerder aangaf, staan we bij JA21 zeer kritisch tegenover deze herijking. Zoals het er nu uit ziet, worden GS en PS gedegradeerd tot toeschouwers. Ondertussen dreigt het LEF te veranderen in een risicoapparaat dat opereert met provinciale middelen zonder dat wij als Staten voldoende sturing kunnen geven. Dat was het.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Schyns. Dan geef ik nu het woord aan mijnheer Pelzer voor de fractie van de VVD.

De heer Pelzer (VVD): Dank u, voorzitter. De herijking van het LEF zorgt ervoor dat het fonds zijn unieke rol behoudt op het vlak van verduurzamen en de economische groei van onze Limburgse samenleving. Het LEF kan inspelen op snel veranderende omstandigheden die vragen om investeringen met publiek kapitaal, waar moeilijk investeerders te vinden zijn vanwege de hoge risico's. De noodzaak hiertoe neemt steeds verder toe gelet op de aanhoudende, of beter gezegd toenemende problemen in de energiemarkt voor burgers en bedrijven in Limburg. De herijking van het LEF is een goede ontwikkeling waar wij ons als VVD een verdergaande verscherping van de aanjagersrol van het LEF toejuichen. Een versterking bij het investeren en innovaties van Limburgse mkb-bedrijven, industrie en start-ups. Tot slot, een belangrijke en noodzakelijke verandering in de governance van het LEF is aanstaande: het instellen van de Raad van Commissarissen en Investeringscommissie. We gaan ervan uit dat de eerdere toezegging van de Gedeputeerde om de invulling van de Raad van Commissarissen en de Investeringscommissie in het eerste kwartaal 2025 te realiseren, dan ook een feit zal zijn. Tot zover namens de VVD.

De vicevoorzitter: Bedankt voor uw pijlsnelle bijdrage. Dan gaan wij naar mevrouw Smeets namens de fractie van de SP.

Mevrouw Smeets (SP): Dank voorzitter. Ja, alles in het dialect. *Ich goan neet ut ganse debat in ut dialect doen, toch.* LEF, dat is wat we tonen met een investeringsfonds dat innovaties in bijdrages aan maatschappelijke opgaves mogelijk maakt. En sinds de oprichting van het LEF in 2013 is er maar liefst € 500 miljoen in 66 innovatieve duurzaamheidsprojecten gestoken. In 40 Limburgse bedrijven. En dat is wat wij willen: impact maken. Verspreiding van de investeringen over Limburg met een divers beleidsmatig fonds, doelen is ook positief. In 16 van de 33 gemeentes zijn bedrijven gefinancierd. En ook was het LEF het eerste energie-investeringsfonds dat een bijdrage van de EIB kreeg. Of een lening. En iedere euro die is geïnvesteerd, levert € 4,80 op bij andere investeerders <onverstaanbaar>. Sinds de oprichting is het fonds aanzienlijk gegroeid in haar kapitaal. Voor een groot deel doordat PS ervoor heeft gekozen om te blijven investeren in een van de belangrijkste opgaven van deze tijd. Maar een herijking van het LEF is noodzakelijk om het fonds in rustiger vaarwater te brengen. Zo laten ook de onderliggende onafhankelijke onderzoeksrapporten zien. Zodat de provinciale doelstellingen toekomstbestendig worden ondersteund. We zijn de afgelopen anderhalf jaar op een goede manier meegenomen in de ontwikkelingen. En het College legt hier een voorstel voor dat het in essentie niet met ons had hoeven bespreken. Maar gezien het belang dat veel partijen hechten aan grip op onze deelnemingen, is het alleen maar lovenswaardig dat het College kiest om PS in positie te brengen, haar oordeel mee te geven over de governance. Wij bepalen de inhoudelijke en financiële koers van dit fonds. Wij vinden een dergelijke herijking van zo'n belangrijke deelneming en investeringsfonds dan ook een voorbeeld van hoe we dat zouden kunnen doen bij andere fondsen. En voorzitter, laten wij heel duidelijk zijn over de inhoudelijke beleidsdoelstellingen. In het beleidskader nieuwe energie en schoon leefmilieu hebben we een duidelijke koers gekozen. We gaan aan de slag met het bestrijden van energiearmoede. Het verminderen van de netcongestie en de oprichting van een provinciale energiemaatschappij. De Gedeputeerde heeft toegezegd dat de inhoudelijke beleidsdoelen nader worden gedefinieerd en dat die met ons worden gedeeld voor de zomer van 2025. Waarbij wij ervan uitgaan dat de doelstellingen ook dermate gekwantificeerd zijn dat inzichtelijk te maken is wat de bereikte impact is. Wat wij ook belangrijk vinden, is dat de impact op de doelstellingen niet alleen ex ante moeten

worden omschreven, maar ook wat de hele impact is geweest van het project op die doelstellingen. Het LEF is één van de vele instrumenten uit ons financiële instrumentenkoffer om onze maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Het rapport dat we hebben, laat zien dat de huidige fondscriteria en winststopslag soms hinderen bij het realiseren van deze maatschappelijk gewenste projecten. Maar we investeren ook met maatschappelijke middelen. Geld van onze Limburgse inwoners in deze projecten. En dat vraagt voor ons, dat we goed laten onderzoeken wat dit precies betekent als we de rendementseisen versoepelen. Waarbij we dan in sommige gevallen accepteren dat het geld dat we investeren, minder financieel rendement oplevert, maar wel meer maatschappelijke impact heeft. De SP wil boven alles dat we impact maken. En dat we bijdragen aan projecten en innovaties die onze beleidsdoelstellingen ook daadwerkelijk echt bereiken. Een te hoge mate van revolverendheid zou ertoe leiden dat het fonds te weinig toegevoegde waarde heeft in een markt en te weinig deals kan sluiten, dat is in ieder geval wat <onverstaanbaar> in het rapport. Wat ons betreft is renderend revolverendheid voor dit fonds niet de manier om die sociaal maatschappelijke impact te maken. Daarom is een onderzoek naar revolveren of minder dan revolveren ook wenselijk, maar dan moet een percentage van rendement wel helder zijn in combinatie met de looptijd waarbinnen die rendementseis moet worden behaald. En met het inrichting van de RvC volgen wij de systematiek van verantwoording gelijk met veel andere investeringsfondsen. Dit biedt ook dat het fonds op afstand primair wordt aangestuurd door de fondsbeheerder met toezicht van de RvC. GS kan daarmee naar aandeelhouders voorkomen en PS, wij, in haar strategische rol van kaderstelling en controle. De rapportagevorm zou wat ons betreft dan meer moeten gaan over: is het fonds wenselijk? Haalt het de afgesproken doelen? In welk soort categorieën bedrijven investeert het? Op doelniveau? En binnen de afgesproken rendementseis en periode. En welke risico's zijn er te benoemen en hoe wordt hier door de aandeelhouder, in dit geval GS, op gestuurd? Als SP hopen we met deze geleidelijke herijking van het fonds niet alleen te komen tot een fonds dat toekomstbestendig is, maar ook meer en sneller impact te maken voor het verduurzamen van onze provincie. Tot zover, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Smeets. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Wolters voor de fractie van Partij van de Arbeid.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u, mijnheer de voorzitter. Met de herijking van het LEF wordt de volgende stap gezet in de verdere professionalisering van het Limburgs Energie Fonds. Onze fractie kan zich vinden in de richting van de koers die wordt voorgesteld, maar we willen de volgende twee punten nog even belichten. Wat ons betreft is het instellen van de Raad van Commissarissen een noodzakelijke stap in het verder professionaliseren van het LEF en noodzakelijk om het fonds op een verantwoordelijke manier te beheren. Waarbij het benutten van de kennis en kunde van de al bestaande adviescommissie in onze ogen wel een verstandig uitgangspunt is. Daarnaast staan wij als Partij van de Arbeid achter de keuze om meer in te zetten op sociaal-maatschappelijke impact van de investeringen. Wel willen we ervoor waken dat de minimale revolveringstijd gewaarborgd blijft. Laten het dan ook onderdeel zijn van het onderzoek naar de effecten van eventuele versoepeling van de renderend- en revolverendheidseisen. Voorzitter, we zien dit voorstel als een belangrijke stap richting een toekomstbestendig LEF, dat blijft bijdragen aan een duurzamere wereld waar onze maatschappij van mee kan profiteren. We stemmen in met de gekozen koers en kijken uit naar verdere ontwikkelingen.

De vicevoorzitter: Dank mevrouw Wolters. Dan geef ik het woord aan de heer Loomans voor de fractie Horizon.

De heer Loomans (Horizon): Voorzitter. Over het Statenvoorstel inzake herijking van het LEF, hebben we uitvoerig gesproken in de commissie en daarom wil ik het vandaag echt kort houden. De vragen die voorliggen zijn om enerzijds kennis te nemen van een aantal voorgenomen governancewijzigingen en anderzijds in te stemmen met de gekozen koersen richting ten aanzien van de herijking van de beleidsmatige en financiële doelstellingen van het LEF. Belangrijke punten uit de governancewijziging betreffen het instellen van een Raad van Commissarissen en een Investeringscommissie. Gezien de

financiële groei van het fonds lijkt het een logische stap, maar desondanks blijf ik met een onbevredigend gevoel zitten omdat alles wat het LEF betreft ongrijpbaar was en blijft. Omdat het LEF als investeringsfonds op afstand is gezet van PS en veel informatie met betrekking tot het reilen en zeilen van het fonds vertrouwelijk is, moeten wij als PS er maar op vertrouwen dat Polestar Capital de juiste dingen doet. Na de voorgenomen governancewijziging worden we wat dat betreft niets wijzer, omdat we er in het vervolg maar vertrouwen in moeten hebben dat de Raad van Commissarissen en het investeringsfonds de juiste dingen doen. Wellicht zou het helpen als we meer info kunnen krijgen over de personen, de rollen en de aandachtsgebieden van de personen die die Raad van Commissarissen en Investeringscommissie gaan bemensen, maar ik weet niet of de Gedeputeerde daar meer over kan vertellen, nu of in de toekomst. Met betrekking tot de herijking van de beleidsmatige en financiële doelstellingen van het LEF, zijn wat mij betreft de meeste wijzigingen hamerstukken. Mijn enige zorg is hier, dat ik er nog geen gevoel bij heb, hoe ik het aanvullende criterium van projecten met meer maatschappelijke impact in de praktijk ingevuld gaat worden. Ik vrees dat ook hier de voorbeelden achter een gordijn van vertrouwelijkheid verdwijnen, waardoor het effect hiervan moeilijk te beoordelen is. Ik hoop echter dat de Gedeputeerde mij ervan kan overtuigen dat deze vrees ongegrond is en ik wacht zijn reactie daarom met interesse af. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank mijnheer Loomans. Dan is nu het woord aan mevrouw Depondt-Olivers van de fractie CDA.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, voorzitter, in de afgelopen jaren heeft het CDA meermaals om de nu voorliggende herijking gevraagd. We zijn dan natuurlijk ook blij dat die nu voorligt. En dat was niet omdat wij de doelen van het LEF niet meer onderschrijven, integendeel. We zijn en blijven voorstander van een Provincie die haar vermogen verstandig investeert in Limburg. En de actualiteit rondom onder andere netcongestie en transportverbindingen in de energiesector bevestigt nogmaals het belang van de inzet van het instrument LEF in de brede energietransitie waar we met zijn allen voor staan. Nu ligt het LEF voor, maar zoals bekend kijken we momenteel integraal naar de wijze waarop we onze rol als investerende overheid via deelnemingen hebben ingericht. Ook daar staat niet die of-vraag centraal, maar de hoe-vraag. En een goede balans tussen spelregels rondom private deelnemingen enerzijds en de inzet van publieke middelen anderzijds. Voorzitter, onze fractie kan zich in hoofdlijnen vinden in het voorliggende voorstel. Zij het, en dat is ook al door collega's aangehaald, dat het voorstel wel een beetje op twee gedachten lijkt te hinken. Enerzijds de zuivere rol van aandeelhouder in een deelneming waarbij kaders worden meegegeven en toezicht wordt gehouden op de realisatie daarvan en anderzijds als een instrument dat mogelijk in de toekomst nog andere activiteiten die de Provincie maatschappelijk van belang vindt, kan faciliteren. Dus enerzijds de constatering dat de Provincie er nu te dicht op zit en anderzijds de suggestie dat de Provincie daar nieuwe politiek bestuurlijke nieuwe wensen en initiatieven kan onderbrengen. Dat lijkt ons niet handig en een recept voor opnieuw discussie over de rollen en posities. Voor ons is het LEF primair een investeringsinstrument en een beleggingsvehikel voor ons vermogen. We stellen daarvoor als Provinciale Staten heldere kaders en doelen, verstrekken daarvoor aan GS zo in hun rol als aandeelhouder de middelen en willen kunnen toetsen of, en zo ja in welke mate, aan de kaders en de doelen wordt voldaan. Zowel inhoudelijk als financieel. En dat vraagt om een zuivere positionering waarin ieder in de eigen rol blijft. We hebben vorige periode niet voor niks met amendement 166 gerealiseerd met zijn allen dat mijnwater in principe weer uit het LEF gaat, omdat het hier niet thuishoort. En dan moeten we niet eens de indruk willen wekken dat we in de toekomst weer andere initiatieven gaan onderschuiven. Dat betekent niet dat het CDA andere initiatieven en doelen die uit het beleidskader Energie voortvloeien, niet zal steunen. Integendeel, ze horen wat ons betreft echter niet in het LEF thuis. Voorzitter, we hechten ook nogal aan gelijke monniken, gelijke kappen. Oftewel, de financiële spelregels vanuit dit huis zijn voor iedereen gelijk. Ook vinden wij dat financiële betrokkenheid transparant moet zijn en er dus geen sprake kan zijn van een verkapte subsidiëring. Wellicht niet bedoeld, suggereren de teksten in het voorstel dat er gewerkt zou kunnen worden met variabele rendementseisen en een vooraf goedgekeurde negatieve revolverendheid. Dat vinden we niet alleen niet handig, maar dat vinden we ook niet gewenst. Dat neemt niet weg, dat wij er geen bezwaar tegen hebben

om in het algemeen naar de generieke financiële eisen die het LEF stelt, te kijken in relatie tot doelbereik en verlaging van het uitvalrisico. Want in theorie zouden dat communicerende vaten kunnen zijn.

De vicevoorzitter: Een interruptie van mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank voorzitter. Mevrouw Depondt zegt, dat die sociaal-maatschappelijke initiatieven in principe niet thuishoren bij het LEF. Maar die kunnen natuurlijk ook onder worden gebracht in de huidige inhoudelijke doelstellingen die er zijn. Is mevrouw Depondt dat met mij eens?

De vicevoorzitter: Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, als ze binnen de kaders passen van het LEF, wel. Maar het zou ons te ver gaan om de kaders van het LEF te gaan aanpassen om andere initiatieven mogelijk te gaan maken. We draaien het niet om. Als ze erin passen, prima.

De vicevoorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank u wel voorzitter. Zo iets als energiegemeenschappen, energiearmoede en waar we natuurlijk in het beleidskader hele nadrukkelijke keuzes op hebben gemaakt, dat is iets waar u als CDA ook voor gaat, geloof ik. Dat past natuurlijk ook onder die energietransitie, wat natuurlijk al een inhoudelijke doelstelling is van het LEF. Bent u dat met mij eens?

De vicevoorzitter: Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Dat kan, maar we hebben daarnaast ook concrete financiële kaders neergelegd bij het LEF. En als projecten in die hoek daarbinnen passen, nou, helemaal prima, moet dat kunnen. Voor zover dat niet kan, horen ze niet thuis in het LEF. En daarmee is niet gezegd dat ze dan niet voor deze zaal interessant zouden kunnen zijn, maar dan moeten we naar andere instrumenten vanuit de Provincie voor inzetten. Maar geen vervuiling in die hele LEF-systematiek.

De vicevoorzitter: Als dat voldoende is voor mevrouw Smeets, dan vervolgt u ...

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Voorzitter, om te voorkomen dat er zaken onderzocht of uitgewerkt gaan worden, dat mensen daar tijd en energie in gaan steken waarvan we eigenlijk misschien met z'n allen op voorhand al vinden dat die niet passen in een zuivere positionering van het LEF, dienen wij een amendement in om de teksten en de beslispunten daarover aan te scherpen. Hij is ook al uitgedeeld. In dat amendement is ook een tekst opgenomen over de rapportage - ik maak deze even af - door GS en PS omdat we vinden dat ook een rapportage onderdeel moet zijn van de hele herijking.

De vicevoorzitter: Dan naar mevrouw Hastenrath voor een interruptie.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel voorzitter. Bij dat amendement had ik één vraag aan mevrouw Depondt. Er wordt benoemd dat de financiële performance van het LEF ook moet passen binnen de SIS, op welke SIS wordt hier gedomd?

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Het is altijd de vigerende SIS, SIS dat nu geldt. En dat gaan we binnenkort herijken. En dan zal dit ook onderdeel van de discussie zijn, maar wij stellen hier die kaders in het SIS vast en die gelden voor het LEF.

De vicevoorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Maar de nieuwe SIS die eraan komt, die is meer op maatschappelijke doelen gericht. Heeft dat dan ook uitwerking op dat amendement?

De vicevoorzitter: Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): U heeft hier geen In theorie kan het. Het ligt eraan. Stel wij zouden in het nieuwe SIS opnemen, ik kan me daar persoonlijk niet zoveel bij voorstellen, dat het allemaal niet meer revolverend hoeft te zijn en ook zelfs negatief renderend zou mogen zijn, ja, dan zou het heel vreemd zijn om het daar niet op zijn minst over te hebben, of dat voor het LEF ook zou moeten gaan gelden. Maar misschien moeten we die discussie dan voeren op het moment dat we het over het nieuwe SIS gaan praten.

De vicevoorzitter: Nog een vraag van mevrouw Hastenrath?

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Nee.

De vicevoorzitter: Dat is voldoende. Dan mag mevrouw Depondt vervolgen met het amendement.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, ik zal het dictum voorlezen, voorzitter. Om onder 'in te stemmen met de gekozen koers en richting ten aanzien van de herijking van de beleidsmatige en financiële doelen van het LEF' Punt 1. De huidige tekst te schrappen en die te vervangen door 'a) de huidige eisen ten aanzien van minimaal nominale revolverendheid te handhaven en nader te specificeren.' En 'b) te onderzoeken of een generieke bijstelling van de financiële rendementscriteria van initiatieven als bedoeld in het rapport van Rebel kan bijdragen aan een verhoging van het doelbereik en een verlaging van het uitvalrisico zonder negatieve impact op de financiële performance van het LEF. En passend binnen het SIS en uiteraard ook binnen wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld Staatssteun.' Punt 6. De huidige tekst te schrappen en te vervangen door 'het – in lijn met het lopende proces van integrale rapportage inzake deelnemingen – het zodanig aanpassen van de rapportage aan Provinciale Staten inzake de performance van het LEF. Dat Provinciale Staten vanuit haar kaderstellende rol en als budgethouder binnen de Provincie Limburg, en daarmee kapitaalverschaffer aan het LEF, door Gedeputeerde Staten als aandeelhouder, tijdig en adequaat geïnformeerd wordt over beleidsmatige en financiële doelrealisatie alsook risico's en risico beheersing voor zowel het LEF als de Provincie Limburg.'

De vicevoorzitter: Dat roept vragen op bij mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank voorzitter. Ik steun punt 6, die wijzigingen die u daarin aanbrengt, heel erg, maar punt 1 roept wel nog een verduidelijkende vraag bij mij op. Namelijk het onderzoeken van de generieke bijstelling. Wat bedoelt u daar precies mee?

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Nou, ik heb net gezegd, we willen binnen het LEF geen variabele rendementstarieven. We hebben geconstateerd dat de huidige rendementseisen die de Provincie stelt, het moeilijk maakt voor projecten om hetzij binnen te treden, hetzij binnen het LEF te blijven. De Gedeputeerde heeft ook aangegeven in de commissie, dat kan ertoe leiden, als onze eisen te hoog zijn, dat het uitvalrisico navenant ook hoog is. En de feitelijke uitval en dus afwaardering ook. En dan kan het in theorie zo zijn, dat dat communicerende vaten zijn. Als jij iemand heel veel geld vraagt en hij kan het niet betalen, valt hij uit. Heb je nog niks. Dus generiek gezien, willen wij best kijken of een wat lager rendementsniveau er uiteindelijk toe kan leiden dat je bijvoorbeeld minder uitval hebt en daarmee ook een hoger doelbereik. Dat is iets anders dan een soort variabele staffel invoeren, laten we zeggen al naar gelang de mate van maatschappelijke geschiktheid of zo.

De vicevoorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank voorzitter. Maar in de beantwoording zegt u natuurlijk dat u ook wil dat dat onderzocht wordt, hoe dat eruit gaat zien dadelijk, de revolverendheid. Want dat zegt u. U zegt niet renderend revolverend maar revolverend. En daar ben ik in ieder geval heel blij mee. Want dat geeft ook wat meer ruimte voor al die initiatieven die daar in potentie natuurlijk zouden kunnen toetreden tot, of die zouden kunnen worden gefinancierd door het LEF. Dus, dank u wel daarvoor.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Even voor de helderheid. De revolverendheid zijn we heel duidelijk in. We willen minimaal dat de Provincie haar geld terug krijgt. Als het over renderendheid gaat, dan kan dat wat ons betreft in het licht hiervan wel onderzocht worden. Dat vinden we wel een reële.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Depondt. Dan het woord aan mevrouw Fischer, van de fractie van 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel voorzitter. In de commissie ESA van 21 november jongstleden, is na de beantwoording door de Gedeputeerde onze inbreng in de eerste termijn, door 50PLUS, nog eventjes doorgevraagd. En ik lees in het conceptverslag de complimenteuzen woorden van de Gedeputeerde aan het adres van ons burgercommissielid. Toch, voorzitter, ondanks deze complimenteuzen woorden, weet 50PLUS nog steeds niet goed wat ze met het Statenvoorstel moeten. Sowieso is de titel 'herijking LEF' van het Statenvoorstel volgens ons niet juist. Het leidt in eerste instantie tot misverstanden. Het Statenvoorstel geeft richting hoe de herijking van het LEF te gaan doen. Dit is niet de beslissing over de herijking van de beleidsmatige en financiële doelstellingen van het LEF. Want dat komt denk ik in een latere versie, op een later moment. Over financiën, 50PLUS, hebben we gezegd, dat het belangrijk is dat we steeds moeten beseffen dat het altijd gaat over uitgaven van belastinggeld, opgebracht door de maatschappij, de belastingbetaler, door ons. Het standpunt van 50PLUS is in de commissievergadering, dat het College wel erg veel woorden nodig heeft in het voorstel om tegen Provincie Staten te zeggen, neem wat meer afstand, maar geef wel meer geld. Dat is nog niet afgezwakt door de antwoorden van GS in deze vergadering. We moeten altijd blijven beseffen dat het geld bestuurd en beheerd wordt door een commerciële partij. 50PLUS snapt dat we een dergelijke investering op afstand plaatsen, maar zal het proces van herijking kritisch blijven volgen en verwacht dat het College van GS over de relevante ontwikkelingen zal blijven informeren en indien nodig eventueel besluiten zal voorleggen. En indien er relevante informatie is over het LEF, dan verwacht 50PLUS dat GS Provinciale Staten zal informeren en dat we dat niet in de media moeten vernemen. Voorzitter, dan amendement 189 'Kaderstelling Herijking LEF houdt het LEF zuiver', een uitgebreide reactie en technisch van aard. Bij het zeer zorgvuldig lezen van amendement en nogmaals lezen van de beslispunten in het Statenvoorstel, heeft 50PLUS de volgende vraag. Bij punt 6 van het Statenvoorstel om in te stemmen staat: 'Besluit om het bestuur van het LEF opdracht te geven om de financiële effecten op het fondsrendement in kaart te brengen met als doel binnen de huidige portefeuille meer ruimte te creëren voor projecten gericht op sociale en maatschappelijke impact. Het onderzoek naar eventuele versoepeling van de renderend revolverend eis, dient plaats te vinden binnen het kader van SIS 2.0.' Maar bij punt 1 van het Statenvoorstel staat: 'Besluit om het thematisch focussen van energie en circulariteit te behouden en aan te vullen met projecten met meer maatschappelijke impact.' Voorzitter, maar dan kan de conclusie slechts zijn dat je eerst punt 6 moet gaan uitvoeren en dit rapporteren, voordat je de keuze zoals in punt 1 kunt gaan beslissen. Wordt nadat punt 6 is uitgevoerd een terugkoppeling gegeven aan PS over de uitkomsten van het onderzoek, zodat PS kan aangeven op welke wijze men vindt dat PS moet gaan functioneren? Kan de Gedeputeerde aangeven een exact stappenplan over hoe de route naar herijken van het LEF gaat plaatsvinden? Naar aanleiding van de antwoorden van GS kan 50PLUS het standpunt ten aanzien van het amendement bepalen. Tot zover.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Fischer. En dan is het woord aan mevrouw Wesseling van de fractie D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank voorzitter. Volgens mij zijn in de commissie al veel goede discussies gevoerd, dus ook ik ga vandaag kort zijn. D66 is blij met de professionaliseringsslag van het LEF die in dit stuk wordt voorgesteld. Wij denken dat het instellen van een Raad van Commissarissen en het instellen van de Investeringscommissie positief gaat bijdragen aan de governancecultuur van het fonds. En wat D66 betreft, biedt deze nieuwe governancecultuur kansen om ook kleinere investeringen te doen, zoals het verduurzamen van het mkb. D66 is dan ook benieuwd naar hoe dit zich verder in de toekomst gaat ontwikkelen en ook welke rol het College voor het LEF ziet en om het mkb te helpen verduurzamen. En hoewel D66 dus positief staat tegenover deze nieuwe governancecultuur, is het altijd belangrijk om grote veranderingen goed te evalueren. Kan het College toezeggen de nieuwe governancecultuur na twee jaar te evalueren en daarbij ook eventuele verbeterkansen voor de governance nog aan PS voor te leggen? En fondsen als het LEF hebben natuurlijk niet alleen financieel rendement te genereren, maar ook omdat we geloven dat het belangrijk is om een bepaald gat in de markt op te vullen. Belangrijke maatschappelijke investeringen die nu niet tot stand komen, daar kan het LEF mogelijk op inspringen. Dat wordt ook wel marktwaarde genoemd. En D66 staat dan ook achter de beslissing om meer ruimte te bieden in die rendementseis om ook dat maatschappelijk rendement te kunnen generen. En vanzelfsprekend betekent dat wel, dat we daarnaast dus ook altijd oog moeten hebben voor de financiële gezondheid van het fonds. Tot zover.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Wesseling. En dan is het woord aan de heer Franssen voor de fractie LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank je wel voorzitter. Voor ons kwam het document eigenlijk als geheel niet verrassend. Maar inhoudelijk vonden wij dat er redelijk wat tegenspraak in het document was. Ook wat onduidelijkheid en dergelijke. In de commissie heeft onze fractiemedewerker redelijk wat vragen gesteld. Die zijn deels beantwoord, wat bij ons in de fractie weer een nieuwe discussie teweegbracht. Er staan nog enkele punten open die ik nu met u wil delen. Het verzoek van de rendementseis om projecten met een hogere maatschappelijke waarde en lager financieel rendement te bevorderen kan LOKAAL-LIMBURG begrijpen. Tegelijkertijd is onze fractie ook bezorgd over wat het betekent voor de financiële spankracht, met name op de langere termijn. We zijn ook benieuwd naar het onderzoek naar de groene mix van projecten met elk hun renderendheid en revolverendheid. Maar we mogen niet uit het oog verliezen dat er ook een dubbel vervelende situatie kan optreden. Bijvoorbeeld bij de warmtetransitie bestaat zelfs een risico dat de inwoners te maken hebben met een slecht werkend warmtenet als het tegenzit op technisch vlak. En we weten allemaal de problemen die spelen, nog steeds, in Brunssum. Mensen klagen steen en been en het wordt niet steeds niet opgelost. In dit geval zelfs kan maatschappelijk rendement tegenvallen of uitblijven en het geld is foetsie. We staan nou op een zekere afstand op het technisch deel en het resultaat, dus de invulling van onze beleidskaders, daar hebben we helemaal geen grip op. Uit het stuk blijkt, dat het risico op zogenaamd moral hazard aanwezig is en blijft. Waarbij de fondsbeheerder of de Provincie mogelijk minder zorgvuldig te werk gaat bij het nemen van investeringsbeslissingen wanneer de eisen voor het financiële rendement versoepeld worden. LOKAAL-LIMBURG wil overtuigd worden dat het risico voldoende wordt ondervangen. We zouden graag een reactie hierop ontvangen. Als we dan kijken naar de governancestructuur, dan zijn we eigenlijk blij dat deze stap wordt genomen. We zijn van mening dat er zeer zeker in dit geval meer mensen, meer toezicht moeten houden, want we hebben het natuurlijk niet over een spaarpotje van 100 gulden, maar we hebben het over meer dan € 250 miljoen. Vandaar onze zorg, maar we wachten de antwoorden van de Deputé af. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Franssen. En dan is het woord aan mevrouw Hastenrath van de fractie PVV.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. De herijking LEF. Het is een delicate balans. Enerzijds maatschappelijke doelen, anderzijds economische haalbaarheid. Beide zijn belangrijk. Wanneer de nadruk echter ligt op financiële resultaten, kan dat innovatie stimuleren. Dit kan vervolgens leiden tot

efficiëntere en duurzamere oplossingen. De strikte eisen rondom revolverendheid en renderendheid waarborgen de economische levensvatbaarheid van projecten, wat cruciaal is voor de lange termijn. Toch zien wij dat de toorts van het Limburgs Energie Fonds steeds verder verschuift. In 2027 heeft PS een compromis bereikt over een investeringsgrens van € 2,5 miljoen. Wij waren trouwens tegen. Nu ligt er echter een voorstel om de eisen voor het fonds te versoepelen. Vanuit Gedeputeerde Staten horen wij brede ambities om de maatschappelijke impact van het LEF te vergroten. En zo blijven we maar sleutelen aan de gestelde kaders en verliezen we onze grip steeds meer. Maar voorzitter, het meten van de maatschappelijke impact, blijkt in de praktijk vaak subjectief, inefficiënt en ondoorzichtig. Dit roept vragen op over wat nou werkelijk wordt bereikt. Waarom wordt de specifieke keuze voor het LEF? Dit fonds werd destijds opgericht met duidelijke en meetbare doelen. Investeren en duurzame energieopwekking, energiebesparing, energietransitie, circulaire economie en de inmiddels gevallen asbestsanering. Maatschappelijke doelstellingen mogen niet de oorspronkelijke concrete doelen van het LEF overschaduwen. Volgens de PVV is er een groot gebrek aan duidelijke waarborgen. Zelfs het Rebel-rapport wijst op de noodzaak van heldere richtlijnen voor revolverendheid en renderendheid. Waarom wordt dit rapport, of dit aspect in het rapport, genegeerd, voorzitter? Als volksvertegenwoordigers hebben wij één controlerende taak. Wij moeten zicht houden op de besteding van gemeenschapsgeld. Maatschappelijke doelen mogen niet prevaleren boven de oorspronkelijk meetbare en concrete doelstellingen van het LEF. Daarom dienen wij vandaag twee amendementen in op het Statenvoorstel om de koers van het LEF bij te sturen en de oorspronkelijke doelen te waarborgen. Het eerste amendement: 'Terug naar de kernwaarden van het LEF'. Hier luidt het dictum: Besluiten dat de maatschappelijke impact niet als hoofddoel van het LEF mag worden geprioriteerd en daarom maatschappelijke ambities in de herijking naar de achtergrond moeten worden geplaatst. En het dictum van het besluit G-24-040, punt 1, te wijzigen in: 'Besluit om de thematische focus van energie en circulariteit te behouden'. Punt. En punt 6 volledig te schrappen. En dan heb ik nog het tweede amendement, ook op de herijking: 'Provinciale Staten terug in positie'. En hier luidt het dictum het besluit te nemen om aan het dictum van het ontwerpbesluit G-24-040 het volgende punt toe te voegen: 'Besluit om investeringsvoorstellen van het Limburgs Energie Fonds met een waarde boven die € 2,5 miljoen aan Provinciale Staten ter besluitvorming voor te leggen'. Tot zover mijn eerste termijn.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Hastenrath. Dan is het woord aan mevrouw Boven van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Met het voorstel en het voorgestelde besluit, zijn wij het eens met de eerste vijf die gaan over een andere governance. En we denken dat die toegevoegde waarde hebben. Alleen bij het laatste besluit, in relatie ook tot de tekst die als onderbouwing wordt aangeleverd, raken wij behoorlijk in de war. Want gaat het nou om projecten gericht op sociale en maatschappelijke impact of gaat het over energieprojecten die een lager rendement hebben omdat sociale en maatschappelijke impact worden meegewogen, waardoor er een lager rendement gerealiseerd wordt? En een andere vraag is, als je naar de letterlijke tekst kijkt, dan leggen we heel veel bij het LEF neer. En als wij sociale en maatschappelijke impact belangrijk vinden, dan vind ik dat wij kaders moeten meegeven aan het LEF, wat wij dan verstaan onder sociale en maatschappelijke impact. En wat ongeveer de aard van de projecten zou moeten zijn en welke kenmerken daarvoor gelden. Omdat je anders nooit een antwoord krijgt op deze vraag. Behalve misschien dat zij zelf die vraag gaan beantwoorden en dat is denk ik het laatste wat wij willen. Dus daar zou ik heel graag een toelichting op willen.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Boven. Dan is in de eerste termijn het laatste woord aan de heer Sol van de fractie GroenLinks.

De heer Sol (GroenLinks): Dank voorzitter. Dank voor het voorstel dat we nu ontvangen. Weinig collega's hebben het erover, maar de aanscherping van de doelen, dat wil ik in ieder geval nog even benadrukken. De definitie van circulariteit. Het schrappen van asbestsanering. En ook de relatie tussen LEF en de provinciale energiedienstenmaatschappij, is in ieder geval ook nog een stuk helderder geworden. Dus wat dat betreft

kan GroenLinks zich goed in die koers vinden en wou ik mijn bijdrage nu beperken tot het geld en de poppetjes, om het maar even heel plat te maken. Want ik hoor heel veel collega's van alles zeggen over de revolverendheid – voor de kijkers thuis, noem dat maar gewoon rendement – en over maatschappelijke doelen. En natuurlijk zit daar een bepaalde tegenstelling, kan daar althans inzitten. Maar wat ons betreft is het LEF geen provinciale pensioenpot. Het is maatschappelijk, het is publiek geld dat we moeten gebruiken om publieke doelen te dienen. En als er morgen zich iemand voor de deur van het Gouvernement meldt met een fantastische oplossing om de energiearmoede in Limburg te keren, dan hoop ik in ieder geval dat de Gouverneur de deur openmaakt, maar ook dat we niet een discussie starten over rendementseisen, maar dat we met die persoon of partij gaan nadenken over hoe we dat grote maatschappelijke probleem kunnen oplossen. Als we het rendement ..., zal ik even de interruptie afwachten?

De vicevoorzitter: Mijnheer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Voorzitter, ik begreep dat er voor de mensen thuis wordt gezegd, dat revolverendheid gerust rendement genoemd kan worden. Maar dat zijn echt totaal andere dingen. Dus laten we daar geen onduidelijkheid over laten ontstaan. Bent u het met me eens?

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Dank u voorzitter. Ik denk dat de mensen thuis dat niet zo heel erg boeit. Maar laten we het daarbij laten.

De heer Schyns (JA21): Maar laten we weten waar we het hier over hebben. Mijn vraag is oprecht, weet u wat revolverendheid is?

De heer Sol (GroenLinks): Zeker. En ik weet ook dat we de discussie voeren over de definities of die boven de 0,8 of onder de 1,1 moet zijn. Uiteraard.

De heer Schyns (JA21): Gelukkig!

De vicevoorzitter: Tot zover, vervolgt u uw betoog mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u. Als we revolverendheid of rendement belangrijk vinden, dan zijn er heel veel opties. En ik zou ook zeker richting de PVV willen zeggen, er zijn heel goede groene duurzame beleggingsfondsen bij groene banken, waar je rendementen van 5 tot 15% per jaar kan halen. In ieder geval zolang Poetin geen andere staten binnenvalt. En waar we ook niet voor in cryptomunten hoeven te beleggen met alle onderliggende piramidespellen. Dus dat kan, als we dat belangrijk vinden. Prima. Ik zou graag een toezegging horen van de portefeuillehouder hoe we de aanscherping richting maatschappelijke kosten-baten ook daadwerkelijk gaan concretiseren in de uitwerking van de herijking van het LEF. Want ik denk dat je dat dan ook structureel moet meenemen in je portfoliomanagement, eventueel vanaf een bepaalde ondergrens. Dan kom ik bij de poppetjes. We hebben de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer omarmd. Dus het ligt ook heel erg voor de hand, daar zijn we dus ook voor, om die Raad van Commissarissen in te stellen en om een Investeringscommissie in te stellen met een wat meer zwaarwegende rol. We praten steeds over afstand. En dat snap ik, en dat wil ik ook graag bieden, maar daar hoort ook vertrouwen bij. En dat vertrouwen, dat zit uiteraard voor een deel in de structuur, maar dat zit ook voor een deel in de poppetjes. En we hebben gezien, helaas ook bij andere verbonden partijen, dat dat niet altijd vanzelfsprekend goed gaat. En ik zou hier kort de vergelijking willen maken met de Zuidelijke Rekenkamer, dat is ook een organisatie die op afstand staat, sterker nog, ze bepalen zelf waar ze over adviseren, en toch vinden wij het relevant en belangrijk om de bestuurders van de Zuidelijke Rekenkamer als Statenleden samen te selecteren en voor te dragen voor benoeming. Dat hebben we ook net gedaan. Ik kan uiteraard nog geen namen noemen, u gaat dat zien na de jaarwisseling. Maar wij zijn daar met een aantal collega's van

verschillende partijen prima in geslaagd om heel goede mensen te vinden en één daarvan ook daadwerkelijk voor te dragen. En ik denk dat we daarmee een model hanteren waarbij we dat vertrouwen ook in de organisaties, of in dit geval in het LEF en de verbonden partijen op afstand, ook daadwerkelijk kunnen geven. Omdat we weten aan wie we dat vertrouwen geven. Dus ik zou een beroep willen doen op de Gedeputeerde om na te denken over een rol van de Staten bij in ieder geval de daadwerkelijke benoeming van de leden van de Raad van Commissarissen en misschien, in het verlengde daarvan, maar dat zou je eventueel verder kunnen delegeren, aan de leden van de Investeringscommissie. En ik denk ook dat dat kan binnen SIS 3.0. En zo niet, dan is dat misschien ook een gedachtenexperiment richting SIS 4.0.

De vicevoorzitter: En hebt u daar een vraag op? Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ik heb eigenlijk een soort bovenliggende vraag. Want ik hoor u nu zeggen dat u vindt dat PS een rol zou moeten hebben in de benoeming van commissarissen, misschien ook bestuurders. Ik weet niet precies wat u bedoelt. En tegelijkertijd ligt hier het voorstel voor om, laten we zeggen, naar een wat zuiverder rolverdeling te gaan. Wij stellen de kaders, wij verschaffen het budget en wij toetsen of daaraan wordt voldaan of niet. En als dat niet zo is, grijpen we in. Even simpelweg, vanuit onze rol. Onderschrijft u nou dat principe? Dan hoort daar een rol van PS in de benoeming van mensen, die dan per definitie een politieke benoeming gaat worden, niet bij. Of zegt u, nee, ik ben eigenlijk al tegen het feit dat dat zo zakelijk op een afstand wordt gezet, ik wil weer terug gaan naar de Provincie. En dan zou je je iets kunnen voorstellen bij een rol van dit orgaan binnen de Provincie bij een benoeming. Ik ben een beetje op zoek naar wat u nou wil. Een kader.

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, voorzitter. Ik denk niet dat dat politieke benoemingen hoeven te zijn. De bestuurders van de Zuidelijke Rekenkamer zijn ook geen politieke benoemingen. Maar we selecteren wel mensen waar we vertrouwen in hebben, dat uiteindelijk dat lichaam ons op een goede manier kan adviseren. Dus ik neem even afstand van het woord politieke benoeming.

De vicevoorzitter: mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, maar in een zuivere rolverdeling adviseert een RvC u helemaal niet. Dus waarom zou u dan betrokken moeten zijn bij de benoeming van een gremium waar u formeel helemaal niks mee van doen heeft?

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Nou, we hebben daar formeel van alles mee van doen. En ik wil graag van het College een voorstel over hoe we uiteindelijk als Staten het vertrouwen kunnen hebben dat er leden van een Raad van Commissarissen worden benoemd die ook een vertaalslag kunnen maken van datgene wat wij hier als Staten in onze beleidskaders, in onze ideeën en visies, hoe ze dat kunnen vertalen met het instrument waar zij over beschikken. Namelijk het LEF.

De vicevoorzitter: Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Nou worden commissarissen benoemd door de aandeelhoudersvergadering. Dan zegt u dus impliciet dat u het College niet in staat acht om dat namens PS te doen?

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Nee, dat zeg ik niet. Ik vraag aan het College om na te denken over een model om Staten meer te betrekken in uiteindelijk de benoeming van de leden van de Raad van Commissarissen. Ik zeg niet dat wij een selectiecommissie voor het LEF zouden moeten gaan vormen.

De vicevoorzitter: Vervolgt u uw betoog, mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Wat mij betreft is het dit, mijnheer de voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Dan was er op de eerste lijn van uw Staten. En dan gaan we naar het College van GS voor de beantwoording en dan is het woord aan Gedeputeerde de heer Caldenberg.

Gedeputeerde Van Caldenberg: *Voorzitter, dank u wel. Dank u wel ook aan uw Staten. Ich mis eigenlijk zoe'ne veurzitter, hè. Mer um ut noe euver de governance van het LEF in het Limburgs te höbbe, dan zouwe vur ut motte höbbe euver ut instelle van eine raod van ellef, in plaats van eine raod van commissarisse. En dat is toch neet de bedoeling.* Dus laten we het maar gewoon in het Nederlands doen. Voorzitter, uw Staten heeft best wel wat vragen gesteld, ook in de commissie, maar in de breedte proef ik dat uw Staten wilt investeren in doelstelling met betrekking tot energie en met betrekking tot circulaire economie en dat u dat ook wilt doen middels een fonds op afstand. En dat wilt u ook nog doen in een zo zuiver mogelijke rolverdeling tussen GS, PS, Raad van Commissarissen, Investeringscommissie en uiteindelijk de fondsbeheerder Polestar Capital. Formeel gezien hadden wij met dit Statenvoorstel niet bij u hoeven zijn, wij hebben gemeend om dat toch te doen, want dat was volgens mij de vraag van de heer Schyns. En we hebben gemeend, om dat toch te doen, omdat wij dat belangrijk vonden, dat wij het comfort bij uw Staten kregen dat wij de koers voor het LEF, de keuze voor het fonds op afstand, de keuze voor het investeren in de maatschappelijke doelen in de energie en de circulaire economie, dat we dat voor elkaar zouden krijgen. Voorzitter, de meeste vragen die vervolgens gesteld zijn, raken ook aan het amendement dat is ingediend door mevrouw Depondt en ik zal de vragen eerst doorlopen. Maar ik zal af en toe ook verwijzen naar de wijze waarop ook mevrouw Depondt in haar amendement daar ook mee om gaat. Want ik denk, dat dat – laat ik dat aan de voorkant zeggen – verstandige teksten zijn die daar staan. Voorzitter, ik begin bij de BBB, dat is de heer Huizing, en die vraagt of wij over de recente ontwikkelingen op de hoogte kunnen worden gebracht. Er waren er meer van u die vroegen op de hoogte te worden gebracht. Bijvoorbeeld, dat was de heer Sol, die vroeg naar een model hoe we als Staten in de positie kunnen komen om geïnformeerd te worden over de Raad van Commissarissen. Dat heb ik toegezegd in de richting van de heer Pelzer tijdens de commissie, dat dat gaat gebeuren op het moment – en dat is de privaatrechtelijke rol die het College nadrukkelijk heeft en mevrouw Depondt heeft daar groot gelijk in – de privaatrechtelijke bevoegdheid die het College van GS heeft om te benoemen. En wij informeren vervolgens u daarop. En dat heb ik al tijdens de commissie toegezegd in de richting van de heer Pelzer. En dat is het model, zeg ik in de richting van de heer Sol, dat het College voorstelt.

De vicevoorzitter: Een interruptie van de heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u voorzitter. Ik begrijp dat u niet meteen toehapt. Maar ik vroeg tot nog toe niet meer alleen geïnformeerd te worden, ik vroeg om betrokkenheid.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, dank u wel voorzitter. De heer Sol begrijpt dat ik ook niet ga toehappen. Dit is het. U heeft een publiekrechtelijke rol en u verhoudt zich tot het College van GS. En het College van GS heeft vervolgens de privaatrechtelijke rol en die verhoudt zich tot de Raad van Commissarissen. We hebben in de commissie nadrukkelijk met elkaar gesproken over hoe we dat met elkaar doen en om die rolzuiverheid zo goed mogelijk te hebben. Daarom ook bewust de keuze voor een fonds op afstand. En Rebel constateert niet voor niks dat het verstandig is om die rolverdeling zuiver te

houden. Want dat zou betekenen dat u een andere keuze moet maken. Namelijk niet kiezen voor een fonds op afstand. En ik hoor dat de Staten dat wel wil.

De vicevoorzitter: Dan de heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, mijnheer de voorzitter. Is de Gedeputeerde het met mij eens dat afstand aan de ene kant en vertrouwen aan de andere kant, dat dat ook in balans behoort te zijn?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Wat betreft het College maken wij juist met dit herijkingsvoorstel een inhaalslag als het gaat over hoe organiseren we die governance op een goede manier. Wij komen ook vanuit de situatie dat er hier in de Staten soms een beetje een ongemakkelijk gevoel was, ook met betrekking tot het LEF. En wij zijn ervan uitgegaan, ik ben er best wel blij mee dat ik dat ook in de commissie en ook hier in de Staten, dat dat vertrouwen richting het LEF en de doelstelling die daarbij kwam, juist met deze voorstellen voor herijking, worden versterkt. We hebben dus gemeend u mee te nemen, dat hadden we niet hoeven doen maar hebben we toch gedaan, dus u heeft al een rol gekregen, sorry, in de richting van de heer Sol, u heeft al een rol gekregen in dat hele proces, eigenlijk waar u niet over gaat, maar u heeft het proactief ook nog meegenomen. Maar om nu echt op de stoel van de privaatrechtelijke rol te gaan zitten, dat gaat het College niet doen. Want dat is echt aan het College zelf.

De heer Sol (GroenLinks): Oké.

De vicevoorzitter: Dan was dat voldoende voor de heer Sol. Dan ga ik door naar de interruptie door de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Ja, dank u wel, mijnheer de voorzitter. Ja, zeker niet de betrokkenheid die mijnheer Sol vraagt. Maar ik hoor u zeggen, geïnformeerd worden over de recente ontwikkelingen binnen het LEF. Dat is een deel van het antwoord op mijn vraag. Maar ik zou ook willen vragen, kunt u ook toezeggen om dat in de toekomst te blijven doen wanneer daar aanleiding toe is? Laat ik het zo formuleren. Dat is eigenlijk een uitbreiding van uw antwoord. Daar vraag ik om.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, dank u wel. Het College informeert u altijd als er aanleiding toe is. Ik zei al, ik verwijst af en toe naar het amendement van mevrouw Depondt, want dat zegt daar iets heel verstandigs over.

De heer Huizing (BBB): Wij steunen dat amendement ook.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja precies, daar staat u onder. Maar die zegt daar en die beschrijft daar vrij nauwkeurig waarover en op welke manier en op welk moment de Staten daarover wordt geïnformeerd. Dus ik vind dat nog heel verhelderend, in die zin, nog bovenop het stuk, de wijze waarop de Staten wordt geïnformeerd. En u steunt dat. Dus in die zin kunt u daarvan op aan, dat we dat gaan doen.

De heer Huizing (BBB): Mijn vraag naar aanleiding van uw eerste mondelinge antwoord dat u zojuist gaf. Ja. Dank u.

De vicevoorzitter: Dank u wel. De Gedeputeerde graag even via de voorzitter.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, dank u wel. De wijze waarop in het amendement van mevrouw Depondt, de rapportage en de informatievoorziening tussen Staten en College wordt vormgegeven, dat is eentje die past bij de rolverhoudingen die wij hebben, die past bij uw budgetrecht, bij uw controlerende taken en die past ook bij de aandeelhoudersrol zoals het College die kan invullen. En op die manier beschrijft mevrouw Depondt ook – en dat vind ik best wel knap – echt op de goede manier ook welke informatie de Staten dan ook verlangt om te krijgen. Dus, ik zou bijna zeggen, steun allemaal het amendement.

De vicevoorzitter: Mijnheer Huizing?

De heer Huizing (BBB): Nee, dank u voorzitter.

De vicevoorzitter: Dan gaat de Gedeputeerde verder met beantwoorden.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, dank u voorzitter. Want de heer Huizing had nog een vraag en die komt eigenlijk overeen met de vraag van mevrouw Wesseling, als het gaat over het mkb en de small ticket-regeling. Dat is in die zin, klein mkb is nu al mogelijk, dus mkb kan er nu al gebruik van maken. U heeft recent ook een mededeling portefeuillehouder gekregen over hoe wij met betrekking tot Qredits juist die kleine regeling doen. We nemen dat mee in het onderzoek dat gaat plaatsvinden. En over de uitkomsten, daarvan, als dat relevant is voor een herijking dan nemen we dat mee. En u bent daar eerder in een informatiesessie ook over geïnformeerd.

Even kijken. Dan JA21, dat gaat over de governance. Want uw Staten geeft heel nadrukkelijk de kaders mee. We hebben ook gemeend dat hier vandaag aan u voor te leggen. En GS zal het vanuit haar aandeelhoudersrol beleggen bij het LEF en vervolgens heeft daarmee de politiek de strategische kaders uitgelegd en dan wordt de uitvoering daardoor professioneel gedaan. Waarom het stuk al voorligt, heb ik u reeds beantwoord. Dan heb ik volgens mij ook iets gezegd over de Raad van Commissarissen, waar de heer Pelzer naar vroeg. Niet over de Raad van Elf, maar de Raad van Commissarissen.

Dan mevrouw Smeets van de SP. Welke risico's zijn er te benoemen en hoe wordt hierop gestuurd? Ja, risico's, uiteindelijk sturen wij daarop en verwachten wij van de Raad van Commissarissen ook dat zij dat in de gaten houden. Indien bijvoorbeeld op financieel vlak blijkt dat het deels loslaten van een rendementseis impact heeft op de provinciale financiën, dan zullen we dat nader in beeld brengen. En daar ook bij u op terugkomen als dat het geval is. Mevrouw Wolters van de Partij van de Arbeid, die onderschreef deze koers. Die onderschreef ook de tekst van het amendement. Ik heb even geen concrete vragen gehoord vanuit haar adres, maar was in algemene zin best blij met de richting en de koers van de herijking.

Dan ben ik bij de heer Loomans, mijnheer de voorzitter, en die vroeg of we meer info konden krijgen over de RvC en de Investeringscommissie. Ik heb aan de commissie toegezegd, dat u daarover geïnformeerd wordt op het moment dat het zover is. Ik heb net ook al contact met de heer Sol gehad. Dat is het antwoord van het College. En als het gaat over maatschappelijke impact, daar hopen we in ieder geval jaarlijks een impactrapportage met u te communiceren die zal worden opgesteld door het LEF.

Dan ben ik bij mevrouw Depondt. Ik kom straks nog heel even bij de appreciatie van het amendement, maar ik heb er al best wat over gezegd. Ze had voor de rest geen vragen meer aan het College, volgens mij. En hecht wel veel belang aan het zuiver houden van de rolverdeling. En deze portefeuillehouder hecht datzelfde belang daaraan. Ik denk dat het heel verstandig is dat we dat ook naar de toekomst toe zo doen, vandaar ook de vragen die wij in uw richting hebben gesteld, of u zich daar ook senang bij voelt. Even kijken, dan ben ik bij 50PLUS, mevrouw Fischer. Die herhaalt de vraag van de heer Van Est, tijdens de commissie over moet het Statenvoorstel niet een iets andere naam hebben? Ja, daar kunnen we over twisten. Maar het gaat over het proces dat we doorlopen hebben en uiteindelijk, mocht dat leiden tot een definitieve aanpassing van bijvoorbeeld financiële voorwaarden, dan komen we bij de Staten terug. En ja, het beestje moet een naam hebben, dat is nu eenmaal zo.

De vicevoorzitter: Een interruptie van de heer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Dank u wel voorzitter. Dank voor het beantwoorden van mijn vragen. Ik mis er alleen nog eentje. En de vraag is eigenlijk of er na het onderzoek nog een definitief Statenvoorstel terugkomt naar ons?

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, als uit het onderzoek blijkt, zeg ik via u, voorzitter, dat de financiële voorwaarden, de financiële kaders die u heeft meegegeven, als die aanpassing behoeven, dan komen we uiteraard bij u terug. Als nou na het onderzoek blijkt dat dat niet nodig is, dan is dat ook gewoon niet nodig om dat bij uw Staten voor te leggen. Dat is het eigenlijk een beetje. Dat is waar we staan. Voorzitter, dan ben ik nog steeds bij 50PLUS. En die vragen hoe het nou precies zit met de verschillende punten in het dictum ten opzichte van het amendement. Het punt is een beetje, dat op het moment dat het amendement wordt aangenomen, dat de punten in het dictum natuurlijk worden vervangen. En het is aan uw Staten om te kiezen welke punten ze schrappen en welke ze vervangen. In die zin, wij hebben u een voorstel gedaan, dat is wat hier staat. Maar met het voorstel zoals het hier op papier staat, mevrouw Depondt kiest er wat nadrukkelijker voor om de financiële eisen wat nadrukkelijker vast te leggen en er wat zaken ten opzichte van maatschappelijke impact uit te halen. En dat is een keuze van uw Staten. Het College stelt iets voor en heeft net iets gezegd over het amendement, ook al.

Dan ben ik bij D66. Welke rol ziet het College voor verduurzamen van het mkb? Daar heb ik iets over gezegd, denk ik. Ik kan het College toezeggen, de governancecultuur wijzigen, terug te koppelen. En wij zullen in ieder geval als we die Raad van Commissarissen hebben ingesteld, u dat laten weten. Maar dat is al conform de toezegging in de commissie in de richting van de heer Pelzer. Dus dat gaan we doen.

Dan LOKAAL-LIMBURG, het versoepelen van de rendementseisen van projecten met een hoge maatschappelijke waarde toe te voegen, bezorgd wat dat betekent voor de financiële spankracht op lange termijn. Maar, mevrouw Wesseling heeft nog een vraag, voorzitter.

De vicevoorzitter: Juist, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank voorzitter. Mijn vraag was net iets anders, dan de Gedeputeerde begrepen heeft. Ik vroeg me eigenlijk af of het College kon gaan evalueren. Ik noemde specifiek daarbij een tweejarige termijn. Hoe de governancecultuur is twee jaar na de wijziging, wat daar de eerste resultaten van zijn. En ook of er rondom de governance nog eventueel extra verbeteringen tegen die tijd mogelijk blijken.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, het antwoord is dat wij ook daar continu scherp op blijven. Als u mij nu vraagt, zeg maar, moeten wij binnen twee jaar echt een grote evaluatie doen, dan denk ik dat dat wat snel is. We hebben in de commissie gesproken over een periode van vijf jaar. Maar het is wel verstandig dat we – en dat heb ik ook in de richting van uw commissielid de heer Stone verteld tijdens de commissie – dat wel blijven doen. In feite is deze herijking eigenlijk ook een soort evaluatie. Het startpunt van weer een nieuwe cyclus. We hebben geconstateerd dat de fondsvergroting een aantal keren heeft plaatsgevonden. We hebben geconstateerd dat de governance daarmee nog niet is meegegroeid. Maar nu is het moment om de governance daar weer bij aan te passen en wellicht op een later moment, op het moment dat er ook weer een financiële vraag aan de orde is in de richting van de Staten, dan moet er ook weer gekeken worden, past de governance er dan nog bij? Maar op dit moment is dat nog even niet aan de orde.

Voorzitter, de vraag die ik kort wil beantwoorden, was, even kijken, de vraag van LOKAAL-LIMBURG. En die zeiden, wat betekent de versoepeling van die rendementseis nou voor de spankracht op langere termijn?

Dat is precies wat we willen onderzoeken. Dat antwoord kan ik u daarop dus nog niet geven. Het amendement van mevrouw Depondt geeft al wel aan de voorkant een richting aan. Naar die richting zullen we ook het onderzoek dan moeten uitvoeren, als dat zo is. Even, als de Staten dat tenminste aanneemt. Maar ik kijk al even naar de partijen die eronder staan, dat zou zomaar eens kunnen. De andere vraag was met betrekking tot risico's van moral hazard. Ja, dat is er en dat blijft er. Laten we wel wezen, het Limburgs Energie Fonds, het LEF, begeeft zich in een markt waar er sprake is van marktfalen. Dat betekent

automatisch dat er sprake is van hoog risico en dat betekent ook dat er de kans is dat dingen misgaan, anders zou het door de markt regulier ook al worden opgepakt. We moeten ons daarvan bewust zijn, dat als u kiest voor investeringen in onderdelen die de markt uit zichzelf niet oppakt, dat het risico daarbij hoog is. En dat wil niet zeggen dat we dat niet moeten doen, want uw Staten heeft daar een aantal jaren geleden bewust ook een keuze voor gemaakt, bevestigt dat eigenlijk vandaag nog een keer, en zijn in die zin ten volle bewust van het feit dat als je risicovol investeert, dat daar dan ook risico's bij horen. Voorzitter, dan de vraag van de PVV. Werd opgericht voor doelen. En ik denk dat ik de vraag over welk SIS ... Ja, op basis van het huidige SIS 3.0 doe je dit. Dat zijn de kaders die we nu hebben. Er komt een herijking van SIS aan en dan stelt uw Staten ook weer op dat moment de nieuwe kaders van dat SIS vast. En dat zou dan betekenen dat dat voor de deelnemingen geldt die we hebben.

Dan de Partij voor de Dieren, mevrouw Boven en die vroeg van, gaat het nu om projecten gericht op maatschappelijke impact? Of om energieprojecten die een lager rendement hebben waarin sociaal-maatschappelijke projecten worden opgenomen? Alle doelstellingen die ook nu al bij het LEF staan, zijn gericht op het halen van maatschappelijke impact. Anders had u immers als Staten dit fonds niet opgericht. Dat is het doel. Waar het natuurlijk wel over gaat, is dat je energieprojecten met extra impact, waar soms ook lagere rendementen tegenover staan, probeert te helpen. Dat wil niet zeggen dat je moet accepteren dat er sprake is van negatieve rendementen.

Voorzitter, de Partij voor de Dieren, PS zou kaders moeten weergeven. Ja, dat is precies de vraag die vandaag aan u voorligt, om dat kader in die zin ook aan te geven. En het LEF kan enkel en alleen binnen de kaders die u meegeeft investeren. U heeft bovendien ook het beleidskader reeds vastgesteld, en daarmee ook kaders vastgezet. De waarschuwing is wel, dat hoe nauwer u die kaders definieert, hoe lastiger het ook is om projecten te vinden die binnen die kaders passen en voldoen aan alle regels. En uiteindelijk, als het gaat over het doel bereiken, de effectiviteit van het kunnen doen van investeringen in de buitenwereld, dan moeten we er wel voor zorgen dat dat voor elkaar komt.

Dan ben ik bij GroenLinks en die vroegen om een toezegging. Daar heb ik letterlijk iets over gezegd, volgens mij. Even kijken. Maatschappelijke kosten en baten ...

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol heeft volgens mij een interruptie.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, wij vroegen om twee toezeggingen. Die eerste ging over uw betrokkenheid bij de RvC. Daar heb ik iets over gezegd. Die andere ging over wat we nu precies rapporteren aan de Staten. En ik denk dat het voorstel dat hier nu staat en het amendement van mevrouw Depondt, dat dat heel nauwkeurig beschrijft wat past bij het informeren van de Staten over de maatschappelijke impact en de financiële doelstellingen en ook past bij de verhoudingen die er zijn tussen de rol van PS en die van GS.

De vicevoorzitter: Dan nu toch naar de heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u voorzitter. Nou, mijn eerste vraag was eigenlijk, hoe u de maatschappelijke kosten-baten analyse, dus de impact analyse, gaat organiseren. In de tekst is sprake van een Investeringscommissie. En dan lijkt het toch vooral over financiële kenmerken te gaan. Terwijl ik graag wat meer gevoel zou willen hebben over hoe we uiteindelijk die afweging van die maatschappelijke impact, of eigenlijk liefst nog van de Limburgse impact, hoe we dat willen gaan organiseren. Of daar een bepaalde methodologie voor gehanteerd gaat worden, enzovoorts.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, de methodologie die is daarvoor. Dat staat ook in het Statenvoorstel. Dat we dat in lijn willen brengen met nationale en internationale eisen. En dat betekent dat we een bepaalde standaard ook hebben ten aanzien van wat bijvoorbeeld de CO₂-reductie moet zijn en wat de stadia zijn van ontwikkeling van zo'n project, is dat een klein beetje duurzaam of is dat hoog ontwikkeld duurzaam? En specifieke termen moet ik u verschuldigd blijven. Zou ik moeten kijken in de richting van de heer

<onverstaanbaar>, dat zou ik dadelijk in de tweede termijn misschien nog even kunnen geven, hoe we dat precies doen. Volgens mij gaat het over de TRL9-score. Maar in de basis rapporteert het LEF op basis van een impactrapportage met de KPI's en die krijgt u en ontvangt u. En daar ziet u de maatschappelijke impact op basis van internationale standaarden die gelden voor meerdere van deze fondsen.

De vicevoorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Dank u voorzitter. Ja, dat is de uitkomst. Ik vroeg eigenlijk meer naar gedachten van het proces. Maar ik vind het prima als u daar nog even later op wilt terugkomen.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Dat gaan we doen.

De vicevoorzitter: Dan mevrouw Boven, <onverstaanbaar>

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u voorzitter. De heer Sol heeft net misschien ook de vraag die ik had een beetje gesteld. U zegt, het gaat over beantwoording op mijn vraag. Het zijn allemaal maatschappelijke en sociale projecten.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Zeker.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dat begrijp ik. Maar volgens mij hebben we in dit fonds al gekozen voor energie en circulair. En wat ik begrepen had, is dat we binnen die projecten de sociale en maatschappelijke impact van die energieprojecten mee zouden wegen en dat dat zou betekenen dat als we dat doen, dat dan voor die projecten, het rendement lager moet worden. Mijn vraag is dan nog steeds: als je het dan hebt over de sociale effecten bij de energieprojecten, waar hebben we het dan over? Is dat ook gekaderd?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Het is in die zin aan de Staten om dat te kaderen. Er zijn op dit moment inhoudelijke uitgangspunten vanuit het LEF en dan gaat dat over circulaire economie en energietransitie wat daarbij hoort. Er zitten ook financiële kaders aan. Daar heeft u in de Staten spelregels over afgesproken op basis van SIS 3.0 en daarvoor zijn verschillende mogelijkheden. Dat betekent renderend, dat betekent revolverend of dat zou ook kunnen betekenen op basis van SIS 3.0, noem het maar even niet de term die er staat, maar ik noem het maar even subsidiërend. Het amendement van mevrouw Depondt kadert dat in en kadert in dat dat in ieder geval minimaal nominaal revolverend moet zijn. En dat is dan de financiële inkadering. En uw Staten gaat over de doelstelling met betrekking tot de maatschappelijke doelen die u het LEF wil laten uitvoeren.

De vicevoorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ik denk dat ik hier later nog eens op terugkom. Want ik begrijp uw antwoord eigenlijk niet.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Dank u wel. Ik was volgens mij bijna klaar, ja ik was klaar met de beantwoording in de richting van de heer Sol. En dat was de laatste spreker. Dat betekent dat ik kom bij de appreciatie van de amendementen. Als het gaat over het amendement van mevrouw Depondt, dan heb ik daar best al het nodige over gezegd. U heeft al met mevrouw Smits met elkaar het debat over gevoerd. Over hoe u die uitleg ook voor zich ziet. Ik vond dat een goed debat dat u daar met elkaar over had. En als ik kijk

naar het amendement als zodanig, dan helpt dat om het LEF zuiver te houden. En dan spreken we in ieder geval uit om minimaal nominaal revolverend te zijn. En beoogt het in ieder geval te kijken om hoe de rendementseis eventueel kan worden verlaagd, generiek en niet variabel. En met die intenties onder dat amendement kan het College prima leven en kan het amendement ook oordeel Staten krijgen, voorzitter. Dan de amendementen van de PVV, mevrouw Jiménez Hastenrath. Dan begin ik bij het amendement 190 en dat noem ik maar even het amendement over de € 2,5 miljoen, waarbij mevrouw Jiménez Hastenrath suggereert dat we de Staten niet meer in positie brengen. Het voorstel om die € 2,5 miljoen-grens los te laten, staat er helemaal niet in. Daar hebben we het in de commissie ook over gehad en in die zin, ontraadt het College dit amendement.

De vicevoorzitter: Een interruptie. Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, ik wilde even verduidelijken, ik heb niet gezegd dat dat zo in het stuk stond. Waar ik echter op doel is, om het amendement dat toen in 2017 door de heer Kuntzelaers is ingediend en aangenomen, om dat met terugwerkende kracht weer een beetje te draaien. Dat was eigenlijk de bedoeling van dat amendement.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Nou ben ik een beetje flabbergasted, voorzitter. Het amendement van de heer Kuntzelaers, zoals de Staten dat heeft aangenomen, staat nog steeds, hebben we in de commissie toegelicht. Het ligt ook vandaag niet voor om aan te passen en om die reden ontraden wij ook het amendement. Dan hebben we, terug naar de kernwaarden, en ook die gaan we ontraden. De Provincie kan feitelijk rendement niet voorop stellen en enkel vanuit beleggingsdoeleinden acteren. Want dan zouden we namelijk gaan opereren als een privaat bedrijf. We zijn nou eenmaal de overheid en dus kunnen we dat alleen maar doen op het moment dat we maatschappelijke doelen willen halen als er sprake is van marktfalen. En om die reden ontraden we het amendement. Bovendien denken we dat het amendement als het gaat om de maatschappelijke definiëring van doelen, het amendement van mevrouw Depondt echt een veel betere strekking heeft dan deze. Dank u.

De vicevoorzitter: Dank aan de Gedeputeerde voor de beantwoording van de eerste termijn. Dan open ik de tweede termijn voor PS. Dan kijk ik of er behoefte is aan een tweede termijn voor de heer Huizing? Dat is niet het geval. De heer Schyns? Niet het geval. De heer Pelzer? Niet. Mevrouw Smeets? Ja. Dan is het woord aan mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Dank voorzitter. Ik wil heel even ingaan op de drie amendementen die voorliggen en dan met name het amendement van mevrouw Depondt. En met de uitleg die we net hebben gewisseld, ook met elkaar, om minimaal te kiezen voor revolverendheid, terwijl het wel maatschappelijke initiatieven binnen de fondsregels mogelijk blijft maken, kan ook de SP instemmen. Zeker omdat we heel erg achter punt 6 staan, waarin we ook die rolverdeling GS, PS, en ook ten aanzien van onze deelnemingen gewoon een stuk zuiverder gaan maken en dat past bij grip op investeringen. Wat betreft de andere twee amendementen denk ik dat die niet passend zijn en zullen wij die niet steunen.

De vicevoorzitter: Dank mevrouw Smeets. Dan kijken we verder. Mevrouw Wolters, een tweede termijn? Dat is niet het geval. De heer Loomans? Niet. Mevrouw Depondt? En dan is het woord aan mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, voorzitter, toch ook nog iets over de amendementen die de collega's van de PVV hebben ingediend. Het zijn collega-amendementenindieners, zal ik maar zeggen. Ja, wij worstelen daar ook wel een beetje mee. Maar voor ons is het LEF nog steeds een instrument om maatschappelijke doelen te realiseren en gaat voor ons de discussie veel meer over binnen welke kaders

doe je dat? En jullie amendement suggereert dat die maatschappelijke doelen eigenlijk veel minder, misschien zelfs helemaal niet meer zo relevant zullen zijn. Maar dan is het alleen maar een beleggingsvehikel. Even los van of we dat juridisch mogen of niet, zo zien wij het LEF niet. Dus om die reden zullen wij tegen dit amendement stemmen.

De vicevoorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank je wel voorzitter. Het gaat niet om alle maatschappelijke doelen te vernietigen in het LEF. Het gaat er gewoon om dat deze niet naar de voorgrond verschoven moeten worden. Die overschaduwden straks eigenlijk de oorspronkelijke doelen. Daar gaat het ons om. En via uw amendement, ik heb het nog een keer opgezocht ... De SIS 4.0 komt er ook aan en dat gaan wij dan ook vaststellen. En daar wordt de richting ook al gegeven dat het meer op maatschappelijke doelen straks gericht zal zijn. Dus gaat u eigenlijk met uw amendement via een omweg toch dat doen wat er in het Statenvoorstel staat.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Nee mevrouw, daarom schrappen wij ook nadrukkelijk beslispunt 1 zoals dat nu in het stuk staat. Want daar staat: we handhaven de huidige doelen, daar zijn we het mee eens, maar we gaan daar maatschappelijke doelen aan toevoegen. Dat vinden we met u veel te vaag. Vandaar dat we ook hebben gezegd, we schrappen dat, want dat creëert alleen maar weer een heleboel onduidelijkheid rondom kaderstelling. Wij zijn hier kaderstellend en ik vind dat wij ook de verplichting, de morele verplichting, ook naar andere partijen, hebben om zo helder mogelijk te zijn in onze kaders en dat die achteraf beginnen te zeuren, omdat we aan de voorkant niet helder zijn geweest. Maar het feit dat wij het LEF hebben opgericht, heeft maar één reden en dat is dat wij daar een bepaald maatschappelijk doel mee willen realiseren en in dit geval in de energiesector. Daarom zet je dat instrument in. Vervolgens stel je daar inhoudelijke en financiële kaders aan en voor ons zijn die gelijkwaardig. Misschien zit het in de formuleringen iets naar achteren schuiven of naar voren of wat dan ook. Misschien bedoelen we wel hetzelfde hoor, het zou best kunnen. Maar als het LEF niet meer in maatschappelijk relevante activiteiten zou investeren – en misschien even naar mevrouw Boven, dat hoeven geen non-profit activiteiten te zijn, dat kunnen best commerciële activiteiten zijn die wel degelijk bijdragen in dit geval aan de energietransitie – dan zal het LEF ook de waarde als instrument voor ons verliezen. En het tweede amendement van u, over die € 2,5 miljoen, ja, wij hechten wel aan die rolzuiverheid. Het is voor ons *wenn schon, denn schon*. Je kiest voor een model waarbij alles bij de Provincie blijft en dan hebben wij daar een andere rol in dan wanneer je kiest voor een rol op afstand. En dit vind ik een beetje ook weer op twee gedachten hinken.

De vicevoorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel voorzitter. Ik snap dat het in dit geval voor sommigen hier gemakkelijker is hun taken op afstand te zetten en naast zich neer te leggen, maar ik denk toch echt dat wij een belangrijke rol hebben als volksvertegenwoordigers. Het is wel belastinggeld van onze burgers en daar gaat het ook om: om de grip te houden, om niet alles uit handen te geven en van ik vertrouw jullie, doe maar wat, maak er maar wat van. Ja, ik ben misschien een getekend kind in dat opzicht. Ik vertrouw niet zo heel snel en ik heb liever de controle. En ik heb liever zwart-op-wit cijfers op tafel liggen dan ...

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ik begrijp wat u zegt. Ik vind ook, wij zitten hier als volksvertegenwoordiging, ik zie ons een beetje als de hoeder van ons aller belastinggeld dat iedereen bij elkaar heeft gebracht. Daar moeten wij heel zinvolle dingen mee doen, op een heel effectieve manier. En dan kunnen we een discussie hebben over wat we dan zinvol vinden, maar dat is politiek. Ik vind ook dat we dat moeten. En ik zit ook al maanden te worstelen binnen het licht van de discussie over deelnemingen. Wat mij een beetje hindert, is dat dan heel snel gezegd wordt van, wacht even, GS is de aandeelhouder en jullie, jammer dan. Een beetje die suggestie wekt het. Misschien niet bedoeld. En daarover nadenkend, heb ik heel bewust in dit amendement – ik zal daar in het volgende agendapunt ook nog iets over zeggen – maar in

generieke zin is het niet zo dat als je GS als aandeelhouder benoemt, dat daarmee jouw rol uitgespeeld is. Want GS heeft een soort dubbele pet. Het maakt het een beetje lastig. Ze zijn aandeelhouder, privaatrechtelijk en het College publiekrechtelijk. In die laatste rol hebben ze zich tot ons te verhouden en plat gezegd, als wij het budget niet beschikbaar stellen aan het LEF of aan welke deelneming dan ook, dan kunnen ze aandeelhouder zijn tot ze een ons wegen, maar dan gebeurt er niks. Dus wij hebben wel degelijk een positie. Maar je moet dan je sturing en je informatievoorziening en je controle inrichten in je relatie tussen PS en GS. En dat is iets anders dan dat je je bijna rechtstreeks gaat bemoeien met wat er in dat bedrijf zelf gebeurt en wie daar commissaris is of wat dan ook. En als uit een adequate rapportage blijkt dat zo'n deelneming structureel niet doet wat wij in de kaderstelling hebben vastgelegd, of financieel de goot afgaat, of whatever, dan spreken wij het College daarop aan. En in het ergste geval trek je de kaart van de budgethouder, en zeg je: afgelopen met de financiële bijdrage, einde oefening. Dat is de positie die je altijd houdt en die moet je ook blijven nemen, vind ik, als Provinciale Staten en als volksvertegenwoordiger.

De vicevoorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel. Daar ben ik het helemaal mee eens. Maar ik heb de hele tijd iets in mijn achterhoofd zitten waar ik toch echt mee worstel en dat is gewoon het feit dat we straks weer van zulke Mijnwater-taferelen krijgen en wij er straks gewoon echt helemaal niks meer aan kunnen doen. Dan is het te laat. Hoe ziet u dat?

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Dat is één van de redenen waarom ik dit amendement heb ingediend, want mij bevalt de hele manier waarop het Mijnwater en <onverstaanbaar> ook niet. De vorige periode hebben we samen met de SP ook destijds, ook het amendement ingediend om Mijnwater daar weer uit te halen, omdat het echt een beetje een vreemde eend in de bijt is. En we willen ook voorkomen dat dat gebeurt. Of daarmee voorkomen wordt, dat de Provincie een Mijnwater binnentankt is nog een andere discussie of je ze dan bij het LEF onderbrengt, zal ik maar zeggen. Dat heeft meer te maken met welke bevoegdheid GS van PS heeft gekregen om bijvoorbeeld inderdaad de aandelen van welk initiatief dan ook over te nemen. Hierover zou de discussie hooguit gaan. En als ze dat al doen, moeten ze dat dan onder het LEF stoppen of niet? Nee dus. Dat zegt dit amendement. Dat gebeurt niet meer.

De vicevoorzitter: Als u nog een vraag heeft, is dat de volgende interruptie. Als het vervolgvragen waren ... Dat kan.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik ben het kwijt.

De vicevoorzitter: Mevrouw Depondt-Olivers. Klaar met haar tweede termijn. Dan kijken we naar mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Ik ben best snel klaar, gezien de appreciatie van de Gedeputeerde is mijn vraag niet meer relevant. De conclusie van het amendement, dat is ingediend door het CDA, daar zijn we het mee eens. En de PVV-amendementen stemmen wij tegen.

De vicevoorzitter: Dank u mevrouw Fischer. Dan mevrouw Hastenrath, tweede termijn? Dan is het woord aan mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel voorzitter. Ja, wat ik nou net ook al probeerde aan te halen bij mevrouw Depondt met haar amendement, omdat ze op het SIS doelde, waar wij ook dus een beetje bang voor zijn, is dat de nieuwe SIS wordt voorgelegd en dan vraag ik mij ook af – en dat is een vraag aan GS – zullen dan alle deelnemingen, dus ook het LEF, weer worden besproken? En kan de Gedeputeerde toezeggen dat hij bij het behandelen van SIS 4.0 inzichtelijk maakt welke gevolgen dat voor het LEF heeft en zou kunnen betekenen? Dat was mijn termijn, dank u.

De vicevoorzitter: Dank mevrouw Hastenrath. Ja, zo tijdens het onpartijdig voorzitten sloeg ik mevrouw Wesseling over. Wenst u een tweede termijn, mevrouw Wesseling? Nee? Dat is niet het geval. Dan gaan we verder naar mevrouw Boven? Heeft u behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. Dan nog de heer Sol? Dan is het woord aan de heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u voorzitter. Ik veronderstel dat de Gedeputeerde in ieder geval nog wel even terugkomt op mijn vraag hoe het proces van het beoordelen van maatschappelijke impact, en dan met name het proces hoe we dat denken te gaan inrichten. Of hoe überhaupt het proces om dat te gaan inrichten er uitziet. Wat ik toch ook in de reacties van het College, maar ook in de reacties van de collega's in de tweede termijn merk, is dat het inderdaad toch wel een behoorlijke worsteling is om die balans tussen de revolverendheid – laat ik dat woord dan toch nog maar een keer gebruiken – in ieder geval de financiële doelstellingen en de maatschappelijke doelstellingen, hoe we dat in elkaar willen vlechten. Ik besef ook dat dat een onderwerp is, zoals mevrouw Hastenrath ook al aangeeft, in SIS 4.0 zeker nog verder terug zal komen. Dus ik denk dat we dat aspect voor hier maar bij moeten laten. Ik vind de veranderingen die in het amendement zijn voorgesteld als het dictum nou ook niet heel erg goed aansluiten op de zorg van 'straks komt er nog een tweede Mijnwater project in het LEF'. Uiteindelijk gaat het over primair financiën en over rapportage. En dat is toch allemaal achteraf, dus dat neemt dat soort zorg in ieder geval bij mij niet helemaal weg. Dank u.

De vicevoorzitter: Dank mijnheer Sol en daarmee beëindigen we de tweede termijn van de Staten. Dan kijken we naar het College van GS voor de beantwoording in de tweede termijn en dan is het woord aan Gedeputeerde Van Caldenberg.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, volgens mij zijn er maar heel weinig vragen in de tweede termijn. De vraag van de PVV van mevrouw Jimémenez-Hastenrath of we bij het vaststellen van het nieuwe SIS 4.0, of we dan ook alle deelnemingen ook weer opnieuw gaan bespreken. Nee, we hebben één aanbeveling van de zuidelijke rekenkamer niet overgenomen en dat is om ook te komen met exit strategieën van onze deelnemingen. Want we hebben in volle verstand daarvoor gekozen. Dus bij het vaststellen van SIS 4.0 zullen wij dát met u bespreken. Maar niet alle deelnemingen opnieuw ter discussie stellen. En dat was de vraag van de heer Sol, van GroenLinks. In welke verschillende investeringscategorieën, TRL's, maar vooral hoe ziet dat proces er dan uit. Tijdens het beoordelen van een investering wordt een investeringsvoorstel vergeleken met - ik noem het maar - een minder duurzaam alternatief. En de impact van elk aspect, zoals ook vastgesteld, reductie Co2, ecologische voordelen, maar zeker ook sociale aspecten. Op die manier wordt dat vastgesteld. Voorzitter, dat proces van amendement hebben we in de eerste termijn al gedaan. En daarmee zijn alle vragen beantwoord. Denk ik.

De vicevoorzitter: Maar er komen er wel nog een paar. Ja, dan beginnen we met de heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel voorzitter. Deputé. Ik heb hier twee moties of amendementen voor me. De ene beveelt u aan, de andere ontraadt u. Nu ga ik het dictum bekijken en ik zie eigenlijk helemaal geen verschillen. Ik zie alleen maar nog ... Kunt u mij uitleggen waarom u de ene ontraadt en de andere aanbeveelt?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde. Laten we de Gedeputeerde even antwoorden.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter. Omdat beide dan hetzelfde dictum wijzigt en het College het amendement van mevrouw Depondt veel beter vindt, omdat die veel preciezer beschrijft op welke wijze we moeten rapporteren en ook aan welke doelstellingen we moeten voldoen. En dat maakt het voor het College veel scherper.

De vicevoorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ik ben het niet met u eens. En waarom niet? Het ene amendement is dan wat minder aangevuld, wat u zegt, maar er staat hetzelfde in het amendement van degene die u wel aanbeveelt. Alleen dan is er een aanvulling bij op twee punten. Maar de onderliggende gedachte van het amendement dat u niet aanbeveelt, is precies hetzelfde.

De vicevoorzitter: Heeft u nog een vraag daarbij aan de Gedeputeerde?

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ja, dus gaarne een reactie.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter. De onderliggende gedachte, die interpreteert het College een beetje in dezelfde richting, maar die van mevrouw Depondt is veel preciezer. Het punt is alleen, een amendement wijzigt het huidige voorstel en wijzigen kun je maar één keer doen, want als je het twee keer doet, dan heb je eerste niet geïmplementeerd. En dan kiest het College er liever voor om een goede tekst die ook past bij datgene waar wij als College denken dat erbij hoort, preciezer op te nemen. Dus wij zouden echt willen voorstellen om die over te nemen, want die regelt een aantal zaken veel nadrukkelijker. Bovendien, en ik denk dat daar het verschil zit tussen beide amendementen, mevrouw Depondt benadrukt nadrukkelijk dat je juist investeringen doet bij het LEF, juist ook om maatschappelijke impact te bereiken. En dat doet het amendement van mevrouw Jiménez Hastenrath eigenlijk zoveel mogelijk proberen te reduceren. Dus eigenlijk twee redenen. Een technische reden, maar ook een inhoudelijke.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, ik begin een beetje er iets van te begrijpen.

De vicevoorzitter: Kijk, dat is mooi. Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja voorzitter. Naar aanleiding van de antwoorden van de Gedeputeerde net, op mijn vraag of wij nog een keer worden meegenomen bij de SIS 4.0 en de andere deelnemingen zoals het LEF, was het antwoord nee. Maar dan snap ik nu ook de denkwijze op de amendementen. Want dan is het amendement van mevrouw Depondt echt overbodig. Want als de SIS 4.0 straks zegt, oké, we gaan ons meer op maatschappelijke impact richten, dan is dat amendement overbodig. En zo wordt mijn amendement nu dus eigenlijk afgeketst, om te voorkomen dat dat straks gebeurt.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter. Ik zou het amendement zeker niet overbodig willen verklaren. Dat is in die zin, bij dit voorstel ziet dat toe op het LEF en ziet dat niet toe op alle wijzigingen SIS 4.0, daar ziet het niet op toe, maar regelt het voor het voorstel dat hier voorligt, echt een aantal wezenlijke zaken. En daarmee bijvoorbeeld de nominale revolverendheid vastleggen van het fonds. En het regelt op welke wijze uw Staten geïnformeerd wil worden en waarover met betrekking tot het LEF. En dat is echt iets anders dan wat u vraagt, om alle deelnemingen van de Provincie bij de herijking van SIS 4.0 aan u voor te leggen. Dat is echt wat anders.

De vicevoorzitter: Mevrouw Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Voorzitter, ik had het niet over echt álle deelnemingen. Het gaat specifiek om het LEF. Die andere deelnemingen die doen er nou in deze discussie ook niet toe. Het gaat om het LEF. Worden wij daarin meegenomen? Of is dadelijk, als het amendement is aangenomen, want als dan binnen de kaders van SIS, er staat geen 3.0, geen 4.0 achter, alleen SIS. Als dat straks wordt meegenomen,

kunnen ze gewoon straks bij het besluit van het SIS 4.0 gewoon met het LEF ervandoor gaan en gewoon op maatschappelijke impact blijven pushen.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, er gaat helemaal niemand met het LEF ervan door. Dat blijft voor nu. En wat dat betreft, bij de vaststelling bij de SIS 4.0 bepaalt de Staten opnieuw de spelregels en daar gaat u dan over. Nu bepaalt u de spelregels waar we nu voor staan.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, misschien een punt van orde. Ik begrijp dat eigenlijk de vragensteller en antwoordgever elkaar niet begrijpen. De vragensteller vraagt: heeft SIS 4.0 invloed met terugwerkende kracht op dit besluit of niet? Dat is de vraag. En er wordt omheen gedraaid.

De vicevoorzitter: Voor uw duiding met dat ordepunt. Ik zie ook de vragensteller nou niet zeggen dat dat niet klopt. Dus ik denk dat die duiding klopt. De Gedeputeerde. Verandert dat uw antwoord?

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, in die zin, gaat uw Staten over de vaststelling van SIS 4.0. en bepaalt u op dat moment ook of dat met terugwerkende kracht is of niet.

De vicevoorzitter: Dank u wel voor de beantwoording van GS in tweede termijn. Dan sluit ik hiermee de beraadslagingen over dit stuk. En dank u allen voor de inbreng. We gaan over tot besluitvorming van het stuk, maar niet voordat ik nog het woord heb gegeven aan de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Dank u wel voorzitter. Mogen wij even een korte schorsing om het intern te overleggen?

De vicevoorzitter: Ja, ik wilde al voorstellen om te schorsen om, om te zorgen dat iedereen in de zaal kon zijn. Maar als u ook even wil overleggen, vraag ik u even hoe lang u denkt nodig te hebben.

De heer Huizing (BBB): Vijf minuutjes.

De vicevoorzitter: Dan schorsen we voor vijf minuten. De vergadering is geschorst.

[SCHORSING]

De vicevoorzitter: Goed, dan zijn we zover dat wij kunnen gaan stemmen. We beginnen daarmee met het stemmen over de amendementen. Het eerste amendement waar wij over gaan stemmen is: amendement 191. Zijn daar stemverklaringen bij? Ja, de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Ja voorzitter, even over dit amendement: wij vinden het sympathiek, op zich zouden we het kunnen steunen. Alleen, we zien inderdaad die doublure met het amendement Depondt, wat wij ook steunen. En ja, het gaat om hetzelfde stuk tekst, dus daar kun je echt maar één steunen. Dus dat wou ik wel even gezegd hebben als het gaat om ons stemgedrag. Dank u.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Huizing. Ja, deze was het meest verstrekkend omdat die schrapt. Dus die brengen wij het eerst in stemming. Als er geen verdere stemverklaringen zijn, dan gaan wij stemmen over amendement 191. De stemming wordt geopend. De stemming is geopend. Nog één. Even allemaal uw stemkastje controleren, alstublieft. En de stemming is gesloten. En het amendement is verworpen, met 34

stemmen tegen en 11 stemmen voor. Dan gaan we naar de stemming van amendement 189. Zijn daar stemverklaringen bij? De heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja dank u, voorzitter. Het is een lastig amendement, want er staan ook verschillende dingen in. Dus op sommige punten zouden we wel willen instemmen. Maar wat ons uiteindelijk toch doet besluiten om tegen dit amendement te stemmen, is dat wij niet de behoefte hebben om de eisen ten aanzien van de financiële kant van de zaak hoger te leggen dan het voorstel van GS doet.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Sol. Dan gaan we het amendement in stemming brengen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen, met 32 stemmen voor en 13 stemmen tegen. Dan gaan we naar de stemming van amendement 190. Zijn daar stemverklaringen bij? Dat is niet het geval. Dan wordt de stemming nu geopend. Nog één. De stemming is gesloten. Het amendement is verworpen, met 36 stemmen tegen en 9 stemmen voor. Dan gaan wij door naar stemming over het Statenvoorstel, inzake de Herijking LEF, 22 november 2024, brief GS van 5 november 2024. Zijn daarbij stemverklaringen? De heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja dank u, voorzitter. Het voorstel zoals het er ligt voldoet niet helemaal aan datgene wat we zouden willen. Maar het bevat zo veel stappen in de goede richting dat we voor zullen stemmen.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Sol. Verdere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan brengen we in stemming: het gewijzigd Statenvoorstel, want het is immers geamendeerd. En dan is de stemming nu geopend. De stemming is gesloten. En het Statenvoorstel is aangenomen, met 35 stemmen voor en 10 stemmen tegen. En daarmee beëindigen we de behandeling van dit agendapunt. Dan gaan we naar het volgende agendapunt. En daarvoor wisselen we snel van voorzitter.

9.3 GEWIJZIGD G-24-039 Statenvoorstel Basisrapportage Groot Project 'Transitie MAA' met als peildatum 1 juli 2024, brief GS van 10-12-2024 (GS DOC-00727034)

De voorzitter: Met dank aan de waarnemend voorzitter, de heer Vaessen. Fijn dat u het even heeft kunnen overnemen. Aan de orde is agendapunt 9.3, G-24-039 Statenvoorstel inzake Basisrapportage Groot Project 'Transitie MAA', met als peildatum 1 juli 2024, en de GS-brief van 5 november jongstleden. En ik geef als eerste het woord aan de heer Zeedzen, namens de fractie van BBB.

De heer Zeedzen (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik zou willen beginnen met een punt van orde. Wellicht is het een goed idee om het debat over MAA in de toekomst in het dialect te doen, zodat we – om het met de woorden van de Gedeputeerde Kuntzelaers te zeggen – ook daar wat warmte en positiviteit kunnen aanbrengen. Aan passie zal het zeker niet ontbreken. Als woordvoerder namens BBB wil ik vandaag reflecteren op de basisrapportage zoals die voorligt. Maar zeer zeker ook op onze brede verantwoordelijkheid om dit project succesvol en maatschappelijk verantwoord te begeleiden. Succes in de luchtvaart begint namelijk op de grond, met stevige governance en risicobeheersing. De vraag die we ons vandaag moeten stellen is: biedt deze basisrapportage voldoende transparantie aan PS om de controlerende rol naar eer en geweten in te vullen? Het is positief dat er toezeggingen zijn voor verbeteringen, maar de urgentie ontbreekt. Concrete tijdlijnen voor risicoanalyses en afwikkelingen zijn dan ook essentieel. Wanneer mogen we deze tijdlijnen verwachten, rekening houdend met de eerder genoemde urgentie? Ondanks herhaaldelijk aandringen missen wij nog steeds de trends en ontwikkelingen sinds 2014. Dit terwijl historische data cruciaal zijn om de transitie van MAA in de juiste context te plaatsen en daarmee goed te kunnen beoordelen. Wat is er de afgelopen tien jaar nu goed gegaan, en wat is minder goed gegaan? Waar kunnen we lessen uit trekken? Als data belangrijk genoeg zijn om op verzoek beschikbaar te stellen, dan horen ze wat ons betreft structureel in de rapportages thuis. Ik hoor graag van de Gedeputeerde of hij het hiermee eens is. En zo niet, waarom niet. Er wordt ook verwezen naar de eerder gevraagde

benchmarks. Maar een systematische aanpak ontbreekt. Zonder vergelijking met andere luchthavens en een analyse van externe ontwikkelingen missen we een waardevolle toetssteen, en verzuimen we wellicht ook in te spelen op externe factoren die het succes van MAA mede bepalen. Wij vragen het College dan ook met klem om dit in de eerstvolgende rapportage op te nemen. Ondanks genoemd in het Statenvoorstel, is de koppeling tussen resultaten en kaders, zoals amendement 145, niet expliciet gemaakt. Dit belemmert inzicht in de voortgang en effectiviteit. Een duidelijke matrix die deze koppeling maakt is onmisbaar. Wij horen graag van de Gedeputeerde hoe hij hier invulling aan denkt te kunnen geven. Dan een punt van aandacht dat niet alleen van toepassing is op dit specifieke onderwerp. Herhaaldelijk blijken gemaakte toezeggingen anders geïnterpreteerd dan oorspronkelijk bedoeld, waardoor dus ook de uiteindelijke uitvoering afwijkt van het beoogde resultaat. Dit bemoeilijkt de voortgang en besluitvorming, en daarmee het democratisch debat. Wij vragen daarom om duidelijke kaders die toezeggingen concreet borgen. Voorzitter, in een gesprek met een collega dat ik onlangs had over de luchthaven, zei deze: een plan is pas succesvol als het je op de juiste bestemming brengt. Waarop iemand naast me fluisterde: dat geldt helaas niet voor mijn vlucht, want mijn bestemming zou Maastricht zijn maar ik landde uiteindelijk op Schiphol. Dit illustreert precies waarom wij hier zijn, vandaag. Zonder de juiste koers belanden we op plekken waar we nooit hadden willen zijn. Dat risico kunnen we ons bij MAA niet veroorloven. Dus daarom roepen wij het College nogmaals op heldere tijdlijnen, risicoanalyses en afwijkingen te presenteren, historische data vanaf 2014 structureel op te nemen, benchmarking systematisch toe te passen, en een matrix te maken die resultaten koppelt aan sturingskaders. BBB ondersteunt de ambitie om MAA te transformeren tot een duurzame, omgevingsbewuste en toekomstbestendige luchthaven. Maar om deze ambitie waar te maken moeten we kritisch blijven op de instrumenten die we hebben. Een basisrapportage is geen doel op zich, maar een middel om te sturen, te controleren en te leren. Alleen zo kunnen we bijdragen aan een succesvolle transitie van MAA. Graag eindig ik met een citaat van de nieuwe CEO van MAA, vanmorgen op de website van L1: 'Iedereen begrijpt dat we op deze manier niet kunnen doorgaan.' Wij kijken dan ook uit naar de plannen die daarin verandering moeten brengen.' Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Zeedzen. Dan geef ik nu het woord aan de heer ... Nee excuus mijnheer Zeedzen, er is een vraag. Ga uw gang.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor dat de BBB tamelijk kritisch is en heel veel vragen heeft voor de Gedeputeerde. En dat u eigenlijk ook handvatten mist om het project op een goede manier te volgen. Maar u komt niet met voorstellen tot verbetering. Dus ik zat mij af te vragen wat u dan concreet verwacht te zien in de toekomst. Want als hetgeen wat er in de basisrapportage eigenlijk had horen te staan er niet in staat, verwacht u dan dat de Gedeputeerde toezeggingen gaat doen en dat dan alsnog in de basisrapportage? Want de ervaring leert mij vanuit de vorige periode dat als informatie één keer ontbreekt, dat die dan ook in de komende jaren zal blijven ontbreken.

De voorzitter: De heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ja, dank u wel. Een goede vraag, en dat is ook zeker een vraag die ons bezighoudt. Ik denk, vooruitlopend op heel wat zaken ... Ik wil ook niet vooruitlopen op de antwoorden van de Gedeputeerde. Daar wil ik best nog een stukje informatie uit halen. Wij gaan niet compleet invulling geven aan wat we nu verwachten, maar we stellen wel de doelstellingen in het algemeen. Dus die risicokaders, de matrix, de tijdlijnen sinds 2014. Dus dat geven wij bewust aan. En wij hopen en verwachten ook dat de Gedeputeerde daar hopelijk invulling aan kan geven. Ik kan nog niet vooruitlopen over wat dat dan betekent voor de toekomst.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dat snap ik aan de ene kant. Maar bij de volgende keer dat we de rapportage bespreken, dan gaan we er waarschijnlijk tegenaan lopen dat we weer gaan zeggen tegen

elkaar: niet alles ligt op tafel, we hebben geen goed inzicht, wat zijn die tijdlijnen. En ik wil eigenlijk voorkomen dat we dat gesprek iedere keer weer gaan hebben met elkaar. Dus de vraag is: hoe gaan we ervoor zorgen dat we dat juist gaan vermijden, en dat we uiteindelijk inhoud kunnen bespreken.

De vicevoorzitter: De heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ik hoop dat u mij nog even de tijd wilt gunnen tot in de tweede termijn. En ik beloof u dat ik daarop zal ingaan. In welke vorm hangt af van, nogmaals, de antwoorden van de Gedeputeerde. Maar ik zal zeker op deze zaak ingaan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. En dank voor uw bijdrage in de eerste termijn. Dan geef ik nu het woord aan de heer Blijlevens, namens de fractie van JA21.

De heer Blijlevens (JA21): Dank u wel, voorzitter. In een tijd waarin het vestigingsklimaat in Limburg onder druk staat is de voortdurende commotie rondom Maastricht Aachen Airport wat ons betreft onterecht en contraproductief. JA21 pleit voor ruimte en steun om de luchthaven in lijn met het businessplan in 2035 financieel gezond te maken. Dit vereist geduld, visie en samenwerking. De aanhoudende focus op barrières en obstakels is wat ons betreft niet de juiste koers. JA21 erkent het vitale belang van MAA voor zowel de regionale als de nationale infrastructuur. Laten we beginnen met de duurzaamheid en de financiële gezondheid van de luchthaven. Het realiseren van financiële situatie voor MAA vereist ingrijpende maatregelen, en de focus op verduurzaamheid is hierbij van belang en moet dan ook serieus worden doorgevoerd. Wat betreft de verhuurbaarheid van de luchthavenvoorzieningen voor de periode vanaf 2023 is de ambitie om multifunctioneel gebruik te faciliteren, en zo de verhuurbaarheid snel te verhogen. Dat klinkt veelbelovend. Maar we vragen ons af welke vormen van gebruik precies beoogd worden, welke partijen er actief benaderd worden en of er ruimte is om private investeerders aan te trekken. JA21 is ook benieuwd naar de visie van de nieuwe CEO Joost Meijs, die volgens het businessplan zowel het herstel van passagiersvluchten als vrachtluchten moet realiseren. Wij kijken uit naar de kennismaking, en hopen dat hij zijn visie voor MAA binnenkort duidelijk kan maken.

De voorzitter: Er is een vraag voor u van de heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ja, ik ben een beetje verward. We hebben het vandaag over de basisrapportage, en ik hoor hier een inhoudelijk betoog over wat er moet gaan veranderen bij MAA om eventueel succesvol te zijn. En dat mag wat mij betreft, maar ik weet niet of u nog tot uw punt over de basisrapportage komt. Dus wellicht ben ik te vroeg.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Ik ben hier aan het nadenken over het antwoord. Ja, stel dat ik nu geen vragen heb over de basisrapportage maar wil uiten wat onze mening van MAA is.

De heer Zeedzen (BBB): Dan vraag ik me af of vandaag daar het moment voor een debat is, maar dat laat ik aan de voorzitter over. Dus dan is mijn antwoord daarmee verstrekt, dank u wel.

De voorzitter: Ik ga nog heel even luisteren, maar er zit natuurlijk een kern van een goede waarheid in deze vraag. Maar ik wil niet meteen heel erg streng zijn in de debatten en iedereen meteen zeggen, van: het mag niet, het mag niet. Maar als we proberen om dicht bij het agendapunt te blijven, dan doet u ons allen een plezier.

De heer Blijlevens (JA21): Ik kijk nog even wat ik heb opgeschreven.

De voorzitter: Er is ook nog altijd een tweede termijn.

De heer Blijlevens (JA21): Ik rond af.

De voorzitter: Wij hebben haast de neiging om te zeggen: dank u wel, mijnheer Zeedzen, maar...

De heer Blijlevens (JA21): Ik rond af. Ik had het even over de kennismaking met de nieuwe CEO. Ik heb vanmorgen nog een interview met hem gelezen. Ik kan alleen maar zeggen: dat belooft veel goeds. En ik ga snel terug naar mijn plaats.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Blijlevens. Ik kijk even of mijnheer Nijskens durft. Dat is het geval.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik onderschrijf de visie van de heer Blijlevens, zonet verwoord. In de commissie heb ik eigenlijk ook aangegeven: de basisrapportage ligt voor, maar aangezien sprekers het recht kregen om veel breder uit te weiden mochten wij in de commissie ook veel breder uitweiden. En ik denk dat daar ook het verhaal van de heer Blijlevens op geschreven is. Over de basisrapportage waren we eigenlijk al tevreden in de commissie. Zijn we nog steeds. De resultaten waren we in de commissie niet tevreden over. Zijn we nog steeds niet tevreden over. Maar wij zien wel dat we nu binnen alle kaders van het oorspronkelijke voorstel zijn gebleven. Dus ik maak het niet langer als dat nodig is. Wij zijn tevreden met de basisrapportage zoals die is opgesteld. En wij stemmen in met het voorstel, wat gewoon vraagt om die vast te stellen. Dus vrij eenvoudig.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Dan geef ik het woord aan mevrouw Smeets, namens de SP.

Mevrouw Smeets (SP): Dank, voorzitter. De tijd vliegt, maar van MAA wordt niet gevlogen. Voor de natuur en de omwonenden is dat minder vliegen niet zo'n probleem, maar voor de beurs van deze Provincie en daarmee het belastinggeld van haar inwoners wel. En laat ik zeggen dat de SP € 6,8 miljoen verlies over 2023 geen peanuts vindt, zoals de spreker vanochtend zei. En we hebben hier op 22 november een heel goed debat met elkaar gevoerd. Iedereen heeft uitgesproken dat die resultaten van 2023 teleurstellend zijn, maar ook dat GS hier als aandeelhouder samen met Schiphol Group op moet sturen, en dat de luchthaven aan zet is om te komen met plannen die gaan aangeven hoe de afspraken zoals opgenomen in de businesscase en het amendement zullen worden gehaald. En als het nog mogelijk is, wat dat dan ook betekent. Maar GS heeft ook een rol om verwachte financiële risico's met PS te delen en te bespreken. Maar we moeten ook zorgen voor de gezondheid van onze inwoners. En daarom wil ik vragen aan de Gedeputeerde op welke wijze bijvoorbeeld nieuwe gezondheidsinzichten en rapporten worden meegenomen in eventuele voortgangsrapportages. We moeten niet wachten tot het vijf voor twaalf is om risico's met elkaar te delen. Dan worden wij niet in staat gesteld om strategisch te sturen. We hebben daarvoor inzicht nodig in wat GS als aandeelhouder vindt van prognoses in relatie tot de realiteit, en hoe zij daar ook op bijstuurt. Maar dit geldt niet alleen voor MAA. Dat geldt ook voor alle andere deelnemingen. Er ligt nu een gewijzigde basisrapportage voor. GS heeft ons kans geboden om per mail aan te geven wat er nog moest worden opgenomen in de rapportage. En daar heeft de SP positief op gereageerd, niet wetende dat wij drie dagen geleden een rapportage zouden ontvangen waarin dan ook weer niet al die opmerkingen zijn overgenomen of uitgevoerd. En dat is een beetje teleurstellend. Er zijn toch bepaalde verwachtingen gewekt. Een van die verwachtingen ten aanzien van de rapportage, die ook wij als SP hebben gevraagd in de commissie, gaat over de rol en de meerwaarde van het mede-aandeelhouderschap van Schiphol Group. Dat is niet opgenomen. U bent niet bereid om dit op te nemen in die basisrapportage. En daarover zegt u dat we de komende tijd het overleg gaan voeren tijdens ons Valentijnsoverleg met de CEO. In 2023 zei Gedeputeerde Satijn zelf over het mede-aandeelhouderschap van Schiphol, en ik citeer: 'MAA kan profiteren van de kennis, ervaringen en netwerk van Schiphol, terwijl Schiphol gebruik kan maken van de ervaringen die MAA gaat opdoen met innovaties zoals elektrisch vliegen.' En als ik dan vanochtend een artikel lees van de nieuwe CEO staat daarin: 'Dat zouden wij in het licht van nu niet meer opschrijven,' aldus de nieuwe CEO als het

gaat over dat elektrisch vliegen. Waarom staat in deze basisrapportage toch niets vermeld over het aandeelhouderschap van Schiphol Group? Maar misschien is de meerwaarde van Schiphol Group de kennis, ervaring en het netwerk van CEO Meijs, die gedetacheerd is vanuit Schiphol. De CEO volgt ons, maar laat zich niet aantasten in zijn humeur. En ik kan u zeggen dat dit soort artikelen dit Statenlid enigszins aantasten in haar humeur. Want hoe kan het nou dat onze CEO van MAA wel blijkbaar met de pers wil spreken, maar niet voor 14 februari met ons dat gesprek wil voeren. In het stuk sowieso ook in De Limburger wordt gezegd dat er de komende jaren flink wordt geïnvesteerd in vracht. En dat we nog de komende jaren ook weinig winst moeten verwachten, en pas in 2027 zal er een break-even zijn met groei naar 2030. De focus ligt op Cargo en een goede afhandeling van vracht. Wij kijken in ieder geval vol verwachting uit naar de presentatie van de CEO, of dat vele investeren ook gaat leiden tot aanpassing in de strategie en de businesscase. Maar van ons mag hij daar kritische vragen over verwachten.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schuurin, namens de PvdA.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Ik mag het vandaag overnemen van onze fractievoorzitter, voor de eerste keer over dit onderwerp. En de reden dat ik dat aandurf is inderdaad, het werd net al genoemd, dat we hier vandaag geen nieuw besluit nemen over het vliegveld, maar over de basisrapportage die voorligt. Het lijkt een beetje traditie te worden: de laatste vergadering van het jaar over Maastricht Aachen Airport. Het is een dossier dat voor grote maatschappelijke beroering zorgt, en dat hebben we vanochtend ook weer gezien met demonstraties, insprekers. Ik kan me goed voorstellen dat de tribune na deze heel lange dag niet meer zo vol zit, maar er is in ieder geval altijd genoeg belangstelling. En ik denk dat we mensen ook moeten bedanken voor die tomeloze inzet. Want de PvdA begrijpt die bezorgdheid over het vliegveld heel goed. En niet voor niets hebben wij in 2022 tegen het openhouden van MAA gestemd. We maakten ons toen zorgen over de gezondheid van omwonenden, over de leefbaarheid in het gebied, en over de financiën. Maar het feit is dat ondanks die stem van ons een meerderheid in Provinciale Staten uiteindelijk besloot om in het vliegveld te investeren. En democratie is ook: genomen besluiten accepteren. Dat we nu twee jaar later moeten constateren dat de resultaten tegenvallen, maakt ons bezorgd. En daarmee kom ik dan bij het stuk dat vandaag ter besluitvorming voorligt: de basisrapportage. Wie voor de basisrapportage stemt is niet automatisch voor het vliegveld. Het is een instrument waarmee wij de voortgang, of het gebrek aan voortgang op het vliegveld moeten kunnen volgen. En dat is de vraag die vandaag centraal staat: kunnen wij nou op basis van deze rapportage goed genoeg volgen hoe het gaat met MAA? En in grote lijnen denken wij dat dat op basis van deze rapportage kan, al zien we op sommige plekken ruimte voor verbetering. Voor de PvdA is daarin het belangrijkste punt dat we eigenlijk alleen maar rapporteren op de businesscase van MAA. We lijken bijna te vergeten dat wij als Provinciale overheid nog een andere rol hebben. In het economisch beleidskader hebben wij als overheid doelen gesteld, en in dat beleidskader beargumenteren wij ook waarom MAA een bijdrage levert aan deze doelen. De PvdA vindt daarom dat je in een rapportage over het vliegveld dan niet alleen moet rapporteren over de businesscase vanuit onze rol als aandeelhouder, maar ook moet reflecteren op de mate waarin het vliegveld nu daadwerkelijk bijdraagt aan het behalen van onze economische doelen. In het gewijzigde voorstel geeft GS aan dat de rapportage hier al in voorziet. Alleen, wat ons betreft geldt dat wel voor de punten uit het amendement dat wordt genoemd en wellicht zelfs het coalitieakkoord, maar niet in dezelfde mate voor bijvoorbeeld de doelenboom van het economisch beleidskader. De vraag is daarom hoe het College hiernaar kijkt. Zou het College kunnen toezeggen om deze rapportage aan te vullen met een reflectie op de mate waarin MAA bijdraagt aan het behalen van onze beleidsdoelen? We hebben het vliegveld immers niet gered omdat we zo graag een vliegveld wilden redden, maar omdat de meerderheid van Provinciale Staten van mening was dat MAA onmisbaar was voor onze economie, het verstevigen van ons vestigingsklimaat, het versterken van Limburg als toeristische bestemming, het behouden van de TEFAF, het verzekeren van voldoende werkgelegenheid in de regio. En als dat de redenen zijn om een vliegveld open te houden, laat dan nu ook de toegevoegde waarde van dat vliegveld zien in deze rapportage. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Schuurin. Dan geef ik nu het woord aan de heer Loomans, namens de fractie van Horizon.

De heer Loomans (Horizon): Voorzitter, nu de besluitvorming betreffende Maastricht Aachen Airport twee jaar achter ons ligt en we het sindsdien hebben over het Groot Project Transitie MAA is het een juiste beslissing om het format voor de periodieke rapportages te herzien. Op de basisrapportage die nu voorligt is in de commissie uitvoerig commentaar gegeven. En de mededeling portefeuillehouder van eerder deze week geeft aan dat meerdere van de gemaakte op- en aanmerkingen in toekomstige rapportages zullen worden meegenomen, maar niet allemaal. Het wordt dus nog even afwachten hoe de eerstvolgende rapportage er precies uit gaat zien, en of die meer helderheid gaat geven. Het lastige is dat je een rapportageformat niet los kan zien van wat er gerapporteerd wordt – in dit geval met betrekking tot de ontwikkelingen rond MAA. En wat dat betreft zie ik dat die ontwikkeling min of meer precies volgens mijn verwachtingen verloopt. Helaas kan ik daar geen voldoening uit halen, omdat ik het allemaal zo zonde vind van het geld en de verspilde energie. Mijn mening wat dat betreft is en was helder: MAA was niks, en het gaat ook niks worden. Mijn verwachting is dan ook dat de nieuwe CEO bij MAA weinig aan de situatie kan veranderen, en MAA ook de komende jaren blijft doormodderen. Jammer, want we kunnen er niet omheen dat de Provincie daardoor toch een aanzienlijk risico loopt. Over die risico's staat ook iets vermeld in het Statenvoorstel, bij punt 5. Ik citeer: 'In de basisrapportage worden de risico's die de Provincie loopt benoemd en toegelicht, en wordt aangegeven welke beheersmaatregelen de Provincie kan nemen.' Wat hierover dan feitelijk in de rapportage wordt vermeld is wel erg mager. Het College monitort en, laat ik dan maar zeggen een beetje ongenueanceerd gezegd: spreekt af en toe eens iemand aan om zijn zorg over te brengen. En gezien de belangen en de omvang van de belangen van de Provincie, vind ik die houding te veel lijken op: we staan erbij en we kijken ernaar. En dat lijkt mij in deze situatie toch onvoldoende. Ik zou het College daarom willen oproepen om risico's niet alleen veel duidelijker in kaart te brengen, maar ook veel grondiger te onderzoeken waarom de verwachtingen uit het businessplan niet uitkomen. Zonder een grondig onderzoek naar de achterliggende oorzaken is het onmogelijk om doeltreffende beheersmaatregelen te benoemen en te nemen, en zal het risico voor de Provincie en ook Limburg alleen maar groter worden. Voorzitter, om af te ronden: ik denk dat we inmiddels kunnen constateren dat het businessplan MAA waar PS twee jaar geleden mee akkoord gegaan is te optimistisch was, en de verwachtingen in ieder geval *nog* niet zijn uitgekomen. Wat mij betreft heb ik daarom de behoefte de luchtkastelen achter ons te laten, en met beide voeten op de grond te gaan kijken naar een realistisch plan voor de transitie MAA. Wat daar dan ook uit moge komen. En ik hoor graag van het College of ze daarin mee wil gaan. Dan rest mij nog de vraag wat wij nu straks besluiten als wij dit Statenvoorstel vaststellen. Zijn we dan akkoord met het format van de basisrapportage? Of met de inhoud, dus met de voortgang van het Groot Project Transitie MAA? Met andere woorden, betekent een voorstem dat we akkoord zijn met alleen het format, of juist met de voortgang van het groot project? Of misschien beide? Dus misschien dat de Gedeputeerde dat nog kan toelichten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Depondt, namens het CDA.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Voorzitter, u weet dat wij eerder redelijk kritisch waren over de voorliggende basisrapportage MAA. En wij zien nu, ook als de opmerkingen die in de laatste commissievergadering nog gemaakt zijn worden verwerkt, een aanzienlijke verbetering. En wat ons betreft kunnen we daarmee voorlopig wel leven. Maar, en ik word een beetje saai, ten opzichte van het vorige punt: we hebben natuurlijk ook wel afgesproken dat we willen komen tot een meer generieke vorm van rapportage door GS aan PS inzake deelnemingen. En de inhoud daarvan wordt bepaald door eenieders rol en verantwoordelijkheid. Dat speelt hier ook. En daarbij ligt in de discussies tot nu toe vooral de focus op het feit dat GS de aandeelhoudersrol vervult namens de Provincie in onze deelnemingen, en niet PS. En dat maakt het ook wel lastig in de discussie. Want dat betekent dat dat ook wordt vertaald, van: PS hoeft dan ook niet dezelfde informatie te krijgen als GS in haar rol als aandeelhouder. En dat is in de kern waar. We hebben het daar net eigenlijk ook over gehad, dus ik ben een beetje aan het herhalen. Maar dat suggereert een

soort open positie van PS. En die is er niet. En dat is iets waar we het nog wel een keer over moeten hebben, en wat ook effect zal hebben op rapportagevormen – voor MAA en voor LEF, maar voor alle deelnemingen. En dat is dat de kaderstellende rol, de budgethoudersrol, de kapitaalverschaffersrol en de controlerol van PS wel degelijk aan de orde is ten opzichte van GS als het gaat om deelnemingen. En daar hoort dus ook een passende periodieke rapportage van GS aan PS bij. Niet van MAA aan PS, maar van GS aan PS. Zodat wij kunnen toetsen of datgene wat wij aan de voorkant vaststellen aan de achterkant ook gebeurt. En als dat niet gebeurt, wat er gebeurt om dat bij te stellen. En dat is omdat het hier om publiek geld gaat. We hebben het daar net ook vrij uitvoerig over gehad. En daarmee wij ook een publieke verantwoordelijkheid hebben als PS om daar de vinger aan de pols te houden. We hebben het nu over publieke rapportages, maar wij snappen ook het feit dat bij verschillende deelnemingen er sprake kan zijn van bedrijfsgevoelige informatie, die wij vanuit onze rol wel zouden moeten hebben om onszelf daar een oordeel over te kunnen vormen, maar die iets minder passend zijn in het publieke debat en in het instrument van publieke rapportage. En als dat dan gaat leiden tot een situatie waarin GS zegt 'u krijgt die informatie niet, want dan komt die in de publieke sfeer en dat is bedrijfsgevoelig, en dat doen wij dus niet', dan legt dat feitelijk druk op het feit, het uitgangspunt dat PS te allen tijde tijdig en adequaat geïnformeerd moet zijn vanuit haar rol. Wij vragen het College dan ook om in die discussie en ook in die verdere uitwerking van die rol rondom deelnemingen – dat geldt hier ook voor MAA – niet alleen te kijken naar het instrument van de publieke rapportage, maar dat te combineren – daar waar nodig, daar moeten we in alle zorgvuldigheid mee omgaan – ook met tussentijdse vertrouwelijke informatie in andere sessies. Want anders dan lijkt het alsof onze rol alleen maar gediend kan zijn met een publieke rapportage, waar vervolgens de helft niet in staat wat we graag willen weten omdat het bedrijfsgevoelig is, en dan weten we nog niks. Dus misschien de oproep aan het College om het begrip 'rapportage' wat te verbreden, en niet alleen maar tot een fysiek document waar wat informatie in staat. Voorzitter, in deze basisrapportage staat ook de stand van zaken per peildatum 1 juli 2024. En in de commissie heeft dat al heel veel aanleiding gegeven tot allerlei discussie, en het roept ook insprekers op om daarop te reageren. Maar heel formeel hoort de inhoud van die rapportage niet in een Statenvergadering thuis maar in een commissievergadering, want daar behandelen we voortgangsrapportages. Dus ik ga daar vandaag ook niet te veel over zeggen. Ik beperk me nu even tot het format. Wat ik daar alleen nog over kwijt wil, is dat wij twee weken geleden heel expliciet hebben aangegeven dat wat ons betreft wij afspraken hebben gemaakt met MAA over een transitiepad. En dat wij ons daar ook aan zouden moeten houden, al was het maar vanuit betrouwbaarheid van bestuur.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Depondt. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Fischer, namens de fractie van 50PLUS, vanaf eigen plek.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Deze voortgangsrapportage van Maastricht Aachen Airport is uitgebreid besproken in de commissie ESA. En 50PLUS heeft eigenlijk niet de behoefte om deze discussie nog een keer over te doen. Wij danken de Gedeputeerde voor de mogelijkheid om nog aanvullend commentaar te geven op de basisrapportage. En hier heeft onze fractie gebruik van gemaakt, en we zien de volgende rapportage vol verwachting tegemoet. Hoewel de huidige keuze voor het vliegveld Maastricht Aachen Airport niet de keuze van 50PLUS was, is 50PLUS van mening dat we wat meer afstand zouden moeten nemen en het aan de professionals over moeten laten. Het zou verstandig zijn om wat meer rust te creëren, en niet bij ieder incident Maastricht Aachen Airport tot gesprekstema te maken in de Staten. Dit vergroot de kans op succes van het slagen van het businessplan van Maastricht Aachen Airport. 50PLUS blijft wel aandacht vragen voor het beperken van de overlast. Hieraan kunnen echt geen concessies worden gedaan. We waarderen het feit dat op Valentijnsdag 2025 de directeur van Maastricht Aachen Airport een toelichting wil komen geven in een besloten vergadering. We vinden het wel vreemd dat hij recent een groot interview gaf in onze lokale krant. Dit voelt wel als: Provinciale Staten van Limburg pas de tweede liefde van deze directeur. En dat is jammer. Ten aanzien van de exitstrategie is bij de bespreking van het Zuidelijke Rekenkamerrapport ook aangegeven dat een risico in het gebruik te moeten maken van de exitstrategie groter is als je een hebt, omdat dit toch voor de buitenwacht aangeeft dat je zelf minder gelooft dat het een

succes wordt. Laten we hopen dat er snel een solide situatie ontstaat, en dat het dossier Maastricht Aachen Airport niet meer zo'n prominente plaats heeft op de hoofdpagina van L1 Nieuws. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik nu het woord aan de heer Vaessen, namens de fractie van D66.

De heer Vaessen (D66): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de nieuwe basisrapportage over Maastricht Aachen Airport, conform de Regeling Grote Projecten. Nu is de verleiding natuurlijk ontzettend groot om die hele vliegvelddiscussie over te doen, maar dat gaan we toch echt niet doen. Het volstaat te zeggen dat D66 niet voor openhouden en nieuwe investeringen heeft gestemd in het verleden, omdat er voor ons te veel zorgen waren over het verdienmodel, de toekomst en de omwonenden. Dus we blijven het dossier kritisch volgen. In de commissie heeft D66 al aangegeven behoefte te hebben aan wat meer onderbouwing van de door de directie uitgesproken positieve verwachtingen voor de toekomst. Voor D66 is niet duidelijk waar we dat nu aan kunnen toetsen. Waar zijn die verwachtingen eigenlijk op gebaseerd? Want wij zien MAA de cargo-strijd met Luik nog niet winnen. En over lijnvluchten, <onverstaanbaar> en E-Aviation zijn onze verwachtingen ook al niet zo hooggespannen. Dat gezegd hebbende, D66 is niet tegen het vaststellen van een basisrapportage. Er moet immers een basis liggen om dit groot project te kunnen blijven monitoren door middel van voortgangsrapportages. In onze ogen staat er in deze rapportage wat veel wensdenken, maar we zullen dat bij de komende voortgangsrapportages wel zien, of we dat bij het juiste eind hebben of niet, en op dat moment daar ook op reageren. Voorzitter, D66 zou het conform het ZRK-rapport Grip op Investeringen wel goed vinden om meer helderheid te geven over tot hoever de Provinciale betrokkenheid moet blijven reiken als er in de toekomst aanvullende financiële vragen zouden komen in de richting van de Provincie. Waar gaan we die begrenzen? En daarom zullen we de al rondgedeelde moties van de Partij voor de Dieren en GroenLinks ook mee indienen. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Vaessen. Dan geef ik nu het woord aan de heer Franssen, die even *en route* is. Goede timing. Daarom ga ik naar de heer Van Bijnen, namens de fractie van PVV.

De heer Van Bijnen (PVV): Ja dank u wel, voorzitter. <onverstaanbaar> vliegveld. Tot zover het Limburgs. Het voelt in ieder geval in de Statenzaal aan alsof we twee jaar terug in de tijd zijn beland met de discussie over MAA. Maar het gaat vandaag toch echt over het vaststellen van de vorm van de nieuwe rapportage om de transitie van MAA goed te kunnen volgen. We hebben als PVV zijnde het gewijzigde Statenvoorstel gezien en gelezen. We zijn in ieder geval blij met de suggestie van de PVV, dat die is overgenomen, de bronvermelding te plaatsen bij cijfers en grafieken. Hij is overgenomen, zoals te lezen valt. Dan het rapporteren van het Omgevingsfonds, voorzitter. Als PVV hebben we reeds aangegeven dat we een omschrijving willen van de aanvragen binnen het Omgevingsfonds, en de inkomsten en de uitgaven willen zien. Op deze manier kunnen we als Provinciale Staten ook monitoren of het Omgevingsfonds functioneert zoals wij dat in gedachten hadden. De vraag hierbij aan het College is dan ook: wij hadden gelezen in het stuk dat u in gesprek gaat met het bestuur van het Omgevingsfonds, wanneer gaat u dat doen? En hoe bent u nu zonder dat gesprek van plan zelf te gaan rapporteren over het Omgevingsfonds, in de basisrapportage? Dan voorzitter, het gedeelte E-Aviation. Wij lezen dat GS de luchthaven zelf gaat vragen om hier een beschrijving over te geven. Een suggestie vanuit de PVV zou zijn dat er ook eerlijk over gerapporteerd mag worden als het één grote flop blijkt te zijn. Want dat was namelijk toch al onze verwachting. Dan voorzitter, een stukje openheid en transparantie. Er is al veel gezegd over de besloten bijeenkomst van 14 februari 2025, waarbij de nieuwe directeur de plannen van MAA komt toelichten. We hopen op 14 februari natuurlijk allemaal een liefdesverklaring te ontvangen en vele bloemen en cadeautjes. Echter zou dit voor iedereen zo moeten zijn, en niet exclusief voor Statenleden. Want iedere burger van Limburg heeft hier recht op. Door de Gedeputeerde wordt redelijk geheimzinnig gedaan over de plannen van MAA, als er vragen worden gesteld. In de afgelopen tijd is dat vaker gebeurd. Maar vervolgens verschijnt er dan op 30 november 2024 in De Limburger een groot artikel met de plannen van MAA: luchtvracht krijgt topprioriteit op MAA. We verwachten van de Gedeputeerde dat hij op de hoogte is van de plannen van MAA. En we

vragen hem dan ook verantwoording af te leggen aan de Staten op het moment dat er vragen worden gesteld. Over het algemeen, om terug te komen op de rapportage, zijn we redelijk tevreden. We hopen alleen dat MAA snel een groei gaat doormaken, zodat we ook betere cijfers mogen gaan terugzien in de rapportage in de toekomst uiteraard. Tot zover de eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van Bijnen. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Boven, namens de Partij voor de Dieren. Als het gesprek met de heer Zeedzen klaar is, tenminste.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u voorzitter, voor het geduld. Normaal gesproken bedanken wij ook altijd de sprekers als ze hebben ingesproken. Alleen, dit keer zijn ze er allemaal niet meer. Maar ik wil ze toch bedanken. En dan met name de sprekers 1 en 3, omdat die een aantal toelichtingen voor mij overbodig maken om die te geven. Wat de Partij voor de Dieren betreft zijn er zo veel en zulke grote afwijkingen van het businessplan werkelijkheid aan het worden dat een heroverweging over doorgaan in zicht begint te komen. Het is daarbij belangrijk dat op tijd en zichtbaar wordt wat de gevolgen zijn als de resultaten van MAA niet beter worden dan in de huidige werkelijkheid. Wat de Partij voor de Dieren betreft is het duidelijk dat de businesscase uit 2022 te optimistisch is geweest. In de commissie hebben wij vragen gesteld over welke effecten de nieuwe CEO en het verbeteren van de service door procesoptimalisatie gaat brengen. Wij hebben dat aangekaart omdat we de invloed van de nieuwe CEO en verbeterde service op volumes als beperkt zien. Het is de product-marktcombinatie, of zeg de marktomstandigheden, die bepalen of de afgesproken plannen uit de businesscase gerealiseerd worden. Gezien de marktomstandigheden verwachten wij dat 2023 en 2024 het begin van een structurele dip zijn. Uit de rapportages blijkt dat het verlies voor belasting € 9,1 miljoen bedraagt. En dat is een van de opmerkingen die ik over de rapportage heb. Er worden zo veel verschillende vormen van winst gedraaid dat daar makkelijk verwarring over kan bestaan. Ik denk dat dit € 2 miljoen meer is dan in de businesscase was opgenomen, terwijl de renovatie van de landingsbaan al was meegewogen in de businesscase. De volumes van 2024 zijn vergelijkbaar met 2023. Dus een verlies van rond de € 9 miljoen voor belasting is waarschijnlijk. En dat is bij elkaar dan al € 6,5 miljoen meer dan in de businesscase was opgenomen. Als het financieel tegenzit is voorzichtigheid een normale reactie. Ons voorstel is daarom om voorlopig de niet-essentiële investeringen, bijvoorbeeld in vastgoed, uit te stellen. Wij hebben daarvoor een motie ingediend om niet-essentiële investeringen... Nee, om het College te vragen om als aandeelhouder te kijken om te vragen ... Nee sorry, ik zal het dictum gewoon voorlezen. Ik denk dat dat handiger is. 'Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten als aandeelhouder te pleiten voor het uitstellen van investeringen die niet een directe bijdrage leveren aan het verhogen van de aantallen passagiers en vrachtluchten.' Meer verlies betekent óf minder liquiditeiten óf meer leningen en uiteindelijk bijstortingen door de aandeelhouders, met negatieve effecten op de solvabiliteit tot gevolg. Deze gevolgen maken dat bij een exit voor de Provincie de kosten bijna een-op-een extra met het verlies toenemen. Zodoende draait de Provincie zich steeds vaster in MAA, zonder dat er extra geld naar MAA gaat. Bij een bepaald niveau aan extra kosten ten opzichte van de businesscase, extra risico's of afwaarderingen is het noodzakelijk dat Provinciale Staten de gelegenheid krijgen om tijdig en integrale heroverwegingen te maken. Wat hierbij essentieel is, is dat in een zo vroeg mogelijk stadium informatie naar de Staten komt over dreigende kosten en risico's. Zo tijdig dat deze Staten niet geconfronteerd worden met een min of meer voldongen feit. Via motie hebben wij getracht een zodanige ... die informatie op tijd te krijgen zonder dat daarbij bedrijfsgevoelige informatie aan ons moet worden verstrekt. Want dat is altijd de discussie over indicatoren, in dit verhaal. En ik zal dat dictum voorlezen. 'Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten een indicator te ontwikkelen waarmee minimaal een half jaar van tevoren duidelijk wordt dat zekerheden voor een lening door de Provincie nodig zijn of op een andere manier extra geld of lening van de Provincie of Schiphol door MAA wordt gevraagd. Zodra duidelijk wordt dat deze indicatie zich voordoet, dit onverwijld aan Provinciale Staten Limburg te melden.'

De voorzitter: Er is een vraag voor u, van de heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Ja, een vraag en direct ook een opmerking, hoor. Maar misschien eerst de vraag richting u, kunt u erover nadenken. Maar ook een opmerking richting de voorzitter meteen. Luister even mee. Hoe wilt u deze moties... Stel, deze moties halen het, hoe moeten deze vorm krijgen in deze basisrapportage? We hebben het over een vorm van de basisrapportage. Dus ik ben heel benieuwd hoe dat vorm krijgt in een basisrapportage. Want wat u vraagt hoort volgens mij niet thuis in een basisrapportage. En u probeert nu beleid open te breken en het bestuur nieuwe dingen mee te geven. Dat begrijp ik van uw kant. Maar ik wil toch even ingrijpen dat we het hier over de vorm van de basisrapportage hebben. Dus daar graag een antwoord op. En meteen richting voorzitter: kan dit allemaal wel?

De voorzitter: Mevrouw Boven eerst.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, ik zal erop reageren. Kijk, de basisrapportage is opgesteld vanuit het idee dat het allemaal goed gaat. En wat ik graag wil is dat er ook gekeken wordt naar wat er gebeurt als het niet goed gaat. En de basisrapportage is een middel om ons te informeren, zodat wij onze controlerende rol kunnen uitvoeren. En daar stel ik vragen over.

De voorzitter: De heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Ja, dan toch echt een vervolgvraag. Want sowieso, de basisrapportage is niet alleen opgesteld wanneer het goed gaat. De basisrapportage is de informatie die wij krijgen om te kijken hoe de voortgang is. Die hoeft niet altijd positief te zijn; dat is op heel veel stukken niet. Alleen, ik vraag u: hoe wilt u uw motie straks in die rapportage zien? Want het gaat hier over de vaststelling van de vorm van die rapportage. En wat u vraagt zijn volgens mij dingen die niet kunnen vastgelegd worden in die rapportage, maar misschien heb ik het mis. Maar dan kijk ik toch even naar de voorzitter en het bestuur, van: we hebben het hier afgesproken, de vergaderorde, we hebben het over die vorm. Maar u komt met allemaal nieuwe dingen rondom het thema MAA, en volgens mij wilt u daarmee nieuw beleid neerleggen. En volgens mij moeten we dat vandaag niet doen in de vorm van een basisrapportage. Als u dat wilt kunt u dat in de vorm van een motie vreemd doen, of een agendering zeg maar, in een commissie. Maar dit lijkt me niet het moment.

De voorzitter: Mevrouw Boven. En dan zal ik dadelijk zelf reageren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja dank u, voorzitter. In de businesscase staan ook hele stukken die gaan over de risico's van solvabiliteit en over liquiditeit. En ook dat de risico's van de afname van vluchten daar grote invloed op hebben. En ik heb in de basisrapportage daar niks over gezien. En daar probeer ik invulling aan te geven.

De voorzitter: Tot slot de heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Oké, dus als ik het goed begrijp wilt u dus iets toevoegen wel aan die basisrapportage.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ik wil iets toevoegen aan die basisrapportage. En ik probeer iets te vinden... Sorry, voorzitter. En ik probeer iets te vinden waarbij niet wordt gezegd dat dat bedrijfsgevoelige informatie betreft.

De voorzitter: Ja, voldoende beantwoord voor u? Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Voorzitter, volgens mij wat mevrouw Boven hier vraagt is over een rapportage van GS over de risico's. En dat we die ook vooraf op een goede manier met elkaar hebben besproken. Dat heb ik juist, toch?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, maar ook op een zodanige manier... Nee, elke keer als we het over bijvoorbeeld de informatie waar ik het net over had, over solvabiliteit, wordt gezegd: dat is onderdeel van de bedrijfsgevoelige informatie. En daardoor komt het niet naar boven in de risicoanalyse. En bovendien, in de risicoanalyse zoals die er nu staat wordt niet gezegd dat het zou kunnen zijn dat de aantallen niet, nooit gaan stijgen. Daar staat alleen maar dat er kleine afwijkingen zijn. Dat is een van de laatste – ik zou dat moeten opzoeken, welke dat is. Dus ik vind dat in die risico's het risico wat ik net noemde nu al onvoldoende in staat, terwijl het wel in de businesscase wordt genoemd bij de eerste risicoanalyse.

De voorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja dank, voorzitter.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Volgens mij op bladzijde 32.

Mevrouw Smeets (SP): Mevrouw, heel fijn dat u zelfs dat nog weet, op welke bladzijde het staat. Maar volgens mij... Een vraag aan mevrouw Boven. U weet dat we hebben afgesproken met elkaar dat we sowieso twee keer per jaar op deze basisrapportage, voortgangsrapportages rapporteren. Dat er ook een amendement 181 ligt en waar ook in een motie naar verwezen wordt, waarin we hebben uitgesproken met elkaar dat we willen dat er een risicoanalyse op alle deelneming komt. GS heeft toegezegd dat ze daarin dat ook met ons gaan bespreken. En MAA is daar natuurlijk onderdeel van. Dat heeft u gelezen, toch?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dat heb ik gelezen. Tot nu toe vind ik dat het best wel lang duurt voordat daar invulling aan wordt gegeven. En ik heb gemeend dat ik niet zo lang wilde wachten.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Fijn dat u dat zegt, want ik heb de Gedeputeerde de vorige keer nog een opdracht daartoe gegeven. Dus volgens mij gaat daar nu wel wat vaart in komen.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nu wel.

De voorzitter: De heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ja dank u wel, voorzitter. Het is niet zozeer een vraag aan mevrouw Boven, maar toch ja, ik weet niet of het een punt van orde is. Toevallig was de heer Blijlevens de eerste spreker na mij. En ik heb gereageerd, van: laten we het op de casus houden van vandaag. Want volgens mij hadden we in de commissie afgesproken dat we breder mochten praten, maar vandaag heb ik die afspraak in ieder geval gemist. Na mij zijn nog een aantal sprekers geweest waar dat toch wordt toegelaten. Ja, ik wil er wel op wijzen dat ik niet bij iedereen ben opgestaan omdat ik dat niet mijn rol vind, maar dat ik het wel belangrijk vind dat we ons aan ons onderwerp houden. Want ik vind deze discussie ook heel erg inhoudelijk gaan.

De voorzitter: Het is de grens opzoeken van: tot hoever gaat het onderwerp. En de sprekers gehoord hebbende heb ik via de heer Blijlevens gevraagd: blijf zo dicht mogelijk erbij. Je kunt het niet helemaal alleen maar sec gaan doen. Dat was bij de commissie al niet. Het is heel lastig om daar helemaal geen zij-uitstapjes te maken. Dus ik heb dat inderdaad toegestaan. En ik heb tot dusverre hier en daar uitstapjes gehoord, maar iedereen wel met als uitgangspunt van wat de basisrapportage had gegeven. Daarom was

het voor mij geen aanleiding om de discussie helemaal klein te slaan, want dan blijft er weinig over, denk ik. Dat was mijn redenen om het zo toe te staan. Mevrouw Boven, aan u het woord.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Ik ben nu wel even aan het kijken waar ik ben gebleven. Ja, dan wat betreft het elektrisch vliegen. Ik zal dan de toelichting beperken, en me alleen richten op de vragen die ik dan graag in de rapportage beantwoord zou willen zien. In de rapportage staat namelijk dat MAA een verkenning is gestart naar de mogelijkheden, naar de te treffen voorzieningen om E-Aviation in de toekomst te kunnen accommoderen. Wat wij in de rapportage over elektrisch vliegen hadden willen weten, is: welke nieuwe inzichten zijn er over de mogelijkheden van elektrisch vliegen? Is het verantwoord om met deze nieuwe inzichten te investeren in faciliteiten voor elektrisch vliegen? Zijn de verwachte aantallen elektrisch vliegende passagiers voor de langere termijn nog reëel? En wat betekent dat voor de verwachte solvabiliteit van MAA in de businesscasetermen? Onze vraag aan de Gedeputeerde is of in de volgende rapportage antwoord op bovenstaande vragen bij het onderwerp 'elektrisch vliegen' kan komen. En dan hebben wij in de commissie nog vragen gesteld over de zeer zorgwekkende stoffen en ultrafijnstof. En Gedeputeerde heeft aangegeven dat, de inspreker gehoord hebbende, dat hem dat ook zorgen baart. En in de rapportage zou ik graag op willen laten nemen: de ontwikkelingen die er zijn en de metingen die er zijn met betrekking tot de zeer zorgwekkende stoffen en de ultrafijnstof. Dank u, dat was het.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. Dan geef ik nu het woord aan de heer Franssen, namens de fractie van LOKAAL LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL LIMBURG): Ja dank u wel, voorzitter. Ik had vijf blaadjes, voorzitter. En naar aanleiding van toch het dilemma – we houden ons aan de inhoud of houden we ons er niet aan – heb ik bewust gekozen om de middenweg te kiezen, en heb ik er dus twee weggelaten. Dus we gaan naar pagina 2, voorzitter. En we hebben het dus over de vorm en de opzet van de basisrapportage. Het oorspronkelijk Statenvoorstel is weliswaar verbeterd ten opzichte van mei jongstleden, maar nog lang niet op elk onderdeel naar de zin van LOKAAL LIMBURG. We hebben dat eigenlijk ook al uitgesproken in de commissievergadering. Een van de kernpunten van LOKAAL LIMBURG is – en dat hebben we dit jaar meermaals aangegeven – dat we in de basisrapportage een aparte paragraaf willen zien die geheel gewijd is aan de invloed die Schiphol als mede-aandeelhouder van 40% heeft. Dit wordt eigenlijk ook gevraagd door een aantal andere fracties, en wij vinden dat ook heel belangrijk. Dit is nog niet als zodanig opgenomen in de basisrapportage. En dat geldt ook voor de onderbouwingen van prognoses. Het risicomanagement moet concreter en uitgebreider worden omschreven. Dat is één andere wens van onze fractie, die in de commissievergadering is meegegeven. Dat geldt ook voor de aanscherping van de risicorapportage. LOKAAL LIMBURG heeft destijds ingestemd met een kleinschalige regionale, omgevingsbewuste luchthaven. Daarom zijn we in de geduldige afwachting van een rapportage over de ingezette middelen van het Leefbaarheidsfonds, ook al is dit losgekoppeld van politiek en belegd in een stichting. En daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Dan geef ik nu het woord aan de heer Driessen, namens Forum voor Democratie.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. We hebben dit voorstel uitvoerig behandeld in de commissie, onder andere. En laat ik vandaag sportief zijn en de VVD tegemoet komen door niet nog een keer helemaal uit te werken wat er wel en niet goed is aan het vliegveld, hoe de cijfers ervoor staan. Ik denk dat wij daar met z'n allen uitvoerig en ook nog wel eens een keer constructief over van gedachten hebben gewisseld. En ik denk dat we ook elkaars meningen daar heel goed over kennen, wat we wel en niet willen met de financiën van het vliegveld. En dat is denk ik waar de rapportage over hoort te gaan. Dus ik wil vandaag eigenlijk gebruiken om wat wensen mee te geven die wij dan wel hebben. Want elkaars mening, die kennen we al. En ik wil toch misschien een keer respecteren van de VVD als we het er elke keer over gaan hebben hoe het gaat, dan kan het misschien dus ook nog eens een keer slechter gaan.

We zouden het heel fijn vinden als we straks een keer samen met de rest van de belanghebbenden daar een open gesprek over kunnen voeren en in ieder geval dat verder kunnen uitwerken. En wat ons betreft werkt dat ook een stuk constructiever dan elke keer een hele krant vol hebben, vol met gegevens over MAA, of in ieder geval een potentiële sluiting over MAA. Want dat staat een constructief debat daarover in de weg. Wij zijn voor verschillende oplossingen, die we ook in de commissie al hebben aangegeven, zoals eventueel een koper vinden et cetera, die ook out of the box kunnen zijn. En wat ons betreft hoeven we dan niet honderd keer te herhalen in wat voor een financiële situatie het vliegveld zich begeeft. Dan nog één klein punt om mee te geven: wij zouden wel graag van de Gedeputeerde willen zien, en misschien zelfs daar een extra sessie, dat is een vraag, willen hebben alvorens we een bijeenkomst hebben met de andere belanghebbenden, welke opties wij zelf op tafel zien. Dat kan ook daarna, hoe wij die samen overwegen. En liefst hebben we die in besloten kring en niet in de openbaarheid, omdat we dan beter met elkaar van gedachten kunnen wisselen zonder dat dit bepaalde emoties oproept of weer een artikel in de krant oplevert. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Driessen. Dan geef ik tot slot het woord aan mevrouw Mertens, namens GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik zal meteen tot de kern komen, want het is al 17:00 uur geweest en er zijn mensen die op de vrijdagmiddag om 17:00 uur heel andere dingen doen, zoals vrijdagmiddagborrels en van die dingen, hè. En wij zitten lekker te vergaderen. En er zijn nog twee agendapunten te komen, dus snel aan de bak. Voorzitter, waar wij als PS naar op zoek zijn is: grip op deze investering, en het vertrouwen dat wanneer het dreigt mis te gaan dat we hier dan op tijd zicht op krijgen. Dat stelt ons als PS namelijk in de positie om te controleren, om te beoordelen of beleid dat we in dit huis maken ook goed uitgevoerd wordt en of dat beleid de kaders volgt die wij hebben gesteld. Het zal nog moeten blijken of met de huidige vorm van rapporteren dat het geval zal zijn. Wij hebben er als GroenLinks niet zo veel vertrouwen in dat we met deze manier van rapporteren voldoende grip hebben. Er ontbreekt namelijk een belangrijk onderdeel. Dat is die exitstrategie. Die exitstrategie staat weliswaar in de aandeelhoudersovereenkomst, maar die heb ik nog niet kunnen inzien. Die ligt ter inzage bij de Griffie. Die kan ik alleen maar onder geheimhouding bekijken. En het vervelende is dat als ik hem heb ingezien, dat ik er daarna ook niet over mag spreken in de openbaarheid. Dus dan voel ik mij beperkt in mijn volksvertegenwoordigende functie. Voorzitter, daarom dat wij met een motie komen. Daarvan zal ik het dictum zo dadelijk voorlezen. Want het lijkt ons als GroenLinks verstandig om de ondersteuning van dit project inhoudelijk en financieel te begrenzen, en voorwaarden te stellen ten aanzien waarvan een concrete exitstrategie kan worden bedongen. Daarbij kunnen we een afweging maken tussen enerzijds de grootte van de financiële risico's en anderzijds de maatschappelijke belangen van dit project. Die kunnen we dan expliciet maken bij de bespreking van de voortgangsrapportages. Want voorzitter, wij hebben als Provincie een enorm risico genomen om het vliegveld open te houden, zowel op financieel vlak als op vlak van de gezondheid van de omwonenden en de inwoners van Zuid-Limburg.

De voorzitter: Een vraag van de heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Dank u wel. Ik ga niet over hetzelfde onderwerp zeuren. Een inhoudelijke vraag. U pleit hier voor meer openbaarheid. Terwijl, als ik me goed kan herinneren: een tijdje geleden is er tegen een voorstel van de BBB gestemd om geheimhouding af te halen van een... Ja, het was een of ander project met grond. Ik weet het niet meer precies. Maar ja, een beetje raar dat u toen tegen het ontheffen van geheimhouding was en nu pleit voor meer openbaarheid. Hoe staat u daar zelf in? In het algemeen bent u voor openbaarheid, mag ik aannemen.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Klopt, inderdaad. En waarschijnlijk zal op dat moment de afweging geweest zijn dat die openbaarheid niet opportuun was. Ik weet niet waar het over gaat.

De heer Zeedzen (BBB): Ja, maar dat is precies de discussie: wanneer is openbaarheid... Via de voorzitter, sorry.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Zeedzen (BBB): Wanneer is openbaarheid opportuun. In deze maakt het College ook de afweging dat het in deze niet opportuun is. Dus dat blijft constant de essentie van de discussie. Dat wil ik daar maar mee even aangeven.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja. Wanneer het gaat om bedrijfsgevoelige gegevens, dan snappen wij dat er altijd gezegd wordt: dat is informatie die niet zomaar openbaar gemaakt kan worden. En volgens mij heb ik de discussie hier, of het debat dat we hier voeren op dit moment, heb ik bij heel veel van de woordvoerders geproefd dat zij ook met hetzelfde dilemma zitten. Langs de ene kant begrijpt ieder van ons dat er momenten zijn dat informatie niet openbaar gemaakt kan worden, en dat we dat achter gesloten deuren moeten bespreken. Maar langs de andere kant willen we allemaal onze controlerende rol wel uitvoeren. En ik denk dat we met z'n allen op zoek zijn naar een mogelijkheid om dat voor elkaar te krijgen. En dat wij iedere keer de afweging maken wanneer dat het opportuun is om informatie openbaar te moeten hebben, en wanneer dat niet het geval is.

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen, tot slot.

De heer Zeedzen (BBB): Vindt u het prima als ik daarmee akkoord ben?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Zeker.

De voorzitter: Mevrouw Depondt had ook nog een vraag.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, ik snap die worsteling. Die heeft inderdaad iedereen. Ik heb net in mijn bijdrage het voorstel gedaan om, als het dan gaat over de informatievoorziening over deelnemingen aan de Staten, de instrumentenkoffer wat uit te breiden en het niet alleen maar over een publieke rapportage te hebben. Vanuit het principe: je kunt beter ook vertrouwelijke informatie krijgen en dan volledig geïnformeerd zijn en van daaruit je rol kunnen vervullen, dan wel het beperken tot publieke informatie en dan niet alle informatie hebben en je rol niet goed kunnen vervullen. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter, ik ben blij dat mevrouw Depondt deze vraag aan mij stelt. Want ja, dat kon u misschien niet zien op het moment dat u uw bijdrage aan het houden was, maar ik zat wel instemmend te knikken. En ik dacht: ja, dit is inderdaad wel een heel goede suggestie die mevrouw Depondt hier doet. Dus ik ben ook heel erg benieuwd hoe het College daaraan tegemoet gaat komen.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Ja, ik ook.

De voorzitter: Dan gaan we dat straks horen. Mevrouw Mertens, gaat u verder.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja. Voorzitter, het laatste wat ik zei voordat de heer Zeedzen een vraag stelde was, dat dit project zowel financieel risico's met zich brengt als risico's voor de gezondheid van omwonenden en de inwoners van Zuid-Limburg. Voorzitter, de laatste Statenvergadering in 2022 dat wij dit

voorstel hebben behandeld heb ik de Gedeputeerde een cadeau gedaan. Dat was de tekenpen. En ik hoop dat de Gedeputeerde die goed bewaard heeft, en dat hij ook bereid is om deze te gebruiken en de teek op tijd te verwijderen voordat ze ons ernstige schade gaat berokkenen. Dan lees ik nu het dictum voor van onze motie. 'Roepen het College van Gedeputeerde Staten op om onverminderd het gestelde in amendement 181, zoals opgenomen in PS van 20 juni jongstleden, alsnog invulling te geven aan aanbeveling A1 van het rapport Grip op Investeringen van de ZRK, te weten: een concrete toekomststrategie te formuleren waarin ook de grenzen en voorwaarden voor Provinciale betrokkenheid zijn opgenomen, concrete exitstrategie. Daarbij te expliciteren: de afweging tussen de grootte van de financiële risico's en het belang van het behoud van de luchthaven voor de regio en de maatschappij. In de uitwerking ook mee te nemen: de mogelijkheid van overdracht van aandelen en uittreding, conform de gangbare regels in het ondernemingsrecht. De uitwerking hiervan voor Q2 2025, al dan niet in vertrouwelijkheid, aan PS ter kennisgeving aanbieden. En gaan over tot de orde van de dag.' Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Daarmee zijn we aan het einde van de eerste termijn van uw Staten. En geef ik het woord aan de Gedeputeerde. Aan u het woord.

Gedeputeerde Satijn: (in het Limburgs) *Voorzitter, dank u wel. De heer Zeedzen heeft mij gevraagd om meer passie en warmte in het dossier te brengen. <onverstaanbaar>.* Voorzitter, dank u wel. Ook even reflecterend op de opmerkingen die zijn gemaakt ook aan uw adres waar het gaat om de orde van de vergadering. We hebben inderdaad, dat kan ik absoluut bevestigen, met alle fracties een heel brede en goede discussie gevoerd in de commissie over de stand van zaken van de luchthaven MAA, terwijl inderdaad het format van de basisrapportage voorlag. Daar hebben we ook aanleiding toe gezien. Dat hebben wij ook zelf als College willen invullen omdat er ook gewoon vragen bij onze commissieleden leefden. Dus wat dat betreft vinden we het niet meer dan logisch dat we daar in de commissie ook uitvoerig over hebben gesproken, en geprobeerd hebben te duiden wat de Staten kunnen, mogen verwachten. Niet alleen van de rapportage zelf, maar ook van de rol van GS als het gaat over het aandeelhouderschap van de Provincie Limburg in de deelneming MAA. En wat we daar ook hebben proberen te doen, en dat leverde hier en daar wat gefrons op, is: ook een houding aan te nemen conform een aantal andere trajecten die we met elkaar aan het doorlopen zijn. Wat is nu de rol van GS? Wat is nu de rol van PS? Hoe verhouden we ons op een positief-kritische manier tot onze deelnemingen als Provincie Limburg? Hoe gaan we daar met elkaar mee om? En dan niet alleen deze deelneming, maar in de volle breedte. En toen hebben we ook geantwoord. En ik heb zojuist gehoord in een aantal opmerkingen van een aantal fracties voorzitter: zijn we daar niet specifiek genoeg in geweest. En dat was zeker niet de bedoeling van ons, om daar enige vorm van verwarring of teleurstelling te organiseren. Wat we wel proberen te doen tegelijkertijd, en ik heb het geprobeerd in de commissie te duiden: we zijn natuurlijk met dit project heel serieus bezig. Ik heb ook de vorige keer gezegd: we staan als het gaat om de resultaten van MAA in 2024 – 2023 hadden we immers al behandeld – ook echt naast de Staten als het gaat over de teleurstelling, als het gaat om de kritische houding op de performance. En daar staan we overigens nog steeds. En we proberen daar wel onze eigen rolopvatting zo goed mogelijk te duiden en PS zo goed mogelijk in de positie te brengen om haar controlerende rol weer te gaan vervullen. Dat is een hele, ik zou bijna zeggen oefening die we met elkaar aan het doorleven zijn, als ik dat zo mag zeggen voorzitter. Dat is ook work in progress. Daarmee zit ik niet hier ter plekke een excuus te verzinnen, maar dat is echt de realiteit. We zitten ook met elkaar gesprekken te voeren. Er was 18 oktober ook een sessie van: hoe gaan we nu om op een kritische manier met deelnemingen? Respecteren we de rol van PS, maar ook die van GS? En hoe zullen we dat terugvinden in alle financiële stukken die we krijgen? Dus niet alleen een rapportage zoals die voorligt, maar ook in de P&C-cyclus. Dat is werk in progressie, in goed Nederlands. En dat zie je hier ook een beetje terugkomen. En ik probeer in ieder geval vandaag hier, en ook in de beantwoording op een aantal vragen zoals die zijn gesteld, dan wel even kritisch te duiden. Want ik merk wel – en nogmaals, dat was niet onze inzet in de commissie – dat een aantal fracties maar ook Statenleden toch iets meer duidelijkheid vragen in die rapportage. En die gaan we dan ook geven. Maar dan maak ik wel de volgende afspraak. Want we hebben u ook twee keer in de gelegenheid gesteld om input te leveren op het format. Dat is niet bij alle fracties gelukt,

voorzitter. Maar het lukt hier vandaag wel, dus dat is alleen maar fijn. Een derde keer met elkaar daar overleg over gevoerd. En dit College ziet dat gewoon als cadeautjes onder de kerstboom, voorzitter. Dus daar gaan we gewoon mee aan het werk. Dus komen er ook een aantal toezeggingen uit voort. Daar waar het gaat om de vragen van de heer Zeedzen...

De voorzitter: Eerst nog een vraag aan u.

De heer Zeedzen (BBB): Excellente timing. Ik wil er even op reageren. En ik weet niet of het om mij gaat, maar ik voel me wel aangesproken. Ik heb niet gereageerd op de mogelijkheden om technische vragen te stellen, maar ik heb die wel uitgebreid in de commissie gevraagd. En daarmee was voor mij eigenlijk de kous af. En tot ik drie dagen geleden het Statenvoorstel zag en constateerde dat het daar niet aan voldeed. Dus, vandaar.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Als we toch in de sfeer zitten van cadeautjes uitdelen, dan krijgt de heer Zeedzen in ieder geval geen cadeau, maar in ieder geval een toezegging van mij als het gaat om zijn opmerkingen. Want daar zag ik dat er inderdaad een verwachting werd gewekt. En nogmaals, in algemene zin willen we de opmerkingen die we toen hebben gemaakt ook echt implementeren bij alle rapportages. Dus we zijn bezig met dat format voor alle deelnemingen. Maar hebben we toen ook met elkaar gesproken. Daar was u ook heel duidelijk in mijnheer Zeedzen, en dat was ook heel verhelderend in de commissie. Maar we mogen ook kijken als we het over specifieke zaken hebben. Dus zo'n tijdlijn waarom u vraagt is van toepassing op MAA, maar hoeft niet per se van toepassing te zijn op andere deelnemingen. Maar in deze zeg ik hem toe. Dus wat dat betreft kunt u vanaf de eerstvolgende rapportage, de basisrapportage over MAA, dat tegemoet zien. Dus dat is een toezegging. En daar had u ook om gevraagd. Het stond wat – en dat ben ik wel met u eens, ik zat het net even terug te lezen – wat ontwijkend stond het erin. Dat was niet de bedoeling. Maar we hebben wel gemeend daarin op te nemen: we erkennen die opmerking, maar we willen ook kijken of we het in de volle breedte kunnen implementeren. Maar we gaan het nu gewoon doen voor deze rapportage. Dus wat dat betreft gaan we dat voor u in orde maken. Dat geldt ook voor de benchmarks. Dat is een vraag die u stelde, maar die mevrouw Depondt volgens mij ook in eerdere sessies al gesteld heeft. Ook die kunnen we dan meenemen. Waar we het natuurlijk ook over hebben gehad is dat dit een project is wat natuurlijk in 2022 zijn vervolmaking heeft gekregen. En nogmaals, ook het College is op de hoogte voorzitter, dat niet iedereen daar voor was. En is ook goed op de hoogte, als we zo rondkijken, welke partij daar alsnog voor is, voor die ontwikkeling, en tegen. En dat respecteren we ook. Dat hoort ook bij het politieke debat wat we hier hebben. Maar we hebben toen wel met elkaar afgesproken, destijds in die rapportage: we gaan rapporteren over dit project. En dan zien we nu in de discussie die we met elkaar hebben dat die behoeftebepaling, ook mogelijk door maatschappelijke discussies, ook door ervaringen denk ik bij andere projecten, wat breder wordt dan dat. Daar gaan we niet flauw over doen. Als er ergens behoefte aan is om u op een goede manier daarover te informeren, willen wij zo goed mogelijk daaraan tegemoet kunnen komen. Maar ik zeg er wel bij: ook in de volle breedte naar alle andere deelnemingen die we met elkaar aan het organiseren zijn. Dus wat dat betreft, die toezeggingen die we hebben gedaan en die mogelijk anders geïnterpreteerd worden, wij willen gewoon duidelijk rapporteren. En we zullen ook zien of we die in die zin kunnen meenemen, maar ook inzichtelijk kunnen maken. In de commissie hebben wij gehoord ... Een beetje een checkvraag. En ik verzoek ook de fracties daar in de tweede termijn op te reageren. Wij hebben in ieder geval begrepen dat de fracties behoefte hebben dat deze rapportage twee keer per jaar op de agenda blijft staan. We hebben er toen wel voor gewaarschuwd – dat is een waarschuwing die nog steeds staat – dat het zou kunnen betekenen dat sommige informatie, ik noem bijvoorbeeld ook het Omgevingsfonds, dat dat dan niet automatisch ook actuele informatie is. Dus dat we dan ook van elkaar moeten accepteren dat sommige cijfers die erin staan mogelijk niet twee keer per jaar geüpdatet kunnen worden. Maar goed, als we dat met elkaar zo besluiten, heb ik er geen enkel probleem mee om dat tweejaarlijks met elkaar te gaan bespreken.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL LIMBURG): Dank u wel. U geeft aan: het zou eventueel niet duidelijk zijn of actueel dan, de cijfers, als we zouden kiezen voor tweejaarlijkse terugkoppeling. Wat is bij u: niet actueel? Spreken we dan over een maand? Spreken we over twee maanden? Spreken we over drie maanden?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Ja voorzitter, rapportage is altijd een halfjaarlijkse terugblik. Dus als wij een rapportage aanleveren op 1 juli, dan gaat het over het halfjaar voor 1 juli. Dan zitten we vaak in november de stand van zaken van het eerste halfjaar te bespreken, zoals we dat nu ook doen. Dat is het ritme wat we nu kennen. En dan kunt u zich voorstellen, voorzitter: als je in november zit en je gaat praten over het eerste halfjaar, dan is dat informatie over het eerste halfjaar. En dan heb je mogelijk niet de laatste twee maanden erbij zitten.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL LIMBURG): Helder.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Satijn: Ja. Ja, de heer Blijlevens had toch nog twee vragen gesteld. Die ga ik ook beantwoorden. Want zijn vragen waren gericht op heel specifiek de verhuur van een aantal zaken die behoren tot het vastgoed. Ik heb in de commissie ook al gezegd: de luchthaven is ook bezig om een vastgoedstrategie op te stellen. Dus deze CEO is niet alleen het businessplan voor de luchthaven aan het herzien, maar ook alles wat daarbij komt kijken, dus ook het vastgoed. U heeft al kunnen lezen ook in de media, en ik lees dat met u... En ik denk niet dat het zijn bedoeling was dat hij daarmee het humeur ging aantasten van Statenleden, maar ik heb wel gezien en gehoord dat dat gebeurd is. Maar u kunt er van mij op aan gaan dat de gesprekken die wij met hem gevoerd hebben, dat hij alles zal doen om het rendement, totale rendement, en ook de prestatie van zijn luchthaven te verbeteren en dat alles daarop gericht zal zijn. Dus alles wat te maken heeft met inzet op dat soort verhuurzaken zal allemaal gericht zijn op het verder brengen van de luchthaven als zodanig. En dan ga ik er ook vanuit dat dat zo is. Mocht u daar nog vragen over hebben: ik ga het niet te vaak zeggen vandaag, maar ik denk dat de sessie op 14 februari daar een uitstekende gelegenheid toe is. Voorzitter, mevrouw Smeets had een aantal opmerkingen over de gezondheidssituatie. We hebben een aantal onderzoeken, die al lopen, in het kader van omgevingsvergunning, milieu, PIP, Wnb-vergunning en luchthavenbesluit. Daar zitten ook gezondheidseffecten al in, hè. Die worden vanuit een standaardprincipe eigenlijk niet meegenomen in de voortgangsrapportage. Daarna hebben we ook nog een meetnet ultrafijnstof geïmplementeerd, waarvan één post in Ulestraten staat. Daar was het de bedoeling van dat we daar separaat over zouden rapporteren. Wat ik wel wil toezeggen is dat we gaan kijken of we een aantal van deze elementen kunnen meenemen. Maar dan wel ook weer vanuit het perspectief: het moet wel zinvol zijn, en u ook informatie bieden, en niet al te zeer verouderd zijn. Dus dat wil ik wel meenemen, voorzitter. U zei ook dat niet alles zoals was toegezegd – en u keek daar heel streng bij, voorzitter – dat dat was overgenomen. Dat is wat ons betreft wel zo. We hebben wel gezegd: daar waar het gaat om bijvoorbeeld de rol van Schiphol... Want dat is ook een aantal keren gevraagd. We hebben gezegd: we gaan eerst bezien hoe dat gaat lopen in de sessie met de algemeen directeur zelf. Om dan met elkaar ook te bespreken – want dat is niet alleen een onemanshow, schat ik in – dat we dan met elkaar afspreken: welke elementen van de toelichting die u daar van Schiphol krijgt, dat we die dan mee terugnemen in de rapportage zelf. Dus dat is niet iets wat we loslaten, maar we willen ook het moment dat we hebben op 14 februari niet laten lopen om eventuele verbeteringen in de rapportage te laten lopen. Maar als u dat nu aan mij vraagt wil ik dat best toezeggen. En dat we toetsmomenten hebben op 14 februari, wat daar al dan niet zinvol is. En of dat nu gaat over welke kennis dat

ook moge zijn of andere assets die worden ingebracht door Schiphol, moeten we dan even bezien wat handig is om in de rapportage op te nemen.

De voorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja dank u, voorzitter. De Gedeputeerde daagt natuurlijk uit om hier nog eventjes iets over te zeggen. Als het gaat over de rapportage, van: wat betekent het aandeelhouderschap van Schiphol nou, dan was mijn verwachting dat u daar zou schrijven: we zijn dan-en-dan dit aandeelhouderschap aangegaan om deze reden. En daar heeft hij in interviews van alles over gezegd. Maar dat lees ik niet terug in deze basisrapportage. En dat vind ik wel belangrijke informatie. Maar ik ben blij met de toezegging die u zojuist heeft gedaan. Dus dank u wel.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Ja, en ik snap ook de zoektocht van mevrouw Smeets. En zo hebben we er ook met elkaar over gesproken. Alleen, de vraag is: wat wil je dan uiteindelijk daarin terugzien. En we hebben dat inderdaad destijds toen het voorstel voorlag aan uw Staten – dat was nog in een extraparlamentaire vorm voorzitter, ik ben er zijdelings bij betrokken geweest – hebben we dat heel uitvoerig met elkaar besproken. Maar ik vind het een goede afspraak dat we het op deze manier gaan invullen. U maakte ook de opmerking, van: ja, allemaal interessant dat de CEO allerlei interviews aan het geven is, terwijl wij elkaar op 14 februari spreken. Ik denk dat zich daar twee zaken wreken, als ik het zo mag zeggen. Enerzijds is de agenda van 14 februari, dat is de agenda geweest. En er was natuurlijk ook een grote maatschappelijke vraag dat hij zich ook bekend zou maken in de omgeving. En dan is het ook logisch, althans, dat natuurlijk ook daar een stukje interviews door media plaatsvindt. Ik zie hem binnenkort, ik zal hem hier ook even van op de hoogte brengen. Ik denk niet dat het zijn intentie is – maar ik wil niet voor hem spreken – om mevrouw Smeets overstuur te maken, of wie dan ook. Maar ik zal hem wel de boodschap overbrengen, want in de basis vind ik wel dat u een punt heeft. Dus het is ook weer niet zo dat het allemaal maar vrijblijvend is. Maar we zaten hier wel heel duidelijk met een tijdsverschil tussen het moment van nu, wat ook actueel was, we zagen ook een aantal onderwerpen in de media destijds verschijnen, ook vanmorgen nog. En ik denk dat hij het ook als zijn taak ziet om de omgeving bewust te maken van zijn intentie om deze luchthaven succesvol voort te zetten. Maar ik zal de boodschap meenemen. Dan komen we bij de Partij van de Arbeid uit. U heeft gevraagd, en ik snap die vraag ook heel goed, van: hoe gaan we MAA nu positioneren in het totale economische rendement voor de regio, en welke rol ze daarin speelt. We hebben destijds in 2022 afgesproken dat we eigenlijk de rapportage inrichten langs de lijnen van het besluit wat destijds genomen is. Zo rapporteer je feitelijk ook, dat is ook de afspraak die we met elkaar hebben. Maar de vraag had mij ook al bereikt via een ander kanaal, via uw fractie. Ik ga er geen toezegging op doen, maar ik ga wel kijken hoe ik het kan doen. Dus ik kom daar nog wel even op terug. Ik zal dat per brief doen. Ik kan dat niet binnen twee weken doen voorzitter, dat lukt mij niet. Dan zitten we in de kerstperiode. Maar wel zo snel mogelijk. En mogelijk dat we het al op 14 februari met elkaar kunnen bespreken. En dan zal ik ervoor zorgen dat het bij de eerstvolgende rapportage terugkomt. Ik wacht even geduldig op mevrouw Schuuring.

De voorzitter: Ga uw gang.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Even voor de duidelijkheid, u zegt: ik kan er geen toezegging op doen, maar ik kom er wel op terug. Begrijp ik dan goed dat u toezegt dat u daar begin volgend jaar op terugkomt?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Mevrouw Schuuring, die ik overigens feliciteer met het woordvoederschap, heeft het juist.

De voorzitter: Heeft het juist. Helemaal goed. Gaat u verder.

Gedeputeerde Satijn: Ja, en ook haar volgende vraag – misschien dat ze een beetje in de buurt kan blijven – dat ging over toelichting over het behalen van de beleidsdoelen. In 2022 maar ook daarvoor hebben wij afspraken gemaakt over de systematiek van de grote projecten. En nogmaals, hier kom ik een beetje in gewetensnood, als ik het zo mag zeggen voorzitter, over het feit dat we met elkaar hebben afgesproken dat we natuurlijk in de volle breedte de rapportagevorm gaan aanpassen, en er hier een heel specifieke vraag komt. Dus ik ga deze naast mij neerleggen. Dan kom ik bij de heer Loomans, van Horizon. Ook hier even dat wrijvingsmoment dat we een toezegging hebben gedaan op een meer brede inzet in alle rapportages. En de heer Loomans zegt: ik wil toch graag dat dat ook specifiek hier wordt opgenomen. Dus dat gaat over het oproepen om risico's grondiger in de rapportages terug te laten komen. In ieder geval in lijn of in relatie tot het businessplan. Ik ga dat toezeggen. Het was niet de bedoeling om dat hier weer niet te doen of om te ontwijken, maar we hebben gezegd: we tillen dat ook naar een hoger niveau om dat ook bij alle deelnemingen te doen. U heeft ook een vraag gesteld, die was een beetje provocatief – maar zo ken ik de heer Loomans ook – of we toch niet een nieuw, of een realistisch plan zouden willen opstellen. Dat is natuurlijk heel begrijpelijk vanuit zijn perspectief, maar we willen ook echt MAA de gelegenheid geven, en ook het vertrouwen geven – laat ik daarmee beginnen, dat hebben we ook in de commissie besproken, ook naar de nieuwe CEO – om het huidige businessplan, en de huidige kaders zoals we die hebben meegegeven aan zijn organisatie, ook uit te laten voeren. En mocht dat niet zo zijn, dan zal hij er ongetwijfeld op terugkomen. En dan hebben we nog voldoende tijd om daar met elkaar het gesprek over te voeren. En de heer Loomans had volgens mij al het antwoord gekregen dat hij vandaag goedkeuring geeft over het format. Dan kom ik uit bij mevrouw Depondt. Dat gaat over de rolverdeling tussen GS – PS. En PS die uiteraard de verantwoording vraagt aan GS, en niet rechtstreeks van MAA aan PS. Dat is natuurlijk juist, dat is gewoon zo. Dat is de rolverdeling die we met elkaar afgesproken hebben. Die we ook verder aan het ontwikkelen zijn met elkaar. En dan ook weer GS vanuit haar aandeelhoudersrol, en PS vanuit haar controlerende rol naar het College toe. Wat ons betreft gaat de rapportage daar in de toekomst voldoende handvatten voor aanbieden. Waar we natuurlijk wel mee zitten, en dat hoorden we net ook even terugkomen, van: wat is nu echt bestemd voor de openbaarheid en wat niet? Ik denk dat we uit gaan komen... Dat hebben we de vorige keer ook al besproken in de commissie, ook op het verzoek van de PVV. Als we bijvoorbeeld op 14 februari die sessie hebben, waarin we natuurlijk in vertrouwelijkheid met de directeur van MAA spreken, dat we toch gaan kijken of we daar niet een soort van extract van kunnen maken wat we openbaar zullen publiceren ook, om toch ook met elkaar niet alleen uit te stralen maar ook de verantwoording die we willen afleggen in de openbaarheid, dat we dat ook kunnen doen. Maar het zal altijd zo zijn, nogmaals dat blijft altijd een punt omdat je ook daar gewoon te maken hebt met wetgeving, zal dat zoeken zijn naar de goede vorm. Wij proberen in ieder geval zo veel mogelijk wat openbaar kan in de rapportage mee te nemen. Wat echt niet anders kan... En daar gaan we ook nog eens even goed naar kijken óf dat niet kan. Dat doen we overigens iedere week, kan ik hier zeggen voorzitter, onder uw voorzitterschap. Iedere GS-nota bij wijze van spreken, wordt tegenwoordig in het College expliciet besproken: wat is vertrouwelijk en wat is openbaar, en zoveel mogelijk transparant. En dat zullen we hier ook doen. Dat is in ieder geval het beeld wat we als antwoord op de vraag van mevrouw Depondt willen geven.

De voorzitter: Mevrouw Depondt.

Mevrouw Depondt-Olivers (CDA): Nee dat snap ik, dat ben ik ook met u eens: wat openbaar kan, dat moet ook openbaar. De ervaring leert alleen dat dat niet altijd kan, en dat weten we, als het over deelnemingen gaat. Mijn vraag aan het College was: als je het nu hebt over de informatievoorziening aan PS vanuit de positie van PS ten opzichte van GS, en je constateert op voorhand dat een deel altijd vertrouwelijk zal moeten, dat dat niet anders kan... Kijk, nu kan dat natuurlijk ook. Maar nu wordt dat door GS een beetje ad hoc toegepast. U noemt: dan organiseren we een keer iets met een CEO, of er wordt eens even iets

vertrouwelijk ter inzage gelegd. Maar dat is een beetje ad hoc. Ik ben eigenlijk meer op zoek naar een soort informatieformat, zal ik het maar even noemen. Om een parallel te trekken: de Controlemcommissie heeft een openbaar deel en een besloten deel. Het Presidium heeft een openbaar deel en een besloten deel. Dat zou je bij deelnemingen ook kunnen doen. Dat standaard als je de publieke rapportage bespreekt er ook nog een vertrouwelijk deel is waarin je alle informatie bespreekt die niet in het publieke deel kan. Dan maak je er wat meer een bestendige lijn van. En dan hoeft je als College niet elke keer na te denken: oh, moet ik die van PS nog een keer meenemen. En wij zitten dan zo van: we hebben weer wat gelezen, hoe zit het daar nou eigenlijk? Bouw dat gewoon in – dat zou mijn voorstel zijn. Wat vindt u daarvan?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Ik vind het een heel goed voorstel. Om heel eerlijk te zijn, we zijn ook in gesprek op dit moment, ook met de Griffie om te kijken of we het kunnen inregelen. We zitten aan de andere kant natuurlijk met enorm drukke agenda's. We hebben het ook in ons team erover gehad: moeten we dat niet bij iedere deelneming doen? Want wat je eigenlijk feitelijk zou willen: als je echt die scheiding gaat maken, ook in de verantwoordelijkheid tussen PS en GS, en GS als aandeelhouder, die ook weer zaken aanneemt van een directeur-bestuurder, van een directieteam en bestuurder, hebben we er ook over nagedacht: moeten we niet gewoon twee keer per jaar, als de frequentie twee keer per jaar blijft, voordat we in de commissie zitten om de rapportage te bespreken een besloten gedeelte hebben waarin de directie van MAA vragen kan beantwoorden, toelichting komt geven op een aantal zaken. Dat zijn we met elkaar aan het onderzoeken. Daar is nog geen conclusie uit getrokken. Als dat uw wens is, dan zeg ik u toe dat we dat verder gaan vervolmaken. Er is wel over gesproken; is nog niet geïmplementeerd. Dus ik kan niet zeggen dat het er al is. Maar we moeten ons ook realiseren: als we dat natuurlijk bij alle 37 deelnemingen gaan doen, gaat dat ook iets betekenen voor u. Want nu is het gewoon één sessie in de commissie, twee keer per jaar, en twee keer uiteraard in Provinciale Staten. Maar het zal ook iets van u vergen. Dus ik zeg het u toe dat we het gaan onderzoeken. Ik denk wel dat we naar elkaar toe realistisch moeten blijven of dat ook te doen is uiteindelijk voor uw agenda. Maar daar gaat u zelf over.

De voorzitter: Mevrouw Depondt, voldoende? Dank u wel. Gaat u verder.

Gedeputeerde Satijn: En dat geldt ook voor de vorm waarin de rapportage beschikbaar wordt gesteld, voorzitter. Ook daar gaan we kijken of we dat op een andere manier ook inzichtelijk kunnen maken voor de omgeving. Dan mevrouw Fischer, die zei: er mogen geen concessies worden gedaan aan afspraken met betrekking tot overlast. Daar zijn we het volledig mee eens. Die kaders die zijn gesteld, en die blijven ook gesteld. De heer Vaessen: waar zijn de positieve verwachtingen van MAA op gebaseerd? Wij leggen u de informatie voor die wij krijgen. Dus ik denk dat het goed is dat u vooral ook naar mijn blauwe ogen kijkt, maar ook de kleur ogen – ik weet niet welke dat zijn overigens, voorzitter – van de CEO als we hem de eerste keer spreken, want dat zijn vragen die hij op een goede manier kan beantwoorden. U vroeg ook: meer helderheid en tot hoever de betrokkenheid van PS moet reiken. U bewaakt uiteraard de kaders die u zelf gesteld heeft, maar ik denk ook in de opmerking zoals mevrouw Depondt die heeft gemaakt dat we elkaar nog meer kunnen helpen in de informatievoorziening naar elkaar toe, zodat u ook beter het gevoel heeft dat u de informatie op een dusdanige manier aangereikt krijgt, al dan niet in beslotenheid, dat u er ook echt iets mee kan doen. Want daar gaat het natuurlijk ook om. Niet alleen informatie tot je nemen en vervolgens er niks mee kunnen doen, voorzitter. Die <onverstaanbaar>, om eens een goed Maastrichts woord te gebruiken, voel ik ook wel. Dan naar de PVV. Het verzoek tot een afspraak met het bestuur is uitgegaan. Ik kijk even naar de heer Van Bijnen. Natuurlijk wachten we op een reactie wanneer we het gesprek kunnen aangaan. Dus we gaan in gesprek met het Omgevingsfonds. Ik heb in de commissie ook aangegeven: ik weet niet of deze informatie toereikend is om twee keer per jaar over te rapporteren. Ik heb daar volgens mij toen wel toegezegd dat ik daarover zou rapporteren, maar via een separate brief. U stelt nu de vraag om het op te nemen in de rapportage. We hebben destijds rondom het Omgevingsfonds een heel gesprek gehad, een goed gesprek overigens, waarin ook heel duidelijk gesteld is door de Staten: we moeten het

depolitiseren, dus uit de politiek trekken. Dus ik wil even een tweede termijn van de heer Van Bijnen horen, wat u precies wil. Ik snap dat u de informatie wil. Die gaan we ophalen, die gaan we u toesturen. Dat zou ik doen via een mededeling – dat is al toegezegd, voorzitter. Maar als u het twee keer terug wil laten komen, als de frequentie van twee keer wordt aangehouden, dan denk ik dat we ook gaan kijken naar een stukje verouderde informatie. Want volgens mij hebben we afgesproken één keer per jaar daarover te rapporteren. Maar goed, dat hoor ik dan in de tweede termijn. En we komen daar met elkaar op terug. Partij voor de Dieren, over elektrisch vliegen. Wij zullen uw verzoek doorleggen daar waar het gaat om de meer specifieke informatie rondom elektrisch vliegen, om dat door de experts zelf te laten beoordelen. Die zitten bij MAA. En we gaan hun vragen om wat specifiekere c.q. uitgebreidere daarover te rapporteren en dat te laten terugkomen. U moet niet naar mij kijken over elektrisch vliegen. Ik was denk ik te zwaar om in dat éénpittertje te zitten, dus geen goede vooruitzichten voor mij. (Dat hoeft u niet te bevestigen, mevrouw Smeets. Oh, het was mevrouw Jenneskens, oké.) U had ook een vraag over de zzs en de ultrafijnstof. Ja, daar komt eigenlijk hetzelfde antwoord uit als op mevrouw Smeets. Dus we hebben informatie in algemene zin. We hebben ook een meetstation rondom ultrafijnstof in de buurt van Ulestraten. Daarover zouden wij separaat rapporteren. Er zijn nog geen meetresultaten van bekend. En daar was de afspraak over met de Staten dat we over dat hele netwerk – daar valt Ulestraten ook onder – separaat zouden rapporteren. En ook hiervoor geldt: we gaan kijken, en dat is ook de toezegging die ik zojuist aan mevrouw Smeets heb gedaan, om te kijken of we die informatie kunnen opnemen en in hoeverre dat ook echt van toegevoegde waarde is. Dat is geen ontwijkend antwoord. We gaan kijken. Als het kan zetten we het erin, en als het niet kan dan hebben we daar met elkaar het gesprek over. Dan kom ik bij LOKAAL LIMBURG. Die vroegen om een aparte pagina inzake invloed Schiphol en mede-aandeelhouderschap. Daar heeft al een gesprek over plaatsgevonden. Dat gaan we toevoegen. Maar laten we ook 14 februari daarvoor gebruiken. U vroeg ook om een nadere onderbouwing van de prognoses. Ja, wat wij rapporteren is de realisatie van de prognose in het businessplan wat destijds is vastgesteld. En die waren onderbouwd, en die staan nog steeds overeind tot er een nieuwe onderbouwing komt. En dat gaan we dan met elkaar bespreken. En de onderbouwing van de ingezette middelen Omgevingsfonds: wijs ik even terug naar de rapportage die waarschijnlijk gaat komen naar aanleiding van het gesprek met het Omgevingsfonds. En daar komt een separate mededeling over. En ook hiervoor geldt, geheel in lijn met datgene wat ik tegen de heer Van Bijnen heb gezegd: we moeten even kijken of die informatie ook past binnen deze rapportage, gelet op de depolitisering die we met elkaar hebben afgesproken. Maar ook over de inhoud van die informatie zelf, of dat toereikend is om daar twee keer per jaar over te rapporteren. Maar het punt was valide van de heer Fransen van LOKAAL LIMBURG. De suggestie van de heer Driessen – die er niet is, voorzitter – om te komen tot een extra sessie, daar sta ik niet afwijzend tegenover. Maar laten we dat ook vooral met elkaar bespreken als we op 14 februari bij elkaar zijn. Ik ben ook wat terughoudend geworden om allerlei extra sessies toe te zeggen. Niet zozeer vanuit de inhoud dat we dat niet willen, maar ook gelet op de agenda van de Staten zelf. En daarvoor was ook mijn wat meer terughoudendheid bij mevrouw Depondt. Ik vind het een heel goed voorstel wat ze maakte, maar het moet ook implementeerbaar zijn. Daar gaan we ook de gesprekken over aan met de Griffie. Dat zal snel genoeg duidelijk worden. Dan motie 3156, van GroenLinks. Die gaan wij ontraden. Want we hebben het natuurlijk een aantal vergaderingen geleden al gehad over de Zuidelijke Rekenkamer. Toen kwam eenzelfde verzoek naar voren. En toen heeft een meerderheid vanuit deze Staten via een amendement die exitstrategie eruit laten halen, voorzitter. En dat is wat ons betreft nog steeds een vigerend standpunt. Het zou ook in strijd zijn met het coalitieakkoord, en daar ben ik ook aan gebonden als lid van het College. Dan motie 3157. Die ga ik ontraden. En niet zozeer dat ik die indicator een heel slecht idee op zich vind, maar ik denk dat het heel slecht technisch te realiseren is, gelet ook op de toelichting die ik heb gegeven op het terugkijken van een half jaar op de rapportage. En dit zou moeten impliceren dat je vanuit dat half jaar een half jaar vooruit zou moeten kijken. Volgens mij is dat redelijk onmogelijk, voorzitter. Dus die gaan we ontraden. 3158, die gaan we ontraden. Niet zozeer dat we de opmerking niet logisch vinden die hierin staat. Maar wij gaan er gewoon vanuit... En dat zullen we ook... Wel in die scherpte overigens, dus ik kan daar wel een toezegging van maken naar mevrouw Boven als ze dat zou wensen. Maar dan kan ze dat zo meteen bevestigen. Als ik even mijn zin mag afmaken: dat ik er gewoon vanuit ga dat de investeringen die de luchthaven doet recht doen aan de opgave die zij hebben gekregen van uw Staten. En als dat niet zo zou

zijn, dan hebben we daar natuurlijk een heel serieus gesprek over. Die indicatie heb ik niet. Maar als u vraagt 'ik vind dat we daar scherper over moeten zijn,' dan ben ik dat met u eens. En dat is dan een toezegging. En dan zal ik dat bij de eerstvolgende aandeelhoudersvergadering mede namens u, maar vooral namens als Staten en namens het hele College, mededelen.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, dank u wel. Normaal gesproken kan ik dat niet zeggen, maar ik kwam hier voor de vorige motie. De aanleiding is: als je kijkt nu naar de jaarresultaten van MAA, dan zie je dat dat een jaar na dato pas zichtbaar wordt. Terwijl de effecten van bijvoorbeeld zo'n verlies, dat treedt al op in het jaar daarvoor. En daar zit de reden voor dat half jaar in. En ik zou graag willen dat we daar een oplossing voor zouden kunnen vinden.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: U vindt mij altijd op uw weg als u oplossingen wilt vinden, laat ik dat voorop stellen. Wat u bedoelt snap ik heel goed, maar ik denk dat we het ook voor een deel kunnen ondervangen als het gaat over signalen krijgen – want feitelijk is een indicator ook een signaal. In de toezegging die we ook aan mevrouw Depondt hebben gedaan, door te onderzoeken of we twee keer per jaar ook met bijvoorbeeld voorafgaand aan de openbare beraadslaging over de rapportage zelf het gesprek te voeren met de directie, over de inhoud van de opgave. Ik kan me zomaar voorstellen dat daar een beeld zou kunnen ontstaan zoals u dat schetst. Ik hoop van ganser harte dat dat beeld niet gaat ontstaan, althans vanuit negatief perspectief. Maar daar lijkt me ook het goede moment om het met elkaar te hebben over: hoe sta je in je financiën en je totale performance ten opzichte van het businessplan wat we met elkaar hebben afgesproken. Om vervolgens in de rapportage die dan op tafel ligt daar met elkaar het gesprek over te voeren. En dan kunt u in de beslotenheid – stel, we gaan dat systeem implementeren – de directie bevragen op al die zaken die u genoemd heeft die u ook relevant vindt. Ik overigens ook. Alleen, ik weet niet zeker – en daarom ontraad ik hem ook – of het op dat moment al mogelijk is in die doorkijk, in die lengte van tijd zoals u die ziet. Dat weet ik niet.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dat begrijp ik. Maar aan de andere kant: als wij het op een andere manier horen dat het geheim is, dan kun je er ook niks mee doen. En dat is natuurlijk wat de bedoeling is van die indicator.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Nou ja, niet helemaal. Want we hebben daar in de commissie ook een gesprek over gehad, voorzitter. En toen ging uw vraag, en dat was een heel scherpe vraag van u, van: stel nu dat de luchthaven buiten de kaders van het besluit gaat opereren. Met andere woorden, dat er een injectie nodig is van kapitaal of wat dan ook, omdat de luchthaven qua performance dat nodig heeft. Toen heb ik ook u toegezegd: als dat zich voordoet staan we gelijk bij u voor de deur, bij wijze van spreken, dan gaan we daar met elkaar het gesprek over hebben. Nu vraagt u: kan ik dat naar voren trekken, dat moment? Ik denk dat dat lastig is, omdat een indicator... Want dat is wat u vraagt, om dat op te nemen – omdat ik gewoon denk dat het technisch onmogelijk is. Ik kan het nog steeds voor u navragen. Dat kan ik u toezeggen. Maar ik denk, zoals het hier staat voorzitter, dat dat technisch niet kan. En daarom ontraad ik hem. Maar ik wil best in het kader van de kerstgedachte het nog een keer meenemen. Ik zie de mensen binnenkort bij de luchthaven. Ik zeg, van: joh, ik heb die vraag gekregen van mevrouw Boven. Is dat technisch haalbaar, of niet? Mij lijkt het onmogelijk, technisch. Maar ik wil het zeker navragen. Maar zoals het hier staat voorzitter, moet ik hem ontraden.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): <onverstaanbaar>

De voorzitter: Dat was het? Daarmee zijn wij aan het eind van de eerste termijn van GS. Komen we bij de tweede termijn. En dan kijk ik even wie er behoefte heeft voor een tweede termijn. Als eerste het woord aan de heer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik kan het kort houden. Ik ga ervan uit dat ik een goede toezegging heb gekregen. Dat heeft de Gedeputeerde toegezegd, dus daar ga ik dan vanuit. En wat dat betreft zijn mijn bezwaren weggenomen. En voor de sessie op 14 februari, dat lijkt een heel feestelijke sessie te worden. Dat is ook nog mijn verjaardag, dus iedereen is welkom.

De voorzitter: De heer Blijlevens. Niet? De heer Nijskens. Niet? Mevrouw Smeets. Ja, aan u het woord.

Mevrouw Smeets (SP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, over de basisrapportage heb ik gezegd al eerder ook in de commissie, dat die voldoet aan de verwachtingen van de SP op één punt na. En dat is die bijdrage van Schiphol. Maar daarover zou de heer Meijs ons met liefde meenemen in ons valentijnsoverleg van 14 februari. Daar ga ik wel vanuit, even dat u het weet. Daarom zullen we instemmen met de vorm van de basisrapportage, met de kanttekening dat we naar een uniform format toe gaan voor alle deelnemingen. En daarmee ook een uniforme frequentie, hoop ik, voor alle rapportages. Voor nu is die twee keer per jaar prima. En ik ben ook heel blij met de toezegging die u net heeft gedaan ten aanzien van het opnemen van Schiphol in de rapportage, zeker ook richting de toekomst. Dat gaat u doen, dus dat is mooi. Ik zal zo ook reageren op de moties die voorliggen, maar dat doe ik met stemverklaringen. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Schuurding. Niet? De heer Loomans. Ja, aan u het woord.

De heer Loomans (Horizon): Ja voorzitter, de Gedeputeerde heeft ons nog gevraagd over de frequentie van de rapportages. En ik denk dat wij in het komend jaar gewoon regelmatig in de media allerlei berichten gaan tegenkomen over de gang van zaken op MAA, waar wij verder geen duiding aan kunnen geven. En ik denk dus dat het verstandiger is dat het College proactief ons op de hoogte blijft houden van de stand van zaken. Omdat anders vanuit PS onderwerpen geagendeerd gaan worden, en we alsnog over het onderwerp gaan praten. Dus ik denk dat proactiviteit hier beter is dan maar gewoon wachten tot er iemand spreektijd aanvraagt. Dan nog over het komen naar een meer realistisch plan, waarvan de Gedeputeerde zegt: dat is nog niet aan de orde. We zijn nu twee jaar na de besluitvorming, en de Gedeputeerde zegt: we zitten nog in bandbreedte. Oké, dan zijn we dadelijk drie jaar, vier jaar, en dan heb je kans dat het verschil met het businessplan steeds groter wordt. Dus dan is eigenlijk mijn vraag: op welk moment is de Gedeputeerde dan zover dat hij zegt: goh, nu wordt het een keer tijd dat we de boel opnieuw tegen het licht gaan houden? Of blijft hij gewoon volhouden, van: we zien in 2035 wel een keer? Dus misschien kan hij daar nog op reflecteren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Depondt. Niet? Mevrouw Fischer. Aan u het woord.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Nee ik heb ook niet veel, alleen: de drie moties stralen in mijn ogen niet zo'n vertrouwen uit. Dus daar zijn we tegen. En het Statenvoorstel, daar gaan we mee akkoord.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vaessen. Niet? De heer Franssen. Aan u het woord.

De heer Franssen (LOKAAL LIMBURG): Er werd eigenlijk een vraag gesteld door de deputé naar elke fractie toe, of wij een halfjaarlijkse rapportage of een eenjaarlijkse rapportage wilden. We hebben er goed

over nagedacht, geachte deputé. En eigenlijk wijken wij denk ik af opeens van een meerderheid hier. Voor ons is één jaar voldoende. En ik zal u ook zeggen waarom. Wij willen eigenlijk rust in dit dossier. We willen de exploitant en het vliegveld de ruimte geven om te ontwikkelen. En wij willen niet altijd ook die onrust die ontstaat. En ook terecht dat er een aantal personen op een gegeven moment een beroep deden op de voorzitter, we hebben het hier over voortgangsrapportage, en we hebben het hier niet constant over de inhoud of de argumenten voor of tegen. Dus voor ons is voldoende op dit moment: een tussenrapportage jaarlijks. Dat is het eerste punt. Dan het tweede punt, voorzitter. Laat ik dat zo verwoorden: ik vond het prettig dat de deputé een aantal kritische vragen die gesteld werden door onze fractie in de commissie, op een natuurlijke wijze beantwoordde. Maar daarnaast ook hier nog even duidelijk aangaf dat hij zich de moeite en inspanning wil verrichten om ook de aandeelhouder Schiphol meer te belichten. En als laatste, voorzitter: zoals verwoord hopen wij ook dat het Leefbaarheidsfonds teruggekoppeld wordt. Want dat was natuurlijk wel een belangrijk item, en dat zien we dan ook graag tegemoet. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Dan kijk ik even naar de heer Van Bijnen. Aan u het woord.

De heer Van Bijnen (PVV): Dank u wel, voorzitter. Eerst zal ik u antwoord geven op de vraag van de Gedeputeerde wat betreft de rapportages: hoe vaak willen we dat. Na wat overleg in de fractie hebben wij het besproken. Voor ons zou dat twee keer per jaar gelden. En waardoor komt dat? Want dat is misschien wel de droevige werkelijkheid, natuurlijk: het is nu al een paar keer gezegd, wij moeten hier vaker dingen in de krant vernemen dan dat we de informatieverstrekking krijgen vanuit het College. Daarom zouden we die graag opgeschroefd zien naar twee keer. Maar los daarvan, los van die rapportages zijn we natuurlijk ook zoekende, van: hoe gaan we dat doen. Forum kwam met een voorstel, u komt zelf met een voorstel tijdens die rapportages. Nu komt dan de CEO ook. Dat is allemaal leuk, alleen denk ik meer: u heeft verantwoording af te leggen aan ons, de CEO in die zin natuurlijk richting u. U wilt dat combineren. Alleen ja, we moeten ook op zoek naar een format met z'n allen, waarbij wij in ieder geval straks tevreden zijn over hoe wij geïnformeerd worden door jullie als GS. Nu moeten we de krant openklappen, moeten we van alles vernemen. Terwijl, ik denk niet dat dat zo de volgorde moet zijn. En ik denk dat wij daar een betere informatiepositie in moeten krijgen. Dus daar vraag ik in ieder geval GS een toezegging om daar met het ambtelijk apparaat naar te gaan kijken, hoe we dat kunnen oplossen. Want dat is zeer storend, en dat wordt alleen maar storender. Dan vervolgens, de moties. We gaan er <onverstaanbaar> wat over zeggen, maar ze passen allemaal niet binnen deze rapportage. Dus die moties, die zijn voor ons in ieder geval... We gaan niet voorstemmen, laat ik het zo zeggen. Dan had u nog een vraag aan mij richting Omgevingsfonds. Want dat is ook weer een ding. U geeft aan: het Omgevingsfonds, we kunnen er ook over rapporteren middels een brief. Ik meen me te herinneren... Maar goed, misschien ben ik tijdens mijn vakantie ... In één keer zijn er dingen gewijzigd, toen ik weg was. Het Omgevingsfonds was al onderdeel van de rapportage, namelijk deel 2 onder B. En u heeft het nu in één keer over: laten we dat misschien in een aparte brief gaan doen. Maar het is gewoon punt C van de businesscase, dat hele Omgevingsfonds. Dus een beetje jammer, een beetje raar dat nu in één keer dat eruit getrokken moet worden. Want juist wij willen dat onderdeel graag in die rapportage hebben. Maar ik snap natuurlijk ook de moeilijkheidsgraad van het feit dat als je twee keer per jaar gaat rapporteren, wat valt er dan te rapporteren. Dus naar ons idee mag dat ook dan één keer per jaar dat het Omgevingsfonds daar verslaglegging doet. Maar wel van de inkomsten, uitgaven én de zaken die er vanuit het Omgevingsfonds dus allemaal uitgegeven zijn. Wat ook een belangrijke is: wat zit daar nu aan bijdrage in. Het Omgevingsfonds zou gevuld worden door ons, door de gemeenten, door bedrijven. Maar volgens mij is dat nog steeds niet het geval. En ook dat kunnen we dan monitoren in die rapportage. Op het moment dat andere partijen zich niet meer houden aan de afspraken die er gemaakt zijn is dat natuurlijk ook kwalijk, en dat lezen we natuurlijk graag terug in de rapportage. Want volgens mij hebben we met z'n allen een verplichting vanuit het fonds, en willen wij monitoren dat dat fonds wordt ingezet voor de omwonenden. En dat niet een of andere gemeente daarmee een verdubbeling doet van zijn budget door een of ander waardeloos project op te zetten. Dat is niet hetgeen waarvoor wij dat Omgevingsfonds in ieder geval bedacht hebben. In ieder geval, namens de PVV sprekend dan. Ik hoop dat de rest van de Staten daar ook achter staat. Dan heb ik ze allemaal gehad, en dan stop ik bij deze. Tot zover, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Boven, aan u het woord.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Ik wilde nog een kleine toelichting geven op de twee moties. Wat betreft de investeringen in niet-essentiële onderdelen uitstellen: dat vloeit ook voort uit het feit dat als je een onderneming bent die zelfstandig is, dan maak je allicht andere keuzes dan wanneer je een rijke aandeelhouder bij je hebt staan. Ik heb dat zelf ervaren. Ik heb in een bedrijf gewerkt met een rijke aandeelhouder, en dat maakte toch dat ondanks dat wij verlies maakten er af en toe keuzes gemaakt werden waarvan je dacht: hm, is dat nou wel wat je zou doen op het moment dat je het als eigen onderneming had moeten doen? Dus dat is als onderbouwing voor dat stuk. Ik heb ook niet gezegd wat essentieel is of wat niet-essentieel is, maar ik neem aan dat dat aan de onderneming is om dat zelf te beslissen. Dan wat betreft de andere motie. Als u dan zou kunnen zeggen wat dan in plaats van dat half jaar mogelijk is, dan zou ik dat heel erg waarderen. Want het punt is namelijk dat ... Nee, dan kom ik toch ook weer terug op iets wat eerder is gebeurd. Bij Brightlands in Venlo hebben wij een halfjaarrapportage gehad over het jaar daarvoor. En toen bleek tijdens die bijeenkomst dat er een enorme investering gedaan moest worden op het vastgoed van Brightlands in Venlo. En ik kan me nog herinneren dat de PVV zei: dat vinden wij dat dat eigenlijk niet zo met stoom en kokend water erdoorheen moet gaan. En toch hebben we dat gedaan. En doordat we dat geld hebben goedgekeurd hebben we in feite ook voor de rest... We hebben ja tegen iets gezegd waardoor het veel moeilijker werd om daarna nee te zeggen. Dat is nog een toelichting die ik op deze motie wilde geven. En over de rapportage: ik zou het ook fijn vinden als het twee keer per jaar plaatsvond.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. De heer Driessen. Niet? Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik loop nu even naar het spreekgestoelte, omdat de Gedeputeerde een vraag gesteld heeft, waarop ik graag wil antwoorden. En het antwoord is: ja inderdaad, wij appreciëren het als er twee keer per jaar gerapporteerd wordt. Ik ben ook blij met de toezegging die u richting mevrouw Depondt heeft gedaan. Ik denk dat dat wel mogelijk moet zijn. En ik veronderstel dat het niet nodig is om alle 37 deelnemingen dat soort sessies te gaan organiseren. De belangrijkste waarschijnlijk, ik denk dat dat al voldoende is. Ja, het was te verwachten dat u onze motie zou ontraden. Desalniettemin brengen wij die uiteraard gewoon in stemming. En wat ik nog wil meegeven, is: deze Gedeputeerde kennende zal hij de kritiek die hij vandaag gehoord heeft ter harte nemen en daar ook wat mee doen.

De voorzitter: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde van de tweede termijn van de Staten. En geef ik het woord aan de Gedeputeerde Satijn.

Gedeputeerde Satijn: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Een aantal opmerkingen en vragen nog tenslotte, althans in de tweede termijn van het College. De heer Loomans, die stelde de vraag: op welk moment is de Gedeputeerde dan zover dat het tijd is om de boel opnieuw tegen het licht te houden? Die is zo ver op het moment dat hij via zijn rol als aandeelhouder het beeld krijgt dat de luchthaven niet meer binnen die kaders kan blijven die de Staten gesteld hebben. Dat is ook de taak van GS. Ik heb, zoals ik al eerder ook in de commissie heb gezegd, het beeld dat deze CEO daar op een goede manier invulling aan wil geven. Dus die kans krijgt hij ook zeker van ons, wat dat betreft. En ik kom even terug bij de heer Van Bijnen van de PVV. Want toen hij begon dacht ik: we begrijpen elkaar niet. En uiteindelijk dacht ik: we begrijpen elkaar heel goed. En ik wil de heer Van Bijnen altijd goed begrijpen voorzitter, want die is in het bezit van een lange lat. U heeft namelijk in de commissie gevraagd om extra informatie – daar was die mededeling op bedoeld. En u heeft natuurlijk helemaal gelijk: het komt wel terug in het Omgevingsfonds. Maar we hebben de beginsituatie nog niet. Die gaan we nu uitvragen. En dan kunnen we met elkaar beoordelen hoever het Omgevingsfonds is. Dus feitelijk staat er een tweesprong in mijn antwoord. Enerzijds is door u gevraagd, en dat is ook toegezegd: haal de actuele stand op bij het Omgevingsfonds. Dat gaan we doen, die afspraak staat ook.

Daar krijgt u een brief over. Maar de informatie die we hebben, die komt vervolgens terug in de rapportage. Dat heeft u goed gelezen. Maar het fonds an sich rapporteert één keer per jaar. En die info wordt gewoon doorgezeten aan PS, voorzitter. En dan rest mij volgens mij uw Staten te danken ook voor het beantwoorden van de vraag. Ik kan concluderen dat die op twee keer per jaar blijft, de rapportage. Dus dat hebben we goed meegenomen. En naar het nut en vooral ook de noodzaak van de tekentang van mevrouw Mertens kan ik melden dat die deze zomer al goed van pas is gekomen, tijdens een wandeling in Oostenrijk. Maar dat is niet helemaal wat u bedoelde volgens mij, hè? Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Daarmee zijn we aan het einde van de tweede termijn van de beraadslaging. En gaan wij over op stemmingen. En ik verzoek de leden die nog niet in de zaal zijn óf op te trommelen óf hopelijk horen ze het. Ik schors de vergadering voor twee minuten.

[SCHORSING]

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. Aan de orde zijn de stemmingen rondom het Statenvoorstel Basisrapportage Groot Project 'Transitie MAA' met als peildatum 1 juli 2024, brief GS van 10-12-2024. We stemmen als eerste over het Statenvoorstel en daarna over de moties. De heer Vaessen, aan u het woord.

De heer Vaessen (D66): Een stemverklaring, voorzitter. Het standpunt van D66 over de luchthaven mag verder bekend zijn. Wij vinden het wel belangrijk dat we goed blijven monitoren wat er allemaal gebeurt en of het wel of niet goed gaat. Daarom zullen we wel voor de basisrapportage stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Met dien verstande dat het hier gaat over het format van de basisrapportage, ben ik ook bereid om voor te gaan stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): We hebben hier nog wat kritiek geleverd op de informatie in de basisrapportage. Die kritiek blijft staan, maar, zoals vorige collega's ook al zeiden, we moeten rapporteren. We stemmen gewoon in met de basisrapportage.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Min of meer dezelfde verklaring. Ik zal ook voorstemmen. En dat komt niet omdat ik denk dat dit nou al een heel goed format is, maar omdat er alle ruimte is om deze verder te ontwikkelen. En ik neem aan dat we op een punt zullen komen dat we er heel tevreden over zullen zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we nu over tot stemming, als eerste het Statenvoorstel G-24-039. De stemming is geopend. Ik wacht nog op één stem. We hebben alle stemmen binnen en het voorstel is unaniem met 45 stemmen voor aangenomen. 3157. Dan gaan we over tot stemmen over ... Dames en heren, nog even geduld. Allereerst, in stemming motie 3156, 'Mertens c.s. inzake Exit-strategie MAA', en een stemverklaring van mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Voorzitter, wij snappen dat de partijen hier kaders willen hebben. Dat wil de SP ook. U vraagt met deze motie een besluit terug te draaien wat deze Staten heeft genomen bij het ZRK-rapport, gelet op investeringen. Het ondermijnt mijn en ons amendement 181. Hierin staat namelijk dat we de inhoudelijke en financiële grenzen meenemen in de nadere uitwerking van SIS 4.0. Dat geldt dus ook, wat

ons betreft, voor de potentiële extra middelen, waar nu geen sprake van is en daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even of er nog andere stemverklaringen zijn? Dat is niet het geval. Dan is nu motie 3156, 'Mertens c.s. inzake Exit-strategie MAA', in stemming. Alle stemmen zijn uitgebracht. De motie is verworpen met negen stemmen voor en 36 tegen. Aan de orde is de stemming over de motie 3157, 'Boven c.s. inzake Indicator voor tijdige informatie bij belangrijke afwijkingen van de business case MAA'. Er is een stemverklaring van mevrouw Smeets, en gezondheid.

Mevrouw Smeets (SP): Dank, voorzitter. Deze motie zullen wij niet steunen omdat wij aan de voorkant van de risico's bij alle deelnemingen willen komen. Daar heeft GS al een flinke opdracht van ons voor gekregen met het amendement, en het is later ook nog met een toezegging bevestigd. Daarom steunen wij deze motie niet.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even of er nog andere stemverklaringen zijn? Dat is niet het geval. Dan is de stemming over motie 3157 geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met negen stemmen voor en 36 tegen. Aan de orde is de stemming over motie 3158, 'Boven c.s. inzake Niet op volume toename gerichte investeringen in MAA uitstellen'. Er is een stemverklaring van mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Voorzitter, het lijkt alsof ik af en toe hiernaartoe wil komen. Dat wil ik ook graag, want wij gaan ook tegen deze motie stemmen. Er is namelijk nog geen sprake van extra middelen. MAA heeft ook nog ruimte om investeringen te doen. Wij verwachten dat iedere beslissing van MAA binnen die kaders is, en als dat niet zo is, dan moet GS dat voorleggen aan PS. De SP zal dan zeker niet zomaar instemmen met een dergelijk voorstel.

De voorzitter: Dank u wel. Inmiddels is de heer Driessen weer aangesloten, dus hij zal ook meestemmen bij deze motie. Het betreft motie 3158. De stemming is geopend. De stemming is gesloten en de motie is verworpen met negen stemmen voor en 37 tegen. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van deze beraadslaging en de stemming. Ik schors de vergadering voor tien minuutjes. Er staat ook iets van een warme pizza klaar voor degene die er trek in heeft. Daarna is er een wisseling van voorzitterschap en neemt de heer Vaessen het voorzitterschap over. De vergadering is geschorst voor tien minuten.

[SCHORSING]

9.4 GEWIJZIGD G-24-035 Statenvoorstel inzake Grondwaterheffingsverordening 2025, brief GS van 29-10-2024

De vicevoorzitter: Dames en heren, mag ik iedereen verzoeken de plaatsen in te nemen zodat we de vergadering kunnen heropenen. Ik heropen de vergadering. Aan de orde is het Statenvoorstel inzake Grondwaterheffingsverordening 2025, brief GS van 29-10-2024. Als eerste beginnen we met de eerste termijn van Provinciale Staten, en dan is het woord aan de heer Nijenhuis van de fractie BBB.

De heer Nijenhuis (BBB): Geachte voorzitter, voor ons ligt het Statenvoorstel inzake grondwaterheffingsverordening 2025. Opnieuw is het, net als vorig jaar, een beleidsneutraal voorstel met een stijging voor de dekking van inflatie plus de dekking voor toegenomen monitoringskosten. Het is een déjà vu zou je kunnen zeggen, wat sommigen voor ons in de vorige commissie ook zeiden, maar gezien het Limburgs wat we vandaag hanteren, is het meer een trucgedachte of zo iets. De mogelijke grondwaterheffing is een bestemmingsheffing. En ik zeg mogelijk omdat het de Provincie een mogelijkheid geeft om een heffing op het gebruik van grondwater in te stellen om de gemaakte kosten ten aanzien van beleids- en uitvoerende taken te compenseren. Derhalve is het geen ordinaire heffing waarmee de belasting en regeldruk nog verder wordt verhoogd. Dat is iets waar we wel eens vaker bij stil zouden mogen staan.

Vrijstelling voor beregening door de landbouw als mogelijke compensatie voor de droogtebestrijding is iets wat regelmatig terugkomt in de discussie, ofwel kosten die de Provincie maakt in verband met maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en of tegengaan van nadelige gevolgen van die grondwateronttrekking. We onderschrijven volmondig de gevolgde denklijn dat er dan wel een direct en noodzakelijk verband moet liggen aan de kanttekeningen die hierbij te plaatsen zijn. Van wie is het water eigenlijk dat op de akkers valt en infiltreert in het grondwater? Let wel, bij een gemiddelde neerslag, mijnheer Nijskens refereerde daar de vorige keer ook al aan, van 850 mm per jaar, en het afgelopen jaar nog veel meer, is dat 8500 kuub per hectare, ofwel 8,5 miljoen liter die wordt opgevangen door de landbouwsector. Een fractie van al dat water wordt opnieuw nuttig gebruikt voor de gewasgroei, en alleen op die percelen waar dat verantwoord is. Er is geen agrariër te vinden die de elektro- of dieselpompen aanzet als dat niet echt noodzakelijk is. Of kan de sector al rekeningen sturen voor het verschil in de opvang en het gebruik van het water? Behalve de opvang van vrijwel al het regenwater is de landbouw actief in de weer met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en andere projecten en innovaties om water vast te houden waar het kan en af te voeren waar het moet. Met sub-irrigatie, druppelirrigatie en plekspecifieke beregening worden stappen gezet om te komen tot efficiëntieverbeteringen. Anders dan de WML is de agrarische sector niet in de positie om kostenstijgingen meteen door te berekenen aan haar afnemers, en wordt ze anderzijds door het waterschap al wel geconfronteerd met significante kostenstijgingen voor waterbeheer in de algemene zin. De diverse onderzoeken op een directe relatie tussen beregening en effecten op bijvoorbeeld droogtegevoelige natuur zijn niet eensluidend. STOWA zegt daar letterlijk over, en ik citeer: 'Korte en langetermijneffecten van grondwateronttrekkingen voor beregening op het watersysteem, de landbouw en natuur zijn nog onvoldoende bekend'. Wat wel bekend is, is het feit dat beregening bijdraagt aan de instandhouding van de biodiversiteit. Het ontbreekt op dit moment ook nog aan voldoende concrete voorstellen voor de herinrichting van het platteland. De maatregelen en bijbehorende middelen zullen bij het vaststellen van de heffing voor 2026 meer duidelijkheid bieden en een meer integrale afweging mogelijk maken, evenals het in wording zijnde convenant, waar de Gedeputeerde aan refereerde, met verschillende partijen om de zoetwaterbeschikbaarheid beter te waarborgen. In dat verband zou ik GS willen meegeven om in die brede afweging van volgend jaar ook de huidige ervaringen van de grondwateronttrekkingen te beheren en toekomstige effecten van de bruinkoolwinning mee te nemen in de overweging, als ook de effecten van de drinkwateronttrekkingen vanuit grondwater in onze naburige provincies. Tot zover, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijenhuis. Dan is het woord aan de heer Nijskens voor de fractie van de VVD.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, de heer Nijenhuis heeft eigenlijk al een deel van mijn verhaal gepikt, zou ik bijna willen zeggen. Maar het zij gegund, want ik sta daar natuurlijk puur achter en ik heb dat ook richting mevrouw Wesseling in de commissie aangegeven. Het eenduidige verband tussen individuele grondwateronttrekking en droogte op dat gebied is niet te geven, en zeker niet op het moment dat het om diepe putten gaat waarbij de infiltratie tijd genoeg heeft om aan te vullen. Dus we hoorden het bij de vorige spreker: er is geen eenduidig verband bekend tussen een individuele onttrekking en de droogte die dat tot gevolg heeft. En, uiteraard, ik sta eigenlijk volledig achter het verhaal van de vorige spreker, dus ik wou het kort houden. Het is laat genoeg en daar wil ik het bij laten.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Dan gaan we door naar de heer Loomans van de fractie Horizon. Nee, toch geen woordvoering voor de heer Loomans. Dan gaan we naar mevrouw Waajen-Crins voor de fractie van het CDA.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Vorig jaar waren we bij de vaststelling van de grondwaterheffing in de veronderstelling dat we dit jaar beleidskeuzes zouden zien in de verordening, Maar uw College heeft goed onderbouwd waarom we daar nog een jaar op moeten wachten. En eigenlijk hebben de twee vorige sprekers dat al heel goed verteld, dus ik hou het ook kort. Waarom kunnen we dan nu die beleidskeuzes nog niet maken? Er is een herbezinning nodig door het intrekken van het Nationaal Plan

Landelijk Gebied, en daarmee ook het LPLG. En de voorziene aanpak en middelen voor de natuuropgave zijn van de baan of op de langere baan geschoven, en daarmee ook de middelen. Dus er bestaat nog onvoldoende inzicht in de financieringsbehoeften en, dat werd zojuist ook al aangegeven, het bestedingsdoel voor de eventueel extra te genereren heffingsinkomsten. En aangezien het een bestemmingsheffing is, moet het bestedingsdoel klip-en-klaar zijn, en dat is zeker niet het geval. Wat betreft de nauwkeurige meting, daar is de heer Nijenhuis volgens mij zojuist ook op ingegaan, zijn de opgegeven hoeveelheden, de grondslag voor de heffing, en een zorgvuldige registratie van de onttrokken hoeveelheden is ook een van de opgaven, zoals verwoord in de Kamerbrief. Dus het behoeft nadere uitwerking, ook om ontduiking van de heffing te voorkomen, en dat vraagt nader overleg met waterschap, het bevoegd gezag voor een deel van de onttrekkingen. Dus het is nog te vroeg om stevige beleidskeuzes te maken. We hadden dat ook graag anders gezien. Maar ik heb toegelicht dat die verschuivingen elders weer tot verschuivingen hier leiden, en ook tot verschuivingen in bestuurlijke keuzemomenten. Dus wij kunnen instemmen met het voorstel zoals het daar nu voorligt, maar zien wel uit naar de beleidskeuzes in het volgende jaar.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Waajen. Dan mevrouw Fischer voor de fractie van 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Het Statenvoorstel Grondwaterheffingsverordening 2025 is beleidsneutraal. Dat wil zeggen in zoverre beleidsneutraal dat aan PS wordt gevraagd een verhoging van het tarief met het inflatiepercentage vast te stellen, en de dekking van de toenemende kosten van de grondwatermonitoring. Het beleidsneutrale zit hem vooral in het feit, denk ik, dat een aantal beslissingen over mogelijke beleidskeuzes pas vast te stellen zijn bij de grondwaterheffingsverordening 2026. Een voorbeeld van een uitgesteld besluit is het afschaffen van die vrijstelling uit te stellen tot eind 2025. Voorzitter, onze fractie heeft intern het conceptdeelverslag ter zake besproken, en onze 50PLUS-vragen zijn in de commissievergadering – sorry, jongens, ik ben hartstikke moe – door de Gedeputeerde beantwoord. En het verslag an sich roept geen nieuwe vragen op. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan zal ik u dit keer niet overslaan, mevrouw Wesseling voor de fractie van D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Zoals we met elkaar ook al in de commissie geconcludeerd hebben, en hier wederom, is het Statenvoorstel dat hier aan ons voorligt bijna een een-op-een kopie van het stuk dat we vorig jaar ook ontvingen. Zowel in dit Statenvoorstel als in het voorstel van vorig jaar wordt een verdere verhoging van de grondwaterheffing uitgesteld, en dat met als reden dat we geen bestedingsdoel hebben voor extra te genereren middelen. En het is dan ook logisch dat we zonder bestedingsdoel voor dit jaar geen verdere heffingsverhoging kunnen doorvoeren. En tegelijkertijd zien en ervaren we om ons heen steeds vaker de gevolgen van verdroging, neem bijvoorbeeld National Park De Groote Peel, waar door te ver wegzakkende grondwaterstanden de laatste restjes hoogveengebied dreigen te verdwijnen. En hoewel die urgentie van verdroging ook gezien wordt, is het mogelijk dat we volgend jaar wederom een vergelijkbaar voorstel krijgen.

De vicevoorzitter: Punt, en een vraag van de heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Wesseling, ik ben heel blij dat u De Groote Peel aanhaalt, want het is dit jaar behoorlijk nat geweest. En D66 staat natuurlijk voor een natuurlijke omgeving, dat begrijp ik goed, maar bent u bekend met het feit dat er dit jaar water uitgeladen is uit de Peel, waarmee de naburige akkerbouwlanden en de graslanden bijna verzopen zijn?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik ben met u verantwoordelijk. Ik ben me ervan bewust dat door klimaatverandering in de breedte natuurgebieden ook steeds minder goed geschikt zijn om water op te nemen en ook vast te houden, en dat daardoor water ook sneller afvloeit en natuurgebieden minder van dat water op kunnen nemen.

De vicevoorzitter: De heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Dus u zegt eigenlijk van we grijpen in als het te nat wordt, en als het te droog wordt, dan is het geen natuurlijk verschijnsel? Zegt u dat?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Nee, dat zei ik geloof ik niet.

De vicevoorzitter: Een vervolgvraag van de heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Dan zult u het me nog een keer uit moeten leggen.

Mevrouw Wesseling (D66): Sorry?

De vicevoorzitter: De heer Nijenhuis, vraag hem nog wat verder uit.

De heer Nijenhuis (BBB): Dan zult u het me nog een keer uit moeten leggen.

Mevrouw Wesseling (D66): Waarom ik hier sta, ik kom zo meteen nog bij de motie die ik ga indienen, is dat ik zeg: we zien steeds vaker om ons heen gevolgen van verdroging in de natuur, dat mede wordt veroorzaakt door ons grondwatergebruik. En ik denk dat we er alles aan moeten doen als Provinciale Staten om die verdroging tegen te gaan, en daarvoor hebben we financiële middelen nodig. En deze grondwaterheffing is een manier waarmee we extra financiële middelen kunnen genereren, die we vervolgens kunnen inzetten om verdroging tegen te gaan.

De vicevoorzitter: Nog een vervolgvraag van de heer Nijenhuis.

De heer Nijenhuis (BBB): Ik heb volgens mij net gezegd dat de rapporten elkaar daarin tegenspreken en dat het STOWA zelf zegt dat er geen oorzakelijk direct verband is tussen beregening en droogtegevoelige natuur. Dan is die uitspraak voor nu redelijk voorbarig, en die kan ik dan niet plaatsen in het kader van deze discussie. Dat er verdroging oprukt heeft meer te maken met klimaat dan met beregening.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik ga zeker niet ontkennen dat klimaatverandering ook een grote rol speelt in verdroging. En tegelijkertijd, wanneer we dus kijken naar National Park De Groote Peel, zien we ook dat de wegzakkende grondwaterstanden daar een grote rol spelen in de verdroging van het gebied. Ik zie de heer Nijskens nog naar voren komen.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik ga een gecoördineerde inbreuk op de motie proberen. U geeft aan: grondwater zakt weg in de Peel. U weet dat hoogveen, dat is veen wat boven maaiveld op water groeit, wat op kleilagen in stand blijft en uitsluitend gevoed worden door regenwater. Dat is hoogveen. In de Peel is in de geschiedenis ik weet niet hoeveel inbreuk gemaakt op die leemkoepel. Die leemkoepel is zo lek als een

mand. Je hebt daar, zelfs in droge jaren, een kwel midden in het landbouwperceel van wegzakkend regenwater uit de Peel. Het Maaswater wat langs stroomt zou juist een oplossing kunnen zijn om het water op peil te houden, maar dat wordt vanuit de natuurgedachte niet geaccepteerd. En dat was natuurlijk ook waar de heer Nijenhuis naar vroeg van wij vinden het normaal om de Peel leeg te pompen als het te nat wordt, maar we vinden het abnormaal om de Peel vol te pompen als het te droog wordt, terwijl er honderden kubieke meters per seconde door de Maas langskomen. Wat is daar uw mening over?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Waar ik naar refereerde in mijn inbreng is dat in verschillende artikelen wordt verwezen naar het wegzakkende grondwaterpeil in het Nationaal Park De Groote Peel als een direct gevolg van waarom de laatste restjes hoogveengebied dreigen te verdwijnen. En ik heb volgens mij helemaal niets over landbouwberegening verteld, terwijl u daar ook eerder in uw inbreng naar verwees, dus ik begrijp het nog niet helemaal.

De vicevoorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Een vervolgvraag dan. U geeft aan: het wegzakkende grondwater zorgt voor verdroging van de Peel. U koppelt daar niet de beregening aan, zegt u nu net in uw antwoord. Hoe kunt u dan volhouden dat een beregening in, wat zullen we zeggen, Baexem leidt tot verdroging in de Peel, waardoor het geld dat in Baexem gegenereerd wordt, wordt besteed aan een gedeelte van de verdroging van de Peel, die voor het grootste gedeelte door klimaatverandering en temperatuurstijging wordt veroorzaakt? We halen nu ruim € 1,3 miljoen aan middelen op. Dus zelfs als je de heffing verdubbelt in de richting van het Noord-Brabantse tarief, dan haal je € 1 miljoen extra op. Wat doe je in heel Limburg aan verdroging met € 1 miljoen, of bent u zelfs bereid om een heffing richting de € 100 per kuub te gaan tellen? Dat betekent dus ook voor drinkwater € 100 per kuub. Dan haal je € 100 miljoen op.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Als ik zou mogen reageren? Voorzitter, dank. Wat ik van de Gedeputeerde heb begrepen, is dat er op dit moment verschillende onderzoeken lopen naar hoe we verdroging in Limburg tegen kunnen gaan. En daar slaat dus ook mijn motie op, dus als ik zo meteen mijn betoog kan voorzetten, dan ...

De heer Nijskens (VVD): Nee, maar dan een laatste vraag.

De vicevoorzitter: Mijnheer Nijskens, zullen we het even via de voorzitter blijven laten lopen.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel. Sorry, voorzitter. Het is een beetje ... Dan nog, voorzitter, via u, een laatste vraag. Heeft u een idee hoeveel de aanpak van verdroging kost, wat dat betekent voor het effect op het tarief voor de grondwaterbelasting en hoe dan de verbinding zit tussen waar je gaat heffen en waar je tegen de verdroging iets gaat doen? Dat is dan de laatste vraag.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Ik heb het daar toevallig van de week nog met de Gedeputeerde over gehad, en hij gaf, geloof ik, aan dat je dan aan een pakket zit te denken van rond de € 50 miljoen. Maar mogelijk dat de Gedeputeerde daar in de beantwoording ook nog op in zal gaan. En wat ik ook absoluut niet probeer te zeggen, is dat we met de grondwaterheffing alle gevolgen van verdroging zouden moeten willen tegengaan, want dan krijg je inderdaad bizarre bedragen aan grondwaterheffing. Wat ik wel zeg is dat ik het niet begrijp waarom we de grondwaterverhoging voor dat jaar op jaar uitstellen, en

dan de kans mislopen om met een verhoging van € 0,10 toch een fundamentele bijdrage van € 1,3 miljoen aan verdroging kunnen leveren.

De vicevoorzitter: Mijnheer Nijskens. Mevrouw Wesseling, vervolgt u uw betoog.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Dan moet ik heel even kijken waar ik was gebleven. Hoewel het belang wordt gezien van de urgentie van verdroging tegengaan, is het mogelijk dat we volgend jaar een vergelijkbaar voorstel zullen krijgen. En omdat het zoetwaterconvenant volgend jaar mogelijk nog niet definitief zal zijn, is het ook onduidelijk welke specifieke maatregelen dan al in zicht zijn om verdroging tegen te gaan. D66 wil daarom graag alvast vooruitlopen op de grondwaterheffing voor volgend jaar, en voorkomen dat we dan wederom geen bestedingsdoel in beeld zullen hebben en we geld op de plank zullen laten liggen. En daarom verzoekt D66 het College, middels de volgende motie, om een aantal specifieke maatregelen uit het zoetwaterconvenant naar voren te halen. Daarvoor zal ik even het dictum voorlezen: 'Verzoekt het College van Gedeputeerde Staten om bij de wijziging van de grondwaterheffingsverordening in 2026 zowel de ophoging van 2025 door te voeren als ook de ophoging voor 2026 te realiseren, en, ten tweede, voor die tijd een geschikt bestedingsdoel vast te stellen voor extra te genereren middelen, met de voorkeur om ofwel directe gevolgen van grondwateronttrekkingen aan te pakken en of onderzoek te bekostigen naar methoden om natuurgebieden te helpen verdroging tegen te gaan.'

De vicevoorzitter: En dat roept een vraag op bij mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u, voorzitter. Mevrouw Wesseling, kunt u mij uitleggen wat u bedoelt met de ophoging van 2025 in uw dictum?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): We hebben nu al twee jaar wel de beoogde verhoging van het jaar ervoor doorgevoerd. Dus nu voeren we bijvoorbeeld nog de ophoging voor 2024 in voor 2025, maar de beoogde ophoging voor 2025 voeren we op dit moment eigenlijk dus verder niet verder door. Dus volgens mij noemde u in uw spreektijd ook dat dit beleidsarm was om die reden. Dus ik vraag eigenlijk het College van maak voor volgend jaar wel beleid om dan wel die heffingsverhoging door te voeren.

De vicevoorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel. Maar de beoogde ophoging voor 2025 is er niet, behalve de inflatiecorrectie, volgens mij, zoals die nu voorligt. Dus ik begrijp u echt niet. Wat zou er dan nu in 2025 opgehoogd moeten worden? Hoe komt u dan tot een bedrag voor 2025?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): In ieder geval niet beleidsarm. Dus op dit moment voeren we dus geen verhoging door. En ik koppel daar nu ook geen specifiek bedrag op omdat ik dat meer iets vind voor GS om nader uit te zoeken, maar mijn oproep is in ieder geval: voer volgend jaar wel die verhoging ook voor 2026 door.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Mevrouw Waajen-Crins.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): U geeft daarmee GS de opdracht om zonder heldere criteria zelf te verzinnen wat zij de beoogde ophoging, verhoging voor 2025 acht? Heb ik dat goed geïnterpreteerd dan?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): In die zin dat we nu dus twee jaar achtereenvolgens een stuk krijgen voorgelegd waarin wordt gesteld dat er geen bestedingsdoel voor een extra ophoging is, en dat ik zeg: volgens mij zijn er genoeg problemen in beeld en zijn er maatregelen voor te verzinnen. Daar is het College dus als onderdeel van het zoetwaterconvenant ook hard mee bezig. En dan zeg ik: kom volgend jaar niet aan met we hebben geen bestedingsdoel, dus vandaar dat het stuk weer beleidsarm is, maar zorg dat er dan maatregelen in beeld zijn om toch die verhoging door te kunnen voeren.

De vicevoorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): En u geeft daarin geen concrete opdracht of criteria mee. Dat is volgens mij nu helder. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Misschien nog als korte toelichting daarop: omdat het College dus heeft aangegeven dat die onderzoeken nog lopen, en dat daaruit nog concrete opdrachten moeten blijken.

De vicevoorzitter: En dan nog een laatste keer voor mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel. En dat voeren we dan volgend jaar gewoon met terugwerkende kracht in? Geeft u eigenlijk die opdracht mee?

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Nee. Dus deze opdracht is specifiek niet voor deze grondwaterheffingsverordening, maar voor de grondwaterheffingsverordening van volgend jaar, die we volgend jaar in de commissie gaan behandelen om dan alvast een opdracht mee te geven aan het College.

De vicevoorzitter: Dan is het opgehelderd. Dat was het voor u mevrouw Wesseling? Dan gaan wij naar de heer Peters voor LOKAAL-LIMBURG.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel. Ik had een heel lang stuk, eigenlijk ingeven door mensen die daar vakmensen in zijn, maar ik houd het toch kort, want ik probeer al die vragen die al gesteld zijn hier even uit te filteren. Voldoende zoetwaterbeschikbaarheid, heb ik hier gelezen, staat hoog op de agenda, zoals wij van de Gedeputeerde hebben begrepen. Er is een convenant in de maak waarbij in het komende jaar alle gemeenten, Provincie en waterschap moeten werken aan zoetwaterbeschikbaarheid. Daarin wordt, even samengevat, onder andere de watervraag en het wateraanbod bij elkaar gebracht. We vinden het goed dat de twintig grootverbruikers van water gevraagd wordt om water te besparen. LOKAAL-LIMBURG zal deze ontwikkeling op de voet volgen, en we wachten de toegezegde mededelingen portefeuillehouder in januari dan ook af. We vragen wel aandacht voor eventuele grondwatervervuiling, die door onverlaten zwaar op de proef wordt gesteld. LOKAAL-LIMBURG heeft onlangs een melding gemaakt van iemand die een mooie hal bouwt ergens langs de autobaan, en daar spullen in de grond stopt die blijkbaar zomaar eens een keer ons grondwater kunnen gaan aantasten. En de Provincie gaat er niet direct over, maar ik vind wel dat we daar een oogje in het zeil moeten houden, want uiteindelijk gaat het om ons grondwater. En juist precies in dat gebied zijn twee putten, heb ik begrepen. Als je daar veel van die hallen bouwt en iemand haalt er zijn voordeeltje uit om daar troep te storten als grond, dan is dat geen goede zaak. Dus daar wil ik toch even van zeggen dat wij ons daar ernstig zorgen over maken, en we wachten de antwoorden af over hoe u daarmee omgaat. Dan heb ik nog iets genoteerd. In het betreffende document worden de hoeveelheden van de WML-putten vermeld. Klopt het dat er een overschot is door wat uit die putten komt? Dat wordt vermeld. Dat wordt maar even gezegd, zo tussendoor. Want we hebben natuurlijk

nog een schrijver naast me. Ik heb nog een secretaris naast me die wat notities maakt. Daardoor ontstaat de verdroging van de omliggende gronden. Hoe wordt die schade vergoed? Dus het wordt blijkbaar volgens die stukken onttrokken via de WML en daardoor ontstaat verdroging. Daar heeft u ongetwijfeld een antwoord op. En ik zei al: ik heb meer verstand van koffie. Dus als je een keer bij mij in de buurt komt, kom je koffiedrinken. Dank je wel. Overigens, we zijn akkoord met dit stuk, dus ik kom geen tweede keer terug.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Peters. Dan is het woord aan mevrouw Boven voor de fractie van de Partij voor de Dieren. Mevrouw Boven, helpt het als ik dan even naar mevrouw Mertens ga? Ja? De fractie van GroenLinks, van mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Hopelijk heeft mevrouw Boven ... Ze heeft haar document gevonden. Want ik hou het kort. We hebben het in de commissievergadering ook al aangegeven: het voorstel wat er ligt, stelt teleur. Want per motie van de Partij voor de Dieren was gevraagd om een onderbouwing te geven voor de ontheffing die er nu ligt, maar daar komt het voorstel niet aan tegemoet. Dus in die zin is het teleurstellend. En daarnaast is het ook teleurstellend dat de beleidskeuzes weer worden uitgesteld tot het volgende jaar. En in die zin ligt mijn verzoek in het verlengde van mevrouw Waajen om toch echt wel volgend jaar met een voorstel te komen waarin die beleidskeuzes worden voorgelegd, zodat wij volgend jaar niet weer met hetzelfde voorstel te maken krijgen, voorzitter. En daar laat ik het bij. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Dan mevrouw Boven namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter, excuses dat ik even mijn bijdrage kwijt was. Dat kwam omdat ik aan het zoeken was waar grondwater allemaal voor gebruikt wordt en wat de grootste partijen zijn die het gebruiken. En we hebben het hier de hele tijd over berekening, maar dat is volgens mij niet waar het meeste grondwater voor wordt opgepompt. Dat wordt gebruikt voor de industrie, en volgens mij in de veehouderijen, als ik het goed heb? Ik word zo meteen verbeterd door de Gedeputeerde. Graag. Ik zal het ook kort houden. Er is een ontheffing voor berekening, en ...

De vicevoorzitter: We gaan even naar mijnheer Nijenhuis, want hij had, denk ik, een vraag over het eerste stukje van uw betoog.

De heer Nijenhuis (BBB): Ja. Dank u, voorzitter. Ik zal de Gedeputeerde even te hulp schieten. De grootste drinkwateronttrekker in Limburg is de WML.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja.

De heer Nijenhuis (BBB): En de industrie komt misschien nog wel na de landbouw, maar dat even voor uw informatie.

De vicevoorzitter: Dank voor uw info. Vervolgt u uw betoog, mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ik ben blij dat het vooral voor drinkwater wordt gebruikt, als ik eerlijk ben, want dat is waar wij toch uiteindelijk het meeste belang bij hebben, en waarom we volgens mij deze discussie ook hebben. Wat de Partij voor de Dieren betreft waren wij ook bijzonder teleurgesteld dat er nu weer een beleidsarme verhoging lag. En wij zijn het met D66 eens dat het heel belangrijk is dat wij wat aan verdroging doen. En, ja, dat wordt voor een deel veroorzaakt door klimaat, maar ook wel degelijk door grondwatergebruik, wat groter is op veel plekken als het klimaat droog is op een bepaald moment. Wij zijn wel van plan om voor te stemmen, met de verwachting dat de mededeling van de portefeuillehouder over de waterbeschikbaarheid en het zoetwaterconvenant, en de relatie daarmee met het beleid voor grondwaterheffingen ... En we gaan ervan uit dat het niet zo lang duurt dat we nog weer twee jaar moeten

wachten, en dat het echt voor de komende periode, voor het volgend jaar, zoals D66 ook al aangaf, duidelijk zal zijn dat we dan een beleidsvolle verhoging kunnen krijgen. Dat was mijn bijdrage.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. Dan is dit de eerste termijn van Provinciale Staten. Dan gaan we naar de beantwoording in de eerste termijn van Gedeputeerde Staten, en dan geef ik het woord aan Gedeputeerde Theuns.

Gedeputeerde Theuns: Dank u wel, voorzitter. Inderdaad een onderwerp wat we in de commissie uitvoerig hebben besproken, overigens ook vorig jaar, toen het inderdaad, dat hebben een paar mensen terecht opgemerkt, grotendeels hetzelfde voorstel was. En de reden daarvan heb ik ook uitgebreid toegelicht in de commissievergadering: omdat er op dit moment nog een hele hoop loopt met betrekking tot zoetwataaraanpak en de aanpak waterbeschikbaarheid, waar we u dus inderdaad in januari een mededeling portefeuillehouder over zullen sturen. En wat mij betreft, het is aan u om die dan ook vervolgens te agenderen in de commissie LEO. Op een paar opmerkingen en vragen zou ik wel nog even in willen gaan. Misschien als eerste, ik loop ze gewoon even langs qua partij, de heer Nijenhuis. Ik denk inderdaad dat ie zeer terecht opmerkt dat er vanuit de agrarische sector heel veel inspanningen worden geleverd als het gaat om water vasthouden, als het gaat om water ook weer weglaten op het moment dat het te nat is. Dat hebben we dit jaar natuurlijk veelvuldig gezien. En ik denk dat die inspanningen ook zeker te prijzen vallen. Dat mag ook wel een keer gezegd worden. Dus daar geef ik u volledig gelijk in. Dan uw suggesties om in het voorstel voor volgend jaar ook de onttrekkingen van de bruinkool mee te nemen. Ik ben er in de commissie ook wel even op ingegaan dat wij ook onlangs nog op bezoek zijn geweest bij een van onze buurlanden, in Noordrijn-Westfalen, en dat we dat ook volgende jaar weer zullen doen. En wij zullen uw suggesties daar zeker ook in meenemen, dus dat maakt er ook integraal onderdeel van uit, en ook de drinkwaterwinning die eventueel over de grens plaatsvindt, waarbij ik overigens opmerk dat wij ook drinkwater van over de grens inkopen. Dus wij krijgen ook ... Een van de bronnen die benut worden door WML, waar wij structureel drinkwater van inkopen, is een bron over de grens. Dus soms is het ook goed dat daar voor ons een beetje drinkwater onttrokken wordt. Dan even de heer Nijskens, die had eigenlijk weinig daaraantoe te voegen, geen concrete vraag aan mevrouw Waajen, die even verwees naar het wegvallen van de middelen van het LPLG. Ik moet dan even ook van collega Vaessen zeggen dat sommige van die middelen er ook nooit zijn geweest, omdat we tegelijkertijd ook binnen deze periode nog steeds € 300 miljoen te verspijkeren hebben alleen al waar het gaat om natuur. Dus we hebben denk ik nog een hele opgave in onze handen. Die zijn meer dan vol. We hoeven ons zeker niet te vervelen. Dan kom ik bij mevrouw Wesseling en ook bij de motie die zij heeft ingediend. Misschien moet ik dat meteen even rechtzetten. We hebben daar inderdaad deze week over gesproken, maar als je de getallen waar ik in ons gesprek aan refereerde, even voor uw beeld, en dat was denk ik ook de inbreng die de heer Nijskens in zijn interruptie had, in perspectief plaatst, dan hebben we in de periode tussen 2022 en 2027 € 800 miljoen beschikbaar in Nederland voor droogteaanpak. Daarvan komt € 250 miljoen uit het Delta Fonds, en daarvan wordt € 550 miljoen opgebracht door de zoetwaterregio's. En als je dat vertaalt naar de Limburgse context, dan is er dus € 50 miljoen, en dat is de € 50 miljoen vanuit het Rijk, vanuit het Delta Fonds, die u noemde en die komt in die periode. En er wordt daar vanuit de regio, voor de hele regio Zuid, € 150 miljoen bijgelegd. Kortom, als je daar substantieel geld bij wil leggen, dan moet je inderdaad in de verordening heel forse tariefstijgingen gaan verwerken. En dan kom je dus inderdaad op bedragen, als we bijvoorbeeld even kijken naar de drinkwaterrekening voor gezinnen, die daar een op een in worden doorbelast. Als je met dat soort bedragen de grondwaterheffing zou verhogen, dan gaan heel veel gezinnen in Limburg dat heel hard en direct ook in de portemonnee voelen. Dus u ziet aan ons, op het moment dat wij maatregelen moeten nemen wanneer de monitoring duurder wordt, dan zijn er dingen die je makkelijk daarin kan doorbelasten. Dat is ook de reden dat we dit jaar van € 1,8, € 1,9 naar € 2,2 cent per kuub gaan, maar dat is meer om dat soort kosten te dekken. En het grote deel van de maatregelen die uit die onderzoeken komen, zal toch uit DHZ-middelen moeten komen, zal toch uit SPUK's moeten komen die we daarvoor van het Rijk krijgen, of wat dan ook de opvolger van SPUK's straks gaat zijn, maar dat gaat niet om de tientallen miljoenen die vervolgens uit de verordening komen. En als ik dan even op de appreciatie van uw motie kom, dan is dat inderdaad ook een lastige motie.

En ik moet die ook gaan ontraden, juist omdat je ook nog niet weet wat er uit de onderzoeken gaat komen, en juist ook omdat je jezelf niet nu al de opdracht kan geven dat je volgend jaar een bestemmingsdoel hebt en daar ook de verordening voor gaat verhogen, want misschien is het helemaal niet nodig om die verordening te verhogen, ook al hebben we een bestedingsdoel, omdat we daar bijvoorbeeld middelen vanuit DHZ of SPUK-middelen vanuit het Rijk voor kunnen inzetten. Wij gaan die verordening of die heffing pas verhogen op het moment dat er ook een concreet bestedingsdoel of een dekkingstekort voor is wat we daarmee zouden kunnen afdekken op een reële wijze. En ik zie dat er een interruptie uitstaat.

De vicevoorzitter: Juist. Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Ik begrijp ook dat wij met onze grondwaterheffingsverordening natuurlijk niet alle benodigde middelen om verdroging te bestrijden kunnen genereren, en dat is ook logisch. En tegelijkertijd hadden we het eerder over de LPLG-middelen, die in eerste instantie beloofd waren, maar die we uiteindelijk nooit hebben ontvangen. Dus daarmee laten we ook maar weer zien hoe instabiel de middelen soms zijn die vanuit het Rijk aan ons worden beloofd. En wat ik eigenlijk beoogde met deze motie is het voorkomen dat we volgend jaar weer een beleidsarm voorstel voorgelegd krijgen, en ik geloof dat met mij meerdere collega's ook die oproep hadden. Zou de Gedeputeerde misschien kunnen toezeggen dat we niet volgend jaar weer een beleidsarm stuk krijgen?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik kan en ik ga dat ook niet toezeggen. En waarom niet? Omdat uiteindelijk een beleidsrijk voorstel geen doel op zichzelf is. Het gaat er uiteindelijk om dat wij volgend jaar, hopelijk, wat ik u ook gemeld heb, meer duidelijkheid hebben over dat convenant zoetwater, en dat we een financieringsbron hebben voor de maatregelen die we daarin gaan nemen. En voor het College is het geen doel op zichzelf om dat bijvoorbeeld uit de grondwaterheffing te betalen. Op het moment dat wij daar andere financiering voor vinden en de monitoringskosten nemen niet toe, zoals het dit jaar is, dan is er geen reden om daar direct beleid aan te koppelen en daarmee de heffing te verhogen. Dus het verhogen van de heffing is voor ons zeker geen doel. Het is een middel om uiteindelijk een bestaand tekort te kunnen opvangen. En, nogmaals, dat kan je alleen doen op het moment dat dat ook met elkaar in de omvang bij elkaar te brengen is.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Helemaal eens dat een beleidsrijk voorstel geen doel op zich zou moeten zijn, maar volgens mij zijn we het er wel met elkaar over eens dat er beleid moet komen om verdroging tegen te gaan. Dus in die zin zou je dan toch kunnen concluderen dat tot een beleidsrijk voorstel komen al geen doel meer op zich is omdat we sowieso al met beleid willen komen?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Zeker, en ik zeg dus wel tegen u: Het is ons streven en wij willen ook echt zorgen dat er volgend jaar een convenant zoetwater gesloten kan worden. Dat is ook wat we met elkaar hebben afgesproken, met de gemeente, met het waterschap, met de andere partijen. En dat is natuurlijk wat er wel moet komen, want we zullen iets moeten doen aan verdroging. Ook al hebben we nu een heel nat jaar gehad, we hebben een paar hele droge zomers achter ons. En die gaan er ook zeker weer een keer komen, dus wij zullen absoluut iets aan verdroging moeten doen. **En in zoverre kan ik u toezeggen, maar dat is eigenlijk al lopend beleid, dat wij tot die aanpak gaan komen.** En hoe dat dan vervolgens gekoppeld wordt aan de financiële dekking, dat is iets wat volgt als we weten wat de omvang is. Daar kan ik nu geen beloftes over doen. Maar u mag erop rekenen dat het College zich tot het uiterste inspant om te zorgen dat dat zoetwater convenant, met maatregelen die nodig zijn, er gaat komen. Maar dat het grillig is, dat herken ik

direct. Ik bedoel, ik las deze week in de heronderhandelingen over de onderwijsbegroting bijvoorbeeld dat er ook als bezuinigingspost gekeken werd naar de middelen voor de derde fase van het Deltaprogramma Zoetwater. **Dus wat ook daar komend jaar weer gaat gebeuren, we zullen het zien, maar we blijven de ontwikkeling op de voet volgen, en uiteraard uw Staten er ook over informeren.** En dan ga ik naar de bijdrage van de heer Peters. Die wees inderdaad op een onderwerp waar onlangs ook door zijn fractie schriftelijke vragen over zijn gesteld. Wat ik eerder ook in de commissie erover heb gezegd: u mag erop rekenen dat dat onderwerp onze uiterste aandacht heeft en dat we daar als College ook bovenop zitten. We hebben ook al gezegd: het RIVM-rapport wat daarover verschenen is, daar hebben we ook een brief over geschreven aan de minister om daar versneld met een duiding op te komen over wat de toepassing van zulke stoffen betekent, zeker daar waar het een grondwaterbeschermingsgebied betreft en waar dat onze provinciale belangen raakt. U vroeg ook nog even naar de WML-putten. Ik was een beetje zoekende naar wat u vroeg, maar ik denk dat uw vraag betekende: er is ook verdroging, of er kan verdroging optreden rondom die putten van de WML, en hoe zou daar dan eventueel gecompenseerd moeten worden? De putten van de WML hebben een vergunning. En daar waar er neveneffecten zouden zijn, kunnen we dat uiteraard onderzoeken, en dan zou je daar ook aan kunnen koppelen dat daar een schadevergoeding op moet treden. Maar ik heb even niet paraat dat er daar op dit moment concrete voorbeelden van zouden zijn. Als u andere informatie heeft, dan help ik u graag daarmee verder. Dan kom ik nog bij de bijdrage van mevrouw Mertens. En die verwees nog even naar motie 2945 van mevrouw Plusquin over het onderbouwen van de vrijstelling. En ik ben even zoekende, want we hebben die motie vorig jaar met het voorstel, wat vrijwel identiek was, afgedaan. En u ziet ook in het Statenvoorstel dat we hebben toegestuurd dat vanaf bladzijde in die onderbouwing wel heel uitgebreid staat waarom wij de vrijstelling toepassen, en welke argumenten er voor en tegen zijn en welke argumenten het College vervolgens hanteert om te zeggen: we laten het nog even zoals het is. En vorig jaar is die motie, ook met die tekst en uitleg in dat voorstel, afgedaan. Die tekst staat er nu weer opnieuw in. Als u daar toch nog vragen over heeft, dan hoor ik dat graag, want ik voel niet dat er op dit moment nog een opdracht bij ons ligt. Als daar anders over gedacht wordt om dat te onderbouwen, dan hoor ik dat graag van mevrouw Mertens. En dan tot slot, voorzitter, de bijdrage van mevrouw Boven. En inderdaad, volgens mij was het de heer Nijenhuis die daar iets over zei. Het is inderdaad drinkwater dat de grootste onttrekker is uit de WML. Industrie komt daarna, behalve in een droog jaar, dan zou de landbouw weer net iets daarboven kunnen zitten, maar die zitten inderdaad om en nabij in dezelfde grootte. En verder, volgens mij is er de oproep die vanuit alle partijen ook al in de commissie is gedaan om niet stil te zitten op dit onderwerp. En, nogmaals, dat onderschrijft het College volledig, en daar willen wij ook zeker vaart mee maken.

De vicevoorzitter: Dan is er nog een vraag voor mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank je wel, voorzitter. De Gedeputeerde spreekt mij aan, dus ik voel mij echt geroepen om naar de interruptiemicrofoon te komen. Hetgeen wat er lag, ja, u gaat in op die motie en u geeft een opsomming van A, B, C, maar dat komt op hetzelfde neer als wat er in het vorige voorstel stond, en naar mijn gevoel was dat gewoon hetzelfde wat er lag. Dat was niet een hele onderbouwing waarom die, hoe heet het, ontheffing er niet ... Of, sorry ik ben heel even aan het zoeken naar mijn woorden, maar u weet waar ik het over heb. Dus naar mijn gevoel was dat niet voldoende, of, in ieder geval, ik had er meer van verwacht, ik zal ik het zo zeggen. En dan is het misschien de vraag van kunt u dan ... Nee, ik ga u heel even laten reageren.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Dank u wel. Die motie is van eind 2022, destijds onder het vorige College, mijn voorgangster nog, en toen is er gezegd, omdat er toen geen onderbouwing in zat waarom die vrijstelling zo bleef: kom dan in 2023 bij het voorstel gaande over 2024 met een onderbouwing. En dat hebben we vorig jaar december ook gedaan. Dat was inderdaad dezelfde tekst als die in het voorstel van dit jaar staat, maar die stond er vorig jaar dus wel voor het eerst in. Toen hebben wij alle verschillende argumenten voor en

tegen die vrijstelling daarin opgenoemd. Die hebben we ook nog een keer terug laten komen in de informatiesessie die een paar weken of maanden geleden gehouden is. En die onderbouwing was de onderbouwing waar destijds mevrouw Plusquin om gevraagd heeft, in onze ogen in ieder geval. En daarmee is de motie ook vorig jaar in ieder geval afgedaan, en daar hebben uw Staten ook mee ingestemd dat die is afgedaan. Nogmaals, als daar een concrete vraag ligt en als u de volgende keer een andere onderbouwing wil of meer, dan hoor ik dat heel graag, want dan doen we dat gewoon. Want dat is in ieder geval ... Dus wij dachten dat we dat vorig jaar hadden afgedaan, maar als u daar meer info wil, dan help ik u graag verder.

De vicevoorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dan zal ik daar waarschijnlijk wel op terug gaan komen, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel.

Gedeputeerde Theuns: Voorzitter, ik denk dat ik alle vragen beantwoord heb.

De vicevoorzitter: Dan was dat ook de eerste termijn van het College van Gedeputeerde Staten. Dan kijk ik of er nog behoefte is aan woordvoeringen in de tweede termijn van Provinciale Staten, beginnende bij de heer Nijenhuis? Dat is niet het geval. De heer Nijskens? Ja. En dan is het woord aan de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan GS, die via de Gedeputeerde de antwoorden heeft gegeven. En ik zie er ook een bevestiging in met wat ik heb geuit in het debat met mevrouw Wesseling. Wat betreft de motie kunnen wij op zich nog wel leven dat er gekeken wordt of er onderzoeken gedaan kunnen worden tegen verdroging, en dat die eventueel ooit bekostigd gaan worden vanuit ... Ik zal even wachten want ... Ja, voetballen. Topvoetbal. Dus op zich kunnen wij best wel ermee leven als er voorstellen komen dat er geld nodig is voor onderzoek om te kijken hoe we daarmee om kunnen gaan. En dan refereer ik een beetje aan dictumpunt 2b, maar ik word evengoed gesterkt in de opvatting dat wij geen substantiële bijdrage kunnen doen aan bestrijding van verdroging. En zoals u in uw eerste termijn de Peel aanhaalde, daar wordt al de vrijstelling ingetrokken op momenten van droogte, en dan heb je dus ook geen effect meer op de verdroging op het moment dat er niet beregend wordt, althans, niet vanuit een vrijstelling beregend wordt. En nu gaat de timer, dus dan zal ik afronden. We kunnen het daar ook buiten de vergadering uiteraard nog wat dieper over hebben, maar ik denk dat het punt wel gemaakt is en ook in de beantwoording tot zijn recht kwam. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Dan mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb toch kort de behoefte om te reageren op mijn uitspraak over de middelen van het NPLG en LPLG, want het laatste wat ik wil is hier verwarring daarover veroorzaken. Ik heb letterlijk de zin gebruikt die u als argument gebruikt in het stuk. En er staat: na het intrekken van het NPLG is er een herbezinning nodig. En u gebruikt ook het argument om een beslissing over de grondwaterheffing en beleidsarm of beleidsrijker te nemen in samenhang met de aanpak van de opgave van het landelijk gebied en de daaruit voortvloeiende financieringsbehoefte. En daar zou ik nog een keer naar willen verwijzen. Die samenhang vinden wij heel erg belangrijk, en daar doelde ik ook op toen ik het had over volgend jaar moet het beleidsrijker zijn. En of dat dan sec bij de grondwaterheffing is of daarnaast in het zoetwaterconvenant, dat is voor ons ook prima, maar u heeft een opgave. En die hoeft voor ons niet binnen de grondwaterheffing te worden opgelost, maar wel in dat totaalpakket zoals ik zojuist geschetst heb. En volgens mij zitten we daar met een aantal collega's dan wel op één lijn. Dank u wel, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Waajen. Dan kijk ik naar mevrouw Fischer? Behoeft er een tweede termijn? Nee. Dan mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. En ik herken me inderdaad volledig in de woorden die mevrouw Waajen zojuist ook uitsprak. Ik heb wel nog één vraag aan het College. In welk geval kunnen we volgend jaar dan dus wel een beleidsrijk stuk ontvangen? Aangezien het dan dus, begrijpen we van het College, niet zou gaan om maatregelen om verdroging tegen te gaan. Dus in welk geval acht het College een beleidsrijk stuk wel kansrijk?

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Wesseling. De heer Peters had al aangegeven dat hij het bij één keer liet, dus dan gaan we verder met mevrouw Boven. Nee. Mevrouw Mertens? Dan is het woord aan mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik wil kort even reageren, omdat ik al een paar collega's heb horen praten over de vraag of de bijdrage die we zouden kunnen heffen substantieel is ten opzichte van de middelen die we eventueel zouden kunnen genereren vanuit het Rijk. Volgens mij is dat niet de vraag die je zou moeten voorleggen, of, in ieder geval, die zou niet moeten bijdragen aan de vraag of wij een grondwaterheffing invoeren voor iedereen, voor alle gebruikers. Dat zou toch los van elkaar moeten staan, volgens mij. We hebben enerzijds die heffing. Dat is een belasting en die leg je op aan de vervuiler, toch? Dat is hoe ik het begrijp, en kan de Gedeputeerde mij anders corrigeren en uitleggen waarom hij dan wel ... Maar er zijn een aantal bestedingsdoelen en die bestedingsdoelen zijn te relateren aan een soort van, hoe je het wil noemen, vervuiler. Dus dat even. En ik heb dezelfde vraag als mevrouw Wesseling, dus ik krijg daar graag een reactie op.

De vicevoorzitter: Eerst nog een vraag van de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, ik mag eigenlijk toch wel een beetje bezwaar tegen de term vervuiler. Ik snap waarom die wordt gebruikt, omdat die vaak wordt gebruikt in de zin van grondslag voor heffing, maar er zijn tal van momenten dat bijvoorbeeld in de tuinbouw grondwater wordt toegepast waar er geen enkele sprake is van verdroging, juist om bijvoorbeeld de begingroei van prei op gang te krijgen. En die kuubs gaan dan wel belast worden op het moment dat die link gelegd wordt tussen verdroging en grondwater, maar die wordt niet veroorzaakt door diegene die op dat moment die kuubs oppompt. En dat is juist eigenlijk het feitelijke bezwaar tegen wat hier voorligt, omdat er een oorzakelijk verband wordt gezet wat niet een op een klopt, en in ieder geval zeker niet voor iedere kuub. En dat geldt trouwens ook voor WML, die het jaar rond water pompt. Dus wat dat betreft vind ik het ook vreemd, ook wel leuk in relatie met de vraag van LOKAAL-LIMBURG. Als zelfs het in huis niet bekend is dat het oppompen van water door WML leidt tot verdrogings schade bij die putten, onze grootste onttrekker, hoe kun je dan volhouden dat een individuele onttrekking voor beregening leidt tot droogteschade die vanuit een heffing moet worden opgeheven? Dat is een ingewikkelde vraag. Mevrouw Mertens, doet u eens een poging?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): ik ga een poging nemen. Ik denk eerlijk gezegd dat ik eerder een betoog heb gehoord dat aansluit bij de eerdere inbreng van de heer Nijskens. Misschien moet ik even duiding bieden bij het woord vervuiler. Ik heb hem in mijn hoofd zitten omdat ik moet denken aan het principe van de vervuiler betaalt, en daar hang ik hem aan op. In dit geval is het misschien beter om te zeggen: de gebruiker betaalt. En dan denk ik dat we elkaar beter begrijpen als we het hebben over de gebruiker betaald.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, dank voor die aanpassing, want juist de boer onttrekt om voedsel te produceren, zeker in de groenteteelt en ook zeker rondom de Peel. Dat zijn duizenden hectares groenteteelt. En daarom ben ik blij dat u nu zegt 'gebruiker' en dat u niet het woord 'vervuiler' gebruikt. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Nijskens. Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ik was klaar met mijn betoog. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Dan zijn we daarmee ook aan het einde van de tweede termijn van Provinciale Staten. Dan gaan we naar de tweede termijn van het College, en ik geef het woord aan Gedeputeerde Theuns.

Gedeputeerde Theuns: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat ik eigenlijk alleen nog even terugkom op de bijdragen van mevrouw Wesseling en van mevrouw Mertens, die terecht zeiden van wat kunnen we dan volgend jaar wel verwachten? Nogmaals, wij werken aan een zoetwaterconvenant. Op het moment dat er maatregelen uit zouden komen die wij moeten gaan monitoren, waar specifieke dingen aan vastzitten, dan zullen wij het zeker niet nalaten om dat ook te koppelen aan de grondwaterheffing. Maar ik ben het eigenlijk ook wel met mevrouw Mertens eens. In zoverre, het is niet het doel om te zeggen het moet uit dit potje komen of het moet uit dat potje komen. Het gaat er uiteindelijk om dat je op de dingen die je moet doen voor inderdaad de gebruiker, of de onttrekker, hoe je het noemen wil, of dat nou monitoring is of dat nou schadevergoeding is of andere dingen die daarmee samenhangen, gewoon een belasting heft, en dat die dan gewoon voor iedereen ook geldt binnen de kaders van de heffing zoals we die hebben. Daar gaat het uiteindelijk om, en wij zullen daar volgend jaar, als we meer duidelijkheid hebben over dat convenant zoetwater, gewoon een nieuw voorstel voor Provinciale Staten aan voorleggen. En, nogmaals, u wordt in januari uitgebreid geïnformeerd over dat zoetwaterconvenant, welke tijdlijn daarbij hoort en hoe dat ook zich de komende jaren, dat heb ik ook in de commissie al gezegd, zal voortzetten. Want dat is niet iets wat één keer per jaar terugkomt of één jaar maar terugkomt, maar dat is gewoon iets wat voor de komende decennia, zou ik wel willen zeggen, een rol zal spelen.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter, en dank Gedeputeerde. Dan besluiten wij om voor nu de motie aan te houden, ook in afwachting van het zoetwaterconvenant.

De vicevoorzitter: Dan is de motie 3159 aangehouden.

Gedeputeerde Theuns: Ik was klaar.

De vicevoorzitter: En u was klaar met uw betoog, uw beantwoording. Goed, dan sluit ik de beraadslagingen en dank ik iedereen voor de inbreng. We gaan over tot besluitvorming over het Statenvoorstel inzake Grondwaterheffingsverordening 2025, brief GS van 29-10-2024. Zijn daarbij stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan wordt de stemming nu geopend. Wij missen nog één stem. De stemming is gesloten. Het voorstel is unaniem aangenomen.

9.5 G-24-037 Statenvoorstel inzake wijzigingsverordening 2024 Omgevingsverordening Limburg, brief GS van 29-10-2024

De vicevoorzitter: Dames en heren, dan gaan we naar het volgende agendapunt. Dan is aan de orde het Statenvoorstel inzake wijzigingsverordening 2024 Omgevingsverordening Limburg, brief GS van 29-10-2024. We openen de eerste termijn van Provinciale Staten, en conform het spreektijdsverzicht geef ik dan als eerste graag het woord aan mevrouw Van der Pol voor de fractie van BBB.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Beschermen wat ons dierbaar is, daar staan wij als BBB voor. Als ik van bovenaf kijk op mijn leven, dan zie ik twee lijnen: mijn dagelijkse leven, mijn thuis, mijn dieren en mijn gezin, en daarnaast het gouvernement. Deze werelden komen niet vaak bij elkaar. In het gouvernement gaat het over op hoog niveau beleid vormen, en thuis is het letterlijk met de voeten in de klei. Maar er zijn allemaal

lijntjes en verbindingen. Want wat we hier besluiten, landt uiteindelijk op de vierkante meter buiten. Het door ons bedachte beleid heeft grote impact op de mensen buiten, vaak positief, maar soms ook negatief. Als we naar het coalitieakkoord kijken, hebben we een strikt nee, tenzij-principe afgesproken over zon-op-land, en een motivatieplicht van gemeenten bij afwijking daarvan. De Provincie zal daar strak op toezien. Nu dit strikte toelatingsbeleid eindelijk wordt verankerd in de omgevingsverordening, ligt de lat een stuk hoger voor toekomstige projecten voor zon-op-land. Limburgse vruchtbare landbouwgrond moet worden ingezet voor voedselproductie en niet voor elektriciteitsproductie. Helaas zien wij in het Statenvoorstel een enorme lijst met projecten die volgens het College vergeschorst in procedure zijn, in totaal 900 hectare zonnepark. Maar wat betekent dit in de praktijk? Op dit moment ligt er in Limburg 100 hectare zonneparken. Dit wordt dus een vertienvoudiging. Hoe kijkt GS naar deze onverantwoorde grote claim op ruimte, en vindt GS dit uitlegbaar naar onze Limburgse inwoners? Dit in de tijd van salderingsproblematiek, hoge voedselprijzen en woningtekorten. Vandaar dat wij met een amendement komen om zoveel mogelijk hectares aan zonneparken te voorkomen. Om een betrouwbare overheid te zijn, vinden wij het wel belangrijk om verschillende projecten te respecteren. Voor de overige projecten die benoemd zijn in de overgangsregel, in de wijzigingsverordening, vinden wij dat die nogmaals kritisch getoetst moet worden aan het strikt nee, tenzij, en waar nodig nog zelfs aangepast moet worden, want genoeg is genoeg. Het andere punt wat BBB Limburg ook echt zorgelijk vindt, is de vrijstelling op de ontwikkeling van de vijf hectare bedrijfskavels in de aanscherping van de POVI. Wij roepen regelmatig op dat Limburg te klein is voor al onze provinciale ambities. We moeten hier scherpe keuzes in durven te maken. Echter, door dit beleid op grootschalige bedrijvigheid in te voeren, en op de ruimte in en buiten logistieke knooppunten, nemen we op geen enkele wijze regie. We dienen dan maar te accepteren dat buitenlandse multinationals, die geen enkele binding met Limburg hebben en ook geen meerwaarde voor onze regio hebben, die schaarse ruimte claimen in onze mooie provincie. Het resulteert er uiteindelijk in dat bedrijven zich hier gaan vestigen omdat hier simpelweg nog ruimte is voor joekels van logistieke dozen, zoals we die zien langs de A67 en langs de A2. Dat betekent dat er ook geen ruimte meer is voor gewenste ontwikkelingen, en daar bovenop wordt de regio ook nog eens belast met de negatieve effecten van deze grootschalige blokkendozen. We denken dan aan de problematiek rondom arbeidsmigranten, vervoersbewegingen en extreem watergebruik, inclusief een enorme aanslag op ons toch al volledig vastgelopen stroomnetwerk. Dat is niet meer uit te leggen aan de burgers, en daarom ook voor ons als BBB onacceptabel. In het verlengde hiervan, als de leefbaarheid en de voorzieningen binnen een gebied onder druk komen te staan door grootschalige planologische ontwikkelingen, en lokale overheden grijpen hier niet op in, is GS dan bereid om hierover de dialoog met de regio aan te gaan, en eventueel zo nodig hier een regierol in te nemen? Om meer regie op de ruimte te hebben, hebben we samen met de fracties D66 en GroenLinks het amendement 'Regie op ruimte' opgesteld. Die heeft als doel om de voorgestelde wijziging in de POVI, betreffende grip op grootschalige bedrijvigheid, niet door te voeren, dus geen enkele wijziging van artikelen 12.5, 12.6, 12.7 en 12.8. En daarnaast hoort een motie waarin we GS vragen om opnieuw het gesprek met de Staten aan te gaan over grootschalige bedrijvigheid. Nu ga ik over tot de dictums. Eerst het amendement 'Genoeg is genoeg', dus over zon-op-land. Besluiten in het dictum van het ontwerpbesluit G-24-037 het artikel 13.3 'Instructieregel zonneparken in de wijzigingsverordening' als volgt te wijzigen. Artikel 13.3, lid 2d te schrappen en vervangen door: 'Het gaat om restgronden langs spoorwegen en autowegen die gedurende tien jaar niet als landbouwgrond zijn gebruikt.' Artikel 13.3, lid 3 en de bijbehorende bijlage 13 te schrappen en te vervangen door: 'Het bepaalde in het lid 2 geldt niet voor projecten die op de datum van publicatie van het coalitieakkoord Elke Limburger telt! van 9 juni 2023 in de procedure het stadium omgevingsvergunning verleend hebben bereikt, en ook voor de projecten die voor 9 juni 2023 niet onder het stadium omgevingsvergunning verleend vallen en wel voor 13 december 2024 een omgevingsvergunning verleend hebben gekregen.' En gaan over tot de orde van de dag. Het dictum amendement 'Regie op ruimte' ...

De vicevoorzitter: De heer Megens heeft een vraag over dat eerste amendement.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. De BBB geeft aan dat er te veel oppervlakte zon-op-land is. In de commissie heb ik ze veel kritischer gezien. Nu gaat het enkel nog over restgronden en dat soort dingen. Ik vraag me af: wat is er sinds die commissie gebeurd dat u zo gedraaid bent?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik noem het niet gedraaid, uiteindelijk. Het gaat om de restgronden langs de snelwegen, langs de autowegen. En dat daar uiteindelijk zonnepanelen op mogen komen, dat vinden wij uiteindelijk ... Weet je, daar gebeurt toch niks.

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Dit is totaal geen antwoord op mijn vraag. Wat is er gebeurd? Want in de commissie was de BBB veel kritischer op waar wel en waar niet, en daar is niet gesproken over de restgronden langs autowegen en dat soort dingen. Wat is er in die twee weken gebeurd wat dit heeft veranderd?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Wij hebben verdere verklaringen gezocht, deels technische vragen op wat er werkelijk is en wat er werkelijk niet is, en het gaat voornamelijk om de gronden langs autowegen, rails en weet ik veel wat.

De vicevoorzitter: De heer Megens. Spoorwegen.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik kan niet anders concluderen dan dat de BBB hier eromheen draait en gewoon geen antwoord geeft op mijn vraag.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik wil het nog wel een keer proberen. Autowegen, spoorwegen.

De vicevoorzitter: Soms is het gewoon niet het antwoord dat u graag wil horen.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ja. Dat is wat anders.

De vicevoorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen LOKAAL-LIMBURG: Dank u wel, voorzitter. De BBB komt met een voorstel dat op een gegeven moment tegendraads is op de afspraken die wij hier gemaakt hebben om vanuit het Rijk ten aanzien van zeg maar de RES aan onze verduurzaming tegemoet te komen. Want het is gedelegeerd vanuit het Rijk naar de provincies, en de provincies hebben dat gedelegeerd naar de gemeenten. De gemeenten zijn volop bezig met daar invulling aan te geven. Ik weet dat de Provincie zes jaar geleden een landschapsarchitect overal bij de gemeenten langs heeft laten gaan, en heeft gekeken waar de mogelijkheden zaten. Er waren op een gegeven moment bijvoorbeeld in de gemeente twintig potentiële locaties, maar er vallen er zoveel af. En op een gegeven moment wordt gezegd: we gaan met die locaties verder om in feite aan de verduurzamingsopgave te voldoen die het Rijk ons heeft opgelegd. Als je dan procesmatig bekijkt dat dan vervolgens dat hele proces door de raad moet in de betreffende gemeenten, en vervolgens kunnen de ontwikkelaars dan de vergunning aanvragen, dan spreek ik over een periode van zes jaar. En u zegt in feite: ik gooi die zes jaar weg. En dan kunnen we waarschijnlijk ook onze verduurzamingsopgave niet halen, want zoals u ook weet: in Zuid-Limburg, binnen het RES, zijn er drie regio's, en die zijn volop bezig. Daar hebben we een opgave neergelegd. En ik snap dus niet hoe u in feite door middel van nu een motie een proces wat al jaren bezig is en waar duizenden mensen mee bezig zijn,

indirect of direct, en er heel veel kosten zijn gemaakt, op een gegeven moment terzijde wilt schuiven. Kun u mij dat uitleggen?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Zeker. Waar ik u op wil wijzen: tot zes jaar geleden kwam het woord netcongestie amper op. Het kwam nog niet eens voor in de woordenboeken. En ik vraag me überhaupt af: bent u op de hoogte dat op dit moment zonneparken worden afgeschaald om die netcongestie verder te ontlasten? 50% van de opgewekte stroom mag niet meer worden geleverd. En dan denk ik: tijden veranderen. En ik weet dat zes jaar heel lang is, maar er zijn ook uiteindelijk vergunningsaanvragen die in minder lange tijd worden afgewikkeld. En op een gegeven moment moet je ook gewoon zeggen: tot hier en niets verder. Dus u stelt gewoon voor om verder door te ontwikkelen?

De vicevoorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Laten we heel duidelijk zijn. Ik heb u een vraag gesteld en het is niet de bedoeling dat u mij vragen stelt.

De vicevoorzitter: Het mag altijd geprobeerd worden, mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dat is altijd heel leuk. Maar in ieder geval, ik mis de beantwoording over dat u in feite de verduurzaamd opgave opzijzet, waar we ook afspraken met het Rijk, Provincie en de gemeenten over hebben gemaakt. Daar had ik graag een duidelijk antwoord van u over. En het klopt niet wat u zonet verwoorde. Er is minder stroom, maar degene die de vergunningen hebben die door de gemeenten zijn goedgekeurd, die hebben ondertussen ook geregeld dat ze de aansluiting hebben, dus het is helaas niet juist wat u verwoord.

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Wilt u uw vraag nog een keer herhalen? Niet het hele stuk, alleen de vraag.

De vicevoorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ik hoop dat mijn termijnen wel bijna op nul blijven staan, want zo kunnen we het spel blijven spelen, voorzitter. Mijn concrete vraag is: Wij hebben een verduurzaamheidsopgave, en die is door het Rijk vastgesteld en die is gedelegeerd naar de Provincie, naar iedere Provincie in Nederland, en de Provincie heeft dat gedelegeerd naar de gemeenten. En, met uw motie zegt u dus in feite we hebben die afspraak, maar die verduurzaming vinden wij helemaal niet meer zo belangrijk, dus dat zetten we terzijde? En dat betekent dus dat u ook alles opzij gaat schuiven waar heel veel mensen mee bezig zijn met die verduurzaamheidsopgave. Dus begrijp ik het nu goed dat u zegt we vinden zoveel hectare land belangrijk, maar de verduurzaamheidsopgave zetten we gewoon nu op nul?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

De vicevoorzitter: Via de voorzitter. Wij vinden inderdaad de verduurzamingsopgave superbelangrijk, dat vooropgesteld, maar daarin zitten we ook met de netcongestie en alles wat er speelt, een strikter bestuursakkoord en een coalitieakkoord, en daar zullen we ons naar moeten verhouden, en dat betekent ook in ons beleid.

De vicevoorzitter: Ik ga ervan uit dat u het hier niet helemaal over eens wordt, mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Nee. Maar volgens mij heb ik nog twee mogelijkheden om een vervolgvraag te stellen, voorzitter?

De vicevoorzitter: Ja. Dat mag u iets beknopter doen dan de vorige.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ik zal het heel kort houden. Zegt u dan op het moment dat er ... We hebben ... Nee, ik houd het wel. Laat maar. De termijnen zijn op een gegeven moment, hetgeen wat u voorstelt, een korte termijn, middellange termijn en lange termijn. Hetgeen wat we in feite met de verduurzaamheidsopgave hebben afgesproken, is eigenlijk een langetermijnvisie en langetermijnafspraken. Zegt u nu in feite dat als wij om de vier jaar verkiezing houden, dan schuiven we gewoon alles opzij en dan beginnen we opnieuw?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Via de voorzitter. Sterker nog, ik zeg dat niet alleen. Dat zegt ook het Rijk, onder andere de provincies en de waterschappen. Dus er is op 26 oktober 2023 een heel gedragen bestuursakkoord afgesloten, of LOKAAL-LIMBURG dat nou leuk vindt of niet.

De vicevoorzitter: Dan de laatste keer op dit punt, mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dat vind ik heel fijn dat u dat zo verwoord. En wij vinden het ook prima dat u als grootste partij na een proces een coalitie heeft gesmeed, maar wij snappen dus niet dat u in feite plotsklaps, eensklaps, alles wat op een gegeven moment al jaren loopt, waarover afspraken voor de lange termijn zijn gemaakt, in feite negeert en opzijzet. En dat doet het Rijk dus niet, want als er op een gegeven moment structurele planningen en keuzes zijn gemaakt, dan worden die ook meegenomen in een nieuwe coalitie.

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Kunt u daarop reageren?

Mevrouw Van der Pol (BBB): Aangezien u hier al een ruimere tijd meeloopt, weet u ook dat er in 2021 een motie van mevrouw Palmen is aangenomen in zake zon-op-land, waarin ook voor een striktere volgorde van de zonneladder werd gepleit. Er werd een brief van minister Jetten, en Hugo de Jonge nog, verstuurd, en het jaar daarna kwam het coalitieakkoord en een bestuursakkoord. Hoeveel heeft u nodig? Duidelijk?

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Als ze begint te schreeuwen, dan stop ik ermee.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Sorry, meneer de voorzitter. Mijn excuses.

De vicevoorzitter: Mijnheer Franssen, u wordt straks met een ander amendement wat wordt rondgedeeld op uw wenken bediend, volgens mij, als ik dat zo zie. De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik werd getriggerd door die datum in 2021. Hier werd een motie aangehaald, maar het College heeft destijds een brief aan alle gemeenten gestuurd. Waarom houdt u vast aan het bestuursakkoord?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Onze grootste wens is dat we ook heel graag in het amendement zouden willen verwijzen naar het coalitieakkoord. Dat zou ons grootste wens zijn, en daarom ook het amendement van mijnheer Huizing.

De vicevoorzitter: Mijnheer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. De BBB draait weer om mijn vraag heen. Ik heb u gevraagd: In 2021 is er hier door het College een brief gestuurd aan alle gemeenten, waarin is aangegeven dat we beginnen met die zonneladder. Wat is uw mening hierop? Want u houdt vast aan dat bestuursakkoord.

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Wij hebben uiteindelijk die brief verankerd in de omgevingsverordening, en daarmee is die gewoon in het beleid verankerd. En daarmee is die brief verankerd in wat wij hier doen. Daarna is het coalitieakkoord gekomen. En het is onze grootste wens om die graag vast te houden.

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Dan kan ik niet anders concluderen dat de BBB het waarschijnlijk niet snapt. Want die brief is inderdaad verankerd, maar u wilt dus nog een keer die zonneladder opnieuw verankeren, terwijl die dus volgens jullie al verankerd is?

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Als een striktere nee, tenzij, inderdaad.

De vicevoorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Waar was ik? Even kijken.

De vicevoorzitter: Volgens mij bij het tweede amendement.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ja. Het dictum amendement 'Regie op de ruimte', de besluiten. In het dictum ontwerpbesluit G-24-037 het eerste beslispunt aan te passen in de wijzigingsverordening 2024 'Omgevingsverordening Limburg vast te stellen' met de volgende wijzigingen: In onderdeel B wordt in artikel 12.5 het vijfde, zesde en zevende lid geschrapt, en wordt het achtste lid vernummerd tot het vijfde lid. In onderdeel F wordt het informatieobject bedrijventerrein in een logistiek knooppunt geschrapt. In onderdeel 1 worden de toelichtingen bij artikel 12.5, lid 5, en artikel 12.4, lid 6 en 7, geschrapt, en komt de titel van de toelichting bij artikel 12.5, lid 8, te luiden artikel 12.5 lid 5. In de toelichting bij de wijzigingsverordening komt de toelichting bij artikel 12.5 te vervallen. Beslispunt 2 van het voorstel, de wijziging van het delegatiebesluit 'Omgevingsverordening Limburg vast te stellen' te schrappen. En gaan over tot de orde van de dag. Het dictum motie 'Opdracht dialoog grootschalige bedrijventerreinen' verzoekt het College van Gedeputeerde Staten om 1, de dialoog omtrent de uitzonderingsregel van de ontwikkeling van de bedrijfskavels groter dan vijf hectare opnieuw te voeren, uiterlijk in Q3, 2025, en alvorens deze wordt vertaald in provinciaal omgevingsbeleid. Punt 2, uiterlijk in Q2, 2025 Provinciale Staten inzicht te geven in de grondexploitatie, de GREX, van Greenport Venlo, waar Klaver 7 onderdeel van is, bij de volgende scenario's. A. Bij toepassing van het oorspronkelijke GS-Statenvoorstel 'Mogelijkheid tot volledige ontwikkeling van bedrijfskavels groter dan vijf hectare'. B. Bij toepassing van de 'beleidsregel Regionale meerwaarde op Klaver 7'. C. Bij het niet ontwikkelen van bedrijfskavels groter dan vijf hectare op Klaver 7. En gaan over tot de orde van de dag.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Van der Pol. We gaan naar de heer Schyns voor de fractie van JA21. Nee? Geen bijdrage van de heer Schyns. Dan gaan we naar de heer Nijskens voor de fractie van de VVD.

De heer Nijskens (VVD): Dank u wel, voorzitter. In de commissie hadden wij dit punt eigenlijk als hamerstuk betiteld, en toen wisten we niet dat er nog een behoorlijke set amendementen en een motie zouden komen. En zeker omdat het voorstel een beleidsarme motie is. En beleidsarm klinkt anders dan wat sommige mensen vonden dat ze lazen, maar dat beleidsarme zit hem er natuurlijk in dat er besluiten onder liggen uit het verleden. En die besluiten uit het verleden moesten nog vertaald worden in de verordening, en dat zou eigenlijk gebeuren met dit besluit. We hebben net de bijdrage gehoord van de BBB en ook het debat tussen een aantal vragenstellers, en wij kunnen er mee leven dat het voorstel van de bedrijfskavels van vijf hectare en groter helemaal wordt geschrapt. Dus er verandert op dat punt in de huidige verordening niks. We hebben veel meer moeite met het amendement over de zonneparken, omdat ook dat een gevolg is van besluiten. En we weten natuurlijk allemaal dat een coalitieakkoord is gesloten, maar een coalitieakkoord is een afspraak tussen partijen. Het is geen juridisch besluit waarin de buitenwereld zich aan gebonden voelt. Dus qua betrouwbaar bestuur vinden wij het voorstel wat er voorligt, met betrekking tot de zonneparken, een goed voorstel. En wellicht dat GS dadelijk in de beantwoording kan meenemen wat het voorstel wat nu voorligt voor effect heeft voor de aanvragen van parken die gedaan zouden kunnen worden zonder dit besluit? En ik ben het helemaal eens met het betoog van de heer Franssen van als je een miljoeneninvestering doet in een sfeer van er wordt beleid gemaakt voor duurzaamheid, los wat je daarvan vindt, dan kun je niet verwachten dat mensen dat in een hele korte periode doen, zeker niet als daar op diverse niveaus bestuurlijke besluiten voor nodig zijn. En vervolgens staan dan die mensen hier allemaal met voorbereidingskosten die gemaakt zijn en we zeggen gewoon: wij doen het niet. Voorzitter, zulke besluiten willen wij als VVD niet nemen. Dus, concluderend: wij staan zelf onder het amendement over de bedrijfskavels, maar het amendement van de zonneparken gaan wij niet steunen. Over die andere twee punten is geen opmerking gemaakt en dat kan gewoon door.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Nijskens. Dan mevrouw Kuiper van de SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik ben nu even aan het invallen voor Jorge Wolters Gregório, omdat hij niet aanwezig is. Ruim een half jaar spreken we al met elkaar over deze wijzigingsverordening, en het is mooi als deze straks eindelijk wordt vastgesteld, niet zonder tegengas of slag of stoot, maar met uitgesproken zorgen over bijvoorbeeld het aanpakken van onze regionale wateroverlast of de discussie of alles op alles gezet moet en mag worden voor de komst van de Einstein Telescope. We moeten aan de gang met die twee projecten. Maar, waar we als Staten langer bij stil hebben gestaan, is de 'verdozing' van onze provincie en het afgesproken strikt nee, tenzij, voor zon-op-land. Het is goed dat amendement 112, 'Grenzen aan verdozing', is uitgewerkt in dit Statenvoorstel, want Provinciale Staten was er duidelijk over dat we niet overal logistieke centra moeten laten verrijzen met maatschappelijke problemen als bijkomstigheid. Want we zien de gevolgen overal, in de vorm van een tekort in kwaliteit en kwantiteit van huisvesting, onze wegen vol vrachtwagens en mensen uit Oost-Europa, die daar zonder verlokking door onze uitzendbureaus wellicht leraar of elektriciën hadden kunnen worden. Ze staan vaak na een aantal maanden weer op straat of slapen zelfs in een tentje in onze bossen. Een rem op zomaar grote loodsen plaatsen is goed, zeker ook bij de onvrede die er in de directe omgeving van bijvoorbeeld het nog te ontwikkelen Klaver 7 is. Los van de natuurcompensatie die daar al achterblijft, moeten wij als volksvertegenwoordiger ervoor waken dat er regionale meerwaarde ontstaat, behalve voor de mensen die daar wonen. Nadat wij onze zorgen over de definitie van werknemers uit de regio meermaals hebben geuit, geven wij GS het voordeel van de twijfel om hier in de geest van het coalitieakkoord mee aan de slag te gaan, zo ook met het strikt nee, tenzij voor zonneprojecten op ons land. Het liefst gaan wij ervoor om op zoek te gaan naar grondgebonden plekken waar we de nodige zonneprojecten wel kunnen bouwen. En dat zal nu een flinke, lastigere opgave worden, want wat wij tot nu toe zien is dat GS met onze beleidskaders in de aktetas gemotiveerd en bedachtzaam kijkt hoe de ruimte van onze provincie het meest optimaal is in te zetten, met allebei goed in gedachten

houdend de zorgen van zowel de tegenstanders van zon-op-land en de zienswijzen die ons te streng vinden. Ook daarom zullen wij op dit punt voorstemmen, zodat GS verder kan met alle opgaven die wij hebben om, bijvoorbeeld in de landbouw, woningbouw en zorg- en energietransitie, dat krachtig aan te pakken voor onze samenleving. We hebben het vandaag al eerder gezegd en ik herhaal het nogmaals: het is goed dat iedereen zijn of haar visie en zorgen over dit stuk heeft kunnen uiten, zodat onze overheid met een gedragen beleid haar werk kan doen. Dank u wel, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel mevrouw Kuiper. Dan is het woord aan mevrouw Schuurding voor de fractie van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Schuurding (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Op de een of andere manier blijf ik het bespreken van de omgevingsverordening altijd toch een beetje spannend vinden, omdat het wel een stuk is waar we extra zorgvuldig mee moeten zijn. Mijn allereerste behandeling hier in de Staten ging over een wijziging van de omgevingsverordening. En het komt regelmatig terug, want er gebeurt ook ontzettend veel wat we daarin een plek moeten geven. Nu zijn het vier voorstellen. Dat maakt het misschien nog extra ingewikkeld. Ik denk dat dat in de commissievergadering ook al bleek. Als het gaat om de onderzoeksboringen rondom het beschermingsgebied van de Einstein Telescope, heb ik daar geen enkele opmerking over. En misschien toch heel kort over de omgevingswaarde voor regionale wateroverlast. Er kwamen heel veel reacties op, met name rondom de eigenaren van watermolens, en in de commissie hebben wij die zorgen goed gehoord. Er waren meerdere insprekers, en die begrijpen wij ook echt wel, zeker als mensen er nu opeens achter komen dat ze wellicht meer risico lopen of minder goed beschermd worden dan ze dachten. Maar de Gedeputeerde gaf toen al aan dat door deze wijziging niemand de bescherming verliest. En we zijn dan ook blij met de gedane toezegging om hierover verder te praten in het langere lopende traject richting een nieuwe omgevingsvisie en verordening, zodat we alle belangen, of het nou gaat over hoogwaterbescherming, het beschermen van monumenten, landschap en andere zaken, af kunnen wegen op dat moment. Dan de zonneparken op landbouwgrond. Wat ons betreft is het een logische wijziging en uitvoering, ook om het landelijk bestuursakkoord hier zo te implementeren en het nee, tenzij-principe zo uit te werken, met aandacht voor de transities en netcongestie. En wij kunnen ons wel vinden in de lijst met projecten die in de pijplijn zitten. Dan als laatste de vestigingsmogelijkheden op bedrijventerreinen. Daar heb ik iets meer tijd voor nodig. Ik was het niet helemaal eens met de heer Nijskens. Die zei het is allemaal beleidsarm. We hebben dit weliswaar sonderend in de commissie besproken, maar er ligt nog ... Dit is wel het moment dat we daar een besluit over nemen, en dan vind ik dat we ook iets mogen vinden van de inhoud en de manier waarop dat wordt uitgewerkt. En de PvdA is hier al langer duidelijk over geweest. Zelfs in ons verkiezingsprogramma staat heel duidelijk dat wij geen behoefte hebben aan ruimteverslindende platte dozen die geen bijdrage leveren aan een duurzame, stabiele ontwikkeling van onze economie. Begrenzing aan verdozing gaat aan de ene kant over clustering, maar ook over begrenzing. En we hebben het ook eerder gehad over transformatie. Daar zijn we koploper in en daar zijn we heel blij mee, maar zuinig zijn op onze ruimte blijft ontzettend belangrijk. In 2022 kregen wij een lijst van de Gedeputeerde dat er achttien kavels waren waarop wellicht grootschalige ontwikkeling mogelijk was. In de mededeling portefeuillehouder stonden er dit voorjaar nog tien op die lijst, waarvan er meerdere niet direct uitgeefbaar zijn. Dat betekent dat als er grootschalige ontwikkelingen mogelijk zijn, dat daar beperkte ruimte voor is, en dus moeten we goed nadenken over welke ontwikkelingen wij wenselijk vinden. Wij vinden het dan ook logisch om te kijken of we die kunnen uitgeven aan bedrijven die echt een bijdrage leveren aan onze economie en die aansluiten bij onze arbeidsmarkt. Het beschermen van ruimte afwegen met onze andere kerntaak om de regionale economie te stimuleren is ook de reden dat wij het amendement 194 van de BBB mee-indienen, en ook de motie die daaraan gekoppeld is, om meer inzicht te krijgen in de voor- en nadelen van deze grote kavels en de financiële consequenties van de eventuele keuzes die we kunnen maken, zodat we op een verantwoorde manier een meer complete afweging kunnen maken op een ander moment. Tot zover.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Schuurding. Dan is het woord aan de heer Loomans. Geen woordvoering voor de heer Loomans. Dan is het woord aan mevrouw Waajen voor de fractie van het CDA.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. We hebben in de commissie al uitvoerig gesproken over dit voorstel. En ook CDA dacht aanvankelijk het is voor ons een hamerstuk. Eigenlijk zaten we in dezelfde lijn zoals het door de heer Nijskens hier ook eerder is verwoord. Maar het Statenvoorstel gaat over vier wijzigingen. En de grote POVI-aanpassing volgt volgend jaar, en daar verwachten we een wat zwaarder debat en een grotere discussie. Dan regionale wateroverlast, grip op grootschalige bedrijvigheid, zonneparken op landbouwgrond en onderzoeksboringen voor de Einstein Telescope. Over de boringen voor de Einstein Telescope waren bijna geen opmerkingen en vragen in de commissie. De andere onderwerpen riepen wel nog discussie op. Als we kijken naar het beleid op de normeringen voor regionale wateroverlast, wordt het beleid hier niet gewijzigd. Er worden wel aanpassingen gedaan in de normering, daar waar reeds uitgevoerde maatregelen ervoor zorgen dat een hoger beschermingsniveau voor dit gebied inmiddels is gerealiseerd, en dat zijn dan ook deze wijzigingen die wij nu accorderen. En dat sommige inwoners of instanties deze gelegenheid aangrijpen om wel iets gewijzigd te krijgen, is logisch, maar nu niet aan de orde. En daaruit mag absoluut niet geconcludeerd worden dat het CDA klimaatwijziging en wateroverlast niet belangrijk vindt. Maar, zoals mevrouw Schuuring zojuist al aangaf, wordt nog volop dat gesprek gevoerd van hoe kunnen we dan toch eventueel maatwerk leveren rondom die watermolens, en die uitspraak heb ik ook het waterschap recent horen doen. Grip op grootschalige bedrijvigheid was het tweede grote punt, en ook wij merken dat steeds meer mensen geen grote bedrijfshallen meer willen toevoegen in de schaarse ruimte. En daarom dienen wij ook het amendement mee in, waarmee we de drempel hoger maken om grootschalige bedrijvigheid toe te voegen. Dus het wordt moeilijker, het wordt lastiger, omdat we de uitzondering voor de grote logistieke bedrijventerreinen uit deze voorgestelde wijziging halen. En we dienen dan ook de motie mee in die het College van GS oproept om Provinciale staten inzicht te geven in de grondexploitatie van Greenport Venlo, om de consequenties inzichtelijk te maken, met name door eventuele wijzigingen voor Klaver 7. Wat betekent dat dan als we gewoon doen wat oorspronkelijk in deze verordening was voorgesteld? En wat betekent het als we geen grote hallen meer toevoegen aan Greenport? En dat willen wij als CDA ook graag berekend zien. Ik zie dat mijnheer Nijskens een vraag heeft.

De vicevoorzitter: Ja. We gaan even naar meneer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): U was zo druk bezig. U liet het net eigenlijk lijken alsof er met het amendement minder mogelijkheden zijn voor grote hallen. Het amendement zorgt ervoor dat we niks veranderen aan de vigerende omgevingsverordening. De motie vraagt om nog een verbijzondering te doen over de invulling van grote kavels. Het amendement zorgt er niet voor dat grote kavels minder kansen krijgen. Dus wat nu mag, dat blijft mogen, en de verordening zou juist minder toestaan als we niet amenderen. Als we wel amenderen, kan nog meer. Bent u dat met me eens?

De vicevoorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Wat ik begrepen heb, is dat we het met de verordening zoals die voorligt juist makkelijker zouden maken om een uitzondering te maken. Een onderbouwing voor regionale meerwaarde staat erin, maar die grote logistieke bedrijventerreinen hoefden dat niet te gaan onderbouwen, en volgens mij moeten die dat nu wel gaan onderbouwen. Dat is zoals ik hem heb geïnterpreteerd, maar ik kijk graag of de Gedeputeerde dadelijk na deze eerste termijn dan misschien dat visieverschil tussen u en mij kan ophelderen.

De vicevoorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, als vervolg, als daar een ja op komt, dan trekken wij onze naam onder het amendement in. Maar wij zijn van mening dat juist het amendement ervoor zorgt dat we niks veranderen in de huidige verordening. Op dit moment kan er grote bedrijvigheid plaatsvinden, ook op Klaver 7, uiteraard. Die andere zijn al allemaal bestemd. Daar speelt het niet en is er helemaal geen motivering voor regionale

dinges nodig. Maar we wachten even het antwoord af, en wellicht dat in de tweede termijn onze naam eronderuit moet.

De vicevoorzitter: Gedeputeerde Theuns, u bent straks hard nodig, hoor ik. Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u. Ik denk dat het kan, maar dat het, ook als je nu nieuw toevoegt binnen Greenport, nader onderbouwd moet worden. Maar goed, dat gaan we horen van de Gedeputeerde. Dan naar de aanleg van zonnepanelen of zonnevelden. Onze landelijke overheid, de provincies, de gemeenten en de Unie van Waterschappen hebben samen een bestuursakkoord gesloten, de 'Bestuurlijke verankering van voorkeursvolgorde zon', en daarin zijn striktere voorwaarden opgenomen voor de plaatsing van zonnepanelen op landbouwgrond. En de bedoeling van deze landelijke afspraken is meer eenduidigheid te krijgen in de voorwaarden voor het gebruik van landbouwgrond voor de opwekking van zonne-energie. En de nee, tenzij-criteria uit ons coalitieakkoord worden in dit Statenvoorstel juist in lijn gebracht met de afspraken uit dat bestuursakkoord. GS heeft dit bestuursakkoord getekend, en wij hebben in de CDA-fractie bekeken of wij dit onderschrijven. En wij onderschrijven dat ten eerste. En onze conclusie, en dan is het ook in het kader van de betrouwbare overheid, is dat aansluiten bij het bestuursakkoord het meest logisch is. Tot zover mijn eerste termijn. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Waajen. Dan mevrouw Fischer voor de fractie 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. De wijzigingsverordening is uitgebreid besproken in de commissievergadering van ESA, en 50PLUS heeft toen een specifiek onderwerp uitgelicht. Naar aanleiding van de antwoorden van de Gedeputeerde is er binnen onze fractie een aanvullende vraag. Het standpunt bij Het Stenen Huis is dat het bebouwd gebied, het kasteel en het koetshuis, de status 1:100 krijgt, en het onbebouwd gebied, het kasteelpark, 1:25. Voorzitter, rond het hele perceel in Vlodrop is, in samenspraak met Waterschap Limburg, een waterkering aangelegd, zijnde een aardewal en aanvullende waterkerende voorzieningen. Er is geen waterkering tussen het grondgebied kasteel-koetshuis en het grondgebied kasteelpark. Dat betekent dat er een open verbinding is tussen beide gebieden. Dat er binnen één perceel twee verschillende overstromingskansgebieden zijn, is onbegrijpelijk en eigenlijk onwenselijk. Op grond van de vaststelling dat er wel een waterkering is rondom het hele perceel van het erfgoedensemble in Vlodrop, en dat er geen waterkering is, dus een open verbinding tussen twee grondgebieden, kasteel en kasteelpark, is 50PLUS van mening dat eigenlijk het gehele perceel aangeduid zo moet worden als kadastrummer F1525, met normering 1:100. Daar had ik graag een reactie op. Ik wil wel eventjes zeggen dat ik naar huis ga, en ik vraag u om dat dan misschien een andere keer kort te sluiten.

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Voorzitter, bedankt dat ik ...

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Fischer. En ik twijfel er niet aan dat de Gedeputeerde zorgt dat u toch geïnformeerd wordt op uw vraag. Dan gaan we naar mevrouw Wesseling voor de fractie van D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. We moeten zuinig omgaan met de ruimte in onze provincie. Niet alles kan, en bij een grote logistieke doosplaats kan geen windmolenpark komen en kunnen geen woningen worden gebouwd. We moeten dus zorgvuldige keuzes maken waar het gaat om onze ruimte. En D66 zal daarbij altijd kiezen voor woningbouw, natuur of duurzame energievoorzieningen boven verdere verdozing van onze provincie. En gelukkig maken wij die keuze niet alleen. D66 is dan ook heel blij met het amendement 'Regie op de ruimte', waarbij we de handen ineen hebben kunnen slaan om de deur voor grootschalige bedrijventerreinen, die voor ons gevoel nog wagenwijd openstond, een stukje verder te hebben kunnen sluiten. Maar helaas is D66 nog niet blij met alle keuzes die we hier in huis maken. Want wat D66 betreft moeten agrarische ondernemers vrij zijn om te kunnen kiezen voor de opwek van duurzame

energie middels zon-op-land. En met deze gewijzigde omgevingsverordening doen wij er alles aan om het voor een agrarische ondernemer zo onaantrekkelijk mogelijk te maken om te kiezen voor zon-op-land, namelijk door ontzettend complexe regeldruk op te leggen. Agrariërs moeten namelijk aantonen dat hun landbouwkundige opbrengst tenminste 75% is van de huidige referentiesituatie. En agrariërs moeten dan hun gewasopbrengsten van het perceel berekenen en die vergelijken met CBS-statistieken om aan te tonen dat hun bedrijfsproces dus niet enkel loont door zon-op-land. Tenminste, dat is hoe wij hem begrijpen. Daarnaast zijn we inderdaad benieuwd naar wat het College nu beoogt qua regels voor die restgronden, dus langs de spoorwegen en langs de autowegen? Want ook wat D66 betreft zouden die kansen voor zon-op-land daar moeten zijn, maar dan als een toevoeging en niet als een in plaats van, zoals dit amendement voorstelt. Want, voorzitter, we hebben nog veel te doen in de energietransitie. En goede initiatieven voor zon- op-land, zoals bijvoorbeeld verticale zonnepanelen, waar duurzame energie extra netcongestie ook voorkomt, moeten we juist omarmen in plaats van afschrikken met een hele hoge regeldruk. En D66 steunt dan ook het amendement van GroenLinks van harte. Tot zover, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Wesseling. Dan is het woord aan de heer Franssen Van LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben met onze fractie het document goed doorgenomen. Maar als ik hier die opmerkingen hoor, dan begin ook ik zelf te twijfelen over wat staat er nu of wat staat er niet. Dus ik ben straks ook benieuwd hoe de daadwerkelijke uitleg wordt gegeven, want eigenlijk was dat voor ons ook een gelopen race. Maar ik denk ook, voorzitter, dat wij dadelijk een schorsing gaan aanvragen om nogmaals met de fractie, na de uitleg van de deputé, eventueel in beraad te gaan. Als we dan kijken hoe de zaken en belangen worden gewogen en uitgewerkt, dan zien we natuurlijk ook wat problemen. Het probleem werd al aangekaart: de watermolens ten opzichte van cultuur, ten opzichte van het verschillende waterschap-eigenaar en WML-eigenaar. En je moet er maar als eigenaar tussen zitten. Wij hopen dat, en misschien kan er straks een toezegging op gedaan worden, de deputé daar dan maatwerk gaat leveren naar die eigenaren, samen met het waterschap, en eventueel WML, indien dat mogelijk is. En voor het overige, voorzitter, wil ik het gewoon even kort houden, dan heb ik misschien straks wat meer ruimte in de tweede termijn na het beraad en de uitleg. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Dan is het woord aan de heer Megens van de fractie van de PVV.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Vandaag neem ik jullie mee terug in de tijd. Op 19 oktober 2019 kwam de eerste mededeling portefeuillehouder over de zonneladder. Hierop volgend kwamen de afgelopen periode diverse moties, amendementen en schriftelijke vragen voorbij. Van de PVV, maar ook van partijen als het CDA en de VVD. Vreemd, dat deze nu vasthouden aan het bestuursakkoord. Zij komen tenslotte ook aan met die brief van het College. Uiteindelijk heeft het College de toezegging gedaan om de brief te versturen naar de gemeenten. Deze brief met kenmerk 2021.4411, verstuurd op 11 februari 2021, was bedoeld om kenbaar te maken aan alle Limburgse gemeenten dat de Provincie bezig is met het uitwerken van de zonneladder. Hierin wordt aangegeven, dat gemeenten er vanaf dat moment rekening mee moeten houden dat sommige projecten hierdoor geen doorgang gaan vinden. Maar voorzitter, wat schetst onze verbazing? De portefeuillehouder antwoordt op vragen in de commissie gewoon, dat afspraken en toezeggingen uit het vorige College bij dit College blijkbaar niet tellen. Hoezo beleidsarm? Enkel het door het huidige College vastgestelde bestuursakkoord zou bindend zijn. Hoort de PVV dit nu goed? Voorzitter, wij horen van het College graag waar en wanneer een besluit is genomen door de Staten waardoor dit College zich niet meer aan de brief en de toezeggingen hoeft te houden. Hoe heeft u al die tijd deze projecten getoetst bij de gemeenten? Wij horen of ontvangen graag van het College welke projecten allemaal getoetst zijn sinds die tijd, wanneer ze getoetst zijn en welke gemeenten hierop aangesproken zijn. De zonneladder vormt een belangrijk onderdeel van onze aanpak om zonneparken op landbouwgrond te beperken. Maar helaas, de PVV moet blijkbaar constateren dat ondanks eerdere toezeggingen en brieven, waarin dit is

besproken, de zonneladder niet gehandhaafd wordt door dit College. Voorzitter, de PVV waarschuwt hier al voor. De oorzaak ligt gewoon bij het onvoldoende verankerd zijn in de verordening. Dit roept vragen op over de gestelde regels en kan leiden tot verwarring bij de Limburger. Dat brengt me bij een ander punt van zorgen. We hebben vijf jaar nodig gehad om de zonneladder stap voor stap hier beter te verankeren. Wat betekent dit dan voor onze windturbines? Is het College van plan om de gezondheidseffecten op de Limburger sneller mee te nemen? Of gaat het College uit van een eigen visie en doet de mening van de kritische wetenschappers en alle Limburgers er niet toe? Wij willen daarom dat het College nu al gaat nadenken over hoe we dit gaan borgen in de aanscherping van de Omgevingsverordening in 2025. Hiervoor dienen we dan ook een motie in, die zal ik aan het eind van mijn betoog voorlezen. Voorzitter, tot slot. In deze Omgevingsverordening zijn veel uitzonderingen, ook op de vijf hectaren nabij de logistieke knooppunten. Dit zorgt voor wat betreft de PVV voor onnodige verwarring onder onze Limburgers en extra regeldruk in dit huis. Wat ons betreft moeten we dan ook terughoudend zijn met deze uitzonderingsposities in de verordening. Voor ons moet de uitzondering op de vijf hectaren nabij de logistieke knooppunten dan ook niet worden ingevoerd. Dank u wel, voorzitter.

De vicevoorzitter: Het dictum van de motie.

De heer Megens (PVV): 'Roepen het College van Gedeputeerde Staten op om in de aanscherping van de Omgevingsverordening striktere regels op te nemen om de gezondheidseffecten van windturbines op omwonenden zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken; aanvullend onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de gezondheidseffecten van windturbines binnen de provinciegrenzen; bij het opstellen van de aangescherpte Omgevingsverordening structureel overleg te voeren met omwonenden en experts op het gebied van volksgezondheid' en gaat over tot de orde van de dag.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Een vraag van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, voorzitter, was de heer Megens aanwezig geweest bij het gezondheidseffecten windturbines-symposium?

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter, gelukkig kunnen we die terugkijken. Het was echt eenrichtingsverkeer bij dat symposium, bepaalde groepen waren niet uitgenodigd en daarom hebben we deze motie mede ingediend.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik hoorde de heer Megens praten over kritische wetenschappers, over gezondheidssymposium, over gezondheidseffecten, die niet gehoord zouden zijn. Juist bij dat gezondheidssymposium was een zorgvuldige balans aangebracht van de aanwezigen, waardoor de echte wetenschappers gehoord werden. Dat waren het RIVM en de GGD. Er waren nuances bij aangebracht, volgens mij. Alleen, er waren ook duidelijke signalen dat er ook heel veel fake nieuws in omloop was. Is dat ook waar de heer Megens naar verwijst?

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Nou, u beticht de Limburger van fake nieuws. Daar heeft een stukje van een actiegroep in gestaan, welke zich hier graag ook hadden vertegenwoordigd. Deze zijn niet uitgenodigd of afgewezen door het College. U heeft het hier over fake nieuws, ik denk dat fake nieuws een heel ander iets is dan de waarheid vertellen.

De vicevoorzitter: Dat was voldoende als antwoord, blijkt. De heer Megens was klaar, dan gaan we naar mevrouw Boven van Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Limburgers hebben na de ervaring van de afgelopen jaren recht op duidelijkheid over de bescherming tegen wateroverlast. Wat is hun huidige risico? Wat is de norm? Wat betekent die norm? Wanneer wordt die norm gerealiseerd? In de commissie hebben we een uitgebreide discussie gehad over woorden, de betekenis daarvan en welke keuzes daar al dan niet aan ten grondslag lagen. Na de vergadering heeft beantwoording van de technische vragen plaatsgevonden, heb ik nog een uur met een deskundige ambtenaar gesproken, de toelichting van het waterschap gelezen en heel wat kaartjes bekeken. Ik zie in dit hele verhaal twee onderwerpen. 1: wij zijn het als Partij voor de Dieren nog steeds niet eens met de keuze om voor de droogdalen in Zuid-Limburg een 1:25 norm te hanteren. En 2: het een en ander is echt heel ingewikkeld verwoord. Er zijn verschillende uitzonderingssituaties en het duurt nog heel lang voordat de norm gerealiseerd is. Wij denken dat de meeste inwoners van Zuid-Limburg geen inschatting kunnen maken van hun overstromingsrisico's op dit moment en wat zij daaraan zouden kunnen doen. We hebben begrepen, dat er een bijeenkomst voor Statenleden komt over die overstromingskansen. Is dit een start om het overstromingsbeleid aan te passen? Gaat dit proces dan naast de ontwikkeling van de nieuwe POVI lopen? Of is het een informatiebijeenkomst vooruitlopend op die POVI-ontwikkeling? Dan heb ik een andere vraag. Wil de Gedeputeerde aangeven dat ingezet kan worden op betere communicatie richting inwoners, zodat inwoners een betere en uitgebreidere toelichting krijgen op hun bescherming tegen overstromingen, nu en in de toekomst? Wat betreft de zonneparken op landbouwgrond, zijn wij op zich voorstander van terughoudendheid daarbij, om dat te verduurzamen en/of voor natuurvriendelijke landbouw in het algemeen meer grond nodig is. Dus wij kunnen ons vinden in de voorwaarden voor zonneparken voor landbouwgrond. Tot slot de wat ons betreft treurige geschiedenis van de anti-verdozing. Er was eens een 5-hectarenmaximum voor kavels op bedrijventerreinen. En 5 hectaren is best wel veel. Nu hebben we een totale uitzondering voor ons liggen voor logistieke terreinen. Er was al een uitzondering, speciaal gecreëerd in het overgangsrecht voor bestaande kavels, waardoor in Belfeld een grote doos kon komen tegen het verzet van bewoners in. En nu zit in dit aanstaande voorstel ook nog een uitzondering in geval van regionale meerwaarde met een aantal heel vage criteria, waarmee je alle kanten op kunt. Dat, terwijl er al uitzonderingen mogelijk zijn via de algemene hardheidsclausule van art. 1.6 van de verordening. Voorzitter, wat ons betreft zijn dit zo veel uitzonderingen en mogelijkheden, dat de afspraak om te maximeren tot 5 hectaren wat ons betreft een wassen neus is geworden. Wij steunen het amendement van de BBB dan ook. Dank u.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. Dan mevrouw Mertens voor de fractie van GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Het zal niemand verbazen dat ik hier als GroenLinks-woordvoerder luid en duidelijk zeg, dat de verdozing van Limburg moet stoppen. Alleen, de wijzigingsvoorstellen, zoals die er nu liggen, maken het juist wel mogelijk om kavels groter dan 5 hectaren uit te geven en te ontwikkelen en zo onze provincie vol te bouwen met logistieke hallen met alle gevolgen van dien. Onze vraag is wat deze logistieke hallen te bieden hebben aan Limburg en haar inwoners. Van bedrijven die zo'n groot beslag leggen op onze schaarse ruimte, mag je eigenlijk wel verwachten dat ze op zijn minst heel veel werkgelegenheid met zich meebrengen of dat de mensen, die er werken, goed beloond worden, dat het banen zijn die op alle vlakken waardevol zijn voor de werknemer en de Limburgse economie, maar helaas is dat niet altijd het geval. Nu is het goed dat er aan een beleidsregel regionale meerwaarde is gewerkt, maar de vraag is of die beleidsregel ons genoeg handvaten biedt om de regionale meerwaarde van megaloodsen te garanderen enerzijds en de regionale minwaarde ervan het hoofd te bieden. Met name dat ontbreekt in die beleidsregel. Omdat de wijzigingen op het vlak van de kalvelgrootte die voorliggen, wat ons betreft Limburg geen dienst bewijzen, hebben we samen met een aantal partijen aan een amendement gewerkt, dat is het amendement van mevrouw Van der Pol. Dat dienen wij mee in. Langs deze weg de complimenten aan mevrouw Van der Pol voor het harde werk dat zij de afgelopen week geleverd heeft. De wijzigingsvoorstellen in de verordening gaan ook over zon op land. Het voorstel dat er

ligt, kan op het punt van de regeldruk onze goedkeuring niet wegdragen. Zoals we in de commissievergadering ook al gezegd hebben, de drempel voor zon op land is al erg hoog. Nu wordt dat met de wijziging alleen nog maar hoger. Agrariërs en ondernemers die binnen de wettelijke kaders zelfstandig kunnen en mogen besluiten welke invulling zij geven aan de bedrijvigheid. De wijziging die voorligt, vormt een belemmering en levert onnodige regeldruk op voor zonnepanelen. Bovendien hebben Provinciale Staten regelmatig en herhaaldelijk al uitgesproken de regeldruk daar waar mogelijk tegen te gaan. In die zin is het ook niet uit te leggen waarom er nu een voorstel ligt, dat de regeldruk juist wil opvoeren en op die manier ook de energietransitie tegenwerkt. Daarom heeft GroenLinks een amendement gemaakt om de voorgestelde instructieregel, die betrekking heeft op de 75%-eis te schrappen. Dat is amendement 193, waarvan ik zo dadelijk niet het hele dictum hoeft voor te lezen, want dan zijn we nog lang bezig. Tot slot, voorzitter, nog een vraag aan de Gedeputeerde over de betekenisvolle bijdrage aan de netcongestie, die passage in het voorstel. De vraag is hoe die moet worden uitgelegd. De instructieregel geeft in dat verband een tweetal voorbeelden. Wij vroegen ons af of die voorbeelden limitatief moeten worden begrepen of dat die voorbeelden slechts voorbeelden zijn en nog aangevuld kunnen worden. Dan kom ik bij het dictum van het amendement. 'In het dictum van het Ontwerpbesluit de eerste bullet als volgt aan te passen. In de Wijzigingsverordening 2024 Omgevingsverordening Limburg vast te stellen met uitzondering van de passage onder artikel 13.3 lid 2 over Agri-PV en daarmee de tekst die eronder staat te schrappen.' Is het zo voldoende? Ja? Fijn, dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Een vraag van mijnheer Nijskens.

Mijnheer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, schrapt u met het amendement het complete artikel 13.3, lid 2 of alleen de toelichting op Agri-PV? Hoe weet dan een boer wanneer hij voldoet aan artikel 3 lid 2, wanneer hij substantieel landbouwkundig blijft produceren? Het was eigenlijk een heel heldere uiteenzetting van wat het betekent.

De vicevoorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dat snap ik langs de ene kant, want daarom heeft het College ook gekozen om er 75% op te plakken. Maar ik denk dat ik u vaak heb horen zeggen, dat een boer wel weet wat hij doet en dat hij zelf wel bepaalt hoe hij zijn land gebruikt. Dus, ik heb dat dan in dit geval niet.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Nou, in principe ben ik er natuurlijk wel voor, dat een boer zelf weet wat hij met zijn grond doet, maar wij hebben in de verordening staan, in lid 2, dat je alleen op landbouwgrond die zonnepanelen mag leggen als het landbouwkundig gebruik grotendeels in stand blijft. Dat grotendeels wordt verbijzonderd in de toelichting op die bladzijde 7/10. Als je die toelichting eruit haalt, dan moet je er een andere toelichting voor in de plaats zetten, want anders is het altijd een woordenspel tussen aanvragers en handhavers.

De vicevoorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, ik denk dat het dan eerder aan de beleidsvrijheid van diegene die de vergunning moet beoordelen ligt. Enerzijds is er een taak van degene die moet aanleveren en dan is er anderzijds een taak van degene die dat moet beoordelen. Daar zijn dan altijd kaders voor, of in ieder geval geen percentages, maar wel kaders. Dat biedt dan wel de ruimte aan degene die op een eigen manier invulling wil geven aan zijn land, die dan ook niet hoeft aan te tonen dat hij die 75% landbouwkundige opbrengst heeft. Dat lijkt mij moeilijk namelijk, om dat juist wel te kunnen doen, want dan moet hij echt met cijfers aan kunnen komen en dat levert juist weer die regeldruk op.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik snap het antwoord, maar met die uitleg kunnen wij helaas het amendement niet steunen.

De vicevoorzitter: Mevrouw Mertens. Dat was de eerste termijn van Provinciale Staten. Dan kijken we naar het College van Gedeputeerde Staten, Gedeputeerde Theuns, u heeft het woord in de eerste termijn.

Gedeputeerde Theuns: Dank voorzitter en dank voor alle gestelde vragen. Ik heb weinig met kleurtjes op onderwerp, als we dat bij de POVI doen, als alle onderwerpen erin zitten, dan is dat een opgave voor mezelf. Ik wil eigenlijk even beginnen met aan te sluiten bij het begin van het betoog van mevrouw Van der Pol en dat is, dat uw staat als Limburgs Parlement, u bent eigenlijk de wetgevende macht en het is goed om uzelf te realiseren dat de regels, die u maakt, zeker daar waar het gaat om een omgevingsverordening, dat het een van de weinige plekken is waar je als Provinciale Staten ook echt de wet mee bepaalt. U bepaalt de instructieregels, waar in heel Limburg iedereen zich aan moet houden. De beslissingen die u hier neemt zijn van directe invloed op het dagelijks leven van mensen, van bedrijven, van instellingen en van ons allemaal. Het is inderdaad goed, volgens mij zei mevrouw Schuurding dat ook, om je dat altijd goed te realiseren en om daarmee dus ook zorgvuldig mee te werk te gaan. Het gaat daadwerkelijk ergens over, dat is bij deze verordening, dat zou ook zo zijn straks als we het hebben over de uitgebreidere versie van de nieuwe POVI. Sterker, dan gaan we over nog veel meer dingen beslissen, over dingen die mensen wel mogen, over dingen die mensen niet mogen. Dat is een zware verantwoordelijkheid die op uw schouders ligt. Het is fijn om te zien dat u daar niet lichtzinnig mee omgaat. Ik wil verschillende onderwerpen proberen langs te lopen, dus ik ga het niet per fractie doen, dat lijkt me wat overzichtelijker. Ik wil beginnen met het onderwerp dat misschien het minst aan bod is gekomen, maar zeker in de commissie wel nadrukkelijk aanwezig was, waar ook insprekers op aanwezig waren, dat is het onderwerp van de waternormering, of eigenlijk de aanpassing van de kartering op sommige vlakken en daarmee ook de normering van sommige gebieden binnen uw beleid. Ik sluit inderdaad aan bij wat mevrouw Schuurding of mevrouw Waajen, volgens mij, zei: u maakt hier geen nieuw beleid, maar u voert een aantal wijzigingen door die daarbinnen passen. Het was mevrouw Fischer, ze is naar huis, maar in de notulen zal ik het nog even noemen en ik zal haar zelf er nog over informeren, daar bij het stenen huis, daar is het inderdaad zo dat je straks op een perceel dat misschien feitelijk wel beter beschermd is door de maatregelen die daar ook in overleg met het waterschap zijn genomen, toch te maken krijgt met twee verschillende normeringen. Dat zegt eigenlijk ook al, wat wij vaker zeggen: normering zegt niets over hoe goed je feitelijk beschermd bent. Toch kiest het College ervoor om die twee verschillende normeringen of misschien dat hele ensemble toe te passen, juist omdat een gedeelte van het ensemble valt onder het bebouwd gebied. Die grens hebben we nu wat opgerekt, dat is ook te zien in de kaartjes, die status erbij hebben gekregen. Het andere gedeelte is echt buitengebied. Nergens anders in Limburg geven we die status van 1 op 100 aan het buitengebied en daarom kiezen we er ook voor om dat hier dus niet te doen. Wat niet wil zeggen dat het niet feitelijk beter beschermd is door de maatregelen, die men daar zelf ook in overleg met het waterschap heeft genomen. Ook de heer Franssen kwam er in zijn betoog op terug, hij vroeg mij concreet om een toezegging te doen, of we misschien maatwerk zouden kunnen doen voor o.a. de groepen die bij de commissie als insprekers komen. Ik kan het u helaas niet toezeggen. Waarom niet? Omdat, wat ik ook in de commissie heb gezegd, het heel moeilijk is om panden te beschermen die bijvoorbeeld in de Geul liggen. Om daar dan verschil in maatwerk bij toe te passen, is een heel ingewikkelde. U hoorde het eigenlijk al in de commissie, mensen weten eigenlijk zelf heel lastig hoe ze hun eigen pand kunnen beschermen. Wat ik u wel wil toezeggen, wat ik eigenlijk ook in de commissie al gezegd heb, **dat we die groepen gaan uitnodigen in het kader van alle trajecten over een nieuwe omgevingsvisie.** In het kader van BRL gaan we daar zeker mee in gesprek, maar ik ga niet toezeggen dat dat uiteindelijk leidt tot een oplossing, die ook altijd bevredigend is voor de betreffende pandeigenaren, maar we gaan dat gesprek zeker niet uit de weg. Als daar nieuws over is, dan zullen we u daar ook over informeren.

Over water, mevrouw Boven van de Partij voor de Dieren. Inderdaad, ik heb begrepen, dat u een goed gesprek heeft gehad. Het is inderdaad erg ingewikkelde materie. U zei: is dan de bijeenkomst, die we straks gaan houden hierover, de start van nieuw beleid? Gaat dat ook landen in de nieuwe POVI? In dat verband, als het gaat om de risicogerichte normering, dan gaan we nu in het kader van BRL daar voor de eerste keer mee experimenteren, in het gebied dat valt in de gemeente Valkenburg, specifiek Valkenburg-oost, dus Valkenburg-centrum en Schin op Geul. Daar gaan we een proef draaien met zo'n risicogerichte normering. Als dat leidt tot een bevredigend resultaat, ja, dan zal er uiteindelijk een voorstel, in ieder geval is het mijn streven om er bij uw Staten op terug te komen, om dat misschien wel Limburg-breed toe te passen. Maar ik kan nu nog niet zeggen wat de uitkomst is van die proef, dus dat zullen we eerst moeten ondervinden, of het werkt in de Limburgse context en of het succesvol is. Daar zullen we u proactief van op de hoogte houden, dat komt in de informatiesessie nog uitgebreid terug. U vroeg ook nog of we willen inzetten op betere communicatie waar het gaat om bescherming van mensen ten aanzien van het risico dat ze lopen. Ik zou dat zelfs nog breder willen trekken. We willen mensen informeren wat te doen vooraf, maar ook wat te doen tijdens wateroverlast en wat te doen na wateroverlast. Ik noem nog een keer de website, die ik vaker heb genoemd: www.wachtnietopwater.nl, waar we juist als gezamenlijke overheden de handen ineenslaan, zodat mensen zich kunnen verwittigen van wat er speelt. We hebben nu ook de eerste resultaten van die publiekscampagne binnen. Het blijkt ook dat het een boven verwachting goed bereik heeft. We gaan het ook nog bijstellen. Afgelopen woensdag of donderdag hebben we dat besproken in de stuurgroep van BRL. Dus die campagne loopt tot nu toe best wel succesvol, maar we willen ook kijken, zeker onder jongeren, hoe we het bereik kunnen vergroten. We zien dat we vooral de oudere doelgroepen bereiken, maar we hebben jongeren onder de aandacht, communicatie daarover heeft continu onze aandacht. Even kijken, dat waren de vragen waar het gaat om de watergerelateerde onderwerpen, dan kom ik nu bij het onderwerp van de grootschalige bedrijvigheid. Dan is het goed om toch eerst even iets te zeggen voor ik kom op de inbreng vanuit uw Staten, waarom het College komt met dit voorstel, dat hier voorligt. Dat heeft een historie, er is een amendement ingediend door mevrouw Schuurin in de vorige Statenperiode. Toen heeft mijn voorganger, Ria Roest, een ronde gemaakt langs Provinciale Staten, langs de toenmalige commissie RLN, was het toen nog, waarin is gezegd dat het amendement, waar op zich nog niets in staat over 5 hectaren, waar ook niets in staat over meerwaarde, daarover is Gedeputeerde Roest met de commissie in gesprek gegaan. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid, dat toen is gezegd: wij willen kijken naar een uitzondering voor regionale meerwaarde en een uitzondering überhaupt op logistieke knooppunten. Dat volgt ook uit de omgevingsvisie van uw Staten, dat volgt ook uit het coalitieakkoord, waarin staat: 'We continueren het huidige beleid.' Kortom, dat is de reden geweest voor ons College om te komen met het voorstel, zoals het er nu ligt. Tegelijkertijd zie ik ook, er ligt nu een motie, volgens mij staan er inmiddels 42 of 43 zetels onder, misschien zelfs unaniem. Er is ook een uitgebreide dialoog geweest in de commissie LEO in deze Statenperiode tot twee keer toe. Wij voorzien en voelen ook dat er vanuit de Staten een diepe behoefte is om met elkaar nog een keer te spreken over het onderwerp van die regionale meerwaarde en hoe je dat nou wel of niet zal moeten toepassen. Gelet op die motie, ik ga ervan uit dat uw handtekening er niet meer onderuit gaat, het is altijd aan uzelf om daarover een dialoog te voeren, dat betekent, het amendement nummer 194 van mevrouw Van der Pol, als ik die puur zou moeten bekijken vanuit uw huidige eigen beleid als Staten, dan zou ik zeggen, dan is het College niet voor, want daarom hebben we het besluit voorgelegd, dat nu voorligt. Maar juist omdat u zelf aangeeft: we zijn eigenlijk nog niet zo tevreden met onze eigen kaders, we willen die heroverweging van onze kaders nog een keer uitgebreid met elkaar doorleven. Dan is het een verstandig amendement, denk ik. Dan kom ik even op de dialoog, die tussen mevrouw Waajen en de heer Nijskens plaatshad. Wat het amendement van mevrouw Van der Pol regelt, is eigenlijk dat de situatie, zoals die er nu nog is, dat die eigenlijk nog de komende tijd gecontinueerd wordt. Sinds het aannemen van het amendement van mevrouw Schuurin in de vorige periode staat eigenlijk de ontwikkeling van grootschalige kavels groter dan 5 hectaren op slot, is er geen mogelijkheid om daar door middel van regionale meerwaarde van af te wijken. Dat zou, als u het voorstel van het College vandaag zou aannemen, dan zou dat wel zo zijn, dan zou u de uitzonderingspositie aannemen. Maar het voorstel dat mevrouw Van der Pol heeft gedaan, waar inmiddels een brede meerderheid onder staat, worden die voorwaarden uit de verordening gehaald, waardoor de situatie zoals die vandaag en voor vandaag was eigenlijk nog in tijd wordt

gecontinueerd. In samenhang met elkaar zou ik dan nog zeggen, dat wij die oordeel Staten geven, dat het aan u is om over uw eigen kaders nog een keer in gesprek te gaan en het College wil dat graag faciliteren. Daarbij zeg ik wel, dat de dingen die in de motie staan en ook de scenario's die erin staan, het ook voor een deel aan het ontwikkelbedrijf van Greenport Venlo is. **Wij zullen dus ook het ontwikkelbedrijf in onze rol als aandeelhouder vragen om dat te verzorgen.** Dat zal ook een sessie deels of grotendeels achter gesloten deuren zijn, omdat het natuurlijk bedrijfsgevoelige informatie betreft, maar daar hebben we het vanochtend over gehad, dat is een concept, waar u en ik goed bekend mee zijn. **Wij gaan vragen om die sessie te organiseren.** Als College vat ik hem dan ook breder op, want wij zouden zeggen: u moet zich goed verwittigen van wat het betekent in het kader van bijvoorbeeld uw eigen logistieke beleid, in het kader van het logistieke knooppuntenbeleid en de afspraken die we daarover met de Rijksoverheid hebben gemaakt. Wat is daarvan de potentiële impact op grootschalige energiehub's, die ook voor een deel moeten landen in die logistieke knooppunten. Wij lezen de motie zodanig dat wij dan ook een brede dialoog niet alleen vanuit bijvoorbeeld de grondexploitatie van het ontwikkelbedrijf, maar ook vanuit die bredere blik voeren: wat is de grote impact op die logistieke knooppunten. **Dat gaan we dan ook faciliteren.** Even kijken, dan heb ik een heel deel van de vragen en opmerkingen, die gaan over grootschalige bedrijvigheid, gehad. Nee, misschien nog even specifiek de heer, nee, dat ging over zon. Nee, ik denk dat ik het meeste heb gezegd over grootschalige bedrijvigheid.

Dan komt het onderwerp zon op land. Daarvoor is een aantal punten gemaakt. Even bij het strikte 'nee, tenzij'. Ook hier wilden we als College komen met het voorstel, dat hier voorligt. Er is in juni van vorig jaar een coalitieakkoord aangenomen, daarin heeft een meerderheid van de Staten het College de opdracht gegeven om een strikte 'nee, tenzij' toe te passen daar waar het gaat om zonneplant. Elke opdracht in het coalitieakkoord wordt hier vervolgens eerst vertaald in beleid alvorens een Collegeakkoord ook rechtswerking krijgt. We hebben ook gelet op de motie van de heer Huizing die hij heeft ingediend. Wij hebben dat met grote snelheid gedaan. Die motie, uit mijn hoofd is dat 3012, roept ons op om en het coalitieakkoord en de bestuursakkoorden, die daarna zijn gevolgd, de brieven van minister Jetten van juni 2023 en de brief van minister De Jonge, waarin wordt gesproken over het bestuursakkoord, uit oktober 2023, dat we als Provincie samen met de andere koepels hebben besloten om die te vertalen in onze Omgevingsverordening. Dat is wat het College hier op strikte wijze heeft gedaan. Dan kom ik bij de amendementen die erover zijn ingediend. Dan begin ik bij het amendement nummer 192, ingediend door de fractie van BBB. Als ik kijk naar de bullet van het derde punt, het eerste dictum gaat eigenlijk over een aanscherping: wat wordt nou bedoeld met gronden die tien jaar lang niet gebruikt zijn als landbouwgrond? Daar wordt hier van gezegd: scherp aan dat het gaat om gronden die liggen langs sporen en snelwegen. Dat is volledig ook in de geest of zoals er beschreven staat in die brieven en in het bestuursakkoord. Ik zou zeggen, over dat punt met dat dictum zouden wij nog kunnen zeggen 'oordeel Staten', want dat is precies in die geest. Als het gaat om de tweede bullet dan moet ik dat ontraden. Ik pak hem er heel even bij. Het gaat om amendement 192. Eigenlijk staat hier een tweetal dingen in waarom we deze ontraden. Het eerste waarom we deze ontraden, is omdat dit dictumpunt impliceert dat wij niet de datum van een bestuursakkoord, waarop voor ons voor het eerst duidelijk is geworden dat het coalitieakkoord een opdracht van strikte 'nee, tenzij' geeft, maar vervolgens mag je wel als overheid, om mensen duidelijke kaders te geven, moet je wel nog vaststellen wat een strikte 'nee, tenzij' is. Dat is uitgewerkt in een bestuursakkoord van oktober 2023. Dat vinden wij dan ook de meest logische datum, of eigenlijk de enige logische datum, om te hanteren voor het overgangsrecht in dingen die we wel of niet hadden kunnen weten wat eraan zat te komen. Dus op dat punt zou ik hem moeten ontraden. Daarnaast zegt het punt van het dictum dat wij niet alleen moeten kijken naar dingen die vergevorderd zijn in de participatie, maar dat je moet kijken naar initiatieven, waarvan de vergunning verleend is. Er staat: omgevingsvergunning verleend. Als ik dat leg naast het bestuursakkoord en de brief van De Jonge, waarvan wij dus van de Staten de opdracht hebben om deze te verwerken, ik kijk in de brief van minister De Jonge op bladzijde 3, ik citeer even letterlijk: "Projecten waarvan de participatietrajecten al in een vergevorderd stadium zijn en niet conform de aangescherpte voorkeursvolgorde zijn vormgegeven, kunnen doorgang vinden." Kortom, in de brief van De Jonge en ook in het bestuursakkoord en de afspraken waarin dat staat uitgewerkt, hebben wij met elkaar afgesproken dat de initiatieven die vergevorderd zijn in de participatie, dat die doorgang kunnen vinden. In

de toelichting van de Omgevingsverordening staat vervolgens ook uitgebreid opgenomen wat wij dan zien als initiatieven die vergesondert zijn in de participatie. Dat hangt vast aan een viertal voorwaarden, namelijk 1. dingen moeten in ontwikkeling zijn, er moeten al onderzoeken zijn gedaan. 2. Er heeft al een participatief proces hebben plaatsgevonden met de omgeving. 3. Er moet op dat moment al een instemmende houding of een principiële voorhouding zijn geweest vanuit de gemeente. Het vierde, dat is geen harde maar wel idealiter, moet er al contact zijn geweest met de Provincie. Kortom, als je al die punten op een rijtje zet, dan moet ik op basis van het tweede dictumpunt van uw amendement, dat ontraden.

De vicevoorzitter: Er komen vragen van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Even een verhelderende vraag, want ik snap hem volgens mij niet helemaal. Als ik kijk bij artikel 13.3 lid 2 schrappen, zou dat betekenen dat we het hele stukje over mogelijkheden voor Agri-PV, dus ook de verticale zonnepanelen, die schrappen we er dan allemaal uit en dan zouden we zeggen, dat het alleen nog op restgronden langs spoorwegen en autowegen nog kans is voor zon-PV. Begrijp ik dat goed? Of lees ik het document verkeerd?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Het gaat hier om artikel 13.3 lid 2 te schrappen en te vervangen door en dan die zin, die er staat. Het gaat eigenlijk om de zin die er nu staat, ik heb de letterlijke tekst even niet voor me, die zegt: landbouwkundige gronden die langer dan tien jaar niet in gebruik zijn. Daar wordt scherp gezegd dat die gronden daadwerkelijk bedoeld worden. Dat is wat ik net geprobeerd heb te zeggen.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Zou de Gedeputeerde even dubbel willen checken in dat hele stukje, dat Agri-PV daar dan niet onder valt? Volgens mij staat die onder lid 2, hoe ik hem lees.

Gedeputeerde Theuns: Dan is het sub misschien niet helemaal duidelijk. Dan zou het lid 2 sub zoveel benoemd moeten worden. Dan zou alles geschrapt worden, dan zou ik hem ontraden omdat het niet past binnen de lijn van het bestuursakkoord, dat heeft u heel goed gezien.

Mevrouw Wesseling (D66): Dus als die zo begrepen moet worden, ja, oké. Fijn, om dat nog even scherp te krijgen met elkaar.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, ik had eigenlijk dezelfde vraag. Eigenlijk hoort die vraag bij de 75% van GL. Dit gaat, denk ik, over de toelichting weer, zoals het hier vermeld staat. Wij zouden besluiten inderdaad het schrappen van het volledige lid 2 en daar zit veel meer onder dan alleen de tien jaar niet in gebruik voor landbouw. Dus ik denk dat het amendement aangepast moet worden.

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik was erg benieuwd, via de voorzitter natuurlijk, dat bestuursakkoord van oktober 2023, dat is na het coalitieakkoord afgesloten. Stel je voor, dat na het bestuursakkoord nog een ander bestuursakkoord of andere overeenkomst was afgesloten of dat het bestuursakkoord helemaal niet was afgesloten, was het College dan wel naar het coalitieakkoord teruggegaan als datum?

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Nee. Als er geen bestuursakkoord was gekomen, dan had dit College nog steeds een opdracht gehad die ook in de beleidskaders staat, namelijk om te komen met beleid voor de strikte 'nee, tenzij'. Als dat niet was geweest door middel van een landelijk bestuursakkoord, dan hadden wij provinciaal beleid daarover opgesteld, dan hadden wij gezegd: dit leggen wij uit als wat een strikt 'nee, tenzij' is. Stel dat het GS-besluit was geweest op datum X, waarop we dat vaststellen, dan was dat ook een moment geweest dat wij hadden gekozen als referentiedatum.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Dank u wel, duidelijk.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Dan kom ik bij een ander amendement op dit punt, die was voor zover ik weet ook van GroenLinks. Het gaat over amendement 193, dat was de dialoog die u met de heer Nijskens had, inderdaad het amendement dat u voorstelt, schrap niet het artikel over de substantiële landbouwkundige bijdrage. Als u dat overigens zou voorstellen, zouden wij het ontraden omdat dat niet in lijn is met het bestuursakkoord, maar u stelt eigenlijk voor om de toelichting daarover te schrappen. Juist ook omdat wij vinden dat mensen moeten weten waar ze aan toe zijn, net zoals ze bij een strikte 'nee, tenzij' moeten weten wat dat dan precies is, moeten ze bij een substantiële landbouwkundige bijdrage, vinden wij het niet meer dan correct, dat daar ook een goede toelichting op is hoe wij dat dan zien. Wat voor de een substantieel is, is voor de ander misschien maar een peulenschil en vice versa. Juist ook vanuit rechtszekerheid vinden wij het geen goed idee om die toelichting toe schrappen. Dan kan je zeggen: is de boer dan niet vrij om zelf op zijn grond te doen wat hij wil? In dit geval dan niet helemaal, want we hebben een coalitieakkoord dat zegt: we hebben een strikte 'nee, tenzij'. We willen substantieel dan ook strikt uitleggen, daarom hebben wij daar dat percentage van 75% aangehouden.

De vicevoorzitter: Er komt een vraag van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Is de Gedeputeerde het met D66 eens, dat middels die 75%-regel je wel heel erg veel regeldruk oplegt voor de agrariërs, die naast hun landbouwproductie en bijverdiensten via zo'n stukje zon op land willen verdienen, want daar ging het ons om. We weten wat het standpunt van het College hierin is. Alleen, de manier waarop het uitgewerkt is, lijkt ons dusdanig ingewikkeld voor ondernemers om daaraan te kunnen voldoen.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik denk dat het ook ingewikkeld is om aan te voldoen. Dat is ook precies wat wij beogen met toepassing van een strikte 'nee, tenzij' in ons omgevingsbeleid. Dat is inderdaad een hoge drempel en dat is bewust een hoge drempel, dus dat heeft mevrouw Wesseling in dit geval goed gezien.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Een korte vervolgvraag. We beogen toch niet ondernemers veel regeldruk op te leggen? We beogen toch, dat het niet, niet mijn keuze, maar het College beoogt toch dat hele weides worden volgelegd worden met zonnepanelen? Op dit moment zorg je er dus ook voor, dat die agrarische ondernemer, die koeien heeft staan grazen in een weide en dat omheind heeft met verticale zonnepanelen, dat die ook aan enorme regeldruk moet voldoen. Terwijl ik dacht dat we tegelijkertijd dus juist die multi-inzetbaarheid van grond willen aanmoedigen, bevorderen.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Het kwam in de commissie ook al aan bod. Daar stelde ik: omheint men een perceel met een hekwerk van zonnepanelen, verticale zonnepanelen, als iemand gewoon kan voldoen aan het criterium van die opbrengsten, als je alleen een omheining zet, kan ik me voorstellen dat je best gewoon die opbrengst haalt, nog even los van hoe je dat landschappelijk inpast. Maar dan is er dus geen regeldruk, in zoverre, dat je gewoon voldoet aan de regel.

De vicevoorzitter: Mevrouw Wesseling laatste keer op dit punt.

Mevrouw Wesseling (D66): Maar voldoen aan een regel betekent niet dat die ondernemer natuurlijk geen regeldruk ervaart. Dus die ondernemer zal alsnog moeten aantonen via die 75%-regel dat hij er inderdaad aan voldoet. Wij maken ons dus zorgen, dat ook die ondernemers die het als bijverdienste hebben naast hun agrarisch ondernemen, dat deze beleidsregel ook hen zal afschrikken om nog een gedeelte zon op land te hebben.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ja, voorzitter, ik geef nog een keer het antwoord dat ik gegeven heb. Uiteindelijk beogen wij ook om door middel van juist strikte regels te zorgen dat het leggen van zonnepanelen op agrarische grond, dat dat niet per se gestimuleerd wordt. Dat dat zorgt voor regels, ja, dat is inderdaad zo, dat kan ik niet ontkrachten, dat ga ik ook niet ontkrachten. Dan kom ik nog even specifiek bij het punt van de heer Megens, want die vroeg: er lag toch een brief, waar is een besluit genomen, dat dat niet meer zou gelden? Regels maak je niet door middel van een GS-brief. Regels, instructieregels, maak je in een Omgevingsverordening. De brief, waar de heer Megens naar verwijst, is van 25 februari 2021. Vervolgens is die brief vertaald in de vorige aanpassing van de verordening. Dat besluit heeft uw Staten genomen op 30 september 2022. Daarmee zijn de dingen die staan in de brief en zoals die eerder in moties en toezeggingen zijn opgenomen, verwerkt in beleid dat is vastgesteld door uw eigen Staten. Dat is vervolgens in werking getreden op 20 oktober 2022. U vroeg naar de datum waarop het besluit is genomen, ik hoop dat u daarmee antwoord heeft op uw vraag.

De vicevoorzitter: Dat gaan we zien, want de heer Megens komt eraan voor een interruptie.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Eigenlijk is dan mijn vraag niet beantwoord. Mijn vraag was specifiek: 'Wanneer hebben we dat besluit genomen?'. Wij snappen dat er een besluit is genomen naar aanleiding van die brief en dat het in de verordening is gekomen. Maar hoe heeft u gehandhaafd op die verordening? Want dat is juist de cruciale vraag.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Uiteindelijk zijn alle beleidskeuzes die in het verleden zijn gemaakt door Provinciale Staten geland in uw eigen verordening. Die wordt vervolgens elke dag toegepast op het moment dat hier initiatieven door de deur komen, die iets willen van ons en die vragen om ontwikkeling. Daar wordt dan vervolgens beleid, zoals het nu staat over de zonneladder in de Omgevingsverordening, zo wordt dat hier elke dag toegepast.

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik had in mijn betoog ook gevraagd: welke projecten heeft deze brief dan geraakt aan het beleid, dat eruit voort is gekomen, welke gemeenten zijn hierop aangesproken? Ik verwacht dan nog van de Gedeputeerde dat daar een overzicht van komt.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: U wordt op uw wenken bediend, mijnheer Megens. Er zijn in totaal, ik zal even tellen, een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien, elf, twaalf, dertien, veertien, vijftien initiatieven in de afgelopen periode afgewezen omdat ze niet voldoen aan de kaders, zoals we die met elkaar hebben bedacht. Dat is in totaal een oppervlakte van ongeveer 360 hectaren aan zonneweiden, die dus niet de eindstreep hebben gehaald en die ook niet de lijst van bijlage 13 van de uitzonderingsprojecten hebben gehaald. Dat is het antwoord op uw vraag.

Dan heb ik nog een vraag openstaan van de heer Megens en ook een motie nummer 3161 over het meenemen van gezondheidseffecten in de Omgevingsverordening. Daar heb ik een technische appreciatie op en ook een inhoudelijke appreciatie. Daar waar het gaat om de technische appreciatie moet ik u zeggen 'dit onderwerp is niet aan de orde'. U heeft nu geen verordening voorliggen, die gaat over wind. Als er staat, in de aanscherping van de Omgevingsverordening striktere regels op te nemen, als u nu iets wilt opnemen, dan zult u een amendement in moeten dienen. Als het niet iets is wat al in de inspraakprocedure is geweest, dan kan dat allerlei consequenties hebben, dus u kunt niet nog in deze aanpassing er een wijziging bij maken. Daar waar het gaat om de wijziging die eraan zit te komen in het kader van de POVI, dan roept de motie op om een aantal dingen te doen. Namelijk dat wij onafhankelijk onderzoek moeten uitvoeren naar gezondheidseffecten van windturbines. Daar worden op dit moment landelijk, ook in opdracht van het Rijk, samen met RIVM, GGD, allerlei onderzoeken uitgevoerd. Het gaat de scoop van dit Provinciehuis en onze organisatie echt te buiten als wij daarop aanvullend onderzoeken moeten doen om ons beleid op te baseren. Daarin zijn we ook volgend op de landelijke ontwikkelingen. Het is een discussie die u gerust mag voeren dadelijk in het kader van de Provinciale Omgevingsvisie, waarover u met collega Van Caldenberg uitgebreid in debat kunt, maar op dit moment moet ik hem zowel technisch als inhoudelijk om die reden ook ontraden.

De vicevoorzitter: De heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik wil wel even aanhalen dat wij niet gemeend hebben om bij deze Omgevingsverordening dit nu te wijzigen, want bij de aankomende wijziging, die gaat plaatsvinden volgend jaar wellicht, om hem daarin te gaan betrekken.

Gedeputeerde Theuns: Wat betekent dat voor de motie?

De heer Megens (PVV): Daar zal ik in mijn tweede termijn op terugkomen.

Gedeputeerde Theuns: Dank, voorzitter, voor de toelichting van de heer Megens. Ik denk dat hij niet bedoelt om hier een wijziging te maken. In dat geval, u gaat natuurlijk over uw eigen motie, maar ik zou zeggen: er komt nog een hele discussie aan in de nieuwe POVI. Het zou misschien passender zijn om hem op dat moment in debat met collega Van Caldenberg op dat punt in te dienen. Maar u gaat zelf over uw eigen motie. Als u hem terug in stemming brengt, dan ontraden wij hem dus, zoals gezegd. Voorzitter, ik ben even door mijn aantekeningen aan het kijken, maar volgens mij heb ik de meeste vragen en onderwerpen wel behandeld. Nee, ik heb nog een vraag van mevrouw Mertens, net voor de interruptie van mevrouw Wesseling, openstaan. U vroeg inderdaad naar de betekenisvolle bijdrage en hoe dat gelezen moet worden in de toelichting, die daarover is opgenomen. Het antwoord op uw vraag of het limitatief is of illustratief: dat is niet limitatief, dat is altijd illustratief. Dus wij hebben juist een brede opvatting als College over dingen die kunnen bijdragen aan de netcongestie. Dingen die daadwerkelijk bijdragen kunnen dus ook voldoen aan dat artikel. Ik hoop dat daarmee uw vraag beantwoord is. Tot zover.

De vicevoorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde Theuns, voor de beantwoording in de eerste termijn van het College. De heer Franssen gaf in zijn eerste termijn aan wellicht een schorsing te willen na deze eerste termijn. Is dat het geval, mijnheer Franssen, of kunnen we naar de tweede termijn? Na de tweede termijn? Dan gaan we naar de tweede termijn van Provinciale Staten. Dan kijken we eerst naar mevrouw Van der

Pol. Wenst u een tweede termijn? Dat is het geval. Dan is het woord aan mevrouw Van der Pol voor de fractie van BBB.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Even terugkomend op het amendement, dan het dictum, streepje, artikel 13.3, daar is net een wijziging van doorgegaan, dus het gaat alleen om artikel 13.3 lid 2d van 'Dirk', voor de duidelijkheid, was weggefallen.

De vicevoorzitter: Dan de heer Nijskens van de VVD.

De heer Nijskens (VVD): Ja, dank u wel voorzitter. We hebben een wijziging op het amendement gekregen, die inderdaad lid 2d genoemd is. Die tekst loopt nog niet helemaal soepel, maar we snappen hem. Op dat punt is dat dus wel een limitatieve oplegging op het moment dat je hem echt in de verordening opneemt. Maar vanwege het tweede punt, waarop het College het amendement op heeft ontraden, daar volgen wij het College en daarmee zijn we tegen amendement 192. Bij het amendement van de bedrijfskavel, daar zat een beetje een interpretatieverschil tussen mij en de CDA-woordvoerder. Wij hebben de uitleg gehoord van de Gedeputeerde en onze naam blijft gewoon onder het amendement staan, wij steunen dat uiteraard. Bij die motie, op zich hebben we daar niet veel op tegen, maar we gaan die gewoon steunen omdat we het er uitgebreid over gehad hebben. Maar wij als VVD zijn op zich, zoals het in het originele voorstel staat, zijn we het eens, dus we zullen ook de discussie, die gevraagd wordt in de motie, in die richting voeren. De motie over de windmolens, als die niet aangehouden wordt, zijn wij tegen. Het amendement over de 75%, daar zijn we tegen, want regeldruk is misschien enerzijds ongewenst, maar onduidelijke regels, daar is niemand bij gebaat.

De vicevoorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Even ter verduidelijking, via de voorzitter, mijnheer Nijskens, voor u is het dan niet nodig, door het aannemen van het amendement zijn bedrijventerreinen gemaximeerd op 5 hectaren, dan is het voor u dus niet meer nodig om opnieuw de discussie op te starten, het blijft dus op de 5 hectaren maximaal hangen.

De vicevoorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Nee, voorzitter, ik zei het misschien iets te cryptisch. Wij steunen de motie, wij willen die discussie ook best aangaan, maar wij zullen erop sturen of proberen te sturen dat het voorstel dat nu geamendeerd is, het oorspronkelijke, dat dat de uitkomst wordt. En de uitzondering voor de 5 hectaren-regeling en de uitzondering voor de logistieke knooppunten.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Dank u wel voor de verduidelijking.

De heer Nijskens (VVD): Ja? Was het duidelijk? Volgens mij heb ik het amendement van die 75% benoemd. Regeldruk mag omlaag, maar onduidelijke regels zijn nog veel erger en daarom steunen wij die niet. Met betrekking tot water, ik heb de discussie gevolgd over risico, dat is natuurlijk zeer theoretisch. In de commissie heb ik al aangegeven: mijn boerderij heeft een zone A, dus geen enkele bescherming. Toch ligt onze boerderij zodanig dat de kans op overstroming veel kleiner is dan een keer per jaar. Het is een kaart, het zegt iets, maar het zegt ook eigenlijk niets.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Nijskens. Dan mevrouw Kuiper, uw tweede termijn. Nee? Dan mevrouw Schuurung, dan is het woord aan mevrouw Schuurung.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Toen u net heel even naar aanleiding van de discussies, die over de amendementen gingen, amendement 192, wij snappen de wens die de BBB uitsprak

over de restgronden. Maar inderdaad, vanwege dat tweede lid zullen wij het amendement niet gaan steunen, want er worden dingen samengevoegd, die niet per se bij elkaar horen. Het is natuurlijk een beetje een afweging in algemene zin, wat is nou een 'nee, tenzij', wat is een strikte 'nee, tenzij'? Als ik eerlijk ben, als het gaat over amendement 193, die 75% vinden wij ook wel erg hoog. Als je zegt 'Wat is nou significant?' dan had het van mij wel wat lager gemogen. Maar ik ben het wel met de heer Nijskens eens, uiteindelijk moeten mensen wel weten waar ze aan toe zijn. Om het dan zomaar open te laten, vind ik nog net iets minder zorgvuldig dan een percentage waar ik het niet helemaal mee eens ben. Dus die zullen wij ook niet steunen. Op het andere amendement staan we, dus dat steunen we uiteraard wel.

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Schuuring. Dan mevrouw Waajen. Nee? Mevrouw Fischer is er niet. Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. D66 betreurt dat die 75%-regel een dusdanige regeldruk op agrarische ondernemers legt, waardoor het voor hen onaantrekkelijk wordt om hun agrarische activiteiten te combineren met bijvoorbeeld verticale zon op land. Dit, terwijl het College juist ook eerder zei wel open te staan voor multi-inzetbaarheid van land. Dan toch nog even, voorzitter. D66 heeft het volle vertrouwen in onze wetenschap en dus ook in het RIVM en de GGD. We zijn dan ook blij dat het College bij het symposium gezondheidseffecten van windturbines zorgvuldig de wetenschap podium heeft gegeven. We herkennen ons dan ook zeker niet in het beeld, dat hier over het symposium en de wetenschap wordt neergezet. Laten we als PS onze verantwoordelijkheid nemen door wat wetenschappelijk bewezen is serieus te nemen en feiten te gebruiken om goed beleid te onderbouwen. Tot zover.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Wesseling. De heer Franssen voor LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. We gaan in flinke vaart door, voorzitter. Geen schorsing meer. We proberen de zaak af te ronden. Dat betekent voor ons dat er duidelijkheid is geschapen. We betreuren het natuurlijk dat de Gedeputeerde in feite toch zorgvuldig maar ook terughoudend is in de vorm van proberen maatwerk te leveren. Een dialoog, dat snap ik. En een gesprek aangaan, betekent nog niet dat een eventueel probleem voor mensen die met het probleem zitten, wordt opgelost. Dus dat betreuren wij in feite. We snappen dat de grootschalige bedrijvigheid, daar horen wij meerdere fracties over, dat vinden wij ook belangrijk, dat de uitzonderingen de regionale meerwaarde en de regionale knooppunten, dat die in feite belicht en meegenomen worden. Ja, met de dialoog die ik had met mevrouw Van der Pol, daar zijn we heel duidelijk in, wij kunnen de motie van de BBB zeker niet steunen, omdat wij een betrouwbare overheid willen zijn. Als LOKAAL-LIMBURG willen wij zeker betrouwbaar zijn. Eigenlijk laat ik het erbij, met een laatste opmerking. We hadden ook een motie vreemd aan de orde van de dag en die houden wij aan.

De vicevoorzitter: Dat betekent dat u de gewijzigde motie vreemd 3154 aanhoudt. Dan de fractie van de PVV, de heer Megens.

De heer Megens (PVV): Dank u wel, voorzitter. Eindelijk is er een antwoord op de vraag gekomen, ik heb hem al vaker gesteld: welke projecten hebben nu geen doorgang gevonden? Er is dus een lijst van vijftien projecten. Ik zou graag die lijst willen ontvangen van de Gedeputeerde. Verder, we zullen onze motie aanhouden totdat deze besproken wordt door de heer Van Caldenberg.

De vicevoorzitter: Dus dan houden we motie 3060 aan. Herstel. Het gaat over motie 3061 die wordt aangehouden. Dan de Partij voor de Dieren, mevrouw Boven, voor de tweede termijn. Nee? Mevrouw Mertens van GroenLinks. Het woord is aan mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Wij danken de Gedeputeerde voor de beantwoording. Ter aanvulling op de manier waarop u de motie 3160 interpreteert. Wij willen nog meegeven

dat het wellicht belangrijk is om de dialoog aan te gaan met de desbetreffende gemeenteraden. Tot zover, voorzitter.

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Mertens. Dat is dan de tweede termijn van Provinciale Staten. Dan gaan we naar de tweede termijn van het College van GS. Ik geef het woord aan Gedeputeerde Theuns.

Gedeputeerde Theuns: Voorzitter, dank. Eigenlijk heb ik weinig nieuwe punten en vragen gehoord. Misschien nog wel even specifiek, mevrouw Van der Pol heeft een gewijzigd amendement 192 gemaakt. Het verduidelijkt inderdaad wat ik dacht dat er stond, namelijk lid 2 sub d. Ja, 2d. Dat was inderdaad de reden waarom we dat punt positief zouden kunnen appreciëren. Omdat het tweede punt overeind blijft, blijft daar over het algemeen de appreciatie van het College om die te ontraden, maar dat is dus gelet op het tweede punt van het dictum. Verder nog een concrete vraag van de heer Megens, of die lijst kan worden verstrekt. **Ja, ik ga even kijken. We gaan u die informatie verstrekken. Ik zal even kijken op welke wijze en wat er precies wel en niet openbaar verstrekt kan worden. Maar ik zeg u toe, dat wij u zullen informeren over wat er de afgelopen jaren is gebeurd, de initiatieven die wel en niet de eindstreep hebben gehaald.** Voorzitter, volgens mij heb ik verder eigenlijk weinig nieuwe vragen aan mij gehoord.

De vicevoorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde Theuns. Mevrouw Mertens, wilt u een vraag stellen?

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter, ik had nog een vraag gesteld, maar ik denk dat de heer Theuns die vraag niet gehoord had. Dat was namelijk, wanneer u de ronde gaat maken in het kader van motie 3160, dat u dan ook het gesprek aangaat met de desbetreffende gemeenteraden. Dat was de vraag, of dat er ook in zat.

De vicevoorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Wij gaan in eerste instantie een gespreksronde met uw Staten aan, omdat u uiteindelijk gaat over het omgevingsbeleid, dat vervolgens weer een instructieregel is voor de betreffende gemeenteraden. **Wij gaan het gesprek aan met u, we gaan ook een gesprek aan daarover met het Ontwikkelbedrijf, want dat is concreet opgedragen in de motie. Dat gaan wij faciliteren.** Ik ga niet een ronde langs alle gemeenteraden van Limburg maken.

De vicevoorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde Theuns. Dan sluit ik de beraadslagingen van dit Statenvoorstel. Dank u allen voor uw inbreng. We kunnen overgaan naar besluitvorming. We gaan eerst stemmen over de amendementen, maar niet voordat we even luisteren naar mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik weet dat het laat is, maar mogen we toch even een schorsing van vijf minuten?

De vicevoorzitter: Ja, 5 minuten schorsing.

[SCHORSING]

De vicevoorzitter: Dan gaan wij beginnen met de stemmingen. We beginnen met gewijzigd amendement 192. Zijn daar stemverklaringen bij? Het gewijzigde amendement 192. Dat is niet het geval, dan is de stemming geopend. Dan is de stemming gesloten. Het amendement is verworpen met 25 stemmen tegen en 19 stemmen voor. Dan gaan we naar de stemming over amendement 193. Zijn daar stemverklaringen bij? Dat is niet het geval. Dan gaan we naar amendement 193, de stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is verworpen met 36 stemmen tegen en 8 stemmen voor.

Amendement 194, zijn daar stemverklaringen bij? Dat is niet het geval. Dan gaan wij amendement 194 in stemming brengen, de stemming is geopend. Nog twee stemmen. Nog een. De stemming is gesloten. Dit amendement is met algemene stemmen aangenomen.

Dan brengen we nu in stemming het geamendeerde Statenvoorstel inzake de wijzigingsverordening 2024 Omgevingsverordening Limburg, brief GS van 29 oktober 2024. Stemverklaringen? We beginnen met een stemverklaring van mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Het doet ons pijn, dat ons amendement niet is aangenomen en dat een groot deel van de genoemde projecten van zon op land niet worden getoetst aan het strikte 'nee, tenzij'. Maar we moeten uiteindelijk kijken naar het grotere plaatje om ervoor te zorgen, dat in de toekomst geen nieuwe zonneparken bij komen. Daarom, met gezond verstand en een hart voor onze landbouw hebben we besloten om toch voor het voorstel te stemmen, zodat de strenge eisen voor zonnepanelen op landbouwgrond juridisch worden verankerd in de POVI.

De vicevoorzitter: Dank, mevrouw Van der Pol. Dan een stemverklaring van mevrouw Wesseling van D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Hoewel we het niet eens zijn met de 75%-regel voor zon op land, we zijn het wel eens met de overige voorstellen in deze Omgevingsverordening en daarom zullen we voorstemmen.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Mevrouw Boven van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Wij zullen ook voorstemmen, omdat we het in principe eens zijn met de wijzigingen. Alleen met de basis van de 1:25 zijn we het niet eens.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens van GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): GroenLinks sluit zich aan bij de stemverklaring van D66.

De vicevoorzitter: Dank u wel. De heer Franssen van LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ja, een deel van onze zorgen zijn weggenomen. We snappen dat een aantal taken eigenlijk niet direct toegezegd kunnen worden, maar misschien op lange termijn als er mogelijkheden zijn. Dus wij stemmen voor.

De vicevoorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Dan gaan we het voorstel in stemming brengen. Ik wacht even tot de heer Franssen zit. De stemming is geopend. Nog een stem. De stemming is gesloten. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De vicevoorzitter: Dan het volgende agendapunt, dames en heren, de moties vreemd aan de orde. Herstel, nog een motie bij het stuk. Ja. Excuus. Motie 3160. Zijn daarbij stemverklaringen? Die zijn er niet. Ik was te snel, daarom moet men u even bijschakelen. Motie 3160. We kunnen de stemming van motie 3160 openen. Deze is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 37 stemmen voor en 7 stemmen tegen.

10 Moties vreemd aan de orde van de dag

De vicevoorzitter: Dan kunnen we nu wel door naar het volgende agendapunt, de moties vreemd aan de orde van de dag. Er is nog één motie vreemd aan de orde van de dag en die wordt ingediend door de heer Hanegraaff van de fractie CDA. Ik nodig de heer Hanegraaff uit om die te komen toelichten.

De heer Hanegraaff (CDA): Hebben jullie er zin in, jongens? Ik heb een half uur voorbereid.

De vicevoorzitter: Stopt u dat maar in vijf minuten dan.

De heer Hanegraaff (CDA): Goed, voorzitter. Laat ik beginnen met zeer goed nieuws. Na een lange lobby komt de Delta Rhine Corridor er eindelijk en zal er vanaf 2032 waterstof en CO₂ naar onze Provincie komen. Cruciaal voor de toekomst van onze industrie, grote complimenten naar GS dat dit gelukt is. Helaas komt het bericht ook met wat slechter nieuws. De eveneens cruciale gelijkstroomaansluiting maakt geen onderdeel meer uit van het project, maar is op de lange baan geschoven. Toch even ter perspectief. Tussen het voornemen van John F. Kennedy om een mens op de maan te zetten en de eerste stappen van Neil Armstrong zat achttien jaar. De uitgraving van het gehele Panamakanaal duurde tien jaar. Iconen als de Eiffeltoren en Empire State Building werden in twee jaar voltooid. Hoe kunnen we dan accepteren dat de 380kV-aansluitingen van Limburg wellicht pas in 2032 voltooid worden. En erger, de aanleg van slechts 200 kilometer gelijkstroomkabel mogelijk pas in 2040 gereed zal zijn. Dat is zestien jaar, dat is twee keer zolang als de Romeinen nodig hadden om het Colosseum te bouwen. Voorzitter, dit is volstrekt onacceptabel. Zonder versterkt stroomnet zien wij de toekomst van Limburg namelijk erg somber in. Chemelot loopt gevaar, start-ups gelieerd aan de Brightlands Campus en wellicht zelfs de Einstein Telescope zullen zich ergens anders moeten gaan vestigen. Nieuwe huizen blijven ongebouwd. De verduurzaming loopt grote vertraging op. Onze welvaart komt uiteindelijk onder druk te staan. Kortom, alles waar we ons hier druk over maken en uren, letterlijk uren, hierover vandaag debatteren, is afhankelijk van een goed functionerend stroomnetwerk. En juist dat staat onder druk. Voorzitter, Aristoteles sprak ooit de mooie woorden: 'We zijn wat we doen.' Laat ik duidelijk zijn. Limburg heeft geen behoefte aan mooie woorden en beloften, wij willen concrete actie van GS, TenneT en Den Haag zien om de vertraging drastisch in te korten. We dienen daarom een motie in met de titel 'Cruciale stroomaansluiting Limburg verzekeren'. Dan komt het dictum, ik zal het een beetje versneld oplezen. 'Het onderwerp VAWOZ en versnelde netverzwaring een prioriteit te maken in de lobbyagenda van de provincie richting het Rijk en TenneT. Met het Rijk en TenneT in gesprek te gaan over het zo snel mogelijk vinden en realiseren van een alternatief tracé voor de gelijkstroomverbinding van VAWOZ naar Limburg. Het Rijk te verzoeken om, gezien het belang van een versterkt energienetwerk voor vrijwel alle beleidsdoelen, de versterking van het netwerk als hoogste prioriteit te behandelen, inclusief het beschikbaar stellen van de benodigde middelen en het ontwikkelen van creatieve, en indien nodig onorthodoxe, methoden om vergunningsprocedures substantieel te versnellen. TenneT en het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) aan te sporen om niet te wachten met de start van de aanleg van het stroomnetwerk totdat alle vergunningen rond zijn, maar in lijn met de oproep van minister Keijzer omtrent woningbouw gebruik te maken van parallelle planning, zodat bouwwerkzaamheden al kunnen starten terwijl de vergunningen nog in behandeling zijn. Provinciale Staten twee keer per jaar, of eerder bij relevante ontwikkelingen, te informeren over de voortgang van dit proces, te beginnen in het tweede kwartaal van 2025.' Deze motie is medeondertekend, mede ontworpen door de SP en medeondertekend door de VVD, PvdA, D66, Forum voor Democratie, Horizon en Ja21.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Hanegraaff. Dan is eerst het woord aan het College van GS om een reactie te geven, omdat deze motie gericht is aan het College, daarom geef ik het woord aan Gedeputeerde Van Caldenberg.

Gedeputeerde Van Caldenberg: Voorzitter, even in de richting van de heer Hanegraaff. Het spreekwoord gaat: 'Rome is niet in een dag gebouwd'. Dat klopt, maar je zou soms willen dat het stroomnetwerk in Nederland wel iets sneller zou gaan dan de tijd die er nu voor staat. Wij onderschrijven als College de problematiek die de heer Hanegraaff schetst met betrekking tot het nut en de noodzaak om hier als Provincie een rol in te blijven pakken. Met name vanuit de mogelijkheden vanuit onze ruimtelijke bevoegdheden, die we daarvoor hebben, het bevoegd gezag en het projectbesluit. Uiteraard zijn het de netbeheerders die primair verantwoordelijk zijn, maar de urgentie van zowel maatschappelijk en economisch belang van de verduurzaming van Limburg als de verduurzaming van Chemelot, daar pakken wij onze rol en

verantwoordelijkheid als College in. Daarmee werken we samen met alle stakeholders die daarbij betrokken zijn. We zijn ook zeer actief in de lobby. Dat heeft geleid tot het resultaat van afgelopen week, daar bent u ook over geïnformeerd, maar er is echt nog veel meer nodig. Wat het College betreft houden wij hier de druk vol op en zorgen we ervoor dat dit zo snel mogelijk van de grond komt. Wij kunnen dan ook de motie oordeel Staten geven en van harte.

De vicevoorzitter: Dank, Gedeputeerde Van Caldenberg. Er waren zojuist wat collega's die opstonden, omdat ze een vraag hadden. Is dat niet meer het geval? Ja, daar is een collega die een vraag heeft. De heer Sol, is uw vraag gericht aan GS of aan de indiener? Het is een vraag, dus dan luisteren we er even naar.

De heer Sol (GroenLinks): In de constatering en overwegingen worden relaties gelegd tussen de 380kV en de gelijkstroomkabels in de Delta Rhine Corridor. In de tekst staat: 'Er zijn signalen dat'. Volgens mij, naar mijn informatie, hebben die twee directe afhankelijkheid. Ik vind de motie sympathiek, oproepen tot het Rijk om sneller werk te maken, altijd prima. Maar ik vind ook, we moeten geen onnodige verknoping hier gaan presenteren. Mijn vraag is of iemand mij kan duiden waar het op is gebaseerd. Als de Gedeputeerde dat kan, prima.

De vicevoorzitter: Dat kan de heer Hanegraaff doen.

De heer Hanegraaff (CDA): Het zijn twee losse projecten, maar beide staan wel onder druk, dat is het punt. Dus ik wil oproepen om over beide te lobbyen.

De vicevoorzitter: De heer Van Caldenberg, heeft u ook een reactie op de vraag van de heer Sol?

Gedeputeerde Van Caldenberg: Ja, voorzitter, ja. Het zijn twee separate projecten, maar ze zijn echt beide cruciaal voor de toekomst van Limburg als het gaat over verduurzamen. Van zowel de hele provincie als van de economie, ook voor het College, echt topprioriteit.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Mevrouw Boven. Een vraag.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, ik weet het. De vraag aan het College is om ook te pleiten, het derde streepje, om te starten met bouwen terwijl de vergunningen nog in behandeling zijn. Bedoelt u dat zo letterlijk? Of bedoelt u dat je begint waar wel een vergunning is en nog niet waar geen vergunning is? Of je begint gewoon zonder vergunning.

De vicevoorzitter: Dat is een goede vraag ter verduidelijking.

De heer Hanegraaff (CDA): Wat ik bedoel natuurlijk, er moeten 2.000 vergunningen worden aangevraagd voor dat hele tracé, voor de Delta Rhine Corridor bijvoorbeeld. Ik weet niet hoe dat zal zijn bij het nieuwe traject, maar ik kan me voorstellen dat het er aardig wat zijn. Het idee is, dat je niet wacht tot al die vergunningen vergund zijn, maar dat je al op gedeelten kan beginnen met bouwen waar je vergunningen hebt. Dat versnelt het proces enorm. Daar wordt ook toe opgeroepen als het gaat om de woningbouw, ik vind dat een fantastisch idee. Dat betekent dat je gewoon tijd wint door al te beginnen met bouwen en eigenlijk andere vergunningen af te wachten. Dat is het idee ervan.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Verdere vragen zie ik niet. Dan gaan we stemmen over de gewijzigde motie vreemd 3155. We wachten even totdat alle collega's weer op hun plek zitten. Collega's van het CDA, is mevrouw Absil nog in huis? Dan is de stemming over de motie vreemd 3155 geopend. Dat mag na de stemming, want de stemming is al geopend, excuus. Nog een stem. De stemming is gesloten. De motie is met algemene stemmen aangenomen. Dan geef ik nu voor de notulen het woord aan collega Pelzer om zijn stemverklaring af te geven.

De heer Pelzer (VVD): Ik wil toch even gebruikmaken van het geven van een stemverklaring. Deze motie geeft eens en te meer aan, dat een of meer SMR's, kleine kerncentrales, in Limburg nodig zijn voor meer stabiliteit en meer zekerheid. Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank, mijnheer Pelzer.

11 Sluiting

De vicevoorzitter: Dan, collega's, ga ik nog even naar het spreekgestoelte om nog even het woord tot u te richten. Ook namens ons aller voorzitter, de CdK een woord aan u allemaal.

Geachte leden van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, geachte aanwezigen in de zaal of thuis via de livestream, zo zijn we dan toch aan het eind van deze vergadering aanbeland. Voordat ik de laatste bijeenkomst van ons Limburgs Parlement van dit jaar ga afsluiten, richt ik graag als vicevoorzitter toch nog enige stichtelijke woorden tot u. 2024 was het jaar waarin we veel aandacht hebben gegeven aan 80 jaar vrijheid. Niet onbelangrijk, want dankzij onze vrijheid hebben we hier samen ook de democratie. Vrijheid en democratie. De kans om hier op een gezonde manier met elkaar in gesprek te gaan en te debatteren, die danken wij deels aan onze bevrijders. Het is goed om bij stil te staan. Waardevol om hun verhalen in leven te houden en die verhalen leren ons ook lessen. Laten we die dan ook blijven delen en ons herinneren dat vrijheid niet vanzelfsprekend is en zeker niet vanzelfsprekend blijft. Het is elke dag weer hard werken. Vrijheid is immers ook een belofte naar onze toekomst. Een toekomst die we door het harde werken samen vorm moeten geven. Maar het is niet enkel terugkijken op dit jaar. Het is ook van groot belang, dat we deze vrijheid en vooral ook onze democratie, waarin elke stem telt en gehoord mag worden, doorgeven. Nu, morgen en overmorgen. Daarin hebben wij hierin samen een belangrijke rol. U als volksvertegenwoordiger van de Limburgse Provinciale Staten bent gekozen om iedereen in onze samenleving te vertegenwoordigen. Om op te staan voor hen die het moeilijk hebben. Om mensen met nieuwe ideeën de ruimte en steun te geven die waar te maken. Dat is niet elke dag even gemakkelijk, maar u doet dat wel. Samen met uw medewerkers en achterban. Samen maken wij hier Limburg tot wat Limburg nu is. Ik wil u daar enorm voor bedanken. Natuurlijk geldt dat ook voor de leden van het College. Dank voor uw tomeloze inzet voor onze Provincie. Dames en heren, de dagen worden korter, het werkende leven remt af voor de feesten en vrije dagen. Een moment van bezinning, gezelligheid, elkaar opzoeken om terug te kijken op werkzaamheden, op goede en soms ook minder goede tijden, die elk leven kent. Maar bovenal een moment, waarin we even de accu opladen, nieuwe energie opdoen en dan weer in 2025 samen doorgaan om Limburg op de kaart te zetten. Door op een gezonde manier samen in debat te gaan, hier in het huis van de democratie, om zo kansen te creëren voor elke Limburger, om constructief aan de wereld om ons heen te laten zien dat dit echt de leukste en mooiste provincie is, om hier te mogen wonen, leren en werken. Laten we elkaar vast blijven houden, ook in het nieuwe jaar, het goede voorbeeld geven en oog hebben voor iedereen. Niemand verliezen, uitsluiten of vergeten. Voor ik de vergadering echt ga sluiten, wil ik van de gelegenheid gebruikmaken om de Griffie en tegelijkertijd de gehele ambtelijke organisatie, de medewerkers van de technische dienst en de helpdesk en het hele team hartelijk te bedanken voor hun ondersteuning het afgelopen jaar. Zonder jullie allemaal bestond er überhaupt geen Limburgs Parlement en dat verdient een groot applaus. Ik wil ook degenen die door ziekte of anderszins afwezig zijn bedanken voor hun medewerken. Ik wens hen veel kracht en beterschap toe. Ik wens u, ik wens jullie, prachtige dagen toe en een mooi begin van het nieuwe jaar in goede gezondheid. Let een beetje op elkaar en geniet van de vakantie.

Ik sluit bij deze de vergadering.

(Einde van de vergadering om 21.54 uur)

De notulen van de vergadering van 13 december 2024 zijn door Provinciale Staten goedgekeurd in hun vergadering van 7 februari 2025.

Dhr. mr. A.O.J. Pregled, griffier

Dhr. E.G.M. Roemer, voorzitter